

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

M. TURHAN TAN

KRALLAR AVLAYAN TÜRK

ÇAĞRI YAYINLARI

KRALLAR AVLAYAN TÜRK

Tarihî Roman

M. TURHAN TAN
—BÜTÜN ESERLERİ—

ÇAĞRI YAYINLARI

M. Turhan Tan, 1885'te, Diyarbakır'da doğdu. Babası; İstinaf Mahkemesi Reisi Ahmed Fethi Bey'dir. Gümölcine ve İstanbul Vefa İdadisi'nde okudu. Babasından ve özel hocalardan Arapça ve Farsça öğrendi. Sivas Valisi Reşid Âkif Paşa'nın kâtipliğini yaptı. Vilâyet gazetesinde başmuharrir oldu. 1908'de İstanbul Şehremaneti başkâtipliğine getirildi. 1910'da Üsküb Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayin edildi. Samsun, Amasya tahrirat müdürlüklerinde; Remadiye, Yalvaç kaymakamlıklarında; Çorum, Kayseri mutasarrıflıklarında bulundu. Millî Mücadele'nin Sivas Kongresi'nde Sivas mebusu seçildi. Daha sonra Üsküdar mutasarrıflığına tayin edildi. 1922'de siyâsî ve idarî hayattan çekildi, yalnızca yazmakla meşgul oldu. 1939'da, İstanbul'da hayata gözlerini yumdu.

Tasvir-i Efkâr, Tercüman-ı Hakikat, Servet-i Fünûn, İctihat, Rebab, Cumhuriyet, Tan vb. gibi gazetelerde makaleleri yayımlandı.

Okuyucusunu Yemen çöllerinde, Hicaz kumsallarında, Suriye şehirlerinde dolaştıran; Asya bozkırlarında, Eflak ovalarında atla koşturan; Hint denizlerinin fırtınalı dev dalgaları üzerinde yüzdüren; Topkapı Sarayı'nın loş koridorlarında dönen entrikalarla heyecanlandıran romanları dönemin gazetelerinde tefrika edildi. Bunlardan on beş kadarı kitap hâlinde yayımlandı. Bu kitapların bir kısmı Yunanca, Fransızca ve Almancaya çevrildi. Onlarca romanı, hikâyesi, binlerce yazısı gazete ve dergilerin tozlu sayfaları arasında kaldı.

Çağrı Yayınları, elli yılı aşkın bir süredir yayınlanmayan Mümtaz Turhan Tan'ın kitaplarını tozlu raflardan indirip gün yüzüne çıkarmaktan, insanımıza tarihi sevdiren bütün eserlerini bir külliyat halinde okuyucusu ile buluşturmaktan kıvanç duyar...

KRALLAR AVLAYAN TÜRK

M. TURHAN TAN

ÇAĞRI YAYINLARI

Divanyolu Cad., Işık Sok. No: 10

34122 Sultanahmet İSTANBUL - TÜRKİYE

Tel: (0212) 516 20 80-81 Fax: (0212) 516 20 82

e-mail: cagri@cagri.com.tr

www.cagri.com.tr

Çağrı Yayınları: 182
M. Turhan Tan Kitapları: 8

©: Çağrı Yayınları - Şaban Kurt

Kapak Tasarımı: Ferhat Çınar
Sayfa Tasarımı: Batuhan Erol
Baskı: Çevik Matbaacılık, İstanbul 2010

I

MEHTAP ALTINDA

Marmara'yı dolaşanlar, Çanakkale'ye doğru yolculuk edenler "Kapıdağı" yarımadasını bilirler. Kapıdağı, karaya pek ince bir parçayla bağlıdır. Uzaktan tam bir ada gibi görünür. Solunda Marmara Adası, alt tarafında Paşalimanı denilen ve dudak dudağa duran iki küçük adacık vardır. Bu dört parça toprak, Marmara'nın o noktasında Çanakkale'yi tarassuda memur ezeli bir müfreze gibidir. Bandırma'yla Silivri arasında 60-70 mil kadar bir genişlik taşıyan Marmara, Kapıdağı yarımadasıyla garbında ve cenubunda bulunan adacıklar geçildikten sonra birdenbire daralır. Karaburun'la Şarköy arasında boğaz hâlini almaya başlar. Çanakkale-Gelibolu önünde bir ağız şekline girer.

Kabataslak haritasını çizdiğimiz bu yerler, Kapıdağı eteklerinden cenuba doğru uzanarak Lâpseki'ye ve şarkı cenubiye kıvrılarak Bergama'ya kadar varan bu topraklar tarihten evvelki devirlerde Orta Asya'dan göç edip gelmiş Türkler tarafından şenlendirildiği gibi, on dördüncü asrın ilk yıllarında da Oğuz Türklerinin elinde bulunuyordu. Selçuk devletinin on bir mirasçısından biri olan Karesi Bey'in iki torunu post kavgasına giriştiklerinden, o sırada Bursa'yı merkez edinen Osman oğlu Orhan Bey fırsatı kaçırmamış ve Türk birliğine doğru ilk adımı atarak bu kıymetli topraklara el koymuştur.

Hikâyemizde büyük rolleri bulunan Kara Abdurrahman'a, Kapıdağı'yla Karaburun arasında geniş karınlı bir ay teşkil ederek uzanıp giden sahilde tesadüf ediyoruz. Kara Abdurrahman henüz yirmi beş yaşındadır, nadir bir güzelliğe maliktir, uzun boyludur, esmer renklidir. Kaşları kara, gözleri elâ, göğsü geniş bir babayığittir. Yanında iki arkadaşı vardır. Biri gayet incedir. Fakat bu ince-likte bir şimşek oynaklığı, bir çelik sağlamlığı göze çarpıyor. Bu, Bursa'nın hakiki fatihi olan Balaban Bey'in oğlu İnce Balaban'dır,

Kara Abdurrahman'la yaşıt gibidir. Öbürü dağ cüsseli bir Türk'tür. Endamı gibi adım atışı da, bakışı da heybetlidir. Yaşça arkadaşlarından büyüktür, en şöhretli alplardan Akça Koca'nın oğlu olup adı Kara Aygud'dur.

Üç yoldaş yayadır. Gece yarısına yakın Aydıncık'a doğru gidiyorlar. Bellerinde birer yatağandan başka silâh yok. Önlerine çukur, hendek gibi mâniler çıktıkça İnce Balaban, zamanımızın uzun atlama rekorlarını çok geride bırakacak bir çeviklikle, sıçırıyor, Kara Abdurrahman neşeli bir "Ya hey!" savurarak onu takip ediyor, Kara Aygud'sa bütün o mâniaları hafif bir atlayışla geçiveriyordu.

Üç arkadaşın yüzlerinden ve sözlerinden anlıyoruz ki Kara Abdurrahman şen ve şakacı, İnce Balaban biraz müstehzi, Kara Aygud'sa çok ağır ve mütefekkindir. Kürenin ezeli lâmbası, elmas çivilerle bezenen mavi tavanda yanıyordu. Lâkin üç Türk gencinin önlerini görmek için ne yer, ne gök ışığına ihtiyaçları yoktu. Onlar, en koyu karanlıkları gözlerindeki nurla tarumar edebilecek insanlardı ve bu kudret kendilerine babalarından, dedelerinden miras kalmıştı.

Aydıncık harabeleri, şuraya buraya serilmiş yırtık çuvallar, dalsız ağaçlar ve kırık taşlar hâlinde, önlerine çıktığı vakit Kara Abdurrahman durdu:

— Aygud kardeş, dedi, toplantı yerine geldik.

O, tek bir kelime söyledi:

— İyi!

Kara Abdurrahman gülümsedi:

— İyi olduğunu biliyorum. Fakat aramızda daha söz birliği yapmadık. Yol boyunca hep sustuk, konuşmadık. Orada ne söyleyeceğiz?

— Hiç!

— Hiç mi? Demek boş yere taban tepiyoruz. Bu soğukluğu bırak da dilini çöz. Bizim bir düşüncemiz, bir dileğimiz var, değil mi? Onu büyük yoldaşlara söylemeyecek miyiz?

— Söyleyeceğiz!

— İyi ya, ben de onu soruyorum. Ne diyeceksin?

İnce Balaban, Kara Aygud'un yerine cevap verdi:

— Hiç!

Aygud, o heybetli adam, gözlerinin ateşini İnce Balaban'ın yüzüne çevirdi ve onu payladı:

— Çocuk!

Kara Abdurrahman atıldı:

— O da, ben de çocuğuz ama söz orucuna ara sıra iftar gerek olduğunu biliyoruz. Sen boyuna susuyorsun. Biraz konuş be!

— Konuşuyorum ya, çocuk!

— Evet. Çok konuşuyorsun. Ağzından bir söz yakalamak için dört kement atılmalı.

— Peki, konuşalım.

— Süleyman Paşa, Ace Bey, Evrenos Bey, Fazıl Bey burada. Bizim Aksungur, Kızıloğlan oğlu, Kara Hasan oğlu da beraber. Karşı yakaya geçmeyi konuşacağız.

— Geçeriz!

— Ya onlar geçmeyelim derlerse?

— Geçeriz!

— Güzel. Ben de bunu öğrenmek istiyordum. Demek ki geçeceğiz. Razi olsunlar, olmasınlar, geçeceğiz. Yoldaş bulamazsak yine geçeceğiz değil mi?

— Öyle!

— Bizimkini pek dinlemezler ama senin sözünü kolay kolay kulak ardına atamazlar. Bizim de güvencimiz sensin. Ayağını sıkı bas, kuru lâfa pabuç bırakma.

Yarım saat sonra Aydıncık harabesinin taşları üstünde on beş, yirmi Türk'ün hararetle bir müzakereye giriştikleri görülmüyordu. Gençler pek tabîî bir fikir birliğiyle konuşuyorlar, biraz yaşlı olan söz erleriyle münakaşa yapıyorlardı. Fakat bu münakaşa büyük bir intizam içinde cereyan ediyordu. Herkes sırası gelince fikrini söylüyor, kimse kimsenin sözünü kesmiyordu, telâş eden ve titizlenen yoktu.

Bahsin temelini Rumeli'ne geçme meselesi teşkil ediyordu. Başta Kara Abdurrahman olduğu hâlde bütün gençler bu işin vakit geçirilmeden yapılmasını istiyorlardı. Ace Bey, Fazıl bey gibi tecrübeli beyler, denizin ne suretle geçileceğini soruyorlar, çarpışılacak düşmanın kuvvet derecesi hakkında ihtiyatlı mülâhazalar yürütüyorlardı. Onların fikrine göre düşünmek lâzımdı. En ziyade ısrar ettikleri, ehemmiyet verdiklerini nokta da buydu.

Kara Abdurrahman, denizin nasıl geçileceği sualine Kara Aygud'un cevap vermesini teklif etmiş, o da, düşüncesini kısaca bildirmişti:

— Yüzerek!

Bu bir tek kelime genç Türklerin ruhundaki harp iştahını, Rumeli yakasına geçmek meselesinde onların taşıdığı büyük azmi

tamamıyla gösterdiği için, Fazıl Bey ve arkadaşları artık o nokta üzerinde ısrar etmemişlerdi. Yalnız öbür mahzuru dile doluyorlar ve soruyorlardı:

— Ya dönmek lâzım gelirse?

Kara Aygud yine kısa cevap verdi:

— Türk dönmez!

Kara Abdurrahman, nefsinde bir alay asker kuvveti temsil eden ve o suretle tanınıp sevilmiş olan Kara Aygud'un münakaşa mevzuu üzerinde lüzumu kadar tesir yaptığını gördükten sonra söz söylemek için izin istedi.

— Bir sinayın, dedi, zararı yok ya. Kara Aygud'la İnce Balaban ve ben karşıya geçelim. Ne var, ne yok, anlayalım, size haber getirelim. Ona göre son sözü söylersiniz.

Süleyman Paşa, bu müzakere sırasında ağzını açmamıştı, sade dinlemişti. Kara Abdurrahman'ın bu teklifi üzerine başını kaldırdı, Rumeli yakasına doğru meyleden on dört günlük olgun ayı, bütün arkadaşlarına gösterdi:

— Bakın, dedi, ay bile Türk'e yol gösteriyor. Artık durmak olmaz. Bu işte de biz, gençlere uyalım. Besmele çekip karşı yakaya geçelim. Bununla beraber Abdurrahman'ın dediğini doğru buluyorum. Lâkin etrafı kollamak gerek!

Rumeli'ne geçmek meselesi esas itibarıyla kabul olunmuş demektir. Şimdi gençler, elde ettikleri neticeden dolayı seviniyorlar ve beylerin şapır şapır ellerini öperek sevinçlerini açığa da vuruyorlardı. Meclis, üç arkadaşın karşıya geçip incelemelerde bulunmalarını kararlaştırmıştı. Öbür gençler bu vazifeye kendilerinin de ortak edilmesini istiyorlardı, sağa sola başvurup yalvarıyorlardı. Süleyman Paşa, hayli güçlkle onları kandırabilirdi:

— Önümüz geniş, dedi, üç gün sonra siz de at oynatacak, mızrak sallayacak meydan bulursunuz. Bu işi ilk düşünen bu genç yığittir, önde yürümek de kendilerinin hakkı!..

Ve dağılırlarken Ace Bey'le Fazıl Bey'e endişelerini anlattı:

— Gönülleri kırılmasın diye, şu üç aslan yavrusunun karşıya geçmesine rıza verdik. Ya bir kazaya uğrarlarsa?

İki bey biraz düşündüler ve aynı zamanda aynı cevabı verdiler:

— Biz onları boş koymayız, izin olursa artlarından gideriz.

— Hoş olur. Sizin gidişiniz hem onlara kuvvet verir, hem maslahata yarar. Ne kadar olsa gün görmüşlerin görüşü başkadır, anlayışı başkadır.

Tarihî roman, tarihi tahrif etmek değildir. Bu sebeple Türklerin zaman zaman Rumeli’ne geçtiklerini, Bizans İmparatorluğu’nu himaye için Bulgarlara ve Sırlara karşı harp ettiklerini burada kaydetmeye mecburuz. Bizzat Süleyman Paşa, İstanbul kayserlerini şimal komşularına karşı korumak maksadıyla yapılan bu harplerde kumandanlık etmişti. Hikâyemize zemin yaptığımız geçiş, tâbir caizse, millî geçiştir. Kayserlerin davetiyle ve onların gönderdiği gemilere binerek müttefik sıfatıyla Rumeli’ne geçen Türklerin orada gördükleri güzellikleri, feyz ve bereketi ballandıra ballandıra hikâye etmeleri genç Türklerde derin bir iştah uyandırmış ve son geçiş işte o iştahtan doğmuştur.

O sırada ordudaki siyasetçilerin kabul ve müdafaa ettikleri iki büyük “noktai nazar” vardı. Bir zümre, Anadolu yakasında kuvvetlenip karşıya atılmak, bir zümre de Rumeli yakasında kuvvet kazanıp onunla Anadolu’daki küçük beylikleri kaldırmak fikrini müdafaa ediyordu. Rumeli’ne geçilmesini geri bıraktırmak isteyenler oraya geçilir geçilmez bütün orta ve cenubî Avrupa’nın Türkler aleyhine ayaklanmasından ve Türk kuvvet kaynaklarının bu büyük hareket önünde kifayetsiz kalacağından endişe ediyorlardı. Bu sebeple de Selçuk devleti enkazını birleştirerek dağınık Türk kuvvetlerini bir bayrak altında toplamayı ve sonra Avrupa yakasına geçmeyi münasip görüyorlardı. Öbür tarafsız Türk’ün Türk’e kılıç çekmesini istemeyen milliyetperverlerdi. Onlar Rumeli yakasında kazanılacak toprak, kazanılacak halk ve sonunda elde edilecek kuvvetle Anadolu’daki Türk hükümetleri üzerinde manevî bir tazyik yapılmasını, kardeş kanı dökülmeden bir Türk birliği kurulmasını istiyorlardı. Gençlik, siyasî mülâhazalarla değil, fakat kan coşkunluğuyla işte bu fikre iştirak ediyordu.

Aydincık harabelerinde ve parlak bir ay altında yapılan müzakere, gençliğin galebesini temin etmişti. Bu, şüphe yok ki, tabîî bir neticeydi. Çünkü onları hırslandıran, heyecanlandıran siyaset olmayıp harp aşkı, gaza aşkı ve zafer aşkıydı. Ace Bey gibi, Fazıl Bey gibi ihtiyat taraftarı olan büyükler de, halis birer Türk olmak haysiyetiyle, nihayet Kara Abdurrahmanların, Kara Aygudların ağzında canlanan gaza ve zafer aşkına karşı siyasî akidelerini sevine sevine feda etmişler ve zaferin siyasetten doğmasını istedikleri hâlde genç Türklerin ateşli sözlerine kapılarak, siyasetin zaferden doğmasını kabul eylemişlerdi.

Sık sık Rumeli'ne geçmiş, o toprakların güzelliğine hayran kalmış olan Türklerin bütün bu geçişlerinde ve dönüşlerinde istifade ettikleri nakliye vasıtaları Bizans kayıkları, Bizans gemileriydi. Bu sefer aynı yola çıkmak isteyenlerin o vasıtalarından istifade etmelerini imkân yoktu. Çünkü dönmek için değil, yerleşmek için geçeceklerdi. Fakat ne yapmalıydı?.. İzmit körfezinde minimini bir tersane kuran Karamürsel Bey'in kayıklarını mı kullanmalıydı, yoksa başka vasıtalar mı aramalıydı?

Kara Abdurrahman'la iki arkadaşı bu meseleye hiç de alâka göstermiyorlardı. Onlar karşı yakaya ilk geçip yerleşen Türk olmak şerefini düşünüyorlardı. Bir kıtadan başka bir kıtaya geçerek Türk ordularının kılavuzu olmak!.. İşte üç delikanlıyı şevke ve hatta raksa getiren ruhi amil buydu.

Delikanlılar, Aydıncık'tan ayrıldıktan sonra sahilin bir köşesine uzanarak müzakereye girişmişlerdi. Marmara kıyısının muhafız kumandanlarından olup Süleyman Paşa'nın daveti üzerine memur oldukları yerlerden Aydıncık'a gelen genç muharipler, İzmit'ten Karaburun'a kadar uzayan üç yüz kilometrelik sahilin bütün girintilerini, çıkıntılarını çoktan bellemişlerdi. Nerenin sığ, nerenin derin olduğunu eksiksiz gediksiz biliyorlardı. Şimdi nemli kumlar üzerinde, karaya yaslanmak ve sakin bir gece geçirmek ister gibi cilveli hareketler yapan denize baka baka, planlar çiziyorlardı. Ya-tağanlarını dizlerine yatırarak baş başa veren bu üç delikanlı nefes almak için sahile çıkmış deniz ejderlerini andırıyordu, durumlarında öyle bir heybet vardı.

Kara Abdurrahman bir aralık sordu:

— Söz yine senin Aygud. Suyu nasıl geçeceğiz?

— Yüzerek!

— Bu, Nilüfer çayı. Sakarya ırmağı değil, deniz be. Yüzerek geçmek kolay mı? Başka bir yol düşün.

— Yol birdir, o da yüzmektir!

İnce Balaban, söze karıştı:

— Aygud Alp hem yüzer, hem yüzdürür. Bize göre hava hoş. Onun bacaklarına yapışırız. Kayabaşı ırlaya ırlaya karşıya geçeriz.

Bununla beraber onlar da Kara Abdurrahman'la İnce Balaban da, yüzerek geçmekten başka bir yol bulamıyorlardı. Bulundukları noktadan cenuba doğru bütün sahil boyunca ve ta Ege denizine çıkıncaya kadar tek bir kayık bulmak imkânı yoktu. Bulunsa da kullanmak

güçtü. Öbür yakadaki Bizans harp gemilerinin bu yakadan gelecek büyük ve küçük gemileri muayene, hatta müsadere etmeleri yüzde yüzdü. Böyle bir âkıbet, kararlaştırılmış olan istikşaf işini güçleştirecek, yahut suya düşürecekti. Ondan ötürü Aygud'un fikrini kabul edip yüze yüze karşıya geçmek doğru ve zaruri görünüyordu.

Bu mevzuyla ilgili olarak hatıra gelebilen bütün ihtimaller soğukkanlılıkla sıralandıktan, inceden inceye gözden geçirildikten sonra katî karar verildi ve yüzerek geçilme esasında ittifak edildi. Şimdi sıra nereden geçmenin uygun olacağını düşünmeye gelmişti. Aygud Alp'a göre her taraf müsaviydi. O, beş kilometrelik bir yeri geçmekle seksen kilometre genişliği kulaçlaya kulaçlaya aşmak arasında hiçbir fark göremiyordu. Fakat öbürleri bu fikirde değillerdi, en dar bir noktadan geçmeyi ve fayda alınacak bir noktaya varmayı istiyorlardı.

Kısa bir müşavere neticesinde Korucuk (şimdiki Çardak) mevzii hareket noktası olarak kabul edildi. Ertesi gece tam yatısı vakiti oradan denize atılmak kararlaştı. Zamanımızın spor meraklıları Manş denizinden geçmek meselesinin beynelmilel heyecanlı bir ülkü teşkil ettiğini bilirler. Her sene Amerika'dan, Avustralya'dan, hatta Mısır'dan ve Hindistan'dan bir sürü yüzgeç gelir; Fransa'yla İngiltere arasındaki hırçın denizi aşmak tecrübesine girişir. Bu şöhrat delisi insanların önünde, ardında, sağında, solunda motorlar, sandallar yürür. İcap ettikçe kendilerine su verilir, ekmek sunulur ve takati kesilenler hemen kurtarılır. Bu külfet, bu yorucu zahmet fanî bir şöhrat için ihtiyar olunmaktadır. Ajansların medenî memleketlere uçuracakları kısa bir habere mevzu teşkil etmek, meçhul dudaklar tarafından isimleri -bir kerecik- zikrolunmak için Himalaya eteklerinden, Misisipi kıyılarından, Nil hurmalıklarından Manş sahillerine koşan bu adamlarla bizim yüzgeçlerimizi mukayeseden kalemimiz teeddüb eder. Manş'ı geçmek isteyenler zevale mahkûm bir haz için o zahmete katlanıyorlar. Berikiler mensup oldukları milletin âli emellerini omuzlarında taşıyarak Çanakkale boğazını aşacaklardır. Manş yüzgeçleriyle ilgili olan sade bir "gün"dür. Çanakkale'yi yüzerek geçenleri tarih seyretmiştir.

Üç genç Türk ertesi gece Korucuk'ta bulunuyorlardı. Çimenler üzerinde yürüyerek ve ara sıra kır menekşesi, papatya, gelincik toplayarak, tenezzüh edenler gibi üçü de müsterihtti. İnce Balaban, boyuna Aygud Alp'a takılıyordu. Bir aralık aralarında şöyle bir muhavere geçti:

— Ayağımı ıslatmamak için ne yapayım? Kuzum Aygud, bir yol göster.

— Koynuna sok!

— Cambazlığım yok ki dediğini yapayım. Sırtına otursam nice olur?

— Ben bu sözün karşılığını yolda veririm.

— Niyetin kötüye benziyor Aygud. Şimdiden ocağına düştüm.

Su içinde ters bir iş yapma.

— Küçük bir gargara gevezeliğe birebir gelir.

— Aman kardeş, bana sataşma. Su oynaktır, ayağım kayar, bir yerim incirir.

— Dedim ya, tek bir gargara!

O gün de üzerlerinde birer yatağandan başka silâh yoktu. Onlar, muazzam bir maceraya atıldıklarını bildikleri hâlde gündelik silâhlarından başka bir şey almaya lüzum görmemişlerdi. Fakat üçü de Türk yatağanının, Türk elinde çelikleşmiş bir yıldırım olduğunu biliyordu. Ve bu kayıtsızlık o bilişten ileri geliyordu.

Delikanlılar biraz şakalaştıktan sonra ağırbaşlılıklarını takındılar, kollarını göğüslerine bağlayarak gözlerini karşı sahile diktiler. Ay, hâreli ve oynak mantosunu denize bırakıp köpükler içinde yıkanıyordu. Rumeli yakası, gökten uzakta kümeleniyordu. Gök, berraktı ve geçilecek deniz, yere süzölmüş koyu esmer renkli bir bulut parçası gibi, yelpazelenen engin bir tarla gibi yavaş yavaş sallanıyordu.

Ufukta leke, denizde karaltı, hiçbir tarafta ses yoktu. Sanki muhit, denizin bu yaya yolcularını nurlu bir sükûn içinde uğurlamaya hazırlanmıştı. Yahut gözlerini, gelecek günlerin ta ruhuna dikmiş gibi enginlere bakan bu üç kahramana saygı göstermek için her şey ve her şey boyun kırıp sükût ediyordu.

Delikanlılar uzunca bir müddet bu vaziyette kaldıktan sonra Kara Abdurrahman dalgınlıktan sıyrıldı:

— Haydi bismillâh, dedi, atılalım!

Şimdi acele acele soyunuyorlar, elbiselerini dağarcıklarına dolduruyorlardı. İki dakika içinde sade bir donla kalmışlar ve dağarcıklarını sırtlarına, yatağanlarını enselerine bağlamışlardı. Kara Abdurrahman:

— Su, dedi, küçüğün, ekmek büyüğüdür. Deniz de bir su olduğu için önce Balaban girsin!

İnce kıyım delikanlı ellerini açtı:

— Allah, Allah, illâllah! Baş uyan, göğüs püran, kılıç al kan. Bu denizde nice balıklar bulunur, soran olmaz. Eyvallah, eyvallah. Kılıcımız düşmana ziyan. Üçler, yediler, kırklar. Aygudlar, Abdurrahmanlar, balabanlar!.. Şu yüzgeçlerin ruhuna, devranına hu diyelim: Hu!..

Balaban, yeniçerilerin gülbankını taklit ediyordu. O sırada ilk teşekkül devrini geçirmekte olan bu devşirme asker öz Türk muhariplerce o kadar sevilmiyordu. Hele bu delikanlılar gibi alp oğlu alplar, devşirme kışlarına adım bile atmazlardı. Şimdi de onların marş gibi kullandıkları gülbankla eğleniyorlardı. Fakat Aygud Alp, arkadaşının daha fazla gevezelik etmesine meydan vermedi:

— Gir, dedi, vakit geçiyor.

Ve eliyle delikanlıyı belinden yakalayarak denize bıraktı. Artık yüzüyorlardı. Yüzücülük maharetten ziyade kuvvet işidir. Mahir olup da kavî olmayan yüzücülerin az zamanda nefesi kesilir, kolları gevşer, ayakları ağırlaşır. Bizim deniz yolcuları hem mahir, hem kavî insanlardı. Yüzüşlerinde bir nevi koşu şekli vardı. Her kulaç, kendilerine geniş bir adım kazandırıyor ve arkalarındaki mesafe, saniye başına uzunlaşıyordu.

İnce Balaban'ın takılmaları olmasa bu kudretli yürüyüşün verimi daha enginleşecekti. Fakat o, ikide bir geride kalarak Aygud'un ayaklarına asılıyor, arada sırada da öne geçerek heybetli adamın boynuna sarılıyordu. Aygud, yürüyüşünü bozmuyor, ayağına yapışıldıkça -iki demir küsküye boş bir zembil asılmış gibi- zahmetsizce delikanlıyı sürüklüyor ve boynuna el atıldığı zaman da sırtındaki dağarcık gerdanından düşmüşçesine kayıtsız görünüyor. Lâkin Abdurrahman, İnce Balaban Bey'in ardı arası kesilmeyen sarkıntılıklarını hoş görmedi ve nihayet çıkıştı:

— Gün doğmadan denizi aşmazsak emeğimiz boşa gider. Çocukluğu koy da yoluna yürü!

Yoluna yürü!.. Bu söz, bu ihtar, Aydos fatihi büyük Abdurrahman'ın mert ve necip oğlunun ağzından ne kadar tabîî çıkıyordu!.. O, denizde yüzmüyorlar da karada yürüyorlarmış gibi arkadaşını düz adım atmaya sevk ediyordu. Bu, tamamıyla gösterişsiz ve çok samimi bir sözdü. Cesur delikanlı, gerçekten tabîî bir vaziyette bulundukları kanaatindeydi. İnce Balaban da aynı kanaati taşıdığı için hemen cevabı yapıştırdı:

— Hakkın var arkadaş. Artık oyun yetişir. Hızlı gidelim, yol alalım.

Şimdi cakacı delikanlı, çelik kollarını aç aça ve suları yara yara ilerliyor, bir taraftan da kafiyeli sözler uydurup terennüm ediyordu:

*Gönül kerestesiyle bir yeni şehir yap, pazar yap
İncitme balıkları da her ne istersen var, yap!*

Biraz sonra bu çapkın terane de kesildi. Delikanlılar gittikçe çoğalan bir şevk içinde yüzüyorlardı. Ne başları üstünde pırıldayan ay, ne vücutlarını okşayan küçük dalgalar onları ilgilendiriyordu. Gözleri hep ileriye dikili olarak ilerliyorlardı.

Boğaz, şüphe yok ki, birçok hatıralara maliktir. Kim bilir, hangi zelzelenin açtığı bu yarık, iki büyük kıta arasındaki bu hicran gediği, on binlerce yıldan beri sayısız hadiseler şahit olmuştur. Hatta İran şahinşahı Dâra'nın oğlundan dayak da yemiştir. O büyük hükümdar, milyonluk ordusunu Boğaz'dan geçirmek üzere kurdurmuş olduğu köprü'nün yıkılmasından gazaba gelerek denize bin değnek vurdurmuştu. İnsanların şu suretle dayağını da yemiş olan Boğaz, derinliklerinde taşıdığı bütün hatıraların başına elbette bu yüzücülerin menkıbesini geçirmiştir. Enselerinde yatağan, sırtlarında dağarcık, şanlı bir ülküyü canlandırmaya koşan kahramanların hikâyesini Çanakkale Boğazı'na baktıkça okumak her duygulu Türk gözü için her zaman kabildir.

Zaman, azmin oyuncağıdır. Mesafe, iradenin kölesidir. Bizim kahraman yüzücüler de zaman mefhumunu dileklerine ram etmişler, geniş bir mesafeyi topuklarına çiğnetmişler ve denize girdikleri zaman erişilmez gibi görünen karşı yakayı elle tutulacak hâle getirmişlerdi.

Evet, Rumeli kıyıları artık bütün şekilleriyle görülüyordu. Ay, saatlerden beri seyrettiği bu hamaset levhasını başka ufuklara hikâye etmeye gidiyor, son yıldızlar, açıp kapanarak yüzgeçleri alkışlıyor, açığa çıkan sahil, musafaha için açılan bir kucak gibi kahramanları bekliyordu. İnce Balaban, hedefin bu kadar yaklaşması üzerine dayanamadı, kuvvetli bir nâra attı:

— Açıl ulu toprak, biz geliyoruz!

Bu şen nâraya denizin yüreğinden kopar gibi akseden gür ve tannan bir ses cevap verdi:

— Biraz yavaş Balaban, ardında yoldaş var!

Aygud'un, karşı sahili yakalamak için ileri uzanmış sanılan uzun kolları birden geri çekildi. Kara Abdurrahman, yüzmeyi bırakarak başını geri çevirdi. İnce Balaban homurdandı:

— Vay canına. Bu kıyının balıkları konuşuyor. Fakat adımı nereden öğrenmişler?

Sesin kaynağını anlamak için ellerinden gelse ayağa kalkıp etrafı gözden geçireceklerdi, yahut denizin dibine inip araştırmalar yapacaklardı. Üçü de şaşırmişti. Bulundukları yerde muvazenelelerini muhafaza ederek bön bön duruyorlardı. Biraz sonra kuvvetli kolların denize çarpmasından doğma bir sada kulaklarına ve üç büyük gölge gözlerine çarptı. Artık Boğaz'da yüzenlerin kendilerinden ibaret olmadığı ve arkalarından üç Türk'ün daha geldiği anlaşılmıştı. İnce Balaban, yüz kulaç kadar geride bulunan gölgelere bakar bakmaz haykırdı:

— Ay, Oyvad da var. Hem palazıyla beraber!

Doğru söylüyordu. Bizim yüzücülerin izinde yüzen üç yeni yolcudan birinin sırtında bir tümsek görünüyordu. Yarı karanlıkta büyücek bir kamburu andıran bu çıkıntı, İnce Balaban'ın keşfettiği gibi meşhur sipahi Oyvad'ın beş yaşındaki oğluydu. Oyvad, çocuğunu, yürümeye başladığı günden beri yanından ayırmazdı, muharebelere bile beraber götürürdü. Arkadaşları bu hâlden dolayı kendisiyle şakalaşırlar, çocuk hakkında birçok teşbihler yaparlar ve yavrucağa birçok isimler takarlardı. Palaz tabiri o teşbihlerin, o isimlerin en nezaketlisiydi.

Delikanlılar, Oyvad'ın oğlunu da sırtına alarak, kendi izlerinde yürüdüğünü gördükten sonra yanında bulunanları tanımakta güçlük çekmediler. Kendileri nasıl bir saçayağı teşkil ediyorlardı, Oyvad'ın da, gölge gibi, kendisinden ayrılmayan iki arkadaşı vardı: Kara Boğa, Yaralı Doğan!.. Onların da bu deniz aşma işinde Oyvad'a yoldaşlık ettiklerine şüphe yoktu.

Bu anlayış üzerine Kara Aygud titizlendi:

— Çocuklar, dedi, koşalım, önümüzü aldırmayalım!

Şimdi hızla yürüyorlar, denizi hırpalaya hırpalaya ilerliyorlardı. Arkadan gelenlerden önce karaya varmak için âdeta kanatlanmışlardı. Geride bulunanlar onların kısa bir duruştan sonra hızlı hızlı yüzmeye başladıklarını, aralarındaki açıklığın gittikçe çoğaldığını görünce maksadı kavramışlar ve bağırmışlardı:

— Koşma Aygud, düşersin!

İnce Balaban, yürüyüşünü kesmeden cevap verdi:

— Siz bizi boşlayın, kendinize bakın. Çünkü yol dikenlidir, karışmam.

İki takım yüzücü birkaç yüz metre uzakta bulunan sahile birbirlerinden önce varmak için olanca kuvvetlerini sarf ediyorlardı. Boğazi yüzerek geçmek fikrini ilk ortaya atan kendileri olduğu cihetle Kara Abdurrahman ve arkadaşları bu şerefi öbürlerine kaptırmamak istiyorlardı. Ötekiler de fitrî bir dilekle ve harp meydanlarında elde edilmiş bir alışkanlıkla öne geçmeye savaşıyorlardı. Türk'ün yaratılışında önde bulunmak zevki, daima üstün kalmak emeli pek bariz surette görülür. Harika sayılacak birçok hadiselerin en birinci amili bu atılglanlıktır. Yüzücülerimiz de aynı ruhî meyelânla neşeli bir rekabete girişmişlerdi. Fakat Kara Abdurrahman'la arkadaşları, ellerinde bulunan üstünlüğü muhafaza etmekte güçlük çekmediler, aradaki mesafe farkını kaybetmeyerek hedeflerine doğru uçtular ve nihayet sahile geldiler.

İnce Balaban, kumsallara ulaşır ulaşmaz ellerini sahile yapıştırdı:

— Rumeli, Rumeli! diye haykırdı, tuttum seni! Artık bizim-sin!..

Delikanlıların ilk yaptıkları iş, dağarcıklarını açıp giyinmek oldu. Ağız tarafı kendi cinsinden çift astar taşıyan bu sağlam deri, elbiselerin ıslanmasına engel olduğu için yolcularımız günlük kıyafetlerini kolaylıkla almışlardı. Şimdi sıraya dizilerek öbür yolcuları bekliyorlardı. Onların da yanaşması gecikmedi. Önde yavrusuyla Oyvad, arkasında Kara Boğa ve daha sonra Yaralı Doğan, sahile adım attılar. Oğlunu, dağarcığıyla beraber, sırtından indiren Oyvad, çıplak ve ıslak kollarını göğsünde kavuştu:

— Olmadı, dedi, sizi çepök çalıp karşılayacaktık, ağzınızı bir karış açık bırakacaktık. Kara Boğa geç kaldı, oyunumuz bozuldu.¹

-
1. Eski Türklerden birçoğunun Kara lâkabıyla anılmalarına belki hayret eden bilinur. Bunun sebebi esmerliğin şarkta pek makbul olmasından başka bir şey değildir. Türk kudretinin nüfuzu altında yetişen meşhur Acem şairi Hafız bile sevgilisinin esmerliğiyle iftihar eder ve şöyle der:

*An siyeh çerde ki şîrîni-i âlem bâ öst
Çeşm-i mey-gün leb-i handan dil-i hurrem bâ öst*

Birçok Türk uluları bu lâkabı -kıvanç duyarak- taşımışlardı. Karesi (Kara İsa), Kara Yusuf, Kara İskender, Kara Yülük gibi. Türkler bu sıfatı araziye ve kasabalara vermişlerdir: Karacadağ, Karahisar gibi!

Kızgın güneşler altında -bütün bir hayat- pala sallamış ve gaza aşkıyla, ülke ülke dolaşmış olan kahramanlara, esmerlikten başka renk nasıl yakışmazsa, halkın idrâki için de bu renge hayran olmamak yakışık almazdı. (Kara şiddet, ululuk, büyüklük ifade ettiği gibi yön de gösterir: Karadeniz.) Y. N.

İnce Balaban, henüz beş yaşında bulunan sipahizadeyi belinden yakalayarak yüzünün hizasına kadar kaldırdı:

— Palaz, dedi, bu gece tam yüzdün. Allah vere de yanımızda yanlışlığa uğrayıp derin yüzülmele!

Babası bir taraftan giyiniyor, bir taraftan Balaban’a cevap veriyordu:

— Sevindik’in derisi babasınınkinden kalındır, kolay kolay yüzülmez.

Ve sonra lâtifeye hamlolunamayacak kadar ciddi bir sesle ilâve etti:

— Bize at gerek!

Muhterem okuyucularımıza bu üç şöhretli sipahiye de takdim edelim: Oyvad, Kara Aygud’dan da iri bir adamdır. Şu kadar ki meş-repçe ona hiç benzemez. Konuşkan ve atılgandır. Aygud’la tam bir tezat teşkil eder. O, yalnız yavrusunu değil, neşesini de her gittiği yere beraber götürür. Söyler, söyletir. Güler, güldürür. Hâlbuki Aygud, teşbih caizse, sessiz bir bulut mehabetine maliktir. Yıldırımlarını içinde saklar ve sükûnetiyle de etrafına korku dağıtır.

Her sipahi gibi Oyvad’ın da muhteşem bıyıkları vardır. Kalın ve enli çenesinin üstünde kararan bu bıyıklar, bir çelik üzerine işlenmiş püsküle benzer. Şahinimsi kıvrık bir burun, sert ve sabit bakışlı bir çift iri göz, bu kuvvetli çehrenin haşmetini tamamlar.

Yaralı Doğan henüz gençtir. Bu sebeple Oyvad’ın emrinden çıkmaz ve onu yanılmaz bir rehber sayar. Fakat kendisi de birçok değerli harp erlerine rehberlik edecek meziyetler taşır. Sağ yanağındaki derin yara izi, bir kılıç darbesinin bu silinmez nişanesi ona Yaralı lâkabını verdirmiştir.

Kara Boğa o devir sipahilerinin en irisi olarak tanınmıştır. Değme at bu hakiki Herkül’ü taşıyamaz ve o, kendisini taşımak kudretini gösteren atları da ayaklarından yakalayarak, bir kuzu kaldırır gibi, iki metre yükseltir. Bu iriliğine ve bu müthiş kuvvetine rağmen o da Yaralı Doğan gibi Oyvad’ın her emrine boyun eğer. Çünkü onun vuruşundaki isabet kadar görüşündeki isabete de hayrandır.

Küçük Sevindik’e gelince: O, garp sanat âleminde pek büyük hayretler yaşatan “Meryem kucığında İsa” tablosunu sönükleştirecek kadar güzel bir çehre sahibidir. Hammer’dan Yorga’ya kadar bütün müverrihler, Sevindik’in, daha sonraları, oynadığı rollerden bahsederken: “Nadir bir güzelliğe malik olduğunu” kaydetmek zarureti hissetmişlerdir. Bu, bir hakikatti ve Sevindik, gerçekten

eşsiz bir güzeldi. Mavi iki yıldızı andıran gözlerinin masum bakışlarından ilâhî bir füsün saçılıyor, yanaklarında gülleri utandıran bir renk parlıyor, dudaklarında müstesna bir tatlılık gülümsüyordu. Bu çok güzel çocuğun aldığı terbiye yamandı ve kendisinin yakın bir zamanda büyük bir bahadır olacağı seziliyordu. O, bir yıldan beri babasının terkisinde diyar diyar geziyordu, sayısız maceralara şahit oluyordu. Daha bu yaşta bir sipahi kılıcının düşman başında nasıl yıldırımlaştığını biliyordu ve bir sipahi atının, yerinde ne gibi harikalar göstereceğini öğrenmiş bulunuyordu.

Sevindik henüz küçük bir hançerden başka silâh taşımaya mezun değildi ve bu hançeri kınından çıkarıp kullanmaya da fırsat bulamıyordu. Lâkin babasının terkisinde geze geze ve Kara Boğaların, Yaralı Doğanların yaptıkları işleri göre göre nefesine kuvvetli bir itimat gelmişti, tek başına at binip muharebelerde kılıç oynatmak istiyordu. Bu dileğine kulak asılmadığı için gamlı, sızlanıp dururdu. Yaralı emmi, İri emmi diye çağırdığı Doğan’la Kara Boğa onun bu sızlanışlarını ciddi bir çehreyle dinlerler ve: “Hele biraz büyü, boyun at sırtını geçsin” diyerek tahammül tavsiye ederlerdi.

Sevindik, Balaban Bey’in kolları arasında bulunurken babasının attan bahsettiğini işitti ve hemen söze karıştı:

— Sipahi, yaya yürümez, değil mi baba?

Oyvad, oğluna cevap verdi:

— Hay bunu bileydin. Kanatsız Türk olur mu ki atsız sipahi olsun!

İnce Balaban, çocuğu yere bırakırken takıldı:

— Sipahilik öbür yakada kaldı oğul. Burası yayalar yurdu.

Babanın sırtına binmek de yok. Çarığı çekip bizimle yürüyeceksin.

İlkin Sevindik’e yapılan takılmalar, şakalar yavaş yavaş Kara Boğa’nın endamına, Doğan Bey’in yarasına intikal ettiriliyor, onlar da Aygud’un dilsizliğine, Balaban’ın inceliğine, Kara Abdurrahman’ın bırıyık büküşüne takıldıkları için karşılıklı kahkahalar devam edip gidiyordu. Uzun ve güç bir yüzüşün yorgunluğunu sanki bu lâtifelerle gideriyorlardı. Nihayet Kara Abdurrahman, en zeki ve en doğru gören arkadaş sıfatıyla, yoldaşlarını vazife başına çağırdı:

— Yarenlik yeter, dedi, işimize bakalım. Mademki altı buçuk kişilik olduk, pusu kurmaya, gizlenmeye lüzum yok. Açıktan açığa yürüelim, şu görünen köye girelim, bir dil (esir) yakalayalım.

Oyvad sordu:

— Dil alıp ne yapacağız?

— Karşıya götürüp söyleteceğiz. Beyler ona göre karar verecekler!

— Öyleyse sana uğurlar olsun. Biz buraya, dönmek için geldik. Köy mü, şehir mi, ne ele geçirirsek bayrağı dikip oturacağız. Ardımızdan gelenleri yeni evimizde ağırlayacağız.

— Çocukluk etme, Oyvad. Altı kişi bu işi nasıl yapar!

— Altı Türk, devlet kurar be! Bilmiyorsan yazık sana!

Abdurrahman da adım attıkları şu sahilin gerilerinde dönüp dolaşmak, çeşit çeşit maceralara atılmak istiyordu. Fakat Süleyman Paşa'ya verdikleri sözü unutmak kabil değildi. Oraya onun emriyle ve istikşafatla bulunmak fikriyle gelmişlerdi. Bu sebeple, kendi düşüncesine, kendi dileğine, kendi iştahına uygun düşen şu mülâhazaya karşı koymak zorunda kaldığından içini çekti:

— Evet, Oyvad, dedi, hakkın var. Altı Türk birleşince yeni bir devlet kurabilir. Lâkin biz buraya devlet kurmak için değil, kurulu olan devletimize hizmet etmeye geldik.

— İyi ya. O işi sen yap. Bizi de kendi hâlimize bırak.

Kara Abdurrahman'ın arkadaşları Balaban'la Aygud da şöhretli sipahiye uyuyorlardı, “Geldik, gördük, artık dönmeyiz” diyorlardı. Babasının sırtında deniz geçmekten pek hoşlanmış olan Sevindik bile geri dönmek sözünden sıkılarak huysuzlanıyor ve Kara Boğa'nın kalın baldırlarını çimdikleyerek mırıldanıyordu:

— İri emmi, dönmeyelim, beni sayarsan dönmeyelim!

Kara Abdurrahman bu müşkül vaziyette bütün talâkatını kullandı. Siyasetten, devlet idaresinden, inzibat usullerinden bahsetti. Kendilerinin çetecilik edemeyeceklerini anlattı. İnatçı arkadaşlarını kandırmak için uzun uzun dilbazlıkta bulundu, yüz dereden su getirdi. Lâkin Aygud'la Oyvad şöyle dursun, küçük Sevindik'i bile kandıramadı. Onlar bir kere Nuh diyip durmuşlardı, bir türlü peygamber demiyorlardı.

Kara Abdurrahman, kendi muhariplik duygularına pek uygun gelmekle beraber, mantık bakımından aykırı bulduğu bu inat önünde şaşırmişti. Arkadaşlarına uymak da, uymamak da elinden gelmiyordu. Halbuki güneş doğmak üzereydi. Kolayca bir iki esir yakalayıp ve onları denizde önlerine katıp yüze yüze geri dönmek imkânı neredeyse eriyecek ve halkın uyanmasıyla beraber bu işin zorla yapılması lâzım gelecekti.

Münakaşa böyle bir çıkmaz içinde sürünürken, Kara Aygud'un gür sesi yükseldi:

— Susun!

Hepsi bu yersiz ihtarın sebebini anlamak için sabırsızlanırken o, haber verdi:

— Yer oynuyor!

Evet, yer oynuyordu. İlk küçük sarsıntıyı Aygud sezmişti ve sarsıntının çoğala çoğala devam etmesi üzerine büyük bir zelzele içinde bulunulduğu anlaşılmıştı. İnce Balaban bir müddet sessiz durduktan sonra dayanamadı:

— Oynuyor ama, dedi, yine yerinde duruyor. Bir parmak bile ileri, geri gitmiyor.

Yer, bu şakacı gence sitem etmek, ağır bir cevap vermek istiyormuş gibi bir kere daha sarsıldı ve biçimsiz şekli sabahın ilk kuvvetli ışığı altında tamamıyla meydana çıkmış olan civardaki köy istikametinden, yıkılma, çökme sesleri işitildi. Şimdi Türkler, yeni güne korkunç tarrakalar içinde göz açan mahmur köye bakıyorlardı. Bu küçük ve fakir yurt, gazabına geldiği toprağın zalim sallayışlarıyla âdeta parçalanıyor, yer yer yıkılıyordu.

Yıkım velvelesini, kısa bir lâhza sonra, köylülerin çığlığı takip etmişti. Yarı giyimli, yarı çıplak halk, hazin çığlıklar koparak sahile doğru koşuyorlardı. Ocak ve soy sop bağlarını bu korkunç hadise karşısında dağılıverdiği apaçık görünüyordu. Kocalar karılarını, analar çocuklarını aramıyor ve yatağından fırlayan, çılgın bir telâş içinde köy dışına atılıyordu.

İnce Balaban, can korkusuyla akıllarını kaybeden bir kalabalığın kendilerine doğru koştuğunu görünce haykırdı:

— Hazır olun. Bizi karşılamaya geliyorlar!

Aygud homurdandı:

— Geliyorlar ama, ağlayarak!

Evlerini yıkan tabiat tekmesi sanki arkalarından şahlana şahlana yürüyormuş ve köy dışında da başlarına bir şeyler yıkılacakmış gibi şuursuz bir koşuşla sahile doğru yuvarlanan karışık kütle, altı Türk'ün heybetli endamını görür görmez duraladı, ağlayan gözlerin yaşı birdenbire kurudu, inleyen dudaklar sustu, yüzlerce insan, taş kesilivermişcesine hareketsiz kaldı. Türkleri bürklerinden ve bilhassa yatağanlarıyla palalarından tanıyan köylüler, kendilerini evlerinden, barklarından uzaklaştıran zelzeleyi onların yaptıklarına zahip olmuşlardı. Kumsallar üstünde dimdik duran bu altı Türk,

sanki birer volkandı ve bu volkanların, bellerinde kuşandıkları yıldırımlar kâfi gelmiyormuş gibi, bugün ellerine birer de zelzele aldıkları görülüyordu.

Kara Abdurrahman, her hakikati ve her ihtimali kucaklayan derin bakışlarıyla, sahneyi bir müddet süzdü, “Allah böyle istedi” diye mırıldandı ve sonra görgülü bir kumandan gibi hareket ederek arkadaşlarına vazifelerini gösterdi:

— Haydi Oyvad, Doğan, Boğa, ileri!.. Biz bu sürüyü eğleriz. Siz köyü tutun!

Üç sipahi, elleri palalarında, seğirterek geçerken, kadın ve erkek bütün köy halkı diz çökmüşlerdi. Rumeli’nin fatihlerini selâmlıyorlardı. Onlar, iki üç yüz kişilik şaşkın kütleye ne müstehzi, ne merhametli bir bakış atmaya lüzum görmeyerek köye doğru koşuyorlardı. Sevinдик, o minimini Türk de, kısa adımlarının müsaadesi nispetinde, heybetli sipahilere ayak uyduruyordu, tabiatıyla geri kaldığı için üç kişilik kıtanın dümdarı gibi görünüyordu.

Kerpiçten yapılma kalesi zelzelenin kuvvetli darbeleriyle baştan başa yıkılmış olan bu sahil köyü, meşhur “Çempe”ydi. Bugün Çanakkale Boğazı’nı geçenler üç sipahinin beş yüz yetmiş küsur sene evvel yıkık kalesinin ayakta kalabilen tek bir kulesine Türk bayrağını asmış oldukları Çempe köyü yerinde Akbaş kariyesini görürler.¹

Köylüler, zelzelenin iliklerine ve şuurlarına verdiği sarsıntıdan sıyrılmışlardı, Türk yüzü ve Türk silâhi görmekten ileri gelme yaman bir korkuyla zangır zangır titriyorlardı. Üç sipahinin, yanlarından geçişi, gözlerine, dolgun mevcutlu bir alay askerin akışından daha uzun görünmüştü. Oyvad’la arkadaşları, hatta dümdarları köye girdikleri hâlde onların ayaklarından çıkan ve zelzeleyi de bastırılmış görünen kuvvetli ses, henüz kulaklarında uğulduyordu.

1. Çempe yahut Çempi veya Çemni, Nâra burnunun karşısındadır. İlk fatihler devrinde bu kaleye verilen isim “Virancahisar”dı. Sonraları orada Gündüz Alp’in oğlu Akbaş’ın (Akdemir Bey) defnolanması üzerine köyün ismi “Akbaş”a çevrilmiştir.

Çempe’nin alınışı kitaplarda başka türlü yazılıdır. Tam tarih bakımından -evvelce de söyledik- Türklerin Rumeli’ye geçişleri hem tekerrür etmiş bir hadisedir, hem gemi iledir. Salla geçiş son müverrihlerce kabul olunmuyor. Fakat o devrin gaza iştahından ilham alınarak ve müspet harikalar göz önünde tutularak o iştaha ve o harikalara mülayim surette ileri sürülen tasavvurlar hoş görülmemelidir.

Dizleri yerde, kolları havada, korkuyla karışık bir tezellülle, put gibi hareketsiz duruyorlardı.

Abdurrahman, atsız sipahilerin köye girmeleri üzerine arkadaşlarına döndü:

— Haydi Aygud, Balaban, dedi, sıra bizim.

Ve onları yanına alarak ağır ağır ilerledi, Çempelilerin yanına kadar geldi, Bizans diliyle emir verdi:

— Kalkın, dizilin!

Yarı çıplak halk, kendilerini köyden dışarı atan zelzele-nin daha kuvvetlisini şimdi yüreklerinde hissediyorlardı. Kara Abdurrahman'ın iki kelimelik iradesi hepsinin canını ağızlarına getirmişti ve bir ipe bağlı yüzlerce kukla gibi hepsi birden ayağa kalkıvermişti. Abdurrahman, kadınlarla erkeklerin nispetsiz surette karışık olduklarına dikkat ederek âmir sesini bir daha yükseltti:

— Ev ev ayrılın, dişi, erkeğini bulsun. Çocuklar babalarına yanaşsın.

Bu emri yerine getirmek köylülerce kolay olmadı. Can korkusu hepsinin idrâkini altüst ettiği için karılar kocalarını bulamıyordu. Bu sersemliği, yine Türk muharibin kuvvetli sesi giderdi:

— Eşini bulamayan denizi boylar!

Artık herkesin idrâki düzelmiş, gözlerin seçme ve tanıma kuvveti yerine gelmiş, denize atılmak korkusu o perişan kütleye şuur getirmişti. Şimdi Çempe halkı ev ev kümeleniyordu, erkekler eşlerini ve çocuklarını yanına alarak sıraya giriyordu. Kara Abdurrahman ihatalı bir bakışla bu ilk tutsakları saydı ve arkadaşlarına döndü:

— Altmış dokuz ev, iki yüz yedi baş. Her birimize otuz dört baş düşüyor. Büyük yoldaş Sevindik için de üç adam kalıyor. Böyle paylaşalım mı, yoksa bunların topunu birden Oyvad'la arkadaşlarına mı bırakalım?

Kara Aygud reyini verdi:

— Payımız onların olsun.

İnce Balaban da aynı fikirde bulundu ve üstelik, vakit geçirilmeden ileri gidilmesini, kalelerde gedik açmak suretiyle kendilerine kılavuzluk eden zelzeleden istifade olunmasını teklif etti. Kara Abdurrahman, öbür yakaya dil göndermek meselesini yine hatırladı:

— İyi ama, dedi, ötede dil bekliyorlar.

Münakaşa tazelenmek üzereydi. Ne Aygud, ne Balaban geri dönmek niyetinde olmadıklarını, Abdurrahman da kolaylıkla ellerine

geçen Çempe gibi yakın köylerden hiç olmazsa bir tanesinin daha işgal olunabileceğini düşündüğü için öteye haber uçurmak işine şekil vermek müşkül görünüyordu. Üç arkadaş bu nazik mevzuyu ne suretle idare edeceklerini ayrı ayrı düşünürken altmış dokuz parça hâlinde sıralanan Çempe'li'ler hep birden denize bakmaya başlamışlardı. Sırtlarını suya çevirmiş olan delikanlılar, iki yüz çift gözün ansızın denize dikildiğini görünce, başlarını döndürdüler ve iki gölgenin, ayakta durarak sahile doğru ilerlediğini gördüler.

İnce Balaban gülümsedi:

— İşte, dedi, bu yahşi... Denizi yürüyerek geçiyorlar.

Aygud, keskin gözlerini engine dikti ve biraz sonra haber verdi:

— Sal!..

Çempe'li'ler, böyle teker teker denizi geçen kahramanların teker teker bütün Rumeli şehirlerini zaptedeceklerine çoktan imân getirdikleri için, her Türk'ün ayağı dibince koca bir kalenin yıkılışını temaşa ediyorlardı. Onların zihinlerinde atalar mirası olarak yaşayan hurafeler, bu güzel denizi kimlerin gelip geçtiğine dair belledikleri masallar, son yıllarda cazibelerini kaybetmişti. Trova efsaneleri, Ağamemnon hikâyeleri, Safu tekerlemeleri, on binler gevezeliği zavallı köylüler için uyuşturucu birer gıdaydı. Binlerce ve binlerce adam, uzun bir zaman bu hurafelerle idrâklerini beslemişler ve mevhum kahramanların vârisleri olduklarına inanarak kendilerini, dalâletle sürüklemişlerdi. Ancak Türk savletinin başlamasıyla ki gözlerindeki gaflet perdesi düşmüş, efsanelerin yaşattığı mağrur itimat göçmüş ve bu muhitte yepyeni bir uyanıklık belirmişti.

Çempe'li'ler de o gaflet dünyasına mensup biçarelerdi ve Türk-lüğün ancak harikalar yaratıcı bir kuvvet olduğuna, yirmi otuz yıldan beri, inanıyorlardı. Bu inanç pek derin ve pek engindi. O derece ki, kendilerini sıraya dizen şu üç Türk'ün kayıklarla, yelkenlilerle sahile geldiklerini görseler şaşacaklar ve alâlâde fânilere yakışan bu geçiş tarzını onlara lâıyk bulmayacaklardı. Şimdi de Aygud'un sal dediği şeyin bir kilim, bir seccade olabileceğini ve bir kısım Türklerin de öyle bir nesneye binerek denizi aşmakta olduklarını tevehhüm ediyorlardı.

Böyle bir kuruntu onlar için zaruriydi. Çünkü asırlardan beri vehmî ve hayalî bir âlem içinde yaşamışlardı. Türklerle temasta bulunmak sayesinde, Paris'in bir hayal, Aşil'in bir masal, Hektör'ün bir dedikodu olduğunu öğrenmişlerdi. Yine o temasın yarattığı

uyanıklıkla Bizans saraylarında bile telâkkiler, zevkler değişmişti. Artık oralarda da Argononlar, Eksenofonlar okunmuyordu. Yalnız Akça Kocaların, Konur Alpların, Kara Alilerin menkıbeleri söyleniyordu.

Uzaktan belirmiş olan sal biraz daha yaklaşınca içindekileri tanımak mümkün oldu ve Kara Abdurrahman, neşeli bir “Oh!..” çekerek haykırdı:

— Gözüm aydın, gözüm aydın, beyler geliyor! Artık bana tasalanmak kalmadı!

Görüş doğruydı, gelenler Fazıl ve Ace beylerdi. Onlar, çarçabuk hazırlattıkları bir salla yüzgeç delikanlıların izlerine düşmüşlerdi. Şarktan garba doğru esen hafif bir rüzgâr bu çok sade ve çok nazik nakil vasıtasını sürükleye sürükleye aynı noktaya, altı Türk’ün çıkmış olduğu sahile getirmişti. Beyler, hayli uzaktan karadaki kalabalığı görmüşler ve endişelenmişlerdi. Bu endişe yüzünden yerlerinde oturamadıkları için de ayağa kalkmışlardı. İki gölgenin denizde yürür gibi görünmesi işte bu kalkıştı. Onlar, coşkun kanlı gençlerin bir felâkete uğramasından korktukları cihetle yaklaşır yaklaşmaz kumlara atladılar ve bağırıldılar:

— Hayrola çocuklar, savaş mı var?

Kara Abdurrahman, güle güle cevap verdi:

— Savaş filân yok, şu köylüler selâmınıza duruyor.

Çempelilerin vaziyeti bu cevabın kuvvetini artırdığından her iki bey geniş birer nefes aldılar, mübarek sahneyi gözden geçirmeye koyuldular. İşte, yaşlarının yekûnu bir asrı doldurmamayan üç delikanlı, birçok asırların hatıralarını taşıyan şu topraklar üzerinde, Türk hâkimiyetini kurmuşlardı. İki bey, iki yüz küsur esirin miskin durumunda bu parlak hakikati görüyorlar ve derin bir sevinç içinde bahadır delikanlıları alkışlıyorlardı:

— Berhudar olun çocuklar, ilk av temiz olmuş!..

Ufukta bütün azametiyle belirmiş olan güneş, bu alkışa iştirak ediyor gibiydi ve biraz sonra Çempeliler, her iki beyin önünde, o civar kalelerine dair mükemmel malûmat veriyorlardı.

II

DİLSİZ İLYA

Ace Bey’le arkadaşlarının geri dönüp, gördüklerini Süleyman Paşa’ya söyledikten sonra verilen karar üzerine başlayan salla geçme hareketinin tasvirini tarihe terk ediyoruz ve okuyucularımızdan, bizimle beraber Burgaz önüne kadar gelmelerini, orada cereyan eden bir muharebeyi seyretmelerini istiyoruz. Dimetoka kumandanı Mihal’le Edirne muhafızı “Vice-Roi” Dimitri İştovan tarafından Burgaz civarındaki Türk kuvvetleri aleyhine yapılmak istenilen bir baskın, tasvir etmek istediğimiz harbi doğurmuştur.

Dimetoka ve Edirne kumandanları saray üstünlüğünün verdiği güvenle bu baskını tasarlamışlardı. Onlar, on bin kişilik bir ordu, Türklerse bin kişilik bir müfreze teşkil ediyorlardı. Her iki kumandan, Termopil önlerinde üç yüz kişiyle üç milyonluk ordular tarumar eden kahramanların damarlarındaki kanı, hiç su karışmamış biçimde, taşıdıklarına imân getirmişler gibiydi. Çünkü ortadaki rakamlar, on binle bin, böyle bir imân yaratacak kadar sarihti. Fakat ihtiyatlı davranmamak da ellerinden gelmediği için açık bir taarruz yerine baskın yapmayı tercih ediyorlardı.

Burgaz önündeki Türk müfrezelerinin başbuğluğu sipahi Oyvad’a verilmişti. Kara Abdurrahman, Kara Aygud, Kara Boğa, İnce Balaban ve Yaralı Doğan da onunla beraber bulunuyorlardı. Kendilerine bir baskın hazırlandığı haberi gelir gelmez Oyvad, bütün arkadaşlarını topladı:

— Baskın var, dedi, nidelim?

Aygud’un cevabı kısa oldu:

— Söz kılıcıdır, bize susmak düşer!

Abdurrahman, bu düşüncüyü eksik buldu:

— Düzene düzen gerek, dedi, biz de pusı kurmalıyız.

Boğa, Balaban ve Doğan aynı mülâhazayı ileri sürdüler, başbuğ da fikirlerine meylettirdiler. Yoldaşlar meclisinin kararı, Aygud muhalif olmak şartıyla, şu şekilde tecelli ediyor demektir: Baskın

yapacakları baskına uğratmak!.. İşte seyredeceğimiz harp budur ve biz, Bizanslıların güya tepeden inme bir saldırışları üzerine yüz gösteren heyecanlı bir çarpışmaya şahit olacağız.

Vakit erkendi. O kadar ki son yıldızlar henüz sönmemişlerdi. Ortalığa alaca bir karanlık hâkim. Baskın yapmak suretiyle gaflet içinde yakaladıklarına zahip oldukları Türklerin umduklarından da az mevcutlu, topu topu üç yüz kişi olduğunu görüp anlamak Bizanslıların cesaretini artırdığından, neşeli nâralarla ortalığı çınlatıyor, bir hamlede şu üç yüz Türk'ü yok etmek azmiyle şen şen saldırıyorlardı.

Türkler şaşkın görünüyorlardı, öteye beriye dağılıyorlardı. Şurada on beş, beride yirmi, daha ötede elli kişilik kümeler var. Birbirlerine bağlı görünmeyen bu gruplar, kendilerinin on ve belki yirmi misli düşmanla ayrı ayrı pençeleşiyor. Ümitsiz çarpıştıkları belli, şu kadar ki hiçbir küme yerini bırakmıyor, geri çekilmiyor, en tuhafı, içlerinde ölen de yok. Her Türk yıkılmaz bir ağaç gibi sert ve dik. Dört taraftan başlarına indirilmek istenen kılıçlar, en küçük bir bere bile açamıyor, teker teker kırılıyor. Bu sebeple baskıncıların bir kısmı silâhsız kalıyor ve selâmeti geri çekilmekte buluyor.

Bu, Türklerin sayı bakımından üstün kuvvetler önünde ustalıklı tatbik ettikleri “Canlıkale” tabiyesiydi. Uzun bir saat bu tabiye devam etti, baskıncılar yorulmaya başladı. Kumandanlar, evvelce dağılıp, kaçmaya hazırlanış sandıkları bu dört köşe, dört köşe ayrılışın kıymetini, ehemmiyetini yavaş yavaş anlamışlar, kötü kötü düşünmeye koyulmuşlardı.

İşte bu sırada, sağdan soldan müthiş bir velvele koptu, bölük bölük Türk'ün iki yandan da sahneye atıldığı görüldü. Baskınlarının baskınla karşılandığını gören Bizanslılar sayıca üstünlüklerinin elden çıktığı korkusuyla cesaretlerini kaybederek ve karşılarındaki Türk kümelerini bırakıp yeni gelenlere göğüs vermeyi de beceremeyerek bocalarken o yirmişer, otuzar kişilik murabbalar birdenbire açılmış, yayılmış, önlerine gelen Bizanslıları doğramaya başlamıştı.

Bu harbin ertesi günü yazılan zafernâmenin şu fıkralarından vakıanın hakikatini daha canlı surette anlayabiliriz.¹

“Nâgâh sehere karib kefare-i fecere meydana dökülüp dürtüşmek ve döndürüşmek üzere iken pusuda olan mücahidler, kâfirin iki tarafını alup aslan sığına (iri ve benekli geyik demektir), kurd

1. Feridun Bey münşeati, c. 1, s. 71.

koyuna dokunur gibi yanların kuşadıp kılıç sunduklarından hemen her birin bir tarafa dağıdıp sabah oldukta...”

Evet, o günleri bizzat yaşamış olan kâtibin dediği gibi sabah oldukta on bin kişilik büyük ordudan kalan yadigâr, bir sürü başsız cesetle birkaç yüz esirden ibaretti. Üst tarafı çil yavrusu gibi dağılmıştı.

Rumeli yakasında ilk kaleye ilk olarak Türk bayrağını astığı için “sipahi yiğitbaşılığı”yla mükâfatlandırılan Oyvad Bey, bu parlak zafer sonunda tutsakları dizi dizi sıralarken Kara Abdurrahman yanına sokuldu:

— Oyvad, dedi, bir şey tasarlıyorum.

— Hayrola!..

— Sevindik’i bana yoldaş eder misin?

— Vay, benim oğlan sana yoldaş olacak kadar büyük mü?

Vallahi bilmiyordum.

— Tam çalışacak çağdadır. Artık terkiye binmekten vazgeçsin, bizimle dolaşsın

— Gizli bir iş mi var, bir yere mi aşacaksın?

— Biraz eğlenmek istiyorum. Sevindik de bana yardım edecek.

Elini, minimini hançerinin kabzasına koyarak muhavereyi dinleyen Sevindik, hemen yalvardı:

— Elini öpeyim baba. Beni Kara Rahman amcama ver. Sana bol bol armağan getiririm.

Heybetli sipahi, küçük Sevindik’in güzel yüzüne şöyle bir baktı ve onun minimini ellerini Kara Abdurrahman’ın geniş avucuna koydu:

— Evlât, dedi, benim değil, senindir. Yanında gezsın, yeri göğü görüp bellesin, gözü gönlü açılsın. Baban gibi, senin gibi ünlü bir yiğit olsun.

Abdurrahman’la Sevindik bu suretle yoldaş olduktan sonra nereye gittiler, ne yaptılar bilmiyoruz. Kendilerine Dimetoka yolunda ve bir sürü muhacir arasında tesadüf ettiğimiz zaman, Burgaz harbi üzerinden, iki yıl geçmiş bulunuyordu. Sevindik hayli büyümüşü, hayli serpilmişti. Fakat üst baş bakımından çok berbattı. Kir ve çamur içindeydi.

Hemen söyleyelim ki bu kirlilik onun bir Bizanslı köy çocuğu kılığına girmesinden ileri geliyordu. Nitekim Abdurrahman da

yırtık bir gömlek, kirli bir don taşıyordu ve Sevindik’le birlikte Bizanslı rolü oynuyordu.

Böyle bir biçime girmek herhangi bir Türk için pek güçtü. Mösyö Bronguier’nin dediği gibi Türkler “elbise temizliği hususunda dünyanın en üstün milletiydiler”. Bizans köylüleriye -başta imparatorların kayıtsızlığı olmak üzere içli dışlı birçok sebepler yüzünden- pisliğin timsali hâline gelmişlerdi. Bu sebeple Kara Abdurrahman’ın o kılığa girmesi hem güç, hem üzücü bir işti. Fakat kutsî tanıdığı bir maksat uğrunda nefsinin zorlayıp tam bir Bizans köylüsü gibi pisleşmişti.

Kendine yapılan telkinlere, tembihlere pek çabuk ayak uyduran Sevindik, hiç dinmeyen hıçkırıklarıyla korku delisi muhacirlerin peşişan uğultularından da üstün gürültü yapıyordu. Bizans dilini en ince nüktelerine kadar bilen ve konuşan Kara Abdurrahman bu fasılasız zırlıtyı kesmek için sık sık bağıyordu:

— İlyâ, sus, yoksa seni Türklere bırakırım!

Öbür muhacirleri kuvvetli birer kamçı yemişler gibi, biraz daha fazla konuşmak zorunda bırakan bu söz, Sevindik’in üzerinde hiçbir tesir yapmıyor ve o, yine durmadan, dinlenmeden ağlıyordu. Türk’ün adından yersiz bir korkuya düşüp emniyetli sığınak aramaya çıkan şaşkın köylüler nereye gideceklerini tasarlamış değillerdi. Bir köy halkının yarısı şimale kaçırıyorsa yarısı garba savuşuyordu. Bir iki uzuvlarının sabit hassasiyeti istisna edilirse, hepsinin benlikleri erimiş gibiydi. Kimlerle arkadaşlık ettiklerini değil, kendi kendilerini göremeyecek kadar sersemleşmişlerdi. Gözler yalnız sığınacak yer arıyordu. Kulakları, kovalanıp kovalanmadıklarını anlamak kaygısıyla, hep geriye dinliyordu. Bu hâl, Kara Abdurrahman’ın kurduğu planı kolaylaştırıyordu. Kimsenin ondan şüphelenmesine imkân yoktu ve yiğit Türk, tasarladığı işi yapmak yolunda pervasız yürüyebiliyordu.

Sevindik’in inlemesi dinmeden Dimetoka’ya yaklaşmışlardı. Kasabanın bir tepe üzerindeki mahrutî kalesi, kaçak köylüler için kalın göğüslü bir imdat heykeli gibi cazip görünüyordu. Kadın, erkek bütün bu kaçaklar yerlere kapanarak, önlerinde yükselen kurtuluş ocağına varabildiklerinden dolayı, din ulularına şükranlarını sunuyorlardı. Kara Abdurrahman da onlara uymaktan geri kalmadı ve yüksek sesle birçok dualar okuduktan sonra Sevindik’e müjde verdi:

— İşte kurtulduk, buraya Türkler gelemmez. Sen de sesini kes, zırlıyı bırak!

Şimdi Dimetoka kalesinin etekleri uğultulu bir panayırla yerini andırıyordu. Anasız sıpaların yanık anırtısı, meme arayan buzağıkların mahzun böğürtüsüne, çocukların perde perde ve çeşit çeşit çıkardıkları sesler kadın çılgınlıklarına karışıyor, insanla hayvan yan yana ve kucak kucağa kaynaşıyordu. Bu panayırın sermayesi inlemekten, hareketi de acıklı bir perişanlıktan ibaretti. Kaledeki asker, bu gürültüyü doğuran can korkusuna yabancı değildi. Çünkü iki yıl evvel Burgaz önünde Türklere baskın yapan ve sonra selâmeti kaçmakta bulan bahadırların bir kısmı kendileriydi. Bu sebeple, mültecilerin elemelerini, endişelerini, ısıraplarını pek iyi anlıyorlardı ve kucaklarını onlara açmak için sabırsızlanıyorlardı. Lâkin Dimetoka'yı malikâne gibi idare eden taşsız bir kral durumunda bulunan muhafızın düşüncesi bambaşkaydı. Eski Türk tarihçilerinin Tekfur diye kaydedip geçtikleri müstakil valiler zümresine mensup bu kumandan, alay alay mülteciyi kaleye aldığı takdirde iâşe işinin güçleştiğini göz önünde bulundurduğundan köylerini bırakıp sürüne sürüne oraya kadar gelmiş olan millettaşlarına kale kapılarını açtırmak fikrinde değildi.

Mülteciler ummadıkları bu istiskal üzerine ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Kardeş bildikleri Dimetokalıların kendilerine, sığınacak bir duvar dibi bile göstermemeleri son derece güçlerine gidiyordu. Birçoğu, bu vaziyette, yurtlarından ayrıldıklarına pişman oluyordu. Türklerin kendilerinden alacakları nihayet bir cizye, basit bir vergiydi. Onu vermemek ve harp şamatası duymamak için buraya kadar kaçmanın, hele millettaşlarından yardım ummanın alıklık olduğunu artık anlıyorlardı.

Fakat yere diz çöküp ve kollarını göğse kaldırıp yalvaran kızların, kadınların acıklı inleyişlerine kulak asan yoktu. Bu kayıtsızlık o kütlelin iradesini de felce uğratmış gibiydi. Düşünemiyorlar, baş başa veremiyorlar, yalnız ağlıyorlardı. Zaten ne düşüneceklerdi?.. Geriye dönmek gücü, ileri gitmekse -şu örneğe göre- faydasızdı.

Erkekler, birlikte getirdikleri öküzlerin boyunlarına dayanarak; kadınlar, ellerini göğüslerine sokarak şuursuz bir intizar devri geçirirlerken Kara Abdurrahman'ın gür sesi yükseldi:

— Böyle kötü kötü düşünmekten ne çıkar?.. Beni dinlerseniz şu bizim dilsiz bir kâğıt verelim, içeri gönderelim. Belki hâlimize merhamet ederler, kapıları açarlar.

Bütün mülteciler, o fikrî felçten sıyrılmış gibi kımıldamışlardı, ortaya bir düşünce atan delikanlının etrafına yığılmışlardı. Sahte Bizans köylüsü anlattı:

— Benim dilsiz, hünerli oğlandır. İştmez, söylemez, ama elinden her iş gelir. Elbirliğiyle bir arzuhal yazalım, kale kumandanına yollayalım. İlya ne yapar, yapar, içeridekileri merhamete getirir.

Şimdi herkesin gözü dilsiz denilen ve o kafiye katıldığı dakikadan beri hıçkırığı kesilmeyen Sevindik’e dikilmişti. Yırtık gömleğiyle, sümüklü burnuyla, çamurlu ayaklarıyla bakanlar üzerinde iyi bir tesir uyandırmayan bu çocuğun, kale kumandanını acındıracağına ihtimal veren yoktu. Lâkin denize düşenlerin köpüğe sarılmaları kabilinden bütün o ümitsiz kütle de şöyle bir teşebbüse girişmenin aleyhinde bulunmuyordu. Şu kadar ki kâğıt, kalem bulmak bir meseleydi. Kaçak köylüler arasında yazmayı bilen olmadığı için yazı vasıtaları taşıyan da bulunmuyordu.

Kara Abdurrahman bu güçlüğü de yenmekten geri kalmadı. Bir beyaz bez buldu, bir ağaç parçasından kalem yaptı, bir ineğin bacağından kan sızdırarak onu da mürekkep diye kullandı, iki üç satırlık bir pusula yazdı; sonra köylülerden birkaç bıçak topladı. Sevindik’in bol suyla yüzünü yıkadı, ayaklarını temizledi, parmaklarıyla saçlarını tarayıp düzeltti, yapma kirleri ve çapakları giderdi, çocuğun o eşsiz güzelliğini açığa çıkardı.

Gamlı kadınlar, elemli kızlar ve hatta erkekler birdenbire pek melih, pek lâtif bir sima alan Sevindik’e hayran hayran bakıyorlardı, “Ne güzel çocuk, ne güzel çocuk” diye mırıldanıyorlardı. Kara Abdurrahman iki yıldan beri büyük bir dikkatle terbiye ettiği sipahi yavrusuna, inek kanıyla yazılan pusulayı ve bıçakları verdi, eliyle Dimetoka kalesinin yüksek duvarlarını gösterdi, yüksek sesle vazifesini anlattı:

— Haydi İlya, çık. İsa namına kapıyı açmalarını içeridekilere söyle!

Ve tırmanma işareti yapa yapa çocuğu duvarların dibine götürdü. Yüzlerce göz, Sevindik’in ayaklarına takılmıştı, onun ne yapacağını takibe koyulmuştu. O, hiç tereddüt göstermedi, düşünmedi, sendelenmedi; sanki yemiş toplamak için bir ağaca çıkıyormuş gibi düz duvara tırmanmaya başladı.

Köylüler gibi, kale duvarları üstündeki asker de, halk da pervasız çocuğun gösterdiği hüneri şaşkın şaşkın temaşa ediyordu. Sevindik, belindeki bıçaklardan kademeli ve kurulup bozulur bir

merdiven yaparak, altta kalan basamağı önde bir tutamak temin ettikten sonra ileriye alarak yavaş yavaş yükseliyordu. Onun eğilip kalkışında, hiç durmadan yükselişinde bir örümcek çevikliği göze çarpıyordu.

Kaledekiler, ölümün insafsız ağzına doğru tırmanmaya çalışır gözükken çocuğu muhakkak bir felâketten korumak için bağıryorlardı:

— Küçük, düşeceksin. Tırmanmayı bırak, kapıya gel!

O, dilsiz ve sağır rolünü unutmayarak bu çağırışları işitmemiş gibi davranıyordu. Kara Abdurrahman, kolları göğsüne bağlı ve gözleri alev dolu, onun yükselişine bakıyordu. Mülteciler de, seslerini ve nefeslerini keserek, aynı temaşaya daldıkları için yanı başlarındaki düzme Bizans köylüsünün gözlerinde yanan endişeyi göremiyorlardı. Macera sever ve cesur delikanlı halecanını yenmeye çalışarak ve gözlerinin ışıyla Sevindik'in ellerini, kollarını kuvvetlendirmek istiyormuş gibi bütün benliğini çocuğun hareketine bağlayarak üzüntülü dakikalar geçiriyordu.

Artık ne kaledeki, ne dışardaki halk arasında çık yoktu. Herkes yedi yaşında bir çocuğun dümdüz bir duvar üzerinde yürüyüşünü, heyecanlı bir rüya yaşar gibi, seyrediyordu. Kral kudretli muhafız da, karısı da, çocuğu da halkla beraber kalenin o cephesinde bulunuyorlardı. Endişeli bir sükûn, halecanlı bir merak binlerce kişiyi pençesine almıştı ve Sevindik, işte bu umumî hayret arasında yükselişine devam edip gidiyordu.

Cesur çocuk, nihayet son irtifaa geldi. Bir saniye sonra ellerini duvarın üzerine, düzlüğe koyacak ve kaleye girmiş olacaktı. Bu durumda muhafız kumandan kendini tutamadı, koştu, küçük sipahinin ellerine yapışarak yukarı çekti alnından öperek bağırdı:

— Senin gibi bin çocuğumuz olsa bu memleket kurtulurdu!

Ve onun akıllara durgunluk verecek kadar güzel bir mahlûk olduğunu görünce de karısını çağırdı:

— Bak, dedi, Allah neler yaratıyor. Hüneri gibi kendi de güzel!

Sevindik, saray terbiyesi almış adamların takdirini kazanacak bir nezaketle boyun kırdı, boynundaki bez pusulayı çıkardı, işaretle, onu kime vereceğini sordu. Kumandan bu tuhaf mürekkepli arzuhalı gülerek aldı ve çocuğun dilsizliğinden duyduğunu elemi karısına anlattı:

— Her güzelin bir kusuru olur, derler. Doğruymuş. Bu yavrunun dili yok!

Sevindik, o anda bütün Dimetokalıların yüreğini kazanmış olduğundan, getirdiği iltimas da reddedilemez bir mahiyet almıştı. Kale kumandanı bu sebeple güzel çocuğu yanında alıkoydu, kapıların açılarak mültecilerin içeri alınmasını emretti. Biraz sonra, Türk korkusuyla yurtlarını bırakıp yollara düşen birkaç yüz serser köylü ve onlarla beraber Kara Abdurrahman, Dimetoka'ya girmiş bulunuyordu.

Kumandanın ilk işi Abdurrahman'la görüşmek oldu. Nereden geliyorlardı, ne suretle ulaşmışlardı. Türkler hakkında ne gibi bilgileri vardı?... Bu noktaları birer birer sordu. Kara Abdurrahman'ın cevapları zaten hazırды. Ganos dağı eteklerindeki bir köy halkından olduklarını, Türklerin bu dağ yakınlarında ilerlemeye başlamaları üzerine Rados'a (bizim Tekirdağ) kaçtıklarını, Türklerin oraya da gelmeleri yüzünden serseri bir duruma düştüklerini ve nihayet Übros'un (bizim Meriç) beri tarafına geçtiklerini anlattı. Sevindik hakkında da: "Bu çocuk benim yeğenimdir, kardeşimin oğludur. Babası para canlı bir adamdır. Türklerle alışveriş edip bire on kazanmak isterdi. Onun için karşı yakaya, Boğaz'ın öte kıyısına mal götürürdü, Pega'dan (bizim Biga) Nise'ye (bizim İznik) kadar dolaşır, dururdu. Küçük İlya'yı da hem alışverişe alıştırmak, hem Türklere ısındırmak için yanında bulunduruyordu. Çocuk bu gidişlerde, gelişlerde birçok şeyler öğrendi. Türkler onu daha beş yaşındayken ata bindirdiler, cirit oyununa soktular, tepelere tımandırdılar, suda yüzdürdüler. Allah ıslah etsin, kendilerine benzettiler. Habis oğlan şimdi bir Türk gibidir. Ne attan yılar, ne itten. Ele sığmaz, avuca sığmaz. Biz can korkusuyla taban teperken o, yol boyunca şeytanlık düşünüyordu. Fakat bir iyiliği vardır. Eli kanda olan adamları ne yapıp yapıp güldürür. O kadar akıllıdır, hünerlidir. Dili olsaydı imparator hazretlerine nedimlik yapabilirdi" dedi.

Kara Abdurrahman bu tekerlemeyi söylerken Dimetoka kalesi kumandanının karısı, gözleri yana yana delikanlıyı süzüyordu. O yırtık pırtık elbise içinde, o derme çatma başlık altında parlayıp duran muhteşem gençlik, şöyle böyle bir kraliçe sayılan madamın derece derece dikkatini uyandırmıştı.

Kara Abdurrahman'ın yüzü kirliydi, saçları pasaklıydı, ayakları çamurluydu. Fakat kaşları, gözleri, dudakları, pazıları, göğsü, bütün bu kirler arasında, tozlara bürünmüş elmaslar gibi, göze

çarpyıyordu. O, kumandanın önünde korkak ve miskin bir vaziyet almıştı. Konuşurken beli bükülüyor, sesi titriyordu. Fakat o kuvvetli vücudun bu eğilişinde servilerin başlarını eğmeleri gibi garip bir azamet, o sesin titreyişinde, ahengini saklayan bir rüzgâr kudreti seziliyordu.

Kumandan dilsiz İlya'nın hüviyetini -güya- öğrenmekle meşgulken karısı da bu mahrem temaşaya dalmıştı ve korkak tavırlı, aslan yapılı delikanlının bedenî olgunluğunu ölçmeye savaşıyordu. Ne kir, ne çamur, ne pejmürdelik ondaki dolgun kıymetleri örtemi-yordu. Kadın, kendi cinsine has olan derin görüşle bu kıymetleri birer birer görüyor ve etrafa yükseklerden bakmaya çalışan kocasıyla şu delikanlı arasındaki farkın, yaratılış farkının azametini zerre zerre emiyordu.

Karısının neler düşündüğünü kavrayamayan Dimetoka kumandanı, Kara Abdurrahman'ın pürüzsüz bir Bizans lehçesiyle anlattığı hikâyeyi çalımı bir sükûn içinde dinledi:

— Çocuktan, dedi, hoşnut olmadığın anlaşıyor. Seni ondan, onu da sefaletten kurtarırsam memnun olur musun?

Kara Abdurrahman yerlere kapanır gibi göründü:

— Allah ikbalini artırsın. Bu lütfunla beni kendine köle etmiş oluyorsun.

— Öyleyse İlya'yı bana ver. Oğlumun soytarısı olsun.

Genç ve güzel kadın, kıvrak sesiyle söze karıştı:

— Yeğenini alıp bu sefil köylüyü yalnız bırakmak günahtır. Onu da bir işe koy ki yaptığın iyilik tam olsun.

Kral salâhiyeti, kral çalımı ve kral düşüncesi taşıyan kumandan, bir lâhza dalgın kaldı, sonra gülümsedi:

— Hakkın var Mari, dedi, bu yurtsuz delikanlıyı da kayırmak lâzım. Kendisini ahır uşağı yapmak münasip mi?

— Bahçivana yamak versen daha iyi olur. Köylü bir genç, ata bakmaktan ne anlar?

— O hâlde iş bitti demek. Dilsiz İlya bizim Emanoel'i eğlendirecek, amcası da bahçede çalışacak. Nasıl delikanlı, memnun musun?

Kara Abdurrahman, iki üç dakikadan beri kumandanın kendisiyle yaşıt olan oğluna yanaşarak dilsiz işaretleriyle şaklabanlığa girişen küçük Sevindik'i gösterdi:

— Bakın, dedi, İlya vazifesine başladı. Ben de çapayla küreğe yapışmak için emrinizi bekliyorum.

Bir köylünden beklenmeyen bu zarif cevap, kumandanın değil, fakat karısının dikkatini celbetti. Artık kendi sarayında çalışacak olan kirli dilberi tepeden tırnağa kadar süzerek sordu:

— Güzel konuşuyorsun. Okur yazar mısın?

— Birkaç yıl Bizans'ta oturdum. Cenevizlilerin yanında çalıştım. Orada kendi dilimizle okuyup yazmayı öğrendim.

— Adın?

— Dimitriyos!

Güzel kadın, bakışlarındaki sürekli süzgülüğü bir ihtiras pırlıltısıyla kapadı:

— Kalem tutan ellere, dedi, çapa vermek zulümdür. Zevcimin, bu zulmü kendine yakıştıramayacağını umuyorum.

Kumandan, soyu sopu belirsiz bir genci himayede karısının pek ileri gidişini nahoş bulacak kadar dar havsalalı değildi. Lâkin zemin ve zaman bu yurtsuz köylü hakkında daha fazla ikramda bulunmasına müsait olmadığı için karısına tam müspet cevap vermedi:

— Hele yerleşsin, dedi yol, yorgunluğunu çıkarsın. Sonra liyakatine göre işini değiştiririz.

Tereddi etmiş milletlerin belli başlı vasıflarından biri de felâketlerden ibaret almamak, gaflet uykusundan kolay kolay uyanmamaktadır. Ne harp bozgunlukları, ne içten dıştan dağılmalar, ne zelzele, ne tufan, yurt sevgisini unutmuş kitleleri uyanıklığa sürükleyemez. Onlar, boğaz ve yatak için yaşarlar. Midelerine atacak lokma ve yataklarını ısıtacak eş buldukça dünyanın altıyla da, üstüyle de alâkalanmazlar.

Bizanslılar, on dördüncü asrın sonlarına doğru böyle bir tereddi gösteriyorlardı. Yalnız Bizanslılar mı ya? Balkanların etrafında yaşayan kitleler de aynı ruh uyusukluğu, aynı ahlâk bozukluğu içinde bulunuyorlardı. Şövalöresk (Chevaleresque) bir hayat geçirmeye yeltenen orta ve garbî Avrupa milletleri de Balkanlılardan farklı bir vaziyet sahibi değillerdi. Almanya'da, Fransa'da, İngiltere'de kadın parmağı haileler yaratıyordu. İmparatorlar, krallar peri kılıkli kadınlara uşaklık ediyordu. Dinî tahakkümler, kilise rezaletleri de bu umumî ahlâksızlık arasında ayrıca evler yıkıyor, ocaklar söndürüyordu.

İşte Kara Abdurrahman'la Sevindik böyle günlerde bir Bizans kumandanının, Dimetoka mıntikasını babadan, dededen kalma bir malikâne şeklinde tasarruf eden bir asilzadenin evine kabul edilmişlerdi. Türk kuvvetlerinin Marmara sahillerinden garba doğru adım

adım yayıldıkları, şarkî Trakya'yı ellerine geçirmiş gibi oldukları bir sırada o kumandan, kalesinin sağlamlığına güvenerek, zevk içinde, safa içinde yaşıyordu. Bu asil adam, güzel karısını uyuttuktan sonra kaleyi teftiş etmek bahanesiyle evinden çıkar, gündüzden peylenmiş kızlarla buluşur, sabaha kadar cümbüş yapardı.

Düşmek ve elden çıkmak sırası kendi kalesine geliyordu. Marmara'yı geçen Türklerin Meriç önünde durmayacakları apaçık görünüyordu. Fakat krallar gibi müstakil yaşayan kumandan cenaplarının bu noktayı düşündüğü yoktu. Yeni aşklara bel bağlayarak, kucaktan kucağa geçerek sarhoş bir ömür yaşıyor ve gün geçtikçe büyük tehlikeyi unutuyordu.

İdare olunanların idare edenlere uyması kadar tabiî bir keyfiyet olamaz. İradesine gem takılmış milletlerde bu tabiî keyfiyet, hayatî zaruret hâlini alır ve halk, yüksek tabakanın yürüyüşüne ayak uydurur. Bizanslılar da saraylardan kiliselere kadar bulanık bir su gibi dalga dalga taşıp gelen gülüp oynama, çalıp çırpma ahengine uyuvermişlerdi. Şu farkla ki yüksektekiler dolu mideyle eğleniyorlardı. Berikiler boş midelerini ahmak kahkahalarla doldurmaya savaşıyorlardı. Ekmek azdı, aşk çoktu. Yüz binlerce insan, beşerden ayrı ve beşere aykırı bir küme mahlûk gibi, yalnız aşkla tegaddi ediyordu. Vatanlarının parça parça ve boyuna elden çıkmasına ağlayan yoktu. Lâkin gecesini, herhangi bir sebeple, eşsiz ve oynasız geçiren kadınların vaveylâsı kaldırımları yıkardı. Dimetoka'da da aynı hâl, aynı bulanık su, aynı çılgın hayat vardı.

Kara Abdurrahman öteden beri bütün iç yüzünü görüp incelediği, her yanını kantara vurup tarttığı bu kokmuş yaşayışın, umumî bir ölüme kılavuzluk eden bu çılgın zevk severliğin yeni bir burhanını Madam Mari'nin bakışlarında okumuş oldu. Kendi oğluyla sahte dilsizi önüne katarak kale duvarından salına salına ayrılan Mari, o güzel kadın, merdivene ayağını basarken başını çevirmiş ve Bizanslının o asırdaki hüviyetini bir bakışında toplayarak Türk delikanlısını uzun uzun selâmlamıştı. Abdurrahman, sönmez bir ışık hâlinde yakıcı bir kucaklama tesiri yapan bu haris bakıştan ihtiyarsız irkildi, hafifçe kaşlarını çatı ve için için söylendi:

— Kahpe bakmıyor, ısırtıyor. Ayağımı denk almazsam iş sarpa saracak!

Kumandan, karısının ayrılması üzerine düzme Dimitriyos'a emir verdi:

— Bahçede yatıp kalkarsın, bahçivana yardım edersin. Ekmeğin aslan ağzında kaldığı günlerdeyiz. Bir ye, bin şükret, işine mukayyet ol!

Üç beş dakika sonra bir uşak, Kara Abdurrahman'ın önüne düşmüş ve onu yamak olarak yanında çalışacağı bahçivana teslim etmişti. Büyücek ve şık bir evi dört taraftan kucaklayan bahçe, delikanlının hoşuna gitti. Renk renk çiçekler, büyük küçük birkaç havuz, göz okşayıcı kameriyeler, keyif ehli kumandanın iyi yaşadığına şahadet ediyordu.

Beyaz sakallı bahçivan, kendi eline ve emrine bırakılan genç köylüyü şöyle bir süzdü:

— Hoş geldin arkadaş, dedi, çiçekten anlar mısın?

— Hayır!

— Kadından?

— Hayır!

— O hâlde arkadaşlığımız az sürecek. Bu bahçeye gelen erkek yeni yeni çiçekler yetiştirmeyi ve onları yerinde, zamanında evin madamına takdim etmeyi bilmeli. Hünerin tükendiği gün rızkın da kesilir. Senin rızkın galiba bugünden kesik

— Ben kendim bu işi istemedim. Onlar lâıyk gördüler.

— Lâıyk gören -işte istavroz çıkarıp yemin ediyorum- muhakkak ki madamdır. Boyunu, posunu iyi bulmuştur. Gözlerini beğenmiştir. Pazularına imrenmiştir. Fakat çiçekten anlamadığın gibi, kadından da anlamadığın gerçekse iş değişir. Kokusuz gül gibi görgüsüz erkeğin de bu evde yeri yoktur.

— Ekmeğimi elimden kaçırmamak için ne yapmalı?

— Bana candan, yürekten bağlanmalı. Yani bahçeyi temiz tutmalı, çiçekleri güzel sulamalı, göstereceğim her işi yapmalı, beni bu yaşta didinmeden kurtarmalı.

— Her dediğinizi yaptım sayınız. Ya siz bana ne iyilik yapacaksınız?

— Her gece eline bir çiçek vereceğim, madama hoş görünmeni kolaylaştıracam.

— Anlamadım usta. Bahçede çalışmakla madama çiçek götürmek arasında ne münasebet var? Beni çalıştıracak sensin, madam ne karıştır?

— Bunu bu gece değilse bile yarın gece anlarsın. Dimetoka muhafızının saraylarında imrahorun vazifesi atlara bakmak değildir. Aşçının işi yemekle uğraşmak değildir. Bahçivan yamaklarının kârı

çiçek yetiştirmek değildir. Kâtibin borcu yazıyla oyalanmak değildir. Bunların hepsi sırayla, nöbetle ve gelişigüzel Madam Mari'yi eğlendirmekle mükelleftir. Atlar aç kalabilir. Yemekler yanabilir. Çiçekler solabilir, yazılar unutulabilir. Lâkin imrahor, aşçı, bahçıvan yamağı, kâtip, madam cenaplarını memnun etmekte kusur işleyemezler. Çünkü onların hepsi, atlar, tencereler, çiçekler ve defterler için değil, madam için getirilmişlerdir. Nitekim sen de bana yamak olarak getirilmedin, madama hizmet için alındın.

— O hâlde beni buraya göndermemeliydiler, içeri almamalıydılar!

— Sen daha dünyanı anlamamışsın. Kör gözün yanımda açılacak!

— Ne göreceğim?

— Çok şey göreceksin ve akıllı bir adamsan bahçıvan yamaklığıyla girdiğin bu evden kudretli bir insan olarak çıkarsın!

Kara Abdurrahman tecahül ve tegafül göstermekte devam ederek geveze bahçıvanı biraz daha söyletmek, içine girdiği evin bir kısım esrarını ilk hamlede öğrenip bu bilgiden çıkaracağı kazançları hesaplamak istiyordu. Bu sebeple alık bir köylü tavrı takınarak yalvardı:

— Beni meraka soktun usta. Bu ev tılsımlı mıdır, madamın perilerle akrabalığı mı var, bir donsuz köylüyü nasıl yüceltir? Meryem ana başı için bana anlat!

İhtiyar bahçıvan, göğsünün ak kıllarını karıştırarak gülümsedi:

— Ayağının tozuyla, dedi, bütün bildiklerimi öğrenmeye kalkıyorsun. Dur bakalım, biraz anlaşıalım. Nesin, kimsin, ne çeşit adamsın, daha anlamadım ki...

Ve delikanlının eline bir çapa tutuşturdu:

— Haydi iş başına yavrum. Sohbetin sonu akşama kalsın.

Türklük nam ve hesabına dillerde destan olacak bir iş görmek azmiyle tehlikeli bir maceraya atılan cesur delikanlı, mukaddes ülkü uğrunda çapa kullanmaktan değil, gübre taşımaktan da çekinmeyecek kadar fedakârdı. Dimetoka kumandanının bahçesinde âdi bir ırgat gibi çalışırken kendi milletine, kendi vatanına bir hizmet yapmış olduğunu, o bahçede savurduğu çapanın her darbesinden Dimetoka kalesinin temellerinde bir yara, bir delik açılacağını düşünerek gözleri parlıyor, yüreğine sevinç doluyordu. Fakat zihninde bir düğüm vardı, neşesini biraz bulandırıyordu. Bu düğüm bir yandan Sevindik'i, bir yandan bahçıvanın sözlerini hatırlatan

kuvvetli bir beyin hareketinden doğuyordu. Sipahi Oyvad'ın oğlu ne yapıyordu, ne yapacaktı?.. Bahçıvan daha ne sırlar açacaktı, ne yollar gösterecekti?.. İşte çapasını toprağa sokup çıkarırken bunları düşünüyordu.

O, kaçak köylüler arasına katılarak Dimetoka'ya gelirken bütün planını Sevindik'in zekâsına ve cesaretine istinat ettirmişti. Bu zeki sipahi yavrusunun kumandan ailesine yanaştırılması, planın ruhunu teşkil ediyordu. Kaleye tırmanmak ve bu suretle dikkat uyandırmak imkânı tesadüfün yardımıyla husule gelmişti. Eğer o netice bu kadar kolay elde edilmeseydi başka çarelere başvurulacak ve Sevindik yine saraya sokulacaktı. Fakat ilk adım umulduğundan çok daha hızlı atılmış bulunuyordu. Şimdi bu adımın plana göre genişletilmesi lâzımken önüne bir kadın çıkıyordu. Her şey isteyen ve her şey vaadeden bu kadın, mukaddes maksat için elverişli bir alet mi olacaktı, yoksa engel mi?..

Bahçıvanın uluorta söylediğine bakılırsa kumandanın karısı maymun iştahlı, ruh bakımından çok aşağı bir mahlûktu. Böyle bir ahlâksızla temasa girişmekten hem fayda, hem zarar görebilirdi. Çünkü nefesine düşkün olan dişi, pençe attığı erkeğin yakasını kolay kolay bırakmaz. Bu gibi alâkalaradaysa üzücü bir yapışkanlık vardır. Haris kadın, hırsına sükûn gelinceye kadar âdeta sülûkleşir, haz aldığı erkekten ayrılmaz. Halbuki Abdurrahman, Sevindik'i idare için hür kalmaya, her türlü tarassuttan uzak kalmaya muhtaçtı.

Bununla beraber o kadına yanaşmanın faydaları da vardı. Onun dostu, yakını, yastıktaşı olmak, kumandanın can evine el atmak demekti. Bu vaziyetten, şüphe yok ki, birçok suretlerle istifade olunabilirdi.

Kara Abdurrahman, elinde çapa veya kürek, bahçe tarhlarını düzeltirken, şuraya buraya toprak taşıırken hep bu düşünceleri geçiriyordu. Binlerce Dimetokalı arasında ve koca bir kalenin içinde kendisiyle Sevindik, geniş bir göle atılmış iki gül yaprağına benzedikleri hâlde hatrına fena ihtimaller gelmiyordu, o gölü, bu yaprakların yavaş yavaş emip yok edebileceğine inanıyordu. Yalnız Madam Mari'ye karşı alacağı vaziyeti kararlaştıramıyordu. Ondan uzaklaşmalı mı, ona yaklaşmalı mı?.. İşte bu mesele kafasında bir düğüm olup бүkölüyordu, kıvrım kıvrım kıvranıyordu.

Bir köşeye çömelen ihtiyar bahçıvan, yeni çırağın çalışmasını tecrübeli gözleriyle tetkik ediyordu. Elli yıldan beri bu işle uğraşmış, birçok kapılara girip çıkmış, sürü sürü çırak değiştirmiş

olan yetmişlik adam, bu temaşa sırasında yavaş yavaş dalgınlaştı, bakışlarını delikanlının çelik pazularına dikerek derin derin düşünmeye koyuldu. Bu dalgınlık Abdurrahman'ın, gösterilen işi bitirip de yanına gelmesine, “Daha ne yapayım usta?” demesine kadar sürdü ve bu sual üzerine herifin gözleri açılarak dudaklarından kısa bir cevap döküldü:

— Artık konuşalım!

Şu iki kelime, Abdurrahman'ı için için sevindirmişti. Fakat herifi gevezeliğe biraz daha hırslandırmak için nazlandı:

— Kollarım, dedi, henüz yorulmadı usta. İş gösterirsen çalışırım.

Bahçıvan, mânâlı mânâlı ve derin derin, çırağını süzdü:

— Seni yormaya çalışırsam ben yorulurum. Nazlanma da yanıma gel, biraz çene çalalım.

Ve Abdurrahman yanına gelince iki elini birden yakaladı, gözlerini delikanlının gözbebeklerine dikti:

— Dimitri, dedi, sana bir şey soracağım, doğru cevap verir misin?

— Elbet veririm.

— Yemin et!

Kara Abdurrahman istavroz çıkardı, birkaç da yemin kelimesi mırıldandı. İhtiyar, tereddüt gösteriyor, düşünüyordu. Biraz sonra, o yaşta insanların ekseriya gösterdikleri tecellüt tavrını takındı:

— Senin anan, nereli? dedi.

— Ganoslu!

— Hiç karşı yakaya gitmiş miydi?

— Belki gitmiştir, belki gitmemiştir, bilmiyorum. Anam öldüğü zaman ben küçüktüm.

— Allah ananın günahlarını bağışlasın, babana da rahmet etsin. Birinden şüphe ediyorum birine acıyorum.

— Neden?

— Sen Bizans çocuğu değilsin.

Kara Abdurrahman gürültülü bir kahkaha kopardı:

— Bu nasıl söz usta. Ben Bizanslı değil de Türk müyüm?

— Ananın bizden olduğuna şüphe yok. Fakat babanın Türk olduğuna yemin ederim.

— Anama iftira ediyorsun usta. Gücüme gidiyor.

— Gücüne değil, hoşuna gitsin!

Ve birdenbire ciddileşti:

— Dimitri, Dimitri, dedi, hiçbir Bizans genci senin gibi çapa sallayamaz. Deminden beri adımlarına, kollarına, gözlerine bakıyorum. Yere basışında başkalık, kollarının oynayışında başkalık, bakışlarında başkalık var. Ancak bir Türk senin gibi basar, senin gibi bakar. Ben Adreynosluyum (Etranos). Tam kırk yıl evvel orada Türklerle çarpıştık. Hızır Bey denilen Türk'ün, bizim kumandanımızı yakalayıp tahta çember gibi bir müddet hızlı hızlı çevirdikten sonra boğarak üzerimize fırlattığını gözümle gördüm. Sen tıpkı o Hızırlara, gözümle ne olduklarını görüp sillelerini yediğim korkunç Türklere benziyorsun.

— Elde parmak, ağızda diş neyse, Türk'e de kılıç odur, derler. Mademki benim kılıcım yok, demek ki, Türk değilim. Gözünü bir iyi sil de, usta, rüyan dağılsın, yüreğin yerine gelsin!

İhtiyar bahçıvan içini çekti:

— Adreynos'tan kaçtım kaçalı kendi kendime düşünüyorum; bizim erkekleri Türk'e benzetmek çarelerini arar dururum. Ağaçları aşılادıkça yeni tohumlar bulup yeni çiçekler yetiştirdikçe içime sızı düşer. Hızır Bey'in bizim kumandanımızı boğuşu da bir gün bile gözümün önünden gitmez. Bizim erkeklerin, bizim delikanlıların ellerini onun pençesi gibi kuvvetlendirmek için, hulya bu ya, bir sürü tedbirler tasarlarım. Benim düşündüğümü senin baban bulmuş. Ne yalan söyleyeyim, memnun oldum. Keşke bizim Kraliçe Mari de ananın tuttuğu yolu tutsa, bir Türk bulup onunla oynassa. Böyle yapınca belki bir Dimitri de o doğurur.

İhtiyarın hatıraları uyanmış, geveze talâkatı canlanmıştı:

— Bilir misin, diyordu, Türkler ne yaman adamlardır? Sanki Allah bizi çamurdan, onları çelikten yaratmış. Aramızda o kadar fark var. Biz ete düşkünüz, şaraba tutkunuz, uykuya âşığız. Onlar sade şipit (bir nevi yufka) peynir ve yoğurt yerler, ayran içerler. Yine biz çerçöpe benzeriz. Onlar demir gibidir. Ben Adreynos'ta esir oldum, birkaç yıl Türkler arasında yaşadım. Kadın gördüm ki kocası kadar mükemmel silâh kullanırdı. Çocuk tanıdım ki baba-sından cesurdu. O nur topu gibi kadınların ata binip yarışa çıktıklarını gördükçe ağzım sulanırdı. Sekiz, on yaşında yüzü güneşten kararmış çocukların benim kaldıramayacağım kadar ağır kılıçlarla, yaylarla süslenerek, atlarının eyerlerine davullarını asarak yazın yaylaya göç ettiklerini seyrederken Türk doğmadığıma yanardım, gözlerim yaşıyordu, hayıflanırdım.

Kara Abdurrahman'ın burnu sızlamaya başlamıştı. Yaylaya çıkış, kışlağa iniş hatıraları bütün cazibesıyla zihninde kımıldanıyordu. Ağaç dallarından yapılma altlıklarla (iskemle), her gün bol suyla yıkanan tahta masalarla süslü çadırlar gözünün önüne geliyordu. Beyaz gömleğinin kollarını sıvayarak çadırın bir köşesinde sac katmeri yapan anası, beri tarafta üzüm hoşafını kâselere dolduran kız kardeşi, ötede kilim dokuyan halası, çadır dışında neşeli neşeli kişneyen küheylanlar, medet çeken koyunlar birer birer hayalinde canlanıyordu. İhtiyar bahçıvanın ağzını kapamak, başından o yırtık kara yazmayı atıp şöyle haykırmak istiyordu:

— Ben Türk'üm herif, bana beni anlatma!..

Fakat nefisini zorlayarak heyecanını yendi ve bahçıvana takıldı:

— Sen Türk'e gönül vermişsin. Bari din değiştirip aralarında kalaydın. Ne diye buraya geldin?

— Halt ettim, Dimitri, halt ettim. Türk'e uşaklık yapmak bu sarayda muhabbet tellâllığı yapmaktan elbette iyiydi.

Delikanlı güya şaşkınlaştı:

— Amma yaptın usta. Burada bir işin de tellâllık mı?

— Tellâllığın en koyusunu yapıyorum. Hem de parasız!

— İşte bu tuhaf!

— Tuhafı muhafı yok. Yetmiş yaşında bir ihtiyarın böyle bir evde barınabilmesi için o işi de yapması lâzım. Ara sıra efendiye, ara sıra karısına bu yolda hizmet ederiz. İpliğimizi boyamış, yerimizi sağa çıkarmış oluruz.

Kara Abdurrahman, Madam Mari'nin hususî hayatını uzun uzun söyletmek düşünceleri biraz gülünç olmakla beraber sezişi doğru görünen ihtiyar bahçıvanı bülbüle çevirmek istiyordu. Fakat bahçenin bir köşesinden Sevindik'le kumandan zadenin koşa koşa geldiklerini, Madam Mari'nin de, arkasında bir hizmetçi kız, salına salına çocukları takip ettiğini görünce susmak zorunda kaldı. Bahçıvan da kendine çekidüzen veriyor ve fısıldıyordu:

— Gözünü aç Dimitri, madam geliyor. Hem de senin için geliyor!

Sevindik bir iki saat içinde tamamıyla değişmişti. Yeni ve şık elbiseler, güzel kokulu bir tuvalet çocuğun eşsiz güzelliğini bir kat daha açığa çıkarmış bulunuyordu. Kumandan zade, gürbüz sipahi yavrusunun yanında karga yavrusu gibi cılız ve çirkin görünüyordu. Fakat Sevindik kendi üstünlüğünü sezmez görünerek

boyuna dilsiz şaklabanlıkları yapıyor ve küçük prensi kahkahalarla güldürüyordu.

Çocuklar bahçıvanla yamağının yanına gelir gelmez Sevindik koştu. Üstüne giydirilen ipekli kaftanı, ayağındaki pabuçları Kara Abdurrahman'a gösterdi ve sonra onun kirli gömleğine, çıplak ayaklarına işaretle acımak tavrı aldı. Daha sonra bahçıvanın karşısına dikilerek maskaralığa başladı. Kumandan zade de, ihtiyar adamın yüzündeki buruşuklukları sayar görünen Sevindik'e bakıp el çırpıyordu, "İyi say, iyi say" diye bağırıyordu.

Kırya Mari bu neşeli çırpınışlar arasında geldi, Sevindik'in maskaralıklarını ve oğlunun tebessümlerini alkışladı, sonra Kara Abdurrahman'a sordu:

— Nasıl, Dimitriyos, bahçeyi beğendin mi?

— Size lâıyk bir bahçe madam. Allah safanızı artırsın.

— Bahçıvanımı nasıl buldun? Biraz ihtiyardır ama tanımadığı tohum, bilmediği çiçek yoktur. Eşi az bulunur.

— Sözü de, sohbeti de tatlı. Konuşurken ağzından bal akıyor.

Mari güldü:

— O balı tatmadım. Yalnız ustalığını ve her işe gelir bir adam olduğunu bilirim. Seni çarçabuk kendine ısındırdığına memnun oldum. Başka bir vazife alıncaya kadar sıkılmazsın.

Sevindik o sırada bahçıvanın göğsündeki beyaz kılları birer birer koparıp kumandanın oğluna vermekle meşguldü. Canı yanan ihtiyar bu tatsız şakadan yakasını kurtarmak için madama şikâyet etti:

— Bu dilsiz de nereden çıktı? Az daha gayret etse beni kılsız bırakacak, uyuz eşeğe çevirecek. Emrediniz de uslu dursun.

— A, sen işitmedin mi? Bu dilsiz, hüner kumkumasıdır. Kale duvarını tırmanarak aştı. Biz de kendisini oğlumuzla maskara tayin ettik. Dimitriyos'un yeğenidir. Ne yaparsa yapsın, aldırma.

— İyi ama madam, kıllarımı yoluyor.

— Sana kılın ne lüzumu var, varsın yolsun!

Şimdi arkasını ihtiyara çevirmiş, Kara Abdurrahman'ı, bir kitap okur gibi, dikkatle süzmeye girişmişti. Delikanlı bu derin bakışların mânâsını anlamıyormuş gibi kayıtsızdı. Kirpiklerini oynatmadan, yüzüne küçük bir seziş izi çizmeden put gibi hareketsiz duruyordu. Halbuki kafası yaman yaman işliyordu. Zevk düşkün, ahlâk yoksulu ve şehvet delisi olduğu söylenen dışı güzel, içi çirkin kadının kendisine ne yolda açılacağını düşünüyordu. Bir yandan da

ona karşı alacağı vaziyeti tasarlıyordu. Kadının melâhatini takdir etmiyor değildi. Fakat hüviyetinden iğreniyordu.

Mari'nin güzelliği biraz eksik, cazibesi biraz noksan olsa, lâkin ahlâkı mazbut bulunsa bu iğrenişten uzak kalacaktı. Ezilmesi, yok edilmesi icap eden bir adamın eşi olmasına rağmen şu kadın için yüreğinde düşmanlık duygusu yoktu. Yalnız, onu iğrenç buluyordu ve bu, ihtiyar bahçıvanın sözlerinden ileri geliyordu.

Bununla beraber o evde bulunduğu müddetçe her şeye tahammül etmek lâzım geldiğini unutmuyordu. Küçük bir sendeleyiş kendisini ve bilhassa Sevindik'i tehlikeye düşürebilirdi. Gerçi mukaddes maksat uğrunda ölmek haritada yazılıydı ve böyle bir ölüm, şahsı için büyük bir şerefti. Fakat Sevindik'in hayatını muhataraya koymak istemiyordu. Buna, hakkı da yoktu. Onu sergüzeştler içinde öldürtmek için değil, tecrübeli bir savaş eri olarak yetiştirmek için babasından almıştı. Bu sebeple, Madam Mari'nin kahpeliliğinden iğrenti göstermemek, yanlış adım atmak zorunda kalmamak kendisi için pek lâzımdı. Kıtalar başında bulunup kumanda etmek, her yerde hürmet görmek hakkını taşıırken tek başına büyük işler başarmak emeliyle tehlikeli bir yola girdikten ve aynı emel uğrunda çapa sallayıp toprak taşıdıktan sonra bir sütü bozuk kadının lekesinden teessüre düşmek de zaten mânâsızdı.

Kara Abdurrahman bu mülâhazaları yürütürken Madam Mari de temasını bitirdi:

— Dimitriyos, dedi, beri gel!

Delikanlı yaklaştı. Çıplak ayaklarının parmakları Mari'nin sırma işlemeli mavi terliklerine değecek kadar ilerledi. Kadın, yüz yüze ve nefes nefese gelişin hazzıyla birden sarhoşlanmış gibiydi, mırıldanıyordu:

— Biraz daha, biraz daha!

Kara Abdurrahman'ın gözleri, ihtiyarsız, üç adım ilerideki ihtiyara kaydı. Herif, Sevindik'in soktuğu bir tutam otu ağzından çıkarmaya çalışıyor ve ak kıllara karışan yeşil otlar, ipekler arasında oynayan tırtılları andırıyordu. Kumandan zadenin kahkahaları, Sevindik'in şaklabanlıkları, ihtiyar bahçıvanı sinirlendirmekle beraber gözü, madamın üzerindeydi. Çırağının kendine baktığını görür görmez mânâlı bir işaret yaptı ve ağzındaki otlardan bir tebessüm işledi.

Kara Abdurrahman: "Mübarek olsun!" mefhumunu gösteren bu tebessümlü işaret üzerine belli belirsiz kızardı. O, iki çocukla bir ihtiyarın ve genç beslemenin önünde kendisini ta burnunun

dibine sürükleyen kadında hayâsızlığın, pervasızlığın en yüksek haddini görüyordu, iç bulantısına tutuluyordu. Fakat kadın, âdeti sarhoştur. Kirli gömlekle, çıplak ayaklı bahçıvan yamağının mevzun endamından bir şeyler, haz kelimesiyle de ifade olunamayacak kadar bir şeyler teneffüs ediyordu.

Gözlerini bu mahzuz saniyelerde kapalı tutan Mari, biraz sonra kendini topladı:

— Şimdi git, dedi, bana bir demet çiçek getir!

Delikanlı hayretle hiddet arasında bocalayarak yürüdü. Çeşit çeşit çiçeklerden birer, ikişer kopararak demet yapmaya girişti. Eli bu işle meşgul olurken dudakları da boyuna bir iki cümle mıldanıyordu:

— Aman kara oğlan, ayağını denk bas. Bu avrat yaman avrat!

Yaratılıştaki inceliğin yardımıyla gerçekten zarif bir biçimde hazırladığı buketi sunarken çocuklar da ihtiyar bahçıvanı azat etmiş, Madam Mari'nin yanına gelmiş bulunuyorlardı. Sevindik, amcasının yırtık gömleğini kadına göstererek ve kelimelerden kuvvetli işaretler yaparak yalvarıyor, onun da kendisi gibi giydirilmesini istiyordu.

Mari, şen ve zeki çocuğun bu dilsiz şefaatinin mühimsemedi:

— Olmaz İlya, dedi, amcan böyle gezecek. Çünkü onun kıymeti biraz da kıyafetindedir!

Ve sonra Abdurrahman'ın getirdiği demeti gözden geçirdi:

— Evyesu "Aferin" Dimitriyos, dedi, elin işe yarıyor. Sana iyi, hem de çok iyi bakmasını ustana tembih edeceğim.

Artık gidiyordu. İhtiyar bahçıvan, yavaş sesle söylenen emirleri işitmek için zayıf boynunu ileri uzata uzata madamının arkasına takılmıştı. Hizmetçi kız, onun biraz gerisinde yürüyordu. Kumandanın oğluyla Sevindik, Abdurrahman'ın yanında kalmışlardı. Küçük sipahi, öbürlerinin uzaklaşmasıyla beraber sıçradı, delikanlının başındaki kara yazmayı aldı. Mari'yle hizmetçilerin yürüdükleri istikamet aksine koşmaya başladı. Kumandan zade, soytarisinin bu yeni oyununu el çırparak alkışlarken Abdurrahman da Sevindik'i kovalıyordu. Yirmi otuz adım ileride ve bir ağaç kümesi arasında Sevindik yakalanmış gibi göründü ve yazmayı Abdurrahman'a verirken fısıldadı:

— Emmi diyeceğin var mı?

— Bugünlük yok.

— Ben evin her tarafını gezdim, deliğini gediğini hep öğrendim.

— İyi yapmışsın. Her gün bahçeye gelmeyi sakın unutma.

Biraz sonra çocuklar da şakalaşarak, gülüşerek uzaklaşmışlar, ihtiyar bahçıvanla Kara Abdurrahman baş başa kalmışlardı. Usta ve çırak garip bakışlarla bir müddet birbirlerini süzdüler, sessiz durdular. Biri sormaktan, öbürü söylemekten çekiniyor gibiydi. Nihayet gezeze ihtiyar, ağzını açtı:

— Müjde, dedi, madam seni görmeye gelecek!

— Beni görmeye mi gelecek? Niçin?

— Onu kendisinden öğrenirsin. Ben yalnız müjde veriyorum.

— O, koca bir madam. Bu sarayın sahibi, büyük isterato pedarklardan¹ birinin karısı. Ben kirli bir bahçıvan yamağıyım. Öyle bir kadın bana ne öğretebilir ki?

İhtiyar, zarif bir tarhın kenarına çömeldi:

— Seni hoş gösteren biraz da kirliliğindir!

— Kirliliğim mi usta?.. Bizim madam pislikten mi haz alır?

— Evet. Onun tabiatı böyledir. İltifat edeceği adamın kirli olmasını ister.

— Vallahi tuhaf. Hiç böyle şey işitmemiştim.

— Senin yaşındayken ben de işitmemiştim. Sonra neler gördüm, neler!.. Fakat bu madam, bütün gördüklerime taş çıkarttı, bana da parmak ısırttı. Yalnız sana bir öğüt vereyim: Madama sakın gönül verme!

— Öğüde ne hacet usta. Bir uşak parçası, hanımına gönül verir mi?

— Gönül arsızdır oğul. Güllüğe de düşer, çöplüğe de. Hele erkek yüreği kara sinek gibidir. Konmadığı yer yoktur.

— Şu sözüne bakıyorum da, kendimi şu eve uşak değil, güvey gelmiş sanıyorum. Beni güldürme Allah'ını seversen!

— Bildiğimi, sezdiğimi söylüyorum. Aslan yapılı bir delikanlısın ama görgün kıt. İnsan, senin yaşında, kadınları melek zanneder. Biraz sonra o meleklerin iç yüzünü görmeye başlar, benim yaşına gelince de kadın ismini ağzına almaz olur. Bizim kadınlardan bahsettiğimi anlıyorsun, değil mi?.. Onlar, bizim dişilerimiz, şeytanın piçleridir. Buna inanmalısın. Hele Madam Mari! O, piçlerin de piçidir.

1. İsterato pedark, eski Bizanslılarda başkumandan, serdar demektir.

Ve birdenbire sözü değiştirerek sordu:

— Darılma ama siz familyaca Türk’e aşılanmışsınız. Bu dil-
sizin de babasının Türk olduğuna yemin ederim.

— Senin gözün her yerde Türk görüyor usta. İlyâ’nın babası
benim kardeşimdi.

— Senin, babası Bizans köylüsü olan kardeşin değil. Bizans
imparatoru dahi böyle çocuk yetiştiremez. Daha yedi yaşında ya
var, ya yok. Parmakları çelik gibi. Benimle şakalaşırken tuttuğu
yeri çürütüyordu.

— Sen ihtiyarsın, çabuk inciniyorsun.

— Kumandanın oğlu da öteme, berime yapışıyordu. Fakat
acı vermiyordu.

— Biz kölüyüz, o prens!

— Onlarda Bizans, bizde Türk kanı var, desen daha doğru.
Her neyse. Sana madamın emrini söyleyeyim. Bu gece fiskiyeli
havuz yanındaki kameriyede kendisini bekleyeceksin!

Abdurrahman, iki elini yüzüne kapadı ve mırıldandı:

— İstemem, istemem!

— Senin isteyip istememenin ehemmiyeti yok. O, istiyor ya,
kâfi. Yalnız, öğüdüm kulağında kalsın: Elini ver, gönlünü verme!

İhtiyarın “müjde”si doğru çıktı. Madam Mari gece yarısı
kameriyeye geldi. Üstüne beyaz ipekten ince bir maşlah al-
mıştı, aynı kumaştan bir örtüye bürünmüştü. Çıplak ayağıyla,
yırtık gömleğiyle orada kendini bekleyen delikanlıyla yüz yüze
gelir gelmez, eşini bulan dişi geyik gibi, kısık bir ses çıkardı,
tuhaf bir homurdanışla onu yakaladı, kameriyenin bir köşesine
sürükledi.

Şimdi o homurtular kelimeli bir şekil almıştı ve Abdurrahman’ın
kulağına ılık, çok ılık bir sual akıttıyordu.

— Dimitriyos, güzel Dimitriyos, beni seviyor musun?

Delikanlı bu sözleri işitmemiş gibi susuyordu. Mari, kameri-
yenin tatlı bir serinlik püsküren munis karanlığı içinde iki dilber
ateşböceği gibi parlayan gözlerinin fosforunu uzun müddet onun
durgun yüzüne döktü, sonra üstünden maşlahı ve başından örtüyü
attı, topuklarını döven saçlarını dalgalandırdı, kollarını gümüş bir
çelenk gibi başının üzerine kaldırdı, kıvrak bir devir yaptı ve alevli
bir sesle sordu:

— Beğendin mi Dimitriyos, güzel miyim?

Abdurrahman’ın gözleri kapalıydı. Gece ve kameriyedeki siyahlık,
Bizans güzeline yarattığı günahkâr fecri, o renk renk pırıltıları örte-

miyordu. Delikanlı da, ihtiyarî bir körlüğe bürünüp bu uğursuz güzele karşı yabancı kalmak istiyordu. Gençti, kuvvetliydi ve erkekti. Aynı ayrı birer meziyet olan bu şeyler şimdi ayrı ayrı birer tehlike oluyordu ve mert delikanlı zelzeleye uğramaktan korkuyordu. İşte bu korku, vazife hatırlatan vicdanî bir işaret gibi onu ayakta tutuyordu.

O, sipahi Oyvad Bey'in küçük oğluyla birlikte bu kasabaya, bu şöhretli düşman kalesine süflî sahnelerde rol almak için gelmemişti. Mari değil, bizzat Meryem önüne çıksa iradesini muzaffer tutmaya mecburdu. Aldığı terbiye, taşıdığı akide de böyle davranmasını emrediyordu. Lâkin tabiat, zalim ve müstehziydi. Bir kadının, günaha düşkün ve günaha âşık bir kadının, kendisini ılık bir rüzgâra kaptırarak meçhul âkıbetlere sürüklemesini bu tabiat kolaylaştırmak istiyor gibi görünüyordu. Delikanlı bu durumda, körleşmekten başka çare bulamıyordu, gözlerini kapayarak nefisini, yanı başında yanan ateşten korumaya savaşıyordu.

Kadın, hâleyle örtülü bir ayın fırl döndüğü zehabını uyanırdan kıvrak hareketlerini tekrarladı ve aynı sualı inledi:

— Güzel miyim Dimitriyos, beni beğendin mi?

Körlük tehlikeyi perdelese bile, sesi yakıcı tesirini yapıyordu. İstemeye istemeye iç ezilişi geçiren Abdurrahman, cevap vermekten yine çekiniyor, fakat sabaha kadar dilsiz kalamayacağını da anlıyordu. Ne yapmalı, bu uçurumdan nasıl kurtulmalıydı?.. Bir mucize, bu vaziyeti kökünden değiştirecek ilâhî bir mucize lâzımdı. Halbuki o, mucizelerin yalnız zekâdan doğduğunu bilen bir Türk genci idi. İnsanların ancak insanî kuvvetlerle idare olunduğuna imânı vardı. Ne yerlerin altından, ne göklerin üstünden, beşerî işlere müdahale olunmadığına tam bir kanaat besliyordu. Bu sebeple, göze görünmeyen âlemlerden yardım umamazdı.

Kara Abdurrahman, üzücü bir buhran içinde, sualine müspet ve uysal cevaplar bekleyen Kırya Mari de yakıcı bir heyecan içinde sallanırlarken toprağın derinliklerinden çıkar gibi görünen boğuk ve heybetli bir sada duyuldu:

— Lânet, lânet, lânet!

Mari'nin gergin sinirlerinde, bu ses gürler gürlemez, bir ihtilâc belirdi, rengi uçtu, titreyen dizleri kıvrıldı, dudaklarından birkaç kelime döküldü:

— Oh, Aya Marya, bana acı!

Beş saniye evvel çılgın bir ihtiras içinde tenine tasarruf edilmesi için yalvaran, beyaz alevden bir sütun gibi kıvrı kıvrı kıvrılan kadın, şimdi derin bir dehşete kapılmıştı, ismini taşıdığı Azize'nin

mevhum varlığından yardım dileniyordu. Biraz önce boyuna fosfor dökten gözlerden şimdi yaş sızıyordu.

Abdurrahman'ın hâli, kadınınkinden daha acıklı gibiydi. O heybetli sadayı duyar duymaz, bu cesur genç de diz çöküvermişti, tıpkı Mari gibi Ortodoks kilisesi ulularından yardım istiyordu, yanık yanık yalvarıyordu:

— Benim suçum yok, Aya Dimitro. Bana ilişme, Aya Dimitro!..

Şehvetten dehşete geçen kadın, ateşin küle dönmesini andırır ve bir kuvvet olmaktan çıkar. Mari de öyleydi, şûlesi sönmüş mum gibi bitkindi. Fakat ne o, ne de Abdurrahman, şu tehlike haykıran yerden savuşmayı düşünmüyorlardı, düşünemiyorlardı. Toprak altından yüzlerine savrulan lânetler her ikisini de hem korkutmuş, hem sersemletmiş olmalı ki, ölüleri yardıma çağırmaktan başka bir şey yapamıyorlardı.

Uzun, hayli uzun bir zaman sonra Mari, Abdurrahman'dan önce, aklını başına toplayabildi, sekiz on istavroz çıkardı, mustarip bir telâşla ayağa kalktı, maşlahını acele acele sırtına, örtüsünü de gelişigüzel başına geçirdi:

— Aman, dedi, çıkalım, bu uğursuz yerden çıkalım!

Abdurrahman, henüz kendini toplayamamış gibi diz üstü duruyor ve yine Aya Dimitro'yu sayıklıyordu. Mari'nin ikinci bir ihtarı üzerine başını kaldırdı, bön bön kadının yüzüne baktı. Bu bakışlarla, beşerden üstün kuvvetlerin elinden nereye kaçılabileceğini soruyor gibiydi. Mari, dudaklarındaki titremeyi dişleri arasına alıp çıtırddata çıtırddata yeni baştan inledi:

— Kaçalım, buradan kaçalım.

Belki o, tekin olmayan bu şeametli yerden uzaklaşıp başka bir vuslat köşesi arayacaktı. Onları telin eden büyük kuvvet de bu günahkâr maksadı sanki anlamıştı. Zira, mahut ses, o boğuk ve heybetli ses, bir daha gürledi:

— Suçlular geberecektir!

Mari, ikinci defa olarak yere diz çökerken, Abdurrahman fırladı, çığlıklar kopara kopara kameriyeden uzaklaştı. Mari de bir lâhza sonra aynı şeyi yaptı, dizleri büküle büküle evin yolunu tuttu. Eğer kaçış istikametini Abdurrahman'ın kulübesine doğru çizmiş ve onun ardından gitmiş olsaydı, yirmi otuz adım ileride genç adamın ciddileştiğini, o korkunç sesin, fakat yumuşayarak, bu sefer onun dudaklarında belirmediğini ve: "Aferin Kara Oğlan, iyi

yaptın” kelimelerini üfürdüğünü işitirdi. Lâkin o, meçhul kuvvetlerin saçlarına yapışarak kendini yılanlarla, ejderhalarla, gulyabanilerle dolu uçurumlara sürükleyeceklerini, boynuna kızgın gerdanlıklar takılacağını, etine ateşten çiviler sokulacağını kuruntulayarak ve bu vehmin tazyikiyle zangır zangır sarsılarak yatağını aramıştı.

Biraz sonra o yumuşak ve güzel kokulu yatağın içindeydi. Genç ve dinç bahçıvan yamağını artık düşünmüyordu. Bütün şamdanları yaktırarak, hizmetçisinin ellerine sarılarak bu maceradan ruhuna bulaşan izleri unutmaya çalışıyordu.

İhtiras delisi kadın, küçüklüğünden beri işlediği sayısız aşk günahlarının azabını ilk defa olarak duyuyor ve din ulularının bu zincirleme günahlardan artık gazaba gelip kendini cezalandırmak istediklerine inanıyordu.

Hizmetçi kız, her gece tenezzühünden mesut bir yorgunlukla, sarhoş bir neşeyle dönen madamın bu geceki perişan hâlinde şaşır-
mış olmakla beraber, bir şey soramıyor, onun ellerini ovuşturmakla iktifa ediyordu.

Beri tarafta, Abdurrahman kulübeye girmiş, bıyıklarını, tatlı bir şeymiş gibi, eme eme uykusunu dağıtarak kendini bekleyen ustasıyla birleşmişti. İhtiyar bahçıvan, tahmin ettiği vakitten çok evvel geri dönmüş olan yamağını görür görmez telâş gösterdi:

— Evlât, dedi, erken döndün. Ters bir iş yapmış olmayasın?

Abdurrahman, korkuyormuş gibi görünerek, sesinde titreme-
lerle, cevap verdi:

— Baskına uğradık usta, baskına. Az kaldı ki oradan ölümüz çıksın!

— Amma yaptın ha! Bizim sarayda baskın, ağaçta balık gibi bir şey olur. Sizi kim basar ki?

— Cinler, periler, evliyalar bastı!

— Gevezeliği bırak da, doğru söyle. Niçin erken döndün?

Abdurrahman vakıayı anlattı. Duyulan sesleri hikâye ederken baygınlık geçiriyormuş gibi davranıyor, “Aman Allah’ım, sana sığındım” tekerlemeleriyle ellerini yüzüne kapıyordu. İhtiyar bahçıvan bu ustalıklı masalı dikkatle dinledi:

— Tuhaf şey, dedi, bu periler, bu evliyalar kaç yıldır neredey-
diler? Seyislerin, kâtiplerin, uşakların kameriyeleri boş bıraktıkları gece yoktur. Eğer her ziyaretten bir yadigâr kalmak mümkün olsaydı Kırya Mari’nin bugün bir orduluk evlâdı olurdu. Yer altındaki evliya efendiler yıllarca sabrettiler de bu gece mi kızdılar? Yahut o işler

evvelce namuslarına dokunmuyordu da bu gece mi dokundu?.. Bunda bir düzen var!

— Ne düzeni olur usta?.. Dizlerimin bağı hâlâ çözüktü. Yüreğimin gümbürtüsü hâlâ coşkundu.

İhtiyar, ay bıyıklarını bir daha ve bir daha emdi:

— Hele bakalım, dedi, gün doğsun. Madam görünsün. Onu da dinledikten sonra düşünürüm. Bu işin aslını meydana çıkarırım.

Her devrin, malûm olduğu üzere, vicdanlar ve idrâkler üzerinde hâkim itikatları vardır. Bu itikatlar, garip istihaleler geçirerek, asırdan asra intikal etmektedir. Âciz ve vahşi olan ilk insan: “Meçhul korkusu”nun zoruyla bir şeyler düşünmüş ve bir takım akidelere vücut vermiştir. Ölümle rüyanın hakikatini anlayamamaktan doğan bu akidelerden gitgide periler, cinler, cadılar ve hortlaklar üredi. Medeniyet ilerledikçe, içtimâî müesseseler genişledikçe bu itikatları da şekillerini değiştirdi, zehirli örümceği mabut, o örümceği bir hamlede yiyiveren herhangi bir kuşu Allah tanımaktan ibaret olan totemizm, yavaş yavaş, yerini paganizme bıraktı ve o vakit bir marangozun, bir heykeltıraşın yaptığı putlara, yapanlar da beraber olmak üzere, kütle kütle insanların taptığı görüldü.

Efsaneler devri, paganizme bağlıdır ve o dalâlet manzumesinin parlak bir sayfasıdır. Lâkin zaman geçtikçe o devrin de cazibesi söndü, “Allah birdir” akidesine dayanan dinler zuhur etti. Bütün bu istihaleler, bu değişiklikler arasında kâhinlik, sihirbazlık, üfürükçülük, cincilik de devir devir insanların idrâkine ve imânına tesirler yaptı, bugünkü ispiritizma şarlatanlığı da o istihalelerin son şekillerinden biridir. Kirden bit çıktığı gibi, cehlin beslediği vehimlerden de münasebetsiz akideler türer. Bu bâtil görüşler ve inanışlar arasında orta çağ idrâkine hâkim olan şekil, “İyi ve fena ruhlar” akidesidir. Üfürükçülük, sihirbazlık da o itikada bağlı olan kazançlı sanatlardır. Güneşte, ayda, fırtınada, yıldırımında rabbanî bir mahiyet gören eski insanlar gibi, orta çağ halkı da her hadise ve her vakıada, hastalıklarda ve iyiliklerde ruhî bir mahiyet buluyorlardı. Ölülerden yardım ummak işte bu görüşten ileri gelmez. O devirde ölümlerin diriler üzerindeki nüfuzu pek mühimdi. Krallardan, imparatorlardan ziyade izi, tozu kalmamış, toprağa karışmış insanlardan korkulurdu.

Bu sebeple, kameriyede işitilen sesteki Madam Mari’nin korkması, titreye titreye yerlere kapanıp Aya Maryalardan merhamet dilenmesi gayet tabiidir. Fakat ihtiyar bahçıvanın bu hikâyeye inan-

maması garipti. Yaş ve fikir seviyesi, onun Mari'den daha derin bir kanaatle bu hadisenin doğruluğuna inanması ve büyük ruhların o gece galeyana gelerek günahkârları telin ettiklerine imân getirmesini icap ederdi. Halbuki o, tereddüt gösteriyordu ve bu işte oyun olduğunu söylüyordu.

Abdurrahman, ustasının gösterdiği şüphelerden hoşlanmamakla beraber sesini çıkarmadı, kısa bir düşünceden sonra yatağına uzandı, horlamaya başladı. İhtiyar da onunla beraber gözlerini kapamıştı, rüyalar görmeye girişmişti.

Onların bu sessizlikleri, bu müsterih dakikaları yarım saatten fazla sürmedi, basit kulübenin içinde bir gürültü başladı. Nereden çıktığı belli olmayan bir ses, boyuna haykırıyordu:

— Yani, kalk. Aya Yani'yi dinle!..

İlkin boğuk boğuk başlayan bu ses, gittikçe açılıyor ve kulübenin zayıf duvarlarında sezilecek kadar kuvvetli sarsıntı husule getiriyordu. Adı haykırılan Yani, ihtiyar bahçıvan, önce aldırış etmedi, rüyada bir şeyler işittiğine zahip olarak tahta kanepede üstünde yan döndü, yine uyumak istedi. Lâkin âmir ses yine gürledi:

— Yani, kalk. Aya Yani'yi dinle!..

Bahçıvan, adını taşıdığı din ulusundan başlayarak, ne kadar aziz varsa hepsine ağız dolusu küfür basmak ve sakatlanan uykusuna tekrar kavuşmak azmiyle gözlerini sımsıkı kapadı, dişlerini gıcırdattı. Fakat: “Kalk, Yani. Yoksa kül olursun!” tehdidi, kelimeden yapılmış bir çimdik gibi kulaklarını incitince yerinden fırladı, yatağı içinde diz üstü gelerek etrafı, bön bön, dinlemeye koyuldu.

Kapkaralık kulübede Abdurrahman'ın iri vücudu kümelenmiş siyah bir gölgeyi andırıyordu ve delikanlının horultusu karanlığın göğsünden çıkıyormuş gibi garip tesir yapıyordu. Yani uzun bir lâhza, yamağının yattığı kanepeye baktı, onun hiç falso yapmayan burun bestesini dinledi ve uykusunu darmadağın eden seslerin kulak yanılmasından ibaret olduğuna hükmetmek istedi. Uyumadan önce dinlediği hikâyenin böyle bir netice doğurduğunu sanıyor, içine düşen telâştan yavaş yavaş sıyrılıyordu.

Bu zehapla o, enikonu rahatlaşırken kulübe yeni baştan inledi:

— Yani, kalk. Aya Yani'nin emirlerini dinle!

Kelimeler o kadar açık, ses o derece âmirdi ki, bir iki saat evvel ölülerle eğlenmek, üç beş dakika evvel de kilise büyüklüklerine sövmek cesaretini göstermiş olan ihtiyarın bütün kabadayılığı

sarsıldı, eli ayağı titremeye başladı. Şimdi, yamağının sözlerine inanmadığından dolayı, Ortodoks evliyanın gazabına uğradığına iman getirmek üzereydi. Bu sebeple istavroz çıkarıp özürler dilemeye girişti.

O, kekeleye kekeleye tövbeler ederken, Aya Yani'nin derinlerden yükselen sesi yine devam diyordu:

— Aya Sergiyos, Aya Lavrezios, Aya Nikola, Aya Teklis, Aya Andre beraberimdedir. Ayya Anastasya, Ayya Teodosya, Ayya Teofano, Ayya Marya da yanıma gelmek üzere bulunuyorlar. Git, ev sahiplerine söyle. Yarın bütün Dimetoka halkı kale dışında toplansın. Miskler, amberler yakılsın. Şehrin en güzel çocuğunun eline iki kılıç verilsin, iki de at donatılsın. Bu atların yanına bir büyük haç dikilsin. Halk, tam zeval vakti yere diz çöksün. Dualar okumaya başlasın. Meryem'in ruhu o dakikalarda Dimetokalılara tecelli edecek ve bu ruh, kasabanın kıyamet gününe kadar Türk eline düşmeyeceğini lütfen müjdeleyecektir.

İhtiyar Yani, yetmiş senelik hayatında bu kadar sert, bu kadar tesirli bir ses işitmemişti. Adreynos muhafızını bir kirli paçavra gibi evire çevire kale burcundan atan Hızır Beyin heybetli sesini bile, bu emirleri veren meçhul ağızdaki korkunç ahenge nispetle hafif ve zayıf buluyordu.

Bu sesin, şu haysiyetle, ilâhî bir ağızdan, beşerden üstün bir mahlûkun dudaklarından çıktığına şüphe edilmemek gerekti. Verilen emir ise, basit bir kulübeye bir sürü evliya ruhunun dolduğunu gösteriyordu. Zaten bütün Bizans âlemi, yakın bir günde gökten inecek bir meleğin bütün Türkleri derleyip toplayıp Asya'ya, İran dağlarının arkasına atacağına iman besliyordu. Bu meleğin hangi tarihte ve hangi kasabaya ineceği meçhul olmakla beraber mucizenin mutlaka vuku bulacağına inanılıyordu. İhtiyar Yani de bu hikâyeleri, bu masalları dinliyenlerden ve belliyenlerdendi. İşte, yanında dört aziz bulunduğunu ve dört azizin de gelmek üzere olduğunu söyleyen Aya Yani hazretleri, yıllardan beri kulaktan kulağa fısıldanan bu semavî ümitlerin bir hakikat ifade ettiğini müjdelemiş oluyordu. Demek ki Türklere karşı bütün Ortodoks evliya artık seferber olmuşlardı. Bu, Bizans âlemi için büyük bir beşaretti.

Fakat ufak bir nokta, o dakikadaki sersemliğine rağmen, ihtiyar bahçıvanı düşündürüyordu: Aya Yani hazretlerinin koca Dimetoka'da haberci olarak kendisini seçmesindeki sebep neydi?.. Bu büyük aziz, doğrudan doğruya Dimetoka kumandanıyla görüşemez miydi?

En muhterem evliyadan olan bir zatın, Bizans merasimini bilmesi, daha doğrusu, asıl Bizanslıların teşrifata pek düşkün olduklarını düşünmesi lâzım gelmez miydi?.. Bir bahçıvan ağzıyla verilecek haber, Aya Yanilerin değil, daha büyüklerinin de namına olsa, devletlilerce belki dinlenmiyebilirdi. Dişili, erkekli muhteşem bir maiyetle şu basit kulübeyi teşrif eden aziz hazretleri bu cihetleri niçin düşünmüyorlardı?

Bahçıvanın bu yakışsız ve günahkâr düşünceleri evliya takımına malûm olmuş olacak ki kaynağı meçhul ses gene belirdi:

— Cahil ihtiyar, düşünme. Hemen kalk, ev sahibine emrimi söyle. Mesih'in sevgili köleleri olan bizler, onun yanına gitmeyiz, onunla doğrudan konuşmayız. Çünkü, o, mücrimdir. Nefsine düşkün bir asidir. Karısı da kirlidir. Ancak yarınki tecelli şerefine onların işledikleri günahları da unutmak istiyoruz. Haydi durma, vazifeni yap!

Şimdi ayak sesine benzemiyen, fakat bir kalabalığın yürüdüğü zehabını uyandıran tuhaf bir patırdı kulübeye yayılmıştı. Evliyanın kendilerine mahsus bir yürüyüşle uzaklaştıkları anlaşılıyordu ve kulübede Abdurrahman'ın horultusundan başka bir ses duyulmuyordu.

İhtiyar Yani, terli alnını silerek ayağa kalktı. Yüksek ve mukaddes ruhlar tarafından omzuna yükletilen büyük vazifeyi ne suretle yapacağını, hele, hovardalığa gitmeyip de evinde ise, azametli efendisini uykudan nasıl uyandıracağını düşünmeye daldı. Kale muhafızı, kıyametler kopsa uykudan uyandırılmaya tahammül edemezdi. O, prens payesi taşımakla beraber krallar gibi müstakil yaşıyordu. Ona söz söylemek bir sürü teşrifata bağlıydı. Gecenin bir vaktinde, göklerden ve gök halkından haber getirmek vesilesiyle de olsa, kendisini uyandırmak müşküllerden müşkül bir işti.

Yetmiş yaşından sonra, Aya Yani hazretlerinin hatırı için, dayak yemek ihtiyar bahçıvanın hiç de hoşuna gitmiyordu. Fakat o kuvvetli ses, o belîğ emir ve en son yapılan sert tavsiye de kulağından çıkmıyordu. Ölülerin heybetiyle efendisinin azametini tartıya vurunca birini öbüründen eksik bulamıyordu. Ölüler yamandı, kumandan ise yabana atılır edepsizlerden değildi. Bununla beraber işin ihmaline de imkân göremiyordu. Meryem'in tecellisi Dimetokalıların hayatıyla, necatıyla ilgili idi. Duyduğunu, işittiğini söylemediği takdirde başına umulmaz belâlar geleceğinden şüphe yoktu.

İşte bu sıkıntılı durumda gözüne, horul horul uyuyan Abdurrahman çarptı. Onun, hayli uzun süren semavî hitabeleri

ve hele o ayrılış patırtılarını işitmemesi tuhafına gitti. Kendisini ağır uykusundan uyandıran, ilkin titretip sonra terleten sesleri genç yamak duymamış mıydı?.. İhtiyar bahçıvan, başını kaşıya kaşıya, bıyıklarını kemire kemire, bu garip haleti tahlile girişti. Kulübeyi teşrife tenezzül eden büyük ve gürültücü ölülerin delikanlıyı uyandırmamalarını tuhaf bularak bir hayli düşündü, bir hayli mantık muadelesi kurup çözdü ve sonunda bir tevil yolu buldu: O patırtı ve gürültülerin ancak kendilerine hitap edilen insanlar tarafından duyulabilip başkalarınca hissedilmeyeceğine ve bunun da manevî bir cilve olduğuna hükmetmişti!

Fakat bu hükümden sonra harekete geçmedi. Yamak Dimitrios’a şu veya bu azizin kameriyede söz söylediğini göz önünde tutarak, onu yeni vaziyete pek de “namahrem” sayılamayacağına kanaat getirdi, kendisiyle müzakerede bulunmayı tasarlayıp başucuna dikildi, düрте düрте uyandırdı:

— Dimitri, dedi, kalk. İşler yaman!

Kara Abdurrahman kırıgın bir sesle homurdandı:

— Ortalık ışımamış usta. Bırak da uyuyayım.

— Uyku sırası değil çocuk. Meryem ana geliyor.

Delikanlı, inanılmaz bir şey işitmiş gibi, yerinden fırladı, birkaç istavroz çıkardı, telâşlı telâşlı sordu:

— Nereye geliyor usta, buraya mı?

— Gözünü sil, kulağını temizle de anlatayım.

İhtiyar Yani, kanepesinde diz üstü gelen çırağının yanına oturdu, uykudan nasıl uyandığını, dişili erkekli birçok evliyaı yanına alıp kulübeye gelmiş olan Aya Yani’nin neler söylediğini birer birer anlattı:

— Görüyorsun ya, dedi, iş mühim. Şimdi bana akıl öğret. Gidip efendiyi uyandırırım mı, uyandırmayayım mı? Uyandırırsam herif terstir. Sözüme inanmaz, rüya gördüğümü sanır, hiddetinden küplere biner, beni bir güzel pataklar, belki de evden kovar. Gitmesem evliya efendiler, evliya madamlar gücenecek. Meryem ana da öğle üstü gelip kimseyi bulamayacak, darılacak. Sen, akıllı bir delikanlısın, iyi düşün, bana bir çıkar yol göster.

— Bunun yolu molu yok ki usta. Aldığın emri yerine getirmelisin. Evliya sözü geri bırakılmaz. Efendi, eğer seni dinlemezse pişman olur. Hele kovulmaktan hiç korkma. Aya Yani seni aç koymaz, bir baltaya sap eder. Onun için düşünme, hemen eve git, efendiyi uyandır!

İhtiyar, dalgın dalgın düşünüyordu. Çünkü göze görünen efendisini, göze görünmeyen evliyadan korkunç buluyordu. Nihayet kafasında bir mülâhaza belirdi ve gözleri parladı:

— Dimitriyos, dedi, sen gençsin, kuvvetlisin, dayağa benden fazla dayanırsın. Aya Yani'nin emrini efendiye sen söylesen olmaz mı?

— Nasıl olur usta? Onlar seni münasip görmüşler, seninle konuşmuşlar, seni kendilerine vekil yapmışlar!

— Ben de seni vekil yapıyorum. Efendiye bu haberi sen götür!

— Beni bir güzel dövsün, sonra da kovsun. Öyle mi?

— Belki döver ama kovmaz. Çünkü madam sana şefaât eder!

— Haydi hatırın için gideyim, dayağı da yiyeyim. Fakat Aya Yani'yle arkadaşları sana da, bana da gücenmezler mi?

— Neye gücensinler? Sözlerini yerine getiriyoruz. Gönülleri hoş olsun diye dayak yemek de göze alıyoruz. Daha ne isterler?

— Efendiden değil ama ben onlardan korkarım.

Kara Abdurrahman bu sözü henüz söylemişti ki ihtiyarın pek iyi tanıdığı mahut ses, yine kulübenin duvarlarında belirdi:

— Korkak Yani'yi vekâletimizden azlettik, yerine, ey Dimitriyos, seni nasbettik. Haydi git, prensi uyandır, emrimizi bildir!

İhtiyar bahçıvan, hayli korkmakla beraber yüreğinde bir sevinç duymaktan da geri kalmadı. Evliya'yı gücendirdiğine, küstürdüğüne müteessirdi. Fakat efendisinden dayak yemek ve evden kovulmak tehlikesini Dimitriyos'a ciro edebildiğinden dolayı memnundu. Kilisede tövbe ederek, mum yakarak, papazlara yalvararak bütün günahları gibi şu günahını da affettireceğini umuyor ve müteselli oluyordu. Bu sebeple, ses kesilir kesilmez yamağının yakasına yapıştı:

— Haydi, durma, Aya Yani'yi gücendirmeyelim.

Biraz sonra, Kara Abdurrahman bahçeye geçmişti, hizmetçileri uyandırarak efendiyi hemen görmeye mecbur olduğunu söylemişti. Durumu gayet ciddiye, sesi çok kuvvetli çıkıyordu. Hizmetçiler onun bu tavrından enikonu telâşa düştükleri için “Ne var, ne oldu?” gibi suallerle kendisini sıkıştırıyorlardı, sır çalmaya savaşıyorlardı.

O, bütün bu sualleri omuzlarını silkerek cevapsız bırakıyor; itaat telkin eden hâkim bir sesle maksadını tekrarlıyordu:

— Durmayın, efendiyi kaldırın!

Madamın sırdaşı, aşk oyunlarında yardımcısı olan kız da delikanlının başına toplanan hizmetçiler arasında bulunuyordu. Bu kız, madamın korku içinde titreye titreye yatağa atılışıyla bahçıvan

yamağının şu vakitsiz gelişinde bir münasebet tevehhüm ettiğinden, efendiden önce karısına haber verilmesini münasip gördü ve hemen yukarı koşarak, uykusuz gözlerinde bahçedeki hadisenin izleri nemlenen Madam Mari'ye keyfiyeti bildirdi. Sinirleri henüz yerine gelmeyen, duyduğu seslerin akislerini henüz kulağında taşıyan kadın, tıpkı hizmetçi gibi, Dimitriyos'un bu gelişini mânâlı buldu:

— Tuhaf şey, dedi, bizim esmer güzeli, gecenin bu vaktinde prense ne söyleyebilir?

— Bilmiyorum madam. Fakat kendisi çok ciddi görünüyor.

— Onu buraya getir!

Madam Mari, delikanlının, kocasını görmek istemesindeki sebebi mi merak ediyordu, yoksa başka şeyler mi düşünüyordu? Bu ihtimallerin ikisi de doğrudu. Korku, ancak doğduğu yerde ve demde insanların ihtirasına, iştahına ve her türlü çirkin emellerine galebe eder. Fakat korkuyu doğuran sebeplerin kaybolmasıyla beraber, o ihtiraslar, o iştahlar, yeni baştan canlanır. Bu, cibilli olan fena temayüllerin ölmez mahiyet taşımalarından ileri geliyor. Öyle olmasaydı zabıta sicillerinde sabıkalıları sütunu açılmazdı ve ceza gören suçluların suçlarını tekrar etmelerine imkân bulunmazdı. Madam Mari de bir sabıkalı demektir. İlâhî bir tehdit, semavî bir ihtar olarak telâkki ettiği mahut sesler önünde büyük bir korku geçirmişken bahçıvan yamağının kapıya geldiğini işitir işitmez yine murdar hülyalara kapılmıştı. Bununla beraber onun, o kirli ve yarı çıplak sevgilinin kocasına neler söylemek istediğini de merak etmiyor değildi. Delikanlıyı odasına getirmekle hem hülyalarını, hem merakını tatmin etmiş olacaktı.

Âşifte âşiğin, kirli maşukunu kabul etmesi pek şuh bir sahne teşkil etti. O, nazlı bir hasta gibi yatağına uzanmıştı, saçlarını altın tellerden yapılma bir taç gibi başında toplamıştı, fikirlere zelzele verecek cazibeli bir vaziyet almıştı. Abdurrahman'ın yanına girmesi üzerine elemli bir tebessüm gösterdi:

— Gel Dimitriyos, dedi, beri gel. Dedikleri gibi bir haber mi getirdin, yoksa yüreğini aramaya mı geldin? Eğer yüreğini kaybedip de onu arıyorsan iyi bil ki o, yüreğimin içindedir. Kolay kolay alamazsın.

Delikanlı kapının önünde, ta eşiğin yanında durdu. Ne o sabah, kale duvarları üzerinde görüldüğü gibi miskin, ne öğle üstü bahçede görüşürlerken hissettirdiği gibi sersemdi. Boyu dik, bakışı sert, duruşu yüce bir dağ gibi heybetliydi.

Güzel Mari, boynunu bükük, belini çökük, gözlerini korkuyla dolu olarak görmeye alıştığı bahçıvan yamağındaki yaman değişikliğı fark etmekte gecikmedi:

— O, o... dedi, seni değişmiş görüyorum. Uşak değil de, prensmişsin gibi bakıyorsun. Ne yazık ki gömleğın yırtık, ayağın çıplak. Üstüne süslü bir manto koysalar Bizans asilzadelerinden farkın kalmayacak. Haydi çocuğum. Çıplak prens çalımını bırak da yanıma yaklaş, beni niçin rahatsız ettiğini söyle.

Abdurrahman Dimetoka'ya gireliden beri hakiki sesini kullanmıyor, cılız ve korkak bir sesle konuşuyordu. İlk defa olmak üzere bu sahte konuşma tarzını bıraktı, kahraman arkadaşlarını çok kereler düşman sallarına saldırtmış olan âmir ve hâkim sesiyle müstehzi âşifteye cevap verdi:

— Ben buraya din ulularının emriyle geldim. Bakışım onların bakışındır, sesim onların sesidir. Ne prens, ne imparator şu dakikada benden büyük değildir. Size göklerden aldığım salâhiyetle söylüyorum: Hem kalkınız, kocanızı yakasından tutup yanıma getiriniz., kendisine Allah'ın oğlunu (İsa demek istiyor) doğuran kadın namına tebliğ edecek sözüm var.

Mari, bahçıvan yamağının, kameriyedeki hadise üzerine, çıldırdığına zahip oldu. Bu duruş, bu bakış ve hele bu konuşuş ancak bir deliye yakışırdı. Fakat merhamete lâıyk olan bu mecnun, aynı zamanda ne heybetli görünüyordu!.. Endamında bir çınar sağlamlığı, gözlerinde bir hançer keskinliğı, sesinde coşkun bir nehir azameti vardı. Haris kadın, deli bir erkekle karşılaşmaktan korku değil, haz duyuyordu. Ona, ilk gördüğü dakikadan beri hırçın ve çirkin bir iştiyak hasıl etmişti. Şimdi bu iştiyak, obur bir istah ve hatta ihtiyaç derecesine yükselmişti.

Mari, ömründe çok şey görmüş ve çok tecrübe etmiş bir kadındı. Lâkin bir deliyle o güne kadar aşk oyununa girişmemişti. İşte talih bu eksiğı de tamamlamak için kendisine fırsat veriyordu ve endamı muhteşem, bakışı heybetli, sesi fırtına dolu bir deliyi ayağının ucuna kadar gönderiyordu. Bu fırsatı kaçıırırsa bütün bir hayat pişman olacaktı.

Bir deliyle aşk?.. Oh, bu, ne müstesna bir zevk olacaktı! Bizans tarihinde uşaklara gönül veren yüksek payeli kadınlar çoktu. Fakat bir delinin, böyle heybetli bir delinin aşkını sınayan bahtiyar dışı yoktu. Mari, kendi bahtının yardımıyla o tarihin bu noksanını da

kapayabilecekti ve on üç asırlık bir hayatı karartan alüftelerin en seçkini mevkisine yükselecekti.

İşte bu mülâhazayla meftun meftun delikanlıyı süzerken dudaklarından âdeta haz sızıyordu. Bu ılık salya, muhayyel bir zevkin sızıntısı olmakla beraber kuduz bir ruhun da köpükleri demekti. Evet, Mari kuduruyordu. Bir deliyle sevişmek fikrinin ibramı altında köpüklü salyalar püsküren yaman bir iştaha kapılarak kıvranıyor, ateşleniyor, heyecanlanıyordu.

Bu alevli heyecan nihayet iradesini eritti ve dudaklarından cılgın bir sayha döküldü:

— Deli, güzel deli, beni de delirttin deli!

Sayın okuyucular arasında kuduz bir köpeğin insanlara nasıl saldırdığını görenler elbette vardır. Hayvanlara mukadder ve musallat olan hastalıkların en korkuncu kuduzluktur. Bu hastalık, iğrenç olmasına rağmen acındırıcıdır ve başka mahlûklardan çok fazla olarak köpeklere tasallut eder. Kudurmuş köpek, ölüm taşıyan ve her saniyesi ölüm ıstırapı veren zavallı bir hastadır. Bu felâkete uğrayan talihsiz hayvan, beynindeki zehir yangını sebebiyle dört tarafını kaynar su hâlinde görür ve o alev deryasından sıyrılmak için bir köşe, bir kenar arar. Kuyruğunu, sanki o kaynar suda haşlanmaktan korunmak istiyormuş gibi, kısar. Gözlerini, ihtiyarsız, sabitleştirir, ağzından köpükler akıtır ve boyuna yürür. Onun kaçmaktan ve tevehhüm ettiği alev ummanından kurtulmaktan başka emeli yoktur. O sırada tesadüf ettiği herhangi bir gölgeye saldırır. Çünkü o gölgenin kendini kaçmaktan alıkoyacağını sanır. Hasta köpeğin bakışı, kuyruğunu sıkışı çirkindir. Saldırışı tehlikelidir. Fakat o kaçış, o sonsuz kaçış acıklıdır.

İşte o köpekler gibi alevli bir bakışla ve korkunç bir atılışla yanına gelen Mari'nin bu hamlesinden Abdurrahman'ın hasıl ettiği ilk intiba da acımak oldu. İki üç saat önce uhrevî tehditler karşısında çırpına çırpına ağlayan ve nedametli bir telâşla evine kaçan şu kuduz ruhlu kadının bu derece nefesine düşkün, bu derece haysiyet duygularından mahrum oluşuna acıdı. Lâkin kuduzlara acımak onların zehirli dişleriyle ısırılmaya razı olmayı icap edemeyeceğinden kolunu demir bir set gibi Mari'nin göğsüne uzattı ve o tehlikeli saldırışı iki adım geride durdurdu:

— Madam, dedi, uslu olunuz. Bütün evliya, bizi seyrediyor!

Bu sözler, durmak veya geri dönmek emri değil de yeniden saldırmak için bir işaretmiş gibi ters tesir yaptı ve Mari: “Deli, gü-

zel deli” nârasıyla bir daha atıldı. Niyeti ne pahasına olursa olsun, delikanlıyı mağlup etmekte. Fakat Kara Abdurrahman’ın gergin kolu, bu saldırışı da incitici bir ısrarla geri iterken odanın ortasında evliya sesi yükseldi:

— Tükür Dimitri, bu hayâsızın yüzüne tükür!

Başına ağır bir taş yiyerek yere yıkılan kuduz bir köpek gibi, Madam Mari de bu korkunç nida üzerine birdenbire yere diz çöktü, dudaklarından sızan iştah salyaları kurudu, gözleri alabildiğine büyüdü ve dişleri arasında üç beş kelime çıtırdadı:

— Oh, deli! Sen bir uğursuzsun!

Abdurrahman, kayıtsız ve vakur, ilerledi, yatağın yanında sürünen harmaniyeyi aldı, Mari’nin üstüne attı:

— Kalkın, dedi, önüme düşün. Beni kocanızın yanına götürün!

Mari, bu çok kuvvetli ve hâkim erkek sesine, şuursuz bir inkiyatla, itaat gösterdi, titreye titreye kalktı, endişeli bir sükûn için kocasının odasına doğru yürüdü. Abdurrahman, harekete geçmiş küçük mikyasta bir ehram gibi heybetli bir yürüyüşle kadını takip ediyordu.

Dimetoka tekfurı, mahmur sinirlerini, burun besteleriyle dinlendire dinlendire, derin bir uyku geçiriyordu. Oda kapısına hızlı hızlı vurulması üzerine, yorgun gözlerini açtı ve öfkeyle haykırdı:

— Kim o?

— Ben ve Dimitriyos!

Kumandan, karısının sesini tanımakla beraber onun geldiğine inanmadı. Çünkü senelerden beri devam eden evlilik hayatında Mari’nin bu odaya, böyle vakitsiz, geldiği görülmüş değildi. İlk yıllarda kendisi güzel ve hoppa karısını sık sık arardı. Bıkkınlık günleri başladıktan sonra artık birbirlerini görmez olmuşlardı. Bu sebeple Mari’nin odaya gelmesini imkânsız buluyordu ve onun Dimitriyos’la beraber bulunmasınıysa büsbütün garip görüyordu. Sabaha karşı bahçıvan yamağının evde ne işi vardı ve koca bir prenses ne münasebetle onu yanına alıp kendi odasına getiriyordu?

Kumandan cevapları, çapaklı gözlerini ovuştura ovuştura, bunları düşündü ve sordu:

— Doğru söyle Mari, sen misin?

— Benim dostum, başka kim olabilir?

— Ya yanımda Dimitriyos da var, diyorsun!

— Evet, o da var, seni görmek istiyor!

Kral taslağı prens birdenbire hiddetlendi. Karısının delâletiyle de olsa bir bahçıvan yamağının odasına kadar gelip kendisini uykudan uyandırması azametine dokunmuştu. Hiçbir sebep, evet, hiçbir sebep tasavvur edemiyordu ki bu cüreti, bu küstahlığı mazur gösterebilsin! Yangın mı vardı?.. Eğer böyle bir şey olsa kapıya gelenlerin hemen haber vermeleri lâzımdı. Saraya hırsızlar mı girmişti?.. Böyle bir hadisenin vukuuna imkân yoktu. Kiliselerin soyulması, papazların çuvallara sokulması kabilse de, prens cenaplarının evine hırsız girmesi hatıra hayale gelmedi. Bütün imkânsızlıklara rağmen bunların ve bunlara benzer vakaların yüz gösterdiği kabul olunsa bile, bahçıvan yamağının oraya gelmesi yine bir küstahlıktı. Azametli prensin kuruntusuna göre orası, o yatak odası uşak takımının rüyada bile tırmanamayacakları kadar yüksek bir yerdi. Bizans tahtıyla kendi odası hemen hemen müsavi bir kıymeteydi. Sümüklüböceklerin o tahta yükselmesi nasıl tasavvur olunmazsa bahçıvan yamaklarının da bu yatak odasının eşiğine ayak atmaları o derece “gayri tabii”ydi.

İşte bu mülâhazalarla ağır bir hiddete kapılan kumandan, yatağından çıkmaya lüzum görmedi ve yalnız bağırdı:

— Dimitriyos efendiyi yarın görmekle ve derisinin kalınlığını ölçmekle bahtiyar olacağım. Sana gelince Mari, maalesef, yatıyorum, görüşemem.

Mari, hâlâ kulaklarında çınlayan evliya seslerinin tazelenmesi için yalvarmak istedi:

— Fakat dostum, aziz zevcim, mesele mühim.

O, yorganı, başına çekerek son sözü söyledi:

— Uykum, her şeyden mühimdir ve ben müsaadenizle uyuyorum.

Kara Abdurrahman bu konuşmayı sessizce dinliyordu. Kumandanın kapıyı açamayacağını anlayınca kaşlarını çatı:

— Çekilin madam, dedi, bana yol verin. Zevceniz, odalarına izinsiz de girilebileceğini galiba bilmiyorlar.

Ve kuvvetli omuzlarını, içeriden sürmeli kapıya dayadı, şöyle bir zorladı. Mari, kocasını da, korkusunu da unutmuştu, esmer delikanlının gergin adalelerinin çatırdattığı kapıya ve o çatırdamaları yaratan demir vücuda bakıyordu.

Kısa, çok kısa bir zaman içinde sürgü söküldü, kapı açıldı. Aynı zamanda kumandan cenapları da, yarı çıplak, yatağından fırladı, bağırmaya başladı:

— Odama zorla giriyorsunuz, ha? Demek, bana karşı suikastınız var!

Onun bu haykırışı hiddetten değil, korkudandı. Koca prens, kapının zorla açılması ve karısıyla bahçıvan yamağının içeri girmesi üzerine, azametini, çalımını ve kudretine itimadını unutup Bizans tarihinin kanlı sayfalarını hatırlamıştı ve bu hatırlayış onu, korku denilen karanlık âlemin en derin noktalarına sürüklüyordu.

Dimetoka tekfurı, Bizanslılığın aslını ve geçirdiği değişiklikleri belki bilmezdi. Lâkin saray tarihini satır satır bellemişti. Edirne köylerinin birinde doğup ormanlarda çalı toplaya toplaya büyüyen Vasil isimli genç bir Ermeni'nin yolunu bularak saraya girdikten sonra İmparator Mihail'in kız kardeşi Nekla'yı nasıl baştan çıkardığını ve onun yardımıyla Mihail'i öldürüp nasıl tahta çıktığını pek iyi biliyordu. Yine o sarayda İmparatoriçe Teofano'nun "Zimiskes" adlı bir gençle sevişerek İmparator Fokas'ı ne acıklı şekilde öldürdüğüne de vâkıftı. Karısıyla Dimitriyos'un kapıları kırarak odaya girmeleriyle beraber ilk düşündüğü, düşünebildiği şey, işte bu vakialardı. Bir bahçıvan yamağının böyle bir cüret gösterebilmesi de başka suretle tefsir olunmazdı. Demek ki Mari, bir "Nekla" veya bir "Teofano" ydu. Dimitriyos da, bu güzel yılının sevki idaresi altında bir Vasil, bir Zimiskes rolü oynuyordu. O hâlde kendisine İmparator Mihail'in ve Fokas'ın korkunç âkıbetleri nasip olacaktı.

Prens cenapları bir lâhzada bunları düşündü ve bu mukayeseleri yaptı. Ondan sonra da, karısıyla bahçıvan yamağına tuz ve ekmek hakkından, velinimetlerini öldürenlerin felah bulmadıklarından ve bulamayacaklarından bahse başladı. Ağlamıyordu, fakat, sesinde ağlayan gözlerin ıstırapı titriyordu. Yalvarmıyordu, lâkin sözlerinde en elemli yalvarışların mahzun ahengi yaşıyordu.

Zavallı adam, gerçekten perişandı. Daha yirmi saat evvel evine aldığı şu köylü delikanlının kısa bir zaman içinde karısıyla uyuş-vermesini harika sayıyordu. Karısının da, bir bahçıvan yamağına bir lâhzada gönül vermesini ve uğursuz aşk yüzünden kendisini öldürmeye kadar cüretlenmesini ilâhî bir musibet telâkki ederek iligine kadar eza duyuyordu.

Onun, duvara asılı şık kamçısı, elmaslarla süslü kılıçları vardı. Lâkin onlara el sürmek, odasına girenlere saldırmak hatırına gelmiyordu. Yalnız, uluorta söyleniyordu. Haktan, hukuktan, dünya mesuliyetlerinden, ahret cezalarından dem vuruyordu.

Mari, küçük dağları yaratmış gibi davranmaya alışkın kocasının, vaziyeti anlamadan gösterdiği bu gülünç telâşa hayret ediyordu. Fakat Kara Abdurrahman'ın hâli o telâştan da ziyade kendini şaşkınlığa sürüklüyordu. Yırtık gömlekli, çıplak ayaklı delikanlı, bu sahnede ne kadar güzel ve ne kadar heybetli görünüyordu!.. Biraz önce ona, sahte prens, donsuz asilzade filân demişti. Şimdi onun, hakiki prens ve küçük bir kral olan kendi kocasının yanında yükselişine şahit olarak o sözleri söylediğinden dolayı utanç duyuyordu. Bahçıvan yamağı gerçekten muhteşem bir şahsiyet temsil ediyordu: Omuzları, koca bir ülkeyi taşıyacak kadar kavî, gözler, çelikleri eritecek kadar ateşli, hele endamı, dağlara boyun kırdıracak kadar yüksekti. Mari o kuvvete, o ateşe ve o yüksekliğe karşı ruhunda bir pervane serseriliği seziyordu, kocasının, bu mehabet önünde bütün çıplaklığıyla beliren miskinliğindense iğreniyordu.

Kara Abdurrahman, şaşkın kumandanın mânâsız gevezeliklerini bir müddet dinledi ve sonra elini kaldırdı:

— Efendi, dedi, dırdırı bırakınız, yere diz çökünüz, beni dinleyiniz!

Ve Madam Mari'ye döndü:

— Siz de madam, kocanızın yanında yer alınız, istavroz çıkarak sözlerime kulak veriniz.

Kumandan, kudretli uşağın verdiği emri zorla yaptıracağını, odaya giriş tarzından anladığı için tereddüt göstermedi, çıplak dizlerini halıya koydu, karısıyla beraber bir sürü istavroz çıkardı ve ölüm ilânı dinlemeye hazırlanan bir mahkûm heyecanıyla yapılacak tebliği dinlemeye hazırlandı.

Kara Abdurrahman, uçurumların böğrünü dolduran bir şelâle gibi gürliyordu:

— Aya Yani hazretleri bizim kulübeye geldiler, usta Yani'ye, Meryem ananın yarın Dimetokalılara görüneceğini müjdelediler. O, Aya Yani'nin emrini size bildirmeye memurdu. Sizden çekindi, onun üzerine evliya hazretleri ve arkadaşları, kendisini bu vazifeyi görmek şerefinden mahrum ettiler, beni o şerefe lâıyk gördüler. İşte ben vazifemi yapıyorum. Hemen kalkacaksın, giyineceksin, kiliselerde çan çaldirarak, sokaklarda tellâl gezdirerek Meryem ananın yarın tam öğle üstü kale dışındaki meydanlıkta tecelli edeceğini halka ilân edeceksin. Meryem ana, Dimetoka'nın en güzel çocuğuyla konuşacaktır. O çocuğu da hemen seçeceksin, süsleyeceksin, iki donanmış atla meydana götüreceksin!

Ve sözlerini bitirdikten sonra sordu:

— Efendi, inandın mı?

—

— Dilini çöz de cevap ver be herif. Anladın mı?

— Anladım ve anlıyorum.

— O hâlde, ben gidiyorum. Artık burada yerim ve işim yoktur.

Kumandan, tevehhüm ettiği suikastın mevcut olmadığını görünce geniş bir nefes aldı, hatta biraz da çalınmıştı. Fakat bahçıvan yamağının gür sesinden ve kuvvetli omuzlarından ürktüğü için bir şey söylemedi, onun uzaklaşmasını bekledi. Kendisine küstahça emirler veren ve mânâsız vazifeler gösteren uşağın ayrılmasıyla beraber giyinecek, askerlerinin yanına gidecek ve dolgun mevcuttu bir müfrezeyle eve dönüp Dimitriyos denilen bu deli uşağı çarmıha gerdirecekti. Aya Yani'nin gelişi onun nazarında maskaralıktan başka bir şey değildi ve Meryem ananın tecellisi işi de gülünç bir delilikti. Lâkin o dakikada sözü uzatmak işine gelmiyordu, iri yarı delikanlıdan korkuyordu.

Kara Abdurrahman kapıya kadar yürüdükten sonra döndü:

— Hatırma, dedi, bir şey geldi. Buraya girişim biraz tuhaf oldu. Sözlerim de sertti. Fakat bana kapıyı kırdıran, sözlerimi sertleştiren Aya Yani'dir. Ben onun kolunu kullandım, onun ağzıyla konuştum. Affımı dilerim.

Mari de, kocası da yeni bir hayret geçirdiler. Zira Dimitriyos büyük bir değişiklik içindeydi. Duruşu, bakışı ve sesi başkalaşmıştı. Bu değişikliği, Mari, evliyaların onu bırakıp savuştuklarına, kocasıyla delilik nöbetinin geçtiğine hamlediyordu. Mari, deminki edayı ve sadayı arayarak mahzunlaşırken kumandan neşelendi:

— Peki peki, dedi, sen kulübene git, gün doğduktan sonra konuşuruz.

Abdurrahman, çıplak ayaklarını sürüyerek çıkarken odanın ortasından bir nida yükseldi:

— Dimitriyos'la değil, Meryem anayla görüşmeye hazırlan!

Kumandan, ayağının dibinde bir bulut parçalanmış gibi şaşırdı, sersemledi ve ihtiyarsız, istavroz çıkararak kekeleydi:

— Mari, ne oluyor?

Korkusu tazelenmekle beraber kocasına nispetle soğukkanlı kalan güzel kadın cevap verdi:

— Ne olacak, evliyadan azar işitiyoruz.

— Ne evliyası, ne azarı?

Mari, bir hamlede bütün bildiklerini anlattı:

— Eğer, dedi, Dimitriyos'u evliyalar himaye etmese, beni ve seni uykudan nasıl uyandırabilirdi? Hele o mızımız oğlan, oda kapısını ne cüretle ve ne kuvvetle omuzlardı? Belli ki büyük bir hadisenin arifesindeyiz. Yanlış adım atarsak mahvoluruz.

Prens cenapları uzun uzun düşündükten sonra mırıldandı:

— Demek ki iş ciddi?

— Öyle!

— O hâlde tertibat alalım. Bahçıvanı da dinleyip, işin nasıl başladığını öğrenelim.

O, azametine indirilen silleyi bir türlü hazmedemiyordu. Bahçıvan yamağının oda kapısını kırması, kendisine en ağır kelimelerle hitap etmesi, hele şimdi, sinirlerini altüst ediyordu. Gerçi işitilen ses ve Mari'nin hikâyesi, Dimitriyos'un evliya namına hareket ettiğini gösteriyordu. Buna rağmen çok kızgındı.

Nefislerine karşı mahcup kalanların bu iç utancını gidermek için başkalarına kıvdıkları ekseriya görülür. Dimetoka kumandanı da suikasta uğradığını sanarak Dimitriyos'a yalvardığından dolayı utanıyordu ve bu utanmanın hıncını yine Dimitriyos'tan çıkarmak istiyordu. Fakat düşünce düşünce, adımını tarta tarta hareket etmeyi de unutmuyordu. Çünkü ortada bir evliya meselesi vardı ve bu mesele üzerinde durmak zaruriydi. O, hurafelere bel bağlamak âdetini seve seve muhafaza eden bir milletin elebaşlarından bulunmak sıfatıyla evliya hikâyelerine değer vermemezlik yapmazdı. Ters bir iş görüp de onların, yahut onları benimseyen halkın hışmına uğramak işine gelmiyordu.

İşte bu sebeple ilkin bahçıvanı görmeye karar verdi. Eğer ihtiyar aynı şeyi söylerse ve Dimitriyos'un evliya tarafından gönderildiğini teyit ederse sinirleri biraz yerine gelecekti. Zira o vaziyette Dimitriyos'un yaptığı kaba ve küstah iş hakaret olmaktan çıkacaktı. Şayet bahçıvan yamağının sözü, kendi rivayetinden ibaret kalırsa, o vakit asacaktı, kesecekti!

Herifceğiz pek fazla sersemleştigi ve aynı zamanda sinirlendiği için mülâhazalarındaki sakatlığın farkında değildi. Öyle ya, bahçıvan Yani, maceradan habersiz görünmekle, karısının ve bizzat kendisinin iştitiği heybetli sesler kıymetini mi kaybedecekti? Sırrın anahtarı asıl bu seslerdeydi. Fakat o, zorla odasına giren ve bir imparator çalımıyla konuşan bahçıvan yamağından öç almak hırsıyla ne düşündüğünü bilmiyordu. Hele yarı çıplak delikanlı-

nın önünde titrediğini, diz çöktüğünü ve yalvardığını hatırladıkça düşüncelerindeki dardağanlık büsbütün ziyadeleşiyordu.

Mari, kocasının kafasındaki fırtınalarla ilgili değildi. Dalgındı, yürekçe bir hercümerç içindeydi. O, gelip geçici bir aşka lââyık gördüğü sayısız erkek gibi Dimitriyos'u da şöyle bir okşayıp unutacaktı. Lâkin delikanlının, ilâhî himayeler altında, yüzüne gelen asil ifadeleri, endamında beliren ihtişamı, sesinde tebellür eden mehabeti düşündükçe içine sönmez bir aşk dolduğunu seziyordu ve ömründe ilk defa olarak bir erkek hayalinin gözbebeklerinde taht kurduğunu görüyordu. Bu sezişin ve görüşün acıklı bir cephesi de vardı. Çünkü o, yine ilk defa olarak bir erkeğin kendisine yüz vermediğine şahit oluyordu. Bu hâl, onun ruhunu mihverinden koparıp uzaklara, Dimitriyos'un basit kulübesine götürüyordu ve kendisi, ruhunu bekleyen bir ceset gibi hareketsiz duruyordu.

Kadın için muamma diyen mütefekkirler vardır. Tabiat kanunlarının özünü teşkil eden teselsül gayesi dışındaki cazibe himayesiyle temin olunduğuna, yani tabiat, bütün canlı mahlûklarını, ıstıfalar, istihaleler içinde de olsa, çoğalta çoğalta yaşatmak düşüncesini dişiler vasıtasıyla yürütebildiğine göre, kadın, hiç de muamma değildir. Onun anlaşılmaması, anlaşılmak istenmemesindendir. Çünkü taşıdığı başka kuvvetler, başka kudretler izafe edildiğinden o apaçık hayat, tekâmül etmiş mahlûkların en mükemmeli olan insanların dişisi bir muamma durumuna düşürülmüştür ve tabiatın o pek şeffaf sayfası yine bu yüzden kapalı, yahut karışık sanılmıştır.

Kadını ne muamma, ne de sır dolu bir cihan olarak tetkik etmemelidir. Gülden renk ve koku, rüzgârdan ses ve hareket, güneşten ılık ve sıcaklık beklediğimiz gibi, kadından da, ancak cazibe ve incizap bekleyebiliriz! Halbuki erkekler ve hele şairler, muharrirler kadında yıldız dolu gökleriyle, bin bir çiçek çeşitli bahçeleriyle, mehtaplı veya fırtınalı mevsimleriyle, şelâleleriyle ve kumsallarıyla engin bir cihan bulmak isterler. O derecede ki, hayatî hazanların bünyelere getirdiği uyuşukluğu ve buruşukluğu bir kadın bakışının silivermesini beklerler. Ruhî sağırılıklarını kadın sesiyle tedavi etmeye yeltenen hastalar da vardır. Lâkin kadın, ne ihtiyarlığı gençliğe çevirecek bir serumdur, ne de körlere göz nuru verecek tûtiyadır!.. O, tabiatın kendine yüklediği vazifeyi ifa için dünyaya gelir. Bu yolda muvaffak olmak için de tek bir silâha maliktir: Cazibe!.. Bu ezeli silâhı mühimsemeyen erkek, onun en ince hissine, gururuna taarruz etmiş olur. Bu sebeple sevilmeyen değil, fakat güzelliği-

ne, dişilik haklarına hürmet olunmayan kadın, canlı bir tehlikedir. Erkekler işte bu tehlikeden hazer etmelidir!

Abdurrahman, yaratılıştaki temizlik dolayısıyla, Mari'ye karşı kayıtsız kalmıştı. Bu kayıtsızlığın en açık ifadesi, o güzel kadının cazibesini inkâr etmektir. Mari, bütün kadınlar gibi, bu ifadenin zalim belâgatini anlıyordu. O hâlde, müteessir olması, Abdurrahman için tehlike teşkil edecek bir vaziyet alması icap ederdi. Bunu niçin yapmıyordu ve beğenilmeyen her kadın gibi niçin isyan etmiyordu, feveran göstermiyordu? Hatta sakın kalmakla iktifa etmeyerek bahçıvan yamağını niçin iştiyakla düşünüyordu?

Bu, Abdurrahman'ın kayıtsızlığını, kendi gururunu okşayacak surette, tefsir etmesinden ileri geliyordu. Onun zu'münce evliyaların müdahalesi olmasa Abdurrahman da, bütün selefleri gibi, mutlaka ayaklarına kapanacaktı, topuklarını, bayıla bayıla, koklayacaktı. Bunu yapmaması, yapamaması, hep evliyaların yüzündendi. Mari, işte bu düşünceyle, hiddetini, kinini evliyalara tevcih ediyordu ve Abdurrahman'ın gönül gıcıklayan bakışlarını düşünürken, evliyalara lânet okuyordu.

Prens cenapları yüzünü yıkamadan giyinmişti, karısına veda etmeye hazırlanıyordu. Mari'nin çok dalgın olduğunu görünce duraladı, o güzel çehreye yayılan elem gölgelerini seyretti. Acaba karısının fasit düşünceler geçirdiğini seziyor muydu?.. Bu her erkek için esfle söylemek lâzım, mukadder olmayan bir saadettir. Erkekler, başka çehreleri düşünerek dalgınlaşan kadın gözlerinde kendi yüzlerini görecektir kadar gafillerdir. Fakat Dimetoka kumandanı, her erkekten de fazla bir şeydi. Bu sıfatla karısının gözbebeklerinde bir düzine erkeğin halkalandığını görse telâş etmezdi. O günse müstesna bir vaziyet taşıyordu, kafası karmakarışıktı. Bu sebeple karısının dalgınlığını şu veya bu sebeple affetmedi, sadece seyretti ve sonra elini onun omzuna koydu:

— Ben, dedi, bahçeye iniyorum. Dimitriyos'un dedikleri sahih çıkarsa, halkı hazırlatacağım. Sen de ona göre davran, bakalım ne göreceğiz.

Bahçıvan, bire on katarak, bildiklerini söyledi. Kendisine köpek muamelesi yapan efendisinin köpeklediğini görmek geveze ihtiyar için yüksek bir haz vesilesi oluyordu. Çapaklı gözlerini yumarak, salyalı ağzını açarak, Eksenofon masallarını kıymetsiz bırakacak bir talâkatla, gördüklerini anlatıyordu.

“Gördüklerini” diyoruz. Çünkü bahçıvan, evliyaların yalnız seslerini işittiğini söylemiyordu, kendileriyle yüz yüze geldiğini iddia ediyordu. Onun hikâyesine göre, evliyalar, nuranî kaftanlar içinde düpedüz kendisine görünmüşlerdi.

Hepsinin boyu birdi, aralarında uzunluk ve kısalık yoktu. Fakat sesleri ve pabuçları başkaydı.

İhtiyar, efendisinin sersemliğinden aldığı hazla, istihzasını biraz daha ileri götürerek, evliyaların gökten atla indiklerini söylüyordu ve kulübenin dışında bu atların kişnediğine yemin edip duruyordu. O, bir hayli uzun süren yalanlarını bitirdikten sonra, kollarını kavuşturdu:

— Çok yalvardım, dedi, Aya Yani’nin elini bırakıp ayağını öptüm. Ayya Mari’nin pabuçlarına yüz sürdüm. Zatiâlinizi gece yarısını rahatsız etmemelerini, gündüz teşrif etmelerini rica ettim. Dinlemediler. Hele Ayya Teodozya’yla Teofano âdeta hırçınlaştılar, “İlla efendiyi uyandıracaksın” diye tepindiler.¹ Eh, evliya da olsalar yine kadındırlar. Belki zatiâlinizle ayrıca mahrem şeyler de konuşacaklardı. Onun için daha ileri gidemedim.

Kumandan, bu garip mevzuyu güya büsbütün aydınlatmak isteyerek kendince mühim gördüğü noktaya temas etti:

— İyi ama, dedi, evliyalardan bana haber getiren sen değilsin. Dimitriyos’tur!

— Aman efendin. Bendeniz gün görmüş, dünyayı sınamış bir ihtiyarım. Dört buçuk evliyanın değil, bizzat Mesih’in emriyle de olsa gelip sizi rahatsız edemezdim. Benim efendim, onlar değil sizsiniz. Ben onların bahçesinde bulunmuyorum, sizin bahçıvanlığını yapıyorum. Onun için çarpılmayı, köstebeğe çevrilmeyi göze alıp, son sözü söyledim: “Beni efendime karşı terbiyesiz mevkisine koymayınız. Burası yeryüzüdür. Göğe benzemez. Küçük, küçük-lüğünü; büyük, büyüklüğünü bilmelidir” dedim. Aya Andırya beni silleleyecek, zorla yanınıza gönderecek oldu. Fakat sizden, fazla bir hararetle bahseden dişi evliyalar, şefaattiller, evliya sillesi yemekliğimin önüne geçtiler. Nihayet uzlaştık, sizi uyandırmak vazifesini Dimitriyos’a yükledik!

— O da evliyalarla yüz yüze geldi mi?

1. Efendinin Rumca’dan Türkçe’ye geçtiğini unutmamak lâzımdır. Aslında s - hip, malik, rab mânâsını taşırdı. Türkçe’de okur yazarlara verilen bir unvan olarak kullanıldı, bir müddet şehzadelere, fakat tazim kastıyla, efendi denildi.

— Hayır. Evliya efendiler ve evliya hanımlar onunla perde arkasında konuşuyorlar!

Prens, eski Yunan masallarından bir parça dinliyormuş gibi hayran hayran bu sözlerle kulak verdi ve ihtiyar susunca düşünmeye daldı. Vehmî veya mürettep bir hadiseyle karşılaşmış olsa dahi halkın yüreğini pekleştirmek, Türk korkusuyla için için titreyen Dimetokalılara manevî bir kuvvet aşlamak için iyi bir fırsat elde ettiğini sezinliyordu. Şu hikâyelere inanmakta mahzur yoktu, fayda vardı. Hatta inanmaktan tehlike çıkabilirdi. Bu sebeple o da inanmayı, yahut inanmış görünmeyi tercih etti. İşin içinde bir düzen varsa ilk fırsatta meydana çıkarmak şartıyla evliya güruhuna külâh sallamayı tasarladı.

Yalnız bir nokta zihnini gıcıkliyordu: Tellâllarla, kilise çanlarıyla halka verilecek şu mühim haber, sonunda yalan çıkarsa ne olacaktı?.. Halkın yüreğini kuvvetlendirmek, kasabaya bir emniyet havası getirmek için Meryem'in geleceğini söylemek kolaydı. Cahil Dimetokalılar bu müjdeye ve bir sürü evliyanın kumandanla görüştüğüne inanmakta tereddüt göstermeyeceklerdi. Fakat Meryem gelmezse?.. Prens cenapları bir müddet de maslahatın bu cephesini gözden geçirdi ve kendini tatmin edecek bir neticeye varamayınca sinirlendi:

— Aman sen de, Meryem gelmeyecek olursa “İşi çıktı, özür diledi” deriz, sürüyü kasabaya çeviririz! dedi, hızlı hızlı yürüdü, kulübeden uzaklaştı. İhtiyar bahçıvan, çalımı yüzde doksan eksilmiş olan efendisinin arkasından mırıldanıyordu:

— Şu işe o da inandı, ben de inanıyorum. Lâkin Türk atlarının sesi işitilen yerlerde Bizans evliyası nasıl dolaşır? İşte burayı anlayamıyorum!

Yarım saat sonra Dimetoka'nın dişisi erkeği, çoluğu çocuğu büyük kiliseye dolmuşlardı. Prens, minimini kartal resimleriyle süslü mavi harmanisini, aynı resimlerle bezenen mavi pabuçlarını giyerek, başına küçük hacimde bir taç geçirerek ön safta yer almıştı. Mari, sık bir tuvaletle, fakat düşünceli bir yüzle kocasına refakat ediyordu. Sevindik'le küçük prens Emanoel de onların yanı başlarında bulunuyorlardı.

Papazlar, muhterem kumandanın söylediklerine tereddüt göstermeden inanmışlardı. Onlar için din her şeydi ve din uluları her şey yapabilirlerdi. Zaten vazifeleri bu boş kanaati yaşatmak, ölümlerin dirilere hâkim olduklarını halka kabul ettirmeye çalışmaktı.

Ellerine, kilisenin tahakkümünü kuvvetlendirecek yeni bir fırsat geçince ve hükümetin de kendi saflarında yer aldığını görünce hemen şevke gelmişlerdi, paçaları sıvamışlardı, çanları öttürerek ve eteklerine ısıklık çaldırarak nutka hazırlanıyorlardı.

Büyük kilise, bir katre daha alamayacak kadar dolan bir kâseye benzedikten sonra başpapaz ayağa kalktı; söze başladı:

— Allah, Beniisrail’e gazap ettiği gün Amos peygamberin ağzıyla şöyle buyurdu: “Kurban sofrasının üzerindeki boynuzlar yere atılacak, mazgallı saray yıkılacak, fildişi tahtlar parçalanacak!.. Bayramınızdan öğreniyorum, kurbanlarınızdan öğreniyorum, ilâhilerinizden öğreniyorum. Artık sazlarınızı işitmek istemiyorum. Sesinizi duymak istemiyorum, yüzünüzü görmek istemiyorum. Âkıbetiniz erişmiştir. Cezanızı vereceğim ve gazabımın size eriştiği gün mâbetlerinizin kubbelerinde yalnız feryat çınlayacaktır”.. Ey Dimetokahlılar!.. Siz de günahkârsınız. Siz de rabbinizi unuttunuz, kiliseye hürmet etmez oldunuz. Yanımıza gelmiyorsunuz, ayağımıza kapanıp marifet dilenmiyorsunuz. Fısk içinde, fücür içinde, gaflet içinde yüzüyorsunuz. Ben de size Amos peygamberin sözlerini tekrar edecektim. Çünkü tehlike yaklaşıyordu. Lâkin içinizde masumlar da var. Baba, Oğul, Ruhülkuds işte o masumlara acıdılar, Dimetoka’yı himaye altına aldılar. Dün gece Aya Andriya’yı, Aya Sergiyos’u, Aya Lavzariyos’u, Aya Nikola’yı, Aya Yani’yi, Aya Teklis’i, Ayya Anastasya’yı, Ayya Teodozya’yı, Aya Ofani’yı, Ayya Marya’yı şehrimize gönderdiler. Hıristiyanlığın bu dokuz azizi, dinimizin bu dokuz ulusu, cennet ahırlarından seçtikleri atlara binerek sevgili prensimizin bahçesine geldiler, kendisiyle uzun uzun görüştüler. Sizin himayeye lâıyk olduğunuzu prens hazretleri de lûtfen teyit ettikleri için, yine göğe çıkıp icap edenleri gördüler ve sonra döndüler: Meryem’in bugün tam zeval vakti Dimetoka önündeki büyük tarlayı teşrif edeceğini müjdelediler. Biz bu gece kilisemizde bir takım ışıklar, gölgeler dolaştığını görmüştük. Meğer evliya efendiler ve evliya kadınlar kasabayı şerefendiriyorlarmış. İşte size de haber veriyoruz: İki üç saat sonra gözlerinizle Meryem’i göreceksiniz, kulaklarınızla onun sesini işiteceksiniz!

Üstü altını tutmayan bu nutuk üzerine halkın gösterdiği coşkun sevinç gerçekten hayrete değer bir şeydi. Kadınlar: “Anamız geliyor!” feryadıyla erkeklerin boynuna sarılıyorlardı. Delikanlılar: “Ne bahtiyarlık ya Rabbi!” nâralarıyla kızları kucaklıyorlardı. Koca kilise buse şakırtısı içinde inliyordu. Öpmeyen dudak ve öpülmeyen yanak yoktu.

Papazlar bu çılgın sahneyi, imrene imrene, bir müddet seyrettiler. Sonra halkı sükûta davet için el çırpıtlar, çan çaldılar, avaz avaz haykırdılar. Fakat halk, Meryem'in teşrifî müjdesini, İsa'yla bütün azizlerin resimleri önünde, prensle karısının ve papazların karşısında, alabildiğine tesit edip gidiyordu. Nihayet yoruldu ve başpapazı dinlemeye razı oldular.

Rahip efendi, halkın sevincine bol öpüşler alıp vermek suretiyle iştirak edemediğinden dolayı, biraz sinirliydi ve sesine sitemli bir eda bulaşmıştı:

— Kızlar, delikanlılar! Kadınlar, erkekler, diyordu, Meryem ana böyle karşılanmaz. Müjdemi iştirir iştirmez istavroz çıkaracaksınız, yüzünüzü yerlere sürecektiniz, şükran yaşları dökecektiniz. Halbuki siz, kiliseyi düğün evine çevirdiniz. Bunu ben beğenmedim, Meryem de beğenmeyecektir. Onun için nedamet getiriniz, diz çöküp secde ediniz, af dileyiniz.

Halk, "Meryem, Meryem" sayısıyla yerlere kapandılar, yanık yanık hırladılar, hatta ağladılar. Bu gözyaşları deminki çılgınlığın yüzlerde, dudaklarda bıraktığı izleri silen bir su oldu, çehreler tabîî rengini aldı, kulaklar tekrar başpapaza dikildi. O, hikâyesine devam etti:

— Biliyorsunuz ki bir Türk akını vardır. Bu tehlike ırmağı ne set tanıyor, ne duvar. Köyleri, kasabaları, şehirleri birer birer yıkıyor. Dağlar bile bu alev dalgalı ırmağın önünde boyun kırıyor, yol veriyor. Bizler, biz papazlar, Mesih'in sadık hizmetkârları, yıllardan beri fal açıyoruz, murakabe geçiriyoruz. Türk'ün âkıbetini ve bizim âkıbetimizi anlamaya çalışıyoruz. Ayasofya patriği de dahil olduğu hâlde kilise mensuplarının şimdiye kadar elde ettikleri iki keşif vardır. Bunlardan biri, sizce de malûm olduğu üzere, Türklerin Boğameydanı'nda ceza göreceklere dairdi.¹ İkinci keşif de bir melek tarafından getirilecek kılıca aitti. Bu keşfe göre bir gün o melek, elindeki semavî kılıçla İstanbul sokaklarını dolaşarak Konstantin sütununa gidecek ve sütun dibinde oturan bir gence kılıç vererek: "Yürü, korkma" diyecekti. İlâhî ümmetin (Bizanslılar demek istiyor) intikamını almaya memur edilen o delikanlı da Türklere

1. Boğameydanı, bizim İstanbul'umuzun Tavukpazarı'dır. Bizanslılar, Türklerin İstanbul'a da gireceklerine, fakat o meydana ihata olunarak imha edileceklerine, papazların kehanetiyle, imân getirmişlerdi. Yıllarca devam edip İstanbul'un Türkler tarafından alınmasıyla kofluğ u tahakkuk eden bu itikadı, o devrin meşhur tarihçilerinden Kalkondil uzun uzun anlatır.

hücum edip onları İran hudutlarına kadar sürecekti.² Bu iki keşifte de şeref, kiliseyi kurtarmak şerefi Bizans şehrine veriliyor. Fakat bugün o şeref Dimetoka şehrine intikal ediyor!.. Şüphe yok ki, yanımıza gelecek Meryem, bir kadeh şarap içmek için bu zahmeti ihtiyar etmiyor. Bize vereceği emirler vardır ve bu emirler, kiliseyi nasıl kurtaracağımızı tespit edecektir. Demek ki Dimetoka, imparatorluğun hâmisî vaziyetine girmek üzeredir. Biz, bu şerefi kutlayalım, yeni baştan secdeye kapanalım.

Bu emir de yerine getirildikten sonra prens cenapları ayağa kalktı, yüksek bir sıranın üstüne çıktı, yüzünü halka çevirdi, şöyle bir tavsiyede bulundu:

— Muhterem piskopos efendi, ne mühim bir gün geçirmeye namzed olduğumuzu söylediler. Bütün Hristiyanlık tarihinde böyle bir günün eşi yoktur. İsa göğe çıktıktan sonra anası da görünmez oldu. Bin üç yüz küsur seneden beri o aziz kadın ilk defa olarak Allah'ın ve oğlunun yanındaki iskemlesini bırakıyor, yere iniyor ve bunu da bizimle görüşmek için yapıyor. Evliyaların bana söylediklerine göre Meryem anayı karşılarken bir takım hazırlıklarda bulunmak lâzımdır. Gökte yaşayanların teşrifatı bizim teşrifatımıza uygun değildir. Onlar, bambaşka şeyler istiyorlar. Meselâ Meryem ana, Dimetoka'nın en güzel çocuğu tarafından karşılanmak arzusundadır. Ben onun yerinde olsam birkaç düzine kız tarafından istikbal olunmayı tercih ederdim. Bununla beraber biz onun emrine göre hareket etmek mecburiyetindeyiz. Programda değişiklik yapamayız. Sonra iki at, iki de keskin kılıç lâzım!.. Bunları ben hazırlatırım ama çocuğu kendiliğimden seçmek istemem. Gürültü etmeden düştünüzüz, kasabanın en güzel çocuğu kimse haber veriniz.

Prens cenapları bu sözleri söylemekle meşgulken Sevindik ve Emanol yavaş yavaş yürümüşlerdi, herifin sağını solunu işgal etmişlerdi. Sevindik, hakiki bir melek gibi pırıl pırıl parlıyordu ve halkın gözünü kendi üstüne çekiyordu. Nutuk biter bitmez yüzlerce insan ağzından aynı cümle fırladı:

— Dilsiz İlya, dilsiz İlya, Dimetoka'nın en güzel çocuğu odur.

Sevindik'in bir gün önce gösterdiği hünerden husule gelen heyecan bütün yüreklerde tazeliğini muhafaza ediyordu. Güzelliyiye o dakikada Dimetokalıları âdeta cezbelendiriyordu. Prens cenapları bu

2. Bu gülünç akideyi de yine Bizans müverrihlerinden Ducas yazar.

umumî dil birliğı üzerine gözlerini Sevindik'e çevirdi ve dudaklarını ısırırdı. Evet, halkın hakkı vardı. Kasabanın ve belki bütün Bizans ülkesinin en güzel çocuğı dilsiz İlya'ydı. Lâkin soyu sopu belirsiz bir dilsizi, yüzü güzel diye, Meryem ananın karşısına çıkarmak kumandanın azametine dokunuyordu. Onun fikrinde güzelliğe asaletle birleşince bir mânâ ifade edebilirdi. Asil olmayan güzel, iyi yapılmış bir çanakdan başka bir şey değildi.

Prens cenapları, Sevindik hakkında böyle düşündü. Lâkin halkın intihabını reddetmeyi göze alamadı, düşünmeye daldı ve nihayet bir hâl sureti buldu:

— Bizim İlya, dedi, gerçekten güzeldir, fakat dilsizdir. Meryem anayla konuşamaz. Hem bu mahzurun önüne geçme, hem de Mesih'in anasını kendi dileğinden fazla bir itina ile karşılamış olmak için veliahdın Emanoel'i de bu işe memur ediyorum. Oğlum ve soytarısı birlikte Meryem anayı istikbal edeceklerdir.

Halk, prensin kendi çocuğunu da ortaya atmasına ses çıkarmadı. Çünkü istenilen şey, kasabanın en güzel çocuğunu seçmekti ve onlar bu işi dil birliğıyle yapmışlardı. Meryem ana, dilsiz İlya'yı görecekti. Olduktan sonra yanında bir veya iki çocuk daha bulunmasının ehemmiyeti yoktu. İsa'nın anası bu tufeylilere isterse iltifat ederdi, istemezse etmezdi. Lâkin dilsiz İlya'yla alâkalanacağı muhakkaktı.

Prens, küçük Emanoel'in de istikbale gönderilmesine ilişik edilmediğini görünce son emirlerini söyledi:

— Şimdi evinize gidiniz, temizleniniz, süsleniniz, kokular sürünüz, zevale yarım saat kala büyük tarlaya geliniz. Ben askerlerimle, kilise erkânıyla ve çocuklarla aynı zamanda oraya gelmiş bulunacağım. Meryem ana, bütün Dimetoka halkını orada görmelidir. Hastalar bile sedyelerle tarlaya getirilecektir. Kasabada kalanların burnunu keserim!

* * *

Manzara, her bakımdan, tasvire değer. Her bakımdan diyoruz. Çünkü sahnenin ruhiyatla olduğu kadar şiirle de alâkası vardır. Bir taraftan da tarihe temas ediyor. Ruhî cephe, Dimetokalıların o geniş tarlada aldıkları vaziyettir. Dişi ve erkek, genç ve ihtiyar birkaç bin kişinin derin bir sessizlik içinde gök kapılarını beklemeleri kolay

kolay tesadüf olunabilir hadiselerden değildir. O gün bu birkaç bin vücut tek bir yürek hâlindeydi. Zengin ve yoksul, aç ve tok herkes aynı emeli taşıyordu, aynı ümide bağlanmıştı, aynı şeyi bekliyordu. Güneş, öğle güneşi, bu gafil insanların boş beyinlerini yakından görmek ister gibi biraz alçalmıştı, ateşten istihzalarını bütün kalabalığa püskürüyordu. Herkes ter içindeydi. İhtiyarlar göğüslerini açarak, gençler gömleklerinin yakalarını kıvrarak serinlemeye çalışıyorlardı.

Sahnenin şiir tarafı, bu renk renk insanların tek bir göz gibi göğe gönül açmalarındaydı. Evet. Orada semalara açılmış bir yürek manzarası vardı. Bu yürek, hadiselerin kendisinden esirgediği neşeyi gökten bekliyordu. Gerçi beşer dediğimiz fânî zümre, sık sık göğe el kaldırmaktan geri kalmamıştır. Bu, yerde sürünen aczin gökte gürleyen kudrete hayranlığını ifade eden bir durumdur. Fakat hiçbir şehrin gökten gelecek misafiri karşılamaya çıktığı görülmemişti. Dimetokallılar şiir sayılacak bir imân ve yine şiir sayılacak bir heyecan içinde işte bu garabeti gösteriyorlardı.

Muhterem okuyucular arasında: “Gök kapısının açılması” hurafesini bilenler elbette çoktur. Senenin bir gününde gök kapısının açılacağına, vaktiyle, inanılırdı. O gün, her hurafede bulunması şart olan terdid kaidesi mucibince, sarih olarak belli değildi. Filân ayda bir gün!.. Efsaneye inananlar, işte o ayın birçok gecelerinde uyumazlardı, sabaha kadar gözlerini göğe dikip beklerlerdi. Gök kapısının açıldığını görebilecek olanlar, bütün dileklerini elde etmekle mübeşşerdiler. Bu sebeple binlerce ve binlerce insan, bu semavî hadiseye şahit olmak, sonunda da hazinelere ve her şeye kavuşmak hırsıyla uykularını feda edip yüksekteki boşluğa gözlerini hapsederlerdi. Eğer onlar, sema denilen ve sayısız âlemlere cevelân sahası teşkil eden o hudutsuz boşluğun mahiyetini bilselerdi elbette bu mânâsız imâna kapılmazlardı. Fennî hakikatleri bilmedikleri için bu gülünç akideyi besliyorlardı ve yeryüzündeki tek bir adamın gök kapısını açık görmüş olmamasına rağmen akidelerini muhafazada ısrar ediyorlardı.

Dimetokallılar da, yaşayanlar için ölümün mukadder olduğunu, ölenlerin toprağa münkalip olacaklarını ve hiçbir ölünün gömüldüğü yerden, etiyle, buduyla göklere çıkmasına imkân bulunmadığını bilselerdi, Meryem anayı istikbale elbet çıkmazlardı. Fakat onlar ölünün dirileceğine ve dirildiğine inandıkları gibi, gökten yere adam ineceğine de imân beslemekten geri kalmıyorlardı.

Dimetokalılar, zevalden yarım saat evvel tarlaya gelmişlerdi. Prensle karısı, başpapazla maiyeti, şehrin nüfuzlu aileleri, elli altmış kişilik bir grup hâlinde halktan ayrı bir mevki almışlardı. Bu gruba dahil olanlar Meryem ananın huzurunda da halkla bir seviyede bulunmak istemiyorlardı.

Dinî akideler ne şekilde olursa olsun dünyevî mertebeler yaşar. Beşerî düşüncelere kıymet verip de sandalyesinden vazgeçen patrik yoktur. Nitekim peygamberler de ümmetlerinin önünde yürürlerdi. İnsanların kardeş olduklarını haykıran bugünün mütefekkirleri de aç kalmış kardeşlerle birlikte oruç tutmaya razı olamazlar. Demek isteriz ki açlığa ağlayanlar ekseriya toklardı. Bu merhamet, bir nevi hazım işidir, tamamıyla midevidir. Fakat fikrî görünür!..

Asilzadelerin ve papazların halktan uzak durmalarına rağmen tarladaki şeref mevkii Sevindik'le Emanoel'e tahsis olunmuştu. Onlar, bir büyük ağaç altındaydılar. Halktan da, kibar takımdan da ayrı bulunuyorlardı. Yanlarında iki süslü at vardı ve hayvanların eyerlerinde birer güzel kılıç asılıydı. Çocuklar, gölgeli yerde bulundukları için terlemiyorlardı. Lâkin bu toplanışın sırrını pek de kavramış değillerdi. Atlar, hoşlarına gidiyordu. Kılıçlar, gözlerine şık bir oyuncak gibi cazip görünüyordu. Ne çare ki gümüş gemli, gümüş üzengili, sırma eyerli hayvancıklara el vuramıyorlardı, altın kabızalı kılıçları bellerine bağlayamıyorlardı. Prens, kendilerini sıkı bir dilsizliğe mahkûm etmişti. Azar işitmek için heveslerini içlerinde saklayarak o canlı ve cansız güzellikleri ancak gözleriyle okşuyorlardı.

Zeval vakti yaklaştıkça halkın heyecanı ziyadeleşiyordu. Gözlerin göğe dikilişi de bir kat daha sabitleşiyordu. Kalabalık içinde sabırsızlığın doğurduğu görüş bozukluğuyla güneşin kımıldanır gibi olduğunu sezenler vardı. O gibiler, güneşin âdeti yırtılmak, yarılmak üzere bulunduğu zahip oluyorlardı. Bu dalâletli görüşlerini bir parça kuvvetlendirseler güneşin içinde Meryem'in doğuverdiğini haykırmakta tereddüt etmeyeceklerdi.

Bununla beraber ruh şaşkınlığına uğramayanlar, hayale kapılanlar da vardı. Bu takım, gökyüzündeki durgunluğa bakarak üzülüyordu. Çünkü o mavi enginlikte Meryem ana alayından henüz eser yoktu. Ne süvariler yüz göstermişti, ne mehterhane!.. Zaten bu da bir meseleydi. Gözleri göğe dikili olan halkın hemen hepsi, Meryem'in nasıl bir alayla teşrif edeceğini düşünmekten geri kalamıyorlardı. İsa'nın aziz anası sellemehüsselâm mı inecekti?..

Böyle bir gelişi o büyük şahsiyetin şerefine lâıyk göremiyorlardı. Mutlaka ve mutlaka bir alay bekliyorlardı. Meselâ en önde düdük öttüren kızlar, arkada davul ve dümbelek çalan, yine kanatlı oğlanlar, onların ardında güvercinlerin çekip yürüttükleri nurdan yapılma bir araba ve arabanın içinde Meryem!..

Dimetokalıların çoğu böyle bir alay bekliyordu. Pek zühdî telâkkiler besleyen bir zümreyse o aziz kadının temiz bir kaftana sarılarak tek başına teşrif edeceğini umuyordu. Bütün hayatını yalınayak ve yarı çıplak geçirmiş olan Meryem ananın gökte âdetini bozmuş olmasına, o zümre, ihtimal veremiyordu. Onların kanaatine göre Filistin çöllerini yıllarca lâgar bir eşek üzerinde dolaşan, üstüne kara bir gömlekten başka bir şey giymeyen, beline ancak bir ip kuşak saran İsa gibi anası da sade görünmeye mecburdu.

Nihayet güneş tam zeval noktasına geldi ve o birkaç bin insan tamamıyla sessizleşti. Kimse artık nefes almıyordu. Yüreklarin çarpması bile o dinî ve büyük dakikanın şerefine sanki durmuş gibiydi. Orada, o geniş tarlada yalnız gözler yaşıyordu ve bu gözler, en derin bir heyecan içinde gökleri emiyordu.

Prens boynunu bükmişti, ellerini birbirine kilitleyerek tuhaf bir vaziyet almıştı. Prenses Mari, solgun dudaklarını ısırarak gökyüzünü gözetliyordu, papazlar, dillerinin ucuna dua sıralıyordu. İşte bu dekor içinde boşuk bir ses duyuldu:

— Yere yatınız, duaya başlayınız.

Prensle prenses bu sesi tanıdılar ve tereddütsüz, yüzlerini toprağa yaptırdılar. Papazlar biraz şaşırılmış olmakla beraber asil kumandanla karısını taklit etmekte gecikmediler, sakallarını yere yaydılar. Bir kısmı sesin garabetinden şaşalayan ve bir kısmı o sesi duymayarak kumandanla papazların durumundan belinleyen halk, bir müddet ayakta kaldılar. Sonra önlerindeki örneğe uyup ve birbirlerine de örnek olup toprağa uzandılar.

O kalabalık arasında ayakta kalan üç kişiydi: Kara Abdurrahman, Sevindik, Emanoel. Abdurrahman'ın secdeye düşmesi tabiiydi. Çünkü vazife görüyordu. Sevindik o emrin kendisine taallük etmediğini biliyordu. Emanoel'se Sevindik'e uyararak ayakta kalıyordu.

Abdurrahman, kısa bir lâhza, bu alık kütleye baktı ve şimdiye kadar yaptığı gibi karnından konuşmayı bırakarak kendi gür sesiyle haykırdı:

— Meryem, beş dakika secdede kalmanızı istiyor. Onun sesini iştir iştirmez kalkınız, mübarek yüzünü görünüz.

Ve hızlı hızlı yürüdü, atların yanına geldi, Türkçe olarak Sevindik'e şu emri verdi:

— Durma, bin!

Üç saniye sonra prens Emanoel, ata sıçramış olan Kara Abdurrahman'ın kucağındaydı ve iki süvari, dörtlü sahnedeki uzaklaşıyorlardı. Halkın o dakikadaki vaziyeti, kolayca tasavvur olunabilir: Onların gözleri gökten toprağa çevrilmişti, yeri öpüyorlardı, dua mırıldanıyorlardı. Atların ayaklarından çıkan seslerin, secdeye kapanmış olan avarelerde ilk uyandırdığı zehap, gökten süvariler gelmekte olduğu şeklindeydi. Fakat o seslerin gittikçe yaklaşacağı yerde uzaklaşması da tuhaflarına gidiyordu ve yerlerde sürünen kulaklar bu tuhafla gıcık olarak garip garip kımıldanıyordu.

Bu durum belki beş, on dakika sürdü ve hazine bir çığlık, secdedeki başları birden dikleştirdi. Çığlığı Mari koparmıştı ve kadın, saçlarını yola yola bağarmaya devam ediyordu:

— Oğlumu kaçırdılar, oğlumu kaçırdılar.

Şimdi prens de, papazlar da, halk da tozu dumana katıp uzaklaşan süvarilere bakıyordu. Masal unutulmuştu, facia seyrolunuyordu. Fakat herkes, sersem bir uyanıklık içindeydi, ne olup bittiğini anlayan yoktu. Hakikat, gittikçe uzaklaşan hakikat onlara karışık bir rüya gibi geliyordu. “Vah kafa, vah kafa” diye sızlanan prens bile, kendi kendini tahmin etmesine rağmen, o umumî sersemliğe iştirak etmekten kurtulmuş değildi.

Hadisenin ruhunu bir lâhzada kavrayan yalnız bahçıvan Yani'ydi. Görgülü ihtiyar, gökten ineceği beklenen Meryem'in yerine kendi çığlığının sahneye çıktığını, prensin çocuğunu kapıp götürdüğünü anlar anlamaz, bıyıklarını ağzına almış, mırıldanmıştı:

— İşte Türk buna derler. Bir kaleyi içinden almak istedi mi Ortodoks evliyasını cebine doldurur, bülbül gibi söyler, o alıkların ağızla yerdeki budalalara selâm getirir, sonra kale anahtarını yakaladığı gibi savunur gider!

Ve prensle prenses inleyerek, papazlarla halk kötü kötü düşünerek kaleye dönerlerken arkalarından müstehzi bir işaret yaptı:

— Aptallar, dedi, şimdi süt dökmüş kedi gibi düşünüyorlar. Evvelce aklınız neredeydi? Kale duvarına tırmanan çocuğu ne diye içeri alırsınız?.. Onun düz duvar üzerinde yürüdüğünü görünce Türk olduğunu anlamadınız mı? Ya Dimitriyos?.. Herifin adımlarında sipahi bölüklerinin gürültüsü yaşıyordu. Bakışlarında Türk kılıcının pırıltısı uçuyordu. Böyle bir gencin Bizans köylüsü olduğuna

nasıl inanılırdı?.. Yarın onu yine göreceğimize şüphe yok. Lâkin bu sefer Türkçe konuşacaktır, “Ya kaleyi verin, ya çocuğu keserim” diyecektir. Hakkı da var. Yaya geldi, atlı gitti. Biz, at götürdüğümüz yerden yaya dönüyoruz. Böyle düşmana can feda!..

İhtiyar Yani’nin tahminleri doğru çıktı. Vakıadan bir hafta sonra Hacı İlbeyi kumandasında bulunan bir Türk fırkası Dimetoka önüne geldi. Fırkanın öncü müfrezesini idare eden Kara Abdurrahman olup, İnce Balaban, Yaralı Doğan, Aygud Alp, Kara Boğa da, onunla beraber bulunuyordu. Yalnız Oyvad yoktu, onun yerine kumandan Hacı İlbeyi’nin yanında Sevindik bulunuyordu.

Dimetokalılar bu fırkaya karşı harbe girişecekler miydi?.. Burası meçhuldür. Malûm olan, kale hâkim ve kumandanı prens cenaplarının Türkler tarafından yapılan ilk teklif üzere, oğlunun geri verilmesi şartıyla, Dimetoka’yı teslim etmiş olmasıdır.¹

Oğlunu alıp, dilediği yere gitmekte, serbest bırakılan prens, karısıyla birlikte, Hacı İlbeyi’nin yanına geldiği vakit dilsiz İlya’yı konuşur gördü ve ağzı bir karış açılarak kekeleydi:

— Sen, sen İlya konuşuyorsun ha!

O, pürüzsüz bir Bizans diliyle cevap verdi:

— Sipahiler dilsiz olmaz!

Muhavereye Hacı İlbeyi karıştı:

— Bizim küçük sipahiye İlya diyorsunuz, onun adı Sevindik’tir.

Lütfen tashih ediniz.

Aynı zamanda Prens Mari, Türk gücünün göz kamaştırıcı timsali gibi heybetli bir irtifa teressüm ettiren Abdurrahman’a sokularak fısıldamıştı:

— Delikanlı! Siz, yaman bir adamsınız. Hem gönül, hem çocuk çalıyorsunuz.

Zeki ve cesur genç gülerek mukabele etti:

— Bize sizlerin yürekleriniz değil, kaleleriniz gerektir madam. Onun için kalbinizi size bırakıp Dimetoka’yı alıyoruz!..

1. Tarihler Dimetoka’nın alınmasını çok kısa yazarlar. Meselâ Hammer: “Hacı İlbey”i bir gece baskınında Dimetoka kumandanının oğlunu esir etmişti. Babası, kaleyi teslimle oğlunu esaretten kurtardı” der. Yorga mehaz tutularak yazılan “Yeni Osmanlı Tarihi”nde, “Bir gece baskınında Dimetoka kumandanının oğlu esir alındı. Peder, şehri teslim etmek şartıyla oğlunu kurtardı” denilmekle iktifa olunur. Tâcuttevârih, Türklerin eline düşen esiri, kale kumandanı olarak gösterir ve oğlunun, babasını kurtarmak için, kaleyi Hacı İlbey’e verdiğini söyler. Kâtip Çelebi de bu rivayeti kabul eder. Biz, istilâ devrinin bu pek önemli hadisesini, mevzunun azametına yakışan şekilde tasvir ettik. (M.T.T.)

III

KULAKTAN AŞK

Romanımızın baş taraflarında Burgaz harbinden bahsetmiştik. Kara Abdurrahman'la Sevindik, o savaş sonunda yoldaş olmuşlardı. 759 senesi şeker bayramı ayının on yedinci, 1358 senesi eylülünün yirmi üçüncü günü vukua gelen bu çarpışmadan tam iki yıl sonra, biri Dimitriyos, öbürü dilsiz İlya ismini takınan yoldaşlar, Dimetoka kalesini Türklüğe armağan etmişlerdi.

Burgaz harbi bir taraftan bu neticeyi verirken diğer taraftan da şimale doğru birçok rivayetlerin yayılmasını intaç etmişti. Eski devirlerde dedikodular, rivayetler her milletin hayatında, tabir caizse, seyyal roller oynardı. Bir köylünün başka bir köylüye fısıldadığı herhangi bir haber, güya rüzgârın diline konulmuş gibi, yayılır, yayılır, fersahlarca mesafelere ulaşırdı. Hele korkunç haberlerdeki yayılma kabiliyeti inanılmayacak kadar büyüktü. Bir zelzelenin yık-tığı köydeki iniltiler, o zelzelenin homurdanması dinmeden birkaç günlük mesafeden işitilirdi.

İlk ve orta zamanlarda birçok panikler, karışıklıklar yaratmış olan bu dedikodu cereyanlarının temeli yine cehaletti. Cahil küteler, kendi hayatlarının hâkimi ve sahibi değillerdi. Duygularını başkalarının duygularıyla ayar ederlerdi. Meselâ Sofya'da yaşayan bir Bulgar'ın kulağı kendi yurdundaki seslerden ziyade Eflâk'tan, Sırp ilinden, Bizans'tan gelen sadalara açıktı. Eflâk ovalarında bir kurt haykırsa, Filibe'deki Bulgar titremeye başlardı. İşte o titreyiş çarçabuk hissî bir dalga olur, ta Marmara kıyılarına yayılırdı.

Burgaz harbi de aynı tesiri yapmıştı. Bütün Trakya ve bütün Makedonya gibi, Bulgaristan, Sırbistan ve hatta Macaristan köyle-rinde, kasabalarında, şehirlerinde bin türlü rivayetler dolaşıyordu. Birbirini tutmayan, birbirine benzemeyen bu rivayetler nereden çıkıyordu?.. Şüphe yok ki köylerden ve köylülerden!.. Fakat ne suretle yayılıyordu?.. İşte burası kapalıydı. Şu kadar ki, Türklerin

kendileri henüz Marmara kıyılarındayken, hikâyeleri, menkıbeleri Balkanları da, Tuna'yı da aşmıştı. Türk, doğmadan ışığı sezilen bir güneş gibiydi ve bu ışık, bin bir rivayete sarılarak Balkan yarımadasında, hatta daha yukarılarda dolaşıyordu.

Türk nedir?.. Bu rivayetlere bakılırsa beşerden üstün bir mahlûk. Gerçi ona kanat takılmıyordu, insan biçiminden başka şekiller verilmiyordu. Fakat, onun hüviyeti ve mahiyeti ülkeden ülkeye değişiyordu. Meselâ Tekirdağlılar için bir Türk, çamları kökünden koparıp atacak kadar kuvvetli bir insandı. Bir Edirneli içinse, o, kale kapılarını tek eliyle söken ve yine tek eliyle kalkan gibi kullanan efsanevî bir pehlivandı. Bulgarlar, bu pazı kuvvetini bir derece daha yükselterek en cılız Türk'ün, kale kapılarını değil, kale duvarlarını da omuzlayıp yıktığını söylüyorlardı.

Daha ileri yerlerde rivayetler büsbütün değişiyordu. Meselâ Macar ovalarında, Türklerin vurulmaz, yaralanmaz ve ölmez mahlûklar olduğuna imân edenler vardı. Efsaneler içinde doğup büyüyen, efsanelerle beslenen milletler için bu, gayet tabîî bir hâlettî. Herkül'ün bilmem hangi ırmakta yıkanmasından dolayı vücuduna ok ve mızrak işlemediğine inanan bir millet, Türklerin her ferdinde bir Herkül kudreti sezmekte, elbet güçlük çekmeyecekti. Çünkü, o millet, Herkül'ün ne yüzünü, ne işini görmeden harikalar yarattığına inanıyordu. Halbuki Türklerin yüzerek, yürüyerek, boğazları, nehirleri geçtiklerini hemen hemen görmüş bulunuyordu.

Türkler, o rivayetlerin böyle dal budak saldığı sıralarda Dimetoka önlerindeydiler. Kasabayı kılıç kuvvetiyle değil, bir zekâ cilvesiyle ele geçirmeleri üzerine rivayetlerin de şekli birdenbire değişti, dedi-kodu dalgaları biraz daha genişledi ve bu sefer Türklerin Hristiyan evliyaıyla uyuştukları, yerine göre onları uşaklıkta kullandıkları söylenir oldu.

Edirne, Türk akınlarına en yakın bir hedef teşkil ediyordu. Bu sebeple Dimetoka hadisesinin akisleri ilkin orada duyuldu. Dişili erkekli bütün kilise azizlerinin Türklere hizmetkâr yazıldığını söyleyen Edirnelilerdi; peri kızlarının saçlarını tıraş eden Türklerin, o saçlardan yay kirişi yaptıklarını söyleyen yine Edirnelilerdi. Hele Edirne beylerinden Dimitri İştovan'ın bizzat Burgaz harbinde bulunması, Türkleri yakından görmüş olması, dillerde dönüp dolaşan dedikodulara başka bir genişlik, başka bir kıymet veriyordu. Dimitri İştovan'la silâh arkadaşlığı yapan ve kellelerini Türk kılıcından kurtarmak bahtiyarlığına eren askerler, uğradıkları hezimetini mazur

göstermek için, akla sığmaz şeyler uyduruyorlardı. Onların dediklerine göre, Türkler, ejderhalara binerek ve boğa yılanlarını kamçı gibi kullanarak harp ediyorlardı. Kumandanları, dört filin üstüne kurulu çelikten bir kale içinde emir veriyorlardı.

Dimitri İştovan da bu gülünç rivayetleri, bu ahmakça dedikoları, aşağı yukarı, tasdik etmekten çekinmiyordu. Yalnız o, muharebede çok haşın olan Türklerin, musahabede pek zarif olduklarını ilâve ediyordu. Tüyer ürpertici bir huşunetle yürekler avlayıcı bir zarafetin, aynı şahıslarda birleşmesi meselesinde, Dimitri İştovan bilhassa ısrar etmekten geri kalmıyordu. Çünkü o, Türklerin bir gün Edirne önüne de geleceklerini biliyordu. O vakit harp tarafı olabilecek gafil kumandanları sulh yoluna çevirebilmek için şimdiden zemin hazırlıyordu. Zeki asilzade, Edirne halkının ve bir kısım kumandanların Türklerle harbi göze alabilmelerinin ancak ölüm korkusundan ileri geleceğini anlıyordu. Türklerin öldürmeyi bildikleri kadar karşı koymayanlara zarafet ve nezaketle muamele ettiklerini söylemekle o korkuyu şimdiden gidermek istiyordu.

Dimitri İştovan, henüz genç sayılabilecek bir yaşıydı, bekardı. Edirne tekfurı prens Andriya'nın son derece itimadını kazanmıştı. Kendini kral sayan prens, kral muavini payesini verdiği bu asil adama, kızını da vermek istiyordu. Bu sebeple, kendisini sık sık sarayına çağırırdı, kızıyla temasta bulunmasını kolaylaştırırdı. Dimitri İştovan da, ileride kolayca kral olmak hülyasıyla, prensin bu lütüfkâr düşüncesini nimet sayardı ve bu nimetten istifade için yaltaklanıp dururdu. Lâkin Burgaz harbinden sonra tavrını değiştirdi, tekfur cenaplarına damat olmak bahtıyarlığından müstağni görünmeye başladı.

Acaba bu istigna, yurtlarının tehlikede bulunduğunu düşünmekten ileri gelen elemli bir çekingenlik miydi?.. Öyleyse de-likanlı, vatanî ve büyük bir feragat gösteriyor demektir. Yabancı kuvvetlerin memlekete el vurmaları muhtemel görüldüğü sırada evlenmeyi, dernek kurmayı düşünmek şüphe yok ki, hamiyetsizliktir. Lâkin Dimitri İştovan, bir nebze işaret ettiğimiz veçhile sağlam bir ayakkabı değildi. Zaten o devir asilzadelerinin yüzde doksan dokuzunda hamiyet denilen ruh cevherinin gölgesi bile yoktu. Onlar, o asilzadeler, kadın için bayılırlardı ve en kıymetsiz kadın uğrunda en mukaddes vazifeleri ihmal etmekten çekinmezlerdi.

Ahlâk bakımından bu ayarda olan bir zümreye mensup Dimitri İştovan da, vatanî mülâhazalarla yüksek menfaatlara sırt çe-

virmiş bir adam olamazdı. Onun, çok güzel ve çok sevimli prenesten uzak kalması, Burgaz harbinden sonra evlenemeyecek bir vaziyete düşmesinden ileri geliyordu. Türk sesi, Türk hamlesi, Türk kılıcı, zavallı genci bütün ömrünce bekâr yaşamaya mahkûm bırakmıştı. Büyük korkulardan böyle neticeler doğacağını Dimitri İştovan zaten biliyordu. Burgaz önünden bin türlü güçlkle yakayı kurtardıktan sonra nefisini yoklamış ve geçirdiği muazzam korkunun kendine acıklı bir âkıbet aşıladığını sezmişti.

O, Edirne'ye döner dönmez, doktorlara başvurdu, ilâçlar aldı. Papazlarla uyuştu, muskalar takındı. Fakat müspet bir netice elde edemedi, bütün hülyalarına ve hülyaların berrak kaynağı olan nefis prensese veda etmek zorunda kaldı. Artık prensesin davetlerine, bahaneler bularak, icabet etmiyordu, pek muhtar kalıp da saraya giderse prensesin yanına sokulmuyordu.

Edirne tekfurı, kendine veliaht edinmek istediği, bütün beylerinden üstün tutarak, yarı kral mertebesine yükselttiği Dimitri İştova'nın bu durumuna ilkin bir mânâ veremedi, kızacak oldu. Lâkin onda derin bir elem bulunduğunu, gamlı bakışlarından ve kızının bakışıyla karşılaştıkça sararmasından anlayınca acıdı, birbirine uygun olan iki gencin nişanlanmaları ve evlenmeleri işini hızlandırmak istedi.

Türklere ait dedikodular yüzünden, korku içinde yaşayan Edirnelileri, biraz ferahlandırmak için de böyle bir işe lüzum vardı. Fütura düşen insanlar gibi, ye'se kapılan milletler de ruhî bir aksülâmel ihtiyacı, zevk ve safa iştiyakı taşırlar, hayattaki tatsızlığı, gürültülü neşelerin sarhoşluk veren cereyanları arasında unutmak isterler. Kilimin dört ucunu suya vermek tabiri işte bu ruhî haleti ifade eder. Edirne prensi Andriya cenapları da, mufassal bir düğün tertip ederek, halkı avutmak, hakikatlere karşı onları kör yapmak ve bilhassa Dimetoka hadisesinin uyandırdığı heyecanı yatıştırmak emelini güdüyordu.

Bu düşünceyle bir sabah kızını çağırdı:

- Yavrum, dedi, Dimitri İştovan'ı nasıl buluyorsun?
- Ne bakımdan baba?
- Asalet, zekâ, bilgi ve güzellik bakımından!
- Asildir, zekidir, bilgilidir, güzeldir. Niçin soruyorsunuz?
- Seni onunla evlendirmek istiyorum!

Her Bizanslı genç kız gibi, prenses Teodosya da birçok şeyler biliyordu. Hele kudretli erkekle, âciz erkeği adım atışlarından tanırırdı.

Bir zamanlar nişanlı gözüyle görüp beğendiği Dimitri İştovan'da bulduğu en büyük meziyet de kudretli bir erkek durumu taşımasıydı. Asil gencin kalın boynu ve kalın omuzları, Teodosya için zevkli temaşa noktalarıydı. Onunla görüşürken gözlerinin sevgi terennüm eden tatlı bakışlarına, dudaklarında pembeleşen seveda tebessümlerine değil, hep o boyuna ve omuzlara dikkat ederdi. Çünkü genç, hem pek genç olmasına rağmen, Teodosya, evlilik hayatının yorucu, yıpratıcı ağırlıklarına her erkek omzunun tahammül edemeyeceğini biliyordu. Evlendiklerinin ilk gecesinde, saadetlerinin sarsıldığını anlayan ve ağlayan kadınlara benzemek istemiyordu. Halbuki Dimitri İştovan, Burgaz harbinden döneliden beri bambaşka bir şey olmuştu, eski hüviyetini kaybetmişe benziyordu.

Teodosya bu değişikliği yalnız sezmekle kalmadı, bu haletin sebebini de, basit bir incelemeyle anladı ve Dimitri'ye ait sevgi yükünü hemen yüreğinden attı. Acaba bu vaziyette o genç yürek boş mu kalmış oluyordu?.. Hayır. Bizanslı bir kızın boş yürekle yaşaması, kelebeklerin kanatsız uçmaları kadar gayri tabiidir. Kelebeklerin hayatı nasıl kanatlarına bağlıysa, Bizanslı kızlar da, o kadar yüreklerine bağlıdır. Kelebek çiçekten çiçeğe konar. Bizans kızı gönülden gönüle dolaşır. Kayserlik tahtına yükselen Bizans güzelleri bile, bu garip, fakat fitrî bağlılıktan yüreklerini kurtaramamışlar, kocalarının aşkını, katıksız ekmek gibi tatsız ve nakâfî bulmuşlar, ömürlerinin sonuna kadar başka aşklar ardında dolaşmışlardır.

Teodosya da, kokusuz güle döndüğüne kanaat getirdiği Dimitri İştovan'la hissî alâkasını kestikten sonra tabiatıyla üç beş âşık bulacaktı. Lâkin o, belki Burgaz harbine ait hikâyelerden kaprisimsi bir şevke kapılarak, yahut Dimetoka vakıasından bazı esrar sezip imrenerek garip bir heves beslemeye başlamıştı: Türk sevmek!.. Bu heves, kısa bir zaman içinde kuvvetli bir aşk oldu ve Teodosya boyunca "Türk" sayıklamaya koyuldu.

Aşka düşkün ve sabit fikirlere mağlup olanlar, ekseriya muvazenelerini kaybederler. Feleğe boyun eğmez görünen ne çalımı ve gerçekten haysiyetli adamlar vardır ki, sevgililerinin eşliğine yüz sürmek için uykularını bırakırlar, çalımlarını bırakırlar, hatta haysiyetlerini bırakırlar, sabahlara kadar sokaklarda dolaşırlar. Dünyayı ayaklarına kapandıracak kadar kudretli görünen birçok hükümdarların sevgililerine karşı gösterdikleri tezelzül de, hep o muvazenesizlikten ileri gelir.

Teodosya da bir Türk sevmeye karar verdikten ve bu muhayyel sevgili için yüreğinde bir taht hazırladıktan sonra, muvazenesini kaybetmişti. O, mağrur bir kızdı. Asaletiyle iftihar ettiği kadar güzelliğiyle, zekâsıyla, ince duyguluğuyla da gururlanırdı. Her yerde parmakla gösterilmeyi, herkesten saygı görmeyi isterdi. Halbuki Dimitri'yle evlenirse, kendini bir istihza mevzuu yapmış, kadınlar ve erkekler ağzında bir parmak bala dönmüş olacaktı. Böyle bir duruma düşmek, hele yüreğini hayalî bir aşka kaptırdıktan sonra, elinden gelemezdi. Onun için kaşlarını çattı:

— Ben, dedi, evlenmek istemiyorum.

Prens Andriya cenaplarının dili, bu sert cevabı duyar duymaz, sakalına karıştı, gözleri fal taşı gibi açıldı ve şaşkın ihtiyar bön bön sordu:

— Evlenmek istemiyor musun, sebep?

— Sebebi basit: Beni alabilecek erkek yok!

— Dimitri İştovan erkek değil mi?

— Bıyıklarına bakılırsa, ona pek de dişi denemez. Fakat, kuru bir bıyıkla, kuru bir sakalla da insan erkek olamaz.

Prens, şaşkınlığını gidermişti, yavaş yavaş kızıyordu:

— Ciddi olalım, dedi ve ciddi konuşalım. Asaletini, zekâsını, bilgisini, yakışıklılığını kabul ettiğin bir erkekle evlenmeyi reddetmek için, akla uygun sebeple göstermek lâzımdır. Yoksa iffetinden şüphe ederim.

Böyle bir şüphe, Teodosya'yı telâşa düşürecek şeylerden değildi. Çünkü iffet, ismet ve namus, onların devrinde ve onların diyarında ismi var, cismi yok metalar sırasına girmişti. Teodosya'nın çağdaşları olan kadınlar arasında tek bir yükseklik mikyası vardı: Oynaklık!.. O devir erkekleri arasında da tek bir mertlik miyarı vardı: Uysallık!.. Oynak kadınla uysal erkek birleşince aile saadeti vücut buluyordu.

Bu içtimaî hakikate göre, prens Andriya'nın iffetten bahsetmesi gülünçtü. Bu, hırsızların namustan ve mürtekiplerin istikametten dem vurmalarına benziyordu. Teodosya, “baba” dediği şu asilzadenin bu şerefli sığata lâyık olup olmadığına bile için için tereddüt besliyordu. Zira genç yaşında ölen annesinin, kocasının olduğu kadar, başka erkeklere de alâka gösterdiğini, tevili müşkül delillerle, biliyordu. Bu sebeple onun, damdan düşercesine, iffetten bahsetmesi sinirine dokundu:

— Aman baba, dedi, ciddi mevzuları ne güzel maskaralaştırıyorsunuz. İffet nedir ve siz iffeti nerede görüp tanıdınız?

Prens bu pek çıplak cevap üzerine ilkin şaşırdı, alık alık yutkundu, sonra bir babanın evlâdına edep dersi verebileceğini hatırlayarak yerinden fırladı, avaz avaz haykırmaya koyuldu:

— Söyle, dedi, şimdi söyle: Aklını mı kaybettin, terbiyeni mi?

Kız, minimini bir endişeye dahi kapılmadı, dudaklarını çilekleştirdi:

— Aklım yerindedir, terbiyemin bozulmasınaysa henüz sebep göremiyorum.

— Söylediğin sözler ya deli, ya terbiyesiz bir ağza yakışır. Cezanı adalete uygun olarak vermem için bu noktayı anlamak istiyorum, tekrar soruyorum: Aklını mı, terbiyeni mi kaybettin?

— Biraz daha bağırırsanız, ben de sizin gibi düşünmeye mecbur olacağım ve bana sorduğunuz şeyi size soracağım!

Artık bardak taşmıştı ve prens cenapları bu son harekete tahammül edemeyeceğini anlamıştı. Hakkında birçok ümitler beslediği biricik evlâdının, kendisini iffetsizlikle, delilikle, terbiyesizlikle itham etmesini çok ağır buluyordu. Lâkin ne yapabilirdi?.. Bağırarak, amelî bir fayda temin edemezdi. Dövmek, yakışıksızdı. Bunları yapamayınca bir küsmek kalıyordu. Onun, ne dediğini bilmeyen şu kız üzerinde tesir yapmasıysa çok şüpheliydi.

Prens, âciz bir tehevvr içinde, kör bir bıçak gibi pas püskürüyordu. Bir yandan kızına bir şeyler yapmak, babalık kudretini göstermek istiyordu. Bir yandan da herhangi bir hareketin doğuracağı neticeleri düşünüyordu. Zihninde bir sürü düğüm vardı. Bu düğümler birer çivi başı gibi beynini incitiyordu. Edepli, terbiyeli, anlayışlı ve pek uslu olan kızının birdenbire mütecaviz ve küstah bir yüz takınmasındaki sebep neydi?.. Bu sevimli ve şefkatli çocuk hangi uğursuz düşüncelerin, duyguların zoru altında babasına maskara diyordu, deli diyordu, terbiyesiz diyordu?..

Edirne hâkimi şimdilik, ceza meselesini bir yana bırakmıştı, bu ağır suale cevap arıyordu. Fakat vermek istediği cezanın şeklini tayin edemediği gibi, bu sorunun cevabını da bulamadı, yağmurunu dökemeyen bir bulut gibi karardı ve nihayet aczini inledi:

— Rahmetli anneni hatırlayarak seni incitmiyorum. Ancak aklını başına almanı bir kere daha tavsiye ederim. İyi düşün ki, ben senin babanı. Hayatını bana borçlusun!

Kız, küstahlıkla ısrar etti:

— Sizin annemi hatırlamanızdan ne çıkar? Annem sizi hatırlamalı ki gururunuz okşanmış olsun. Halbuki onun ahrette sizden evvel başka erkekleri düşüneceğine eminim. Babalık, evlâtlık meselesine gelince, bu da karışık bir dâvâ. Baba mı evlâda borçludur, evlât mı babaya?.. Zannederim ki, bu dâvâyı kolaylıkla halledemeyiz. İyisi mi, susalım.

Prens, kollarını göğse kaldırarak böğürdü:

— Kulaklarıma inanamıyorum, kulaklarıma inanamıyorum.

Bu sözleri söyleyen sen misin?

— Odada ikimizden başka kimse olmasa gerek!

— Kız, beni çıldırtma, kudurtma. Perişan olursun.

— Makul olunuz ki makul konuşayım.

— Makul olmayıp da ne yapıyorum ki?

— Beni Dimitri İştovan'a vermek istemek makul bir hareket midir?

— Bunun akılsızlık neresinde?

— Çok gafilsiniz. Damat yapmak istediğiniz adamın, o şerefe liyakatsizliğini bile henüz anlamamışsınız.

— Bilmeceyi bırak, açık ol. Dimitri'nin kusuru nedir?

— Bu kusuru bir kız anlayabilir, lâkin söyleyemez. Kendisiyle görüşürseniz belki anlarsınız, beni de mazur görürsünüz.

— Peki, bunu tahkik edeyim, anlamaya çalışayım. Fakat sen de fikrini bildir: Onu bir yana bırakırsak kiminle evleneceksin?

— Bir Türk'le!..

Kafasına bir Türk yumruğu inmiş gibi sersemleşiveren prensin gözleri büyüdü, ağzı açıldı, sakalı dikenleşti ve sonra dudaklarından bir yaralı ayı homurtusu döküldü:

— Bir Türk'le mi, bir Türk'le mi?..

— Neye şaşıırıyorsunuz ve neye bağıırıyorsunuz? Türk'le evlenmek gayri tabîi bir şey midir?

— Gayri tabîi, belki değil. Lâkin gayri millîdir. Ben böyle bir şeyi işitmeye bile tahammül edemem. Çok rica ederim, lâtife ettiğini itiraf et. Yoksa!..

— Ben lâtife etmiyorum. Fakat siz ciddi olmaktan uzaklaşıyorsunuz. Nihayet bir küçük kral bulunduğunuz hâlde Bizans imparatorlarından da fazla Bizanslı görünmeye çalışıyorsunuz.

— Teodosya, Teodosya!

— Rica ederim, sözümü kesmeyiniz. Yüz yıl önce Hülâgû Han'a vaad olunup sonra Abaka Han'a verilen Prens Mari, bizim kanımızı

taşıyor muydu?.. Ya İmparator Andronikos Paleolog'un, Gazan Han'a nişanlayıp da onun ölmesi üzerine Hüdabende Han'a gönderdiği Prenses Marya bizden değil miydi? Orhan Bey'in Nilüfer'i hangi ana, babanın yavrusudur?.. Aydos Bey'in kızı Teofano, Gazi Abdurrahman'a, yalvara yalvara, varmadı mı?.. Kara Ali, yine bizden bir kızla evlenmedi mi?.. İmparator Kantagüzen, on beş yaşındaki kızı Teodora'yı altmış yaşında bulunan Orhan Bey'e, hem de el, etek öperek, vermedi mi?.. Demek ki Bizanslı kızların Türklere varması enikonu anane, yahut millî bir ihtiyar hâlinedir. Siz bu hakikatleri niçin inkâr ediyorsunuz?

— Ananelerin fasit olanları da vardır. Zarar veren zillet getiren âdetleri muhafaza etmek doğru mudur?

— Türk'e varan her Bizans kızı şeref buldu, kıymet buldu, şöhret buldu. Nilüfer, Süleyman Paşa'yı; Teofano da Kara Abdurrahman'ı doğurdu. Hangi bir kız, onlar gibi ana olmak istemez?

— İyi ama Süleyman Paşa Gelibolu'yu elimizden aldı. Kara Abdurrahman da daha dün Dimetoka'yı çaldı!

— Adam olun da mülklerinizi koruyun. Kabahat alanlarda değil, verenlerdedir.

— Demek ki sen de bir Türk'e varıp güzel Edirne'yi çeyiz olarak götürmek istiyorsun.

— Edirne sizindir. Türklere verip vermemek elinizdedir. Fakat gönül benimdir. Dilediğime veririm.

Prensin sabrı da, tahammülü de, iradesi de artık erimişti. Her şeyi ve her şeyi göze alarak, bu Bizanslılığa düşman ve Türk'e âşık kızı ezmek istiyordu. İşte bu tehevvrle haykırdı:

— Sen piçsin, mutlaka piçsin. Benim kanımı taşısaydın bu kadar alçalmazdın!

Teodosya ellerini göğsüne kavuşturdu ve cevabı yaptırdı:

— Ben Türklüğe gönül vermekle yükseldiğimi sanıyorum. Siz, ruhunuzdaki taşkınlıkla manzarayı ters görüyorsunuz.

— O mel'un yüreği koparıp köpeklere atmazsam bana da Prens Andriya demesinler!

— Çok isterim ki, kalbimi önüne atacağınız köpek Türklerin çoban köpeklerinden biri olsun. Bu da kalbim için bir şeref teşkil eder.

Prens Andriya daha fazla dayanamadı, çılgın çılgın el çırpıtı, içeri giren hizmetçiye emir verdi:

— Çabuk, saray muhafızını bana çağır!

Beş on dakika sonra sırmalı harmanisinin bol etekleri arasında kadife kaplı bir kılıç sallanan muhafız odaya girdi. Yüzleri solgunlaşmış, dudakları beyazlaşmış olan babayla kızı selâmlayarak bir köşeye çekildi. Prens, delirmiş gibiydi. Parmaklarını saçlarından bıyıklarına, bıyıklarından saçlarına gezdirip duruyordu. Uzun bir müddet bu şuursuz çırpınış içinde kaldı, muhafıza ne söyleyeceğini tayin edemedi ve nihayet meyus bir hamle gösterdi:

— Al, şunu, dedi, kaleye götür. Bir izbe yere koy. Benden emir olmadıkça yanına kimseyi sokmayacaksın. Günde bir dilim kuru ekmekle, bir bardak sudan başka bir şey vermeyeceksin. Anladın, değil mi?.. Bu, bir babanın bile affedemeyeceği kadar ağır cürüm işlemiştir. Cezasını çekmelidir.

Muhafız ilkin hayret, sonra tereddüt gösterdi. Edirne hâkimi-nin, biricik kızını kendi iradesiyle zindana göndermesi havsalaya sığmayan bir şeydi. Hiçbir suç tasavvur edilemezdi ki, bu genç ve güzel prensesi, böyle bir âkıbeta düşürebilsin. Zaten Teodosya, ne yapmış olabilirdi? Nihayet bir aşk, asaletine yakışmayan süflî bir aşk değil mi?.. Halbuki öyle bir suç da şu şekilde cezalandırılmazdı. Çünkü mücrim bir dilenciyle sevişmiş dahi olsa prensesliğinden, güzelliğinden, şerefinden bir şey kaybetmiş olmayacaktı. Öyle bir vaziyette ceza, Bizans ananesine göre, kendisinden yüksek bir kadının aşkını kabul etmek küstahlığını irtikâp eden erkeğe verilmek icap ederdi!

Muhafız efendi işte böyle düşündü ve yerlere kadar eğilerek prensi selâmladıktan sonra yalvardı:

— Aman efendimiz. Prensес hazretleri bir güldürler. Hatta gül de değil, goncadır. Kendilerini incitmeyelim. Müsaade buyursanız elinizi öpsünler, yüzünüzü öpsünler, şayet bir kusurları varsa affettirsinler.

Prens, emrini tekrar etmek için, ağzını açmak isterken, Teodosya atıldı:

— Babamdan, merhamet dilenmediğim gibi, sizden de şefaаt istemem. Aldığınız emri yerine getiriniz, beni zindana atınız. Lüzum görürseniz ayağıma zincir de vurunuz.

Ve babasına dönerek haykırdı

— Zindana gidiyorum. Fakat gönlümü de beraber götürüyorum. O gönül, mutlaka ve mutlaka dilediğini bulacaktır.

Yarım saat sonra genç prenses, Edirne kalesi bodrumlarından birine kapatılmış bulunuyordu ve neşeli neşeli şarkı okuyordu.

* * *

Bir prensesin hapsedilmesi büyük bir hadiseydi. O devirlerde günahlarını peçelemeyi bilmeyen kibar kadınlar ve kızlar manastırlara kapatılırlardı, ruhanî bir hayatın sinir bozan tatsızlığı içinde Prokopyos'un Anekdotası okutturularak, yani susuzluğa sevk ve fakat sudan mahrum edilerek tövbe olmaya icbar edilirdi.¹ Tahta karşı suikast yapan prenslerin öldürülmesi veya gözlerine mil çekilmesi âdetken aynı suikasta iştirak eden prensesler yine hususî muamele görürlerdi, şuraya buraya sürülmekle veya manastırlara hapsolunmakla, kellelerini taşımak hakkından mahrum edilmezlerdi. Halbuki Edirne hâkimi biricik evlâdını bu ananeye aykırı olarak karanlık bodrumlara attırmıştı.

Bu, işitilmemiş bir şeydi ve bütün Edirne halkını renk renk içtihatlara, tahminlere, hükümlere sevk ediyordu. Bizzat saray muhafızının, kale kumandanının, zindan âmirinin de bilmedikleri, öğrenemedikleri hakikat her ağızda başka bir şekil alıyordu. Birçokları prensesin sevda işlerinde, babasının da tahammül edemeyeceği derecelerde, taşkınlık gösterdiğine zahip oluyorlardı ve bu zehabı taşıyanlar, yapılan muameleyi ağır bularak prensese acıyorlardı.

Teodosya'yı zindana götüren zabıt, o kütlenin başında bulunuyordu. Bir kısım halk, prensesin meçhul bir âşıkla birleşerek babasını zehirlemek istediğine hükmediyorlardı. Bunlar da o suikastın yarım kalmasına hayıflanıyorlardı ve prensese merhamet besliyorlardı. Çünkü tevehhüm olunan suikastın tahakkuku Edirne için bir yenilik olacaktı, şenlikler yapılmasına vesile teşkil edecekti. Prens zehirlenmekten kurtulması, prensesin hapsedilmesi o eğlencelere mâni olduğundan o bir kısım halk müteessir oluyordu.

Fakat prensesin şu hâliyle herkesten fazla alâkalanan ihtiyar gardiyandı. On, on beş günden beri o vazifeye getirilmiş bulunan

1. Prokopyos Bizans müverrihlerindendir. Anekdotası tarihimsi bir eserdir. Bizans kadınlarının ve bilhassa prenseslerinin, imparatoriçelerinin aşklarını, aşk entrikalarını hikâyeye eder. İffetsizliğin destanı demek olan bu eser, çok meşhurdur.

bu ihtiyar, filozof meşrepli bir adamdı. Bir takım baldırı çıplaklarla, hırsızlarla, dolandırıcılarla birlikte ömür geçirmeye mecbur kaldığından dolayı mustarıptı. Fakat geçim derdi, yaşamak ihtiyacı ona, gardiyanlığın acılıklarını hazmettiriyordu.

Bazı sanat ve sınaatlerden sanatkâr ve sınaatkârlara koku siner. Meselâ bir boyacı, ne kadar şık giyinirse giyinsin, alın teri kadar mübarek olan kokusundan hüviyeti belli olur. Bir muharrir avare bakışlarından kolaylıkla tanınır. O bakışlar, avdan ava koşan şuurlu bir ağ gibidir. Mevzu ve mazmun saydetmek için çırpınır, durur. Gardiyanlarda da daima uyanık, daima çevik bir kedi hâli vardır. Bu ihtiyar, vazifesinin kokusunu taşıyacak kadar işine alışkın değildi, henüz yeniydi. Lâkin omzuna aldığı işin bir nevi esaret olduğunu anlıyordu. Mahpus beklemek, mahpus kalmak demektir. İşte bu sebeple müteessirdi ve başka bir geçim yolu bulmak için kafasını zorlayıp duruyordu.

Prensesin hapsedilmesi bu sıkıntılı ihtiyar için hem güzel bir tesliyet, hem yeni bir meşgale oldu. Kale muhafızı, ihtilâttan memnu olan güzel kızı ihtiyarın dikkatine terk etmiş bulunuyordu.

Gardiyan bu suretle öbür mahpusların küfürlerini dinlemekten, boğuşmalarını seyretmekten, kısmen olsun, kurtuluyordu. Kızın zindana değil de gerdeğe girer gibi güle güle oraya gelişi tuhafına ve durmadan, dinlenmeden şarkı okuması da hoşuna gitmişti. Şimdi öbür mahpuslarla meşgul olmuyordu, eşğin dibine oturarak mahpus bûlbûlü dinliyordu.

İhtiyar gardiyanın filozof meşrepli olduğunu kaydetmiştik. Bir hapisane bekçisinde öyle bir meşrep tasavvur etmek belki gülünç görünür. Fakat felsefenin ardı arası kesilmeyen “niçin”lere cevap vermekten ibaret olduğu düşünülürse ve kafasını işletebilen her adamın bu niçinlere, doğru, eğri bir cevap uydurabileceği kabul olunursa şu gardiyanın da öyle bir meşrep taşıması çok görülmez. Pek açık bir hakikattir ki hayat, çok okuyanlardan ziyade çok yaşayanlara ve çok görenlere esrarını fısıldar. İnsan başında beliren her beyaz tel, yeni bir bilgiyi işaret eden ipek bir satırdır. Edirne kalesindeki ihtiyar gardiyanın başında bu satırlardan mürekkep koca bir kitap vardı. Demek ki hayli şey görmüş, hayli şey işitmiş ve hayli şey öğrenmişti.

İşte bu adam, Prenses Teodosya’nın mahpusa atılması üzerine görgülerinden ve bilgilerinden istifade etmek istedi:

— Hımmm, dedi, bu bir mesele. Prens Andriya cenapları güzel kızını niçin zindana koyuyor?.. Ya o kız zindana girerken niçin seviniyor? Karanlığa gömüldükten sonra niçin şarkı okuyor?

Mısır püskülü emer gibi bıyıklarını uzun uzun çiğneyerek düşündü:

— Evet, dedi, bu bir meseledir. Lâkin bu meseleyi çarçabuk hâletmek lâzımdır. Çünkü zaman acayip. Günlerin sabahıyla akşamı birbirine uymuyor. Gün doğarken gülenler gün batarken ağlıyorlar. Akşam evlerinde yatanlar sabahleyin dağlarda gözlerini açıyorlar. Bizans ülkesinde Türk rüzgârı eseli her şey karıştı. Hiç şüphe yok ki bu güzel kıızı da o rüzgârın serpintisi zindana düşürmüştür.

Gardiyan, mülâhazasını böyle bir neticeye bağlayınca âdeta Arşimetleştii, bilmecenin anahtarını bulduğuna kanaat getirdi, bıyıklarını bir daha emerek söylenmesine devam etti:

— Bizim güzel mahpus ya delidir, ya âşık. Zindana güle güle gelişine bakılırsa delidir. Fakat delileri hapishaneye değil hastaneye götürürler. O hâlde âşık olacak! Geldi geleli şarkı okuyuşuna göre bu, doğru görünüyor. Öyleyse hesabı aşk üzerine yürütelim. Bakalım ne çıkar.

İhtiyar gardiyan sanki bir muadele hâlleliyormuş gibi ciddi, çok ciddi bir tavır takındı ve kendi kendine sualler, cevaplar tertibine koyuldu:

— Prensese hazretleri sevdiler. Kimi?.. Burası meçhul. Babası, kızdı. Niçin?.. Bu aşkı beğenmediği için!.. Prensese, babasının sevmeyi, hoşlanmadığı ve sevip hoşlanamayacağı bir adama gönül verir miydi?.. Verirdi. Çünkü gençtir ve dişidir. Genç dişi, genç erkekten daha düşüncesiz olur, elini okşayana yanağını uzatır. Bu hanım kız da herhangi bir adamı sevmiş olabilir. Lâkin bu aşkını saklayabilirdi. Saklamadı. Niçin?.. Beceriksizliğinden!.. Babası haber alınca ne yaptı?.. Kızdı. Niçin?.. Hah! İpin ucu işte bunun içinde. Prens hazretleri, her prens gibi pişkindir, namus denilen şeyi kundurasına ökçe yapmıştır. Kızının sevdalanmasından kolay kolay huylanmaz. O hâlde niçin kızdı ve niçin kızını zindana koydu?.. Demek ki kız, bir Bizans prensinin sinirini bozabilecek bir adamı sevdi. Bu adam kim olabilir? Malûm olsaydı onun hapsedilmesi lâzım gelirdi. O hâlde ya meçhuldür, ya prensten kuvvetlidir. Âşık malûmken maşuk meçhul olamayacağından herifin prensten kuvvetli olduğunu kabul edeceğiz. Edirne hâkiminden daha kuvvetli kim vardır?.. İmparator. Kız, imparatoru mu sevdi?.. Öyle olsaydı

prens donanma kurardı, bayram yapardı. Demek ki bu kuvvetli adam imparator değildir. İmparator olmayınca Bizanslı da değildir. O hâlde kimdir?.. Muhakkak Türk'tür. Evet, öyledir. Bizim küçük prenses, bir Türk'e gönül verdi. Babası da bu gönül verişten Edirne'yi veriş çıkmasın diye âşık kızı zindana koydu. Eğer böyle değilse ben, yüz değnek yemeye hazırım.

İhtiyar gardiyan bu hükmü verdikten sonra ayağa kalktı, kuşağını düzeltti, bıyıklarını kıvırdı, prensesle konuşmaya hazırlandı. Çünkü yürüttüğü mülâhazaların doğruluğunu bir de onun ağzından dinlemek istiyordu.

O sırada mahpus kız Patrik Sergiyos'un "Meryem" manzumesini okuyordu. Asırlardan beri terennüm olunan bu şiir, Avarların İstanbul'u muhasara etmeleri münasebetiyle yazılmıştı ve her Bizanslının bildiği eserlerdendi. İhtiyar gardiyan, kulağını kapıya verdi, Teodosya'nın yanık sesini zevkle dinledi ve Meryem kelimesinin bir istimdat sayhası gibi kızın dudaklarında titremesi üzerine kaşlarını çattı ve kendi kendine mırıldandı:

— Sana bir öğüt vereyim küçük. Meryem, inanılacak, güvenilecek bir kadın değildir. Onun ipiyle kuyuya inenler bir daha yeryüzünü göremezler!

Türkleri inkılâpçı bir rüzgâr diye tavsif eden, mahpus prensesin şu acıklı vaziyetinde Türk parmağı ve Türk nüfuzu sezen, Meryem'e karşı hiç de dost görünmeyen gardiyanın Dimetoka'da tanıdığımız ihtiyar bahçıvan olduğu anlaşılmıştır. Evet, bu adam, bizim bildiğimiz geveze Yani'ydi. Kara Abdurrahman'ın küçük Emanol'i kaçırdığı gün o da büyük tarladaydı. Vakayı yakından temaşa ettikten ve "Böyle düşmana can feda" cümlesiyle Türkler için kısa, fakat samimî bir kaside haykırdıktan sonra düşünmüştü. Dimetoka'ya girmekten korkuyordu. Çünkü evliya oyununa kapılan ve oğlunu Türklere kaptıran prensin o oyunda kendinin de parmağı olduğunu düşünerek ağır bir ceza tertip etmesi muhtemeldi. Yani böyle bir cezayı nefesine lâayık görmüyordu. Aynı zamanda Türklerin birkaç gün sonra Dimetoka'yı zaptedeceklerini de anlıyordu. O vakit bir hercümerç başlayacaktı. İhtiyar, bu kargaşalık içinde bulunmayı da istemiyordu. Bu sebeple prens ve karısı, papazlar ve halk, kötü kötü düşünerek, kasabaya girerlerken o, adımlarını açtı, Edirne istikametine savuştu.

Büyük şehirde Atranos'tan gelip yerleşmiş kibar aileler vardı. Onlardan birinin reisi, kırk elli yıl evvel Atranos'ta kendilerine

hizmet eden ihtiyar bahçıvanı himayesine aldı, gardiyanlığa tayin ettirdi. Yani, Dimetoka'nın Türkler tarafından alındığını işitince gösterdiği zekâyı beğendi, kendi kendini tebrik etmekten geri kalmadı. Lâkin pirenemekten de kurtulamadı. Çünkü Türklerin artık Edirne'ye geleceklerini anlıyordu. Bu geliş, açık bir geliş mi olacaktı? Yoksa, yine bir oyun mu tertip olunacaktı?.. Yani, buralarını kestirememekle beraber yanına yardımcı, yamak ve arkadaş adıyla biri getirilirse gözünü dört açmayı tasarlıyordu.

İşte bu sırada Teodosya zindana konulmuştu ve muhafazası da sabık bahçıvana bırakılmıştı. Herif, her hadisede Türk parmağı göregeldiği ve Türklerin, gökte de, yerde de, gönüllerde de fırtınalar yaratacağına iman beslediği için prensesin hapsedilmesini, ilk lâhzada, Türk nüfuzuna hamletmişti. Hükmünün doğruluğuna kanaati o kadar büyüktü ki prensesle görüşür görüşmez onun kendisine aynı şeyi söyleyeceğine şüphe etmiyordu.

Geveze ihtiyar bu kanaatle üstünü başını düzeltti, hücre kapısını tıkırdattı.

Hâlâ ilâhî bir terennümle yüreğini karanlıklara açıp duran kız, ilkin hiddet gösterdi, şarkıyı bırakarak haykırdı:

— Ben kimseyi görmek istemiyorum. Defolun, gidin.

— Köleniz asilzade değilim, gardiyanım. Size söyleyeceklerim var.

— Asil ol, pespaye ol, bence müsavidir. Hepinizden, babamın bütün tebaasından nefret ediyorum.

— İyi ama bendeniz Edirneli de değilim. Adreyanosluyum. Buraya Dimetoka'dan geldim. On beş gündür gardiyanlık yapıyorum.

— Babamın hizmetinde bulunuyorsun, Bizanslı sayılıyorsun ya. Bu iki leke senden de iğrenmek için kâfidir.

— Aman prensesim, neler söylüyorsunuz? Bizans nerede, Bizanslı kim?.. Bunlar artık masal oldu. Bizim diyarımızda şimdi söz, yalnız Türklerindir.

Ve kızın cevap vermesine zaman bırakmadı, hemen ilâve etti:

— Ben de size Türklerden bahsetmek istiyorum.

Teodosya, iyi bir masal dinlemek müjdesi alan çocuklar gibi sevindi. Lâkin sevincini sakladı:

— Türklerden mi, dedi, siz onların casusu musunuz?

— Türkler bizim cinsten casus kullanmazlar ki kölenizde o sıfat bulunsun. Ben Türklerin ne yaptıklarını gözümle gördüm, size de anlatmak istiyorum.

- Ne münasebetle?
- Biraz eğlenmeniz, neşelenmeniz için!
- Peki, gel!

İhtiyar Yani içeri girdi, küçük prensesi hürmetle selâmladı:

— Affediniz, dedi, belki sizi rahatsız ettim. Fakat yanık yanık şarkı okuduğunuzu işitince yüreğim kanadı, içime acı yayıldı. Sizi hikâyelerimle neşelendirmek istedim.

Teodosya geveze ihtiyarın zeki gözlerinden ve zeki sözlerinden hoşlandı, karanlık hücresinin bir köşesindeki kanepeyi gösterdi:

- Otur ve söyle. Lâkin sözlerin Türklere inhisar edecek!

Yani, o devirlerde pek bol ve pek makbul olan kıssahanlar (şimdi son nefeslerini yaşayan meddahlarımıza benzerlerdi) gibi birkaç öksürdü, hikâyeye başladı. İlkın kendi hâl tercümesini anlattı, Etranos'ta Türklerle nasıl çarpıştığını ballandıra ballandıra söyledi. Bu vakıayı Dimetoka'da Kara Abdurrahman'a da dinletmişti. Şimdi daha büyük bir heyecanla genç prensese hikâye ediyordu. Sonra Dimetoka macerasına geçti, küçük Sevindik'i, sahte Dimitriyos'u, evliyaları ve nihayet tarla hadisesini izah etti.

Teodosya, Bizans'ta yazılan tarihlerin çoğunu okumuştı. Zirkellos'un, papaza Teofanis'in Çezar Nikeforos'un, imparator kızı Anna'nın, Gilikas'ın Bizanslılara dair yazdıkları hikâyeleri biliyordu. Bütün bu tarihçiler Bizanslılığı yükseltmek için kafalarını zorlamışlardı, birçok şeyler uydurmuşlardı. Lâkin hiçbiri, evet, hiçbiri, şu ihtiyar gardiyanın gözüyle gördüğü şehamet sahnelerine benzer bir sayfa yaratamamışlardı. Çünkü onlar, ilhamlarını muhitlerinden alıyorlardı, kalemlerine kendi görüş ve sezîşlerinden aldıkları cilâyı, yine kendi ruhlarındaki rengi verebiliyorlardı. O bedbahtlar bir Hızır Bey görememişlerdi, bir Kara Abdurrahman'la karşılaşmamışlardı. Bir Sevindik'e tesadüf etmemişlerdi. O sebeple, uydurdıkları destanlar gülünçtü, dev ve ejderha masalları gibi kof bir heybet taşıyorlardı. Lâkin Yani'nin hikâyeleri?.. Bunlarda hakiki bir haşmet, hakiki bir mehabet, hakiki bir azamet ve daha doğrusu göz kamaştırıcı bir hakikat vardı. Teodosya, ondan ötürü, Hızır Bey'in Etranos kumandanını boğduğunu dinlerken, o kuvvetli pençenin kendi yüreğine yapıştığına, fakat yüreğini incitmeyerek, bayıltıcı bir taziykle okşadığına zahip oluyordu. Kara Abdurrahman'ın evliyalari dilinde taşıması ve bütün Dimetokalıları maskaraya çevirip, Emanoel'i kaçırması da genç kızın hayalinde renk renk ufuklar açıyordu, beyninde çeşit çeşit imrenişler yağıdırıyordu. O küçük

prensın bahtını taşımak ve onun gibi kucaklanıp kaçırılmak için ömrünün yarısını vermeye hazırdı.

Hikâyeler bittikten sonra, Yani bir daha ve bir daha öksürdü:

— İşte efendim, dedi, Türkler bu kadar yamandır. Muhterem pederiniz tenezzül edip de, bu değersiz ihtiyarla görüşselerdi kendilerine Türklerle uyuşmalarını tavsiye ederdim.

Teodosya dalgın dalgın sordu:

— Nasıl uyuşsun?

— Dimetoka prensi, çocuğunu kurtarmak için kaleyi verdi. Pederiniz, kaleyi kurtarmak için çocuğunu vermelidir.

— Demek ki sen, Türklerin Edirne'ye geleceklerine ihtimal veriyorsun.

— Şüphe yok ki geleceklerdir ve yine şüphe yok ki, kaleyi alacaklardır.

— Edirne, Dimetoka değildir. Babam da Emanoel'in babasına benzemez. Türkler buraya gelirlirse çabuk dönerler.

— Türk, ileri yürümeyi bilir. Gerilemeyi henüz tecrübe etmemiştir. Buna emin olunuz prensesim.

— Senin görüşün mü doğru, benim görüşüm mü? Bunu şimdi münakaşa etmeyelim. Yalnız sen şunu söyle: Türklerin Edirne'ye ne vakit geleceklerini umuyorsun?

— Herhâlde gecikmezler. Çünkü onlar, yer bulutu gibi bir şey. Yıldırımlarını saça saça gezerler. Hareketsiz duramazlar, hareketsiz yaşayamazlar.

Teodosya biraz düşündü:

— İhtiyar, dedi, ben seni sevdim. Sen de beni sevdin mi?

— Sesinizi sevmiştim. Yüzünüzü görünce bu sevgi on kat ziyadeleşti.

— Bir yardım istesem yapar mısın?

— Ne gibi yardım?

— Türklerin yanına gitmek istiyorum. Bu meramıma ermek için yalnız sen bana yardım edebilirsin.

Yani, beyaz renkli keçi boynuzlarını, o sert kıllı bıyıklarını yine yakaladı, emdi emdi ve mırıldandı:

— Güç, çok güç!.. Bir kere Türklerin nerede olduklarını bilmiyorum. Tabî siz, onların seyyar ordugâhlarına gitmek istersiniz. Onu bulmak meseledir. Sonra sizi zindandan çıkarmak tehlikeli bir iş. Kırk yıldan beri boyuna yer değiştirmemin, diyar diyar sürüklenmemin sebebi şu kelleyi yerinde tutmaktı. Zatîâlinizi memnun

etmek için ihtiyar başımı feda edemem. Başka bir şey emredin, yaparım.

— Onun kolayı var dostum. Esasta anlaşırsak, yani Türklerin yanına gitmeyi kararlaştırırsak, senin kıymetli kelleni de burada bırakmayız.

— Ne yaparsınız?

— Beraber gideriz. Bir prensese arkadaşlık etmek, bir gardiyan için, büyük bir şereftir sanıyorum.

— Mesele o şerefe lâıyk olmaktır. Bendeniz o liyakati taşıyor muyum, taşımıyor muyum, ilkin düşünmeliyim. Fakat bir şey de ben soracağım: Neden Türklerin yanına gitmek istiyorsunuz?

— Çünkü ben Türklere âşığım!

— Türk’e mi âşıksınız, Türklere mi?

— Şimdilik Türkleri seviyorum. Onlarla temas edersem, bu sevgiyi belki içlerinden birine tahsis ederim.

— Anladım prensesim, anladım. Siz kulaktan âşık olmuşsunuz. Bu, tatlı bir rüyayı uyanıkken de yaşamaya benzer. Yani temelsiz bir şey. Bununla beraber size bir öğüt vermek isterim: Türk’ü ilkin görmeli, sonra sevmeli. Çünkü muhabbet bir çeşit yüküttür. Türk’ün aşkıysa bir yanardağdır. Yüreğiniz onu taşıyabilir mi, taşıyamaz mı?... Ölçmek ve tartmak gerek!

— İyi ya, ben de Türkleri görmek istiyorum. Yardımınla meramıma erersem dediğini yaparım. Kalbimi tartarım, ölçerim.

İhtiyar Yani’nin dişleri bir daha bıyıklarına takıldı ve gözleri yarı kapandı. Herif, Türklere kulaktan âşık olan bu güzel kızla, el birliği yaparsa ne kazanacağını düşünüyordu. Edirne’nin kuvvetle muhtemel olan sukutundan sonra yeni bir seyahate çıkmak işine gelmiyordu. Zaten Bizans ülkesi de bu taraftan son sınırını bulmuş gibiydi, daha ötesi Bulgaristan’dı. O sebeple ve Edirne’nin Türkler eline düşmesiyle, ya Makedonya içerilerine, ya daha ileriye gitmek, yahut Edirne’de kalıp açlığa göğüs vermek lâzımdı.

Yani, ilk hamlede bu noktayı düşündü, şu güzel kızla birleşip Edirne’den bir ayak evvel çıkmayı faydalı buldu. Bununla beraber, kaçmak meselesini, o kısa mülâhaza içinde de, müşkül buluyordu. Bunun için ayrıca ve uzun boylu düşünmek, planlar kurmak zarureti vardı. Uluorta zindandan çıkılmazdı, yola girilemezdi.

İhtiyar, hesabını bu suretle yürüttükten sonra bıyıklarını bıraktı, gözlerini açtı:

— Prensesim, dedi, size hizmet etmeyi kabul ediyorum. Lâkin düşünelim, olmaz mı?

— Hay hay, düşünelim. Daha doğrusu, siz düşününüz. Şu kadar ki, hem prenses, hem âşık bir kızın uzun müddet bekleyemeyeceğini de unutmayınız. Ben ricalarımı emre çevirmeyebilirim. Bunu göz önünde tutunuz, para için de endişe etmeyiniz. İstedığınız kadar para hazırdır. Haydi, uğurlar olsun!

Türk'e kulaktan âşık kızla, Türk'ün meddahı ihtiyar, Bizans teşrifatına aykırı, fakat aralarındaki fikir birliğine uygun düşen bir samimiyetle, el ele verip musafaha ettiler, yine görüşmek üzere ayrıldılar. Şimdi mahpus kızla gardiyan, aynı mevzu üzerinde, lâkin başka başka şekillerde hülya kuruyorlardı. Kız, bir Hızır Bey ve bir Kara Abdurrahman tahayyül ediyordu. Aralarında doğup büyüdüğü erkeklerin hiçbirine benzemez bir biçimde kuruntuladığı o bahadırlar için kendi dileğine, kendi iştihakına göre çehreler çiziyor, adaleler koyuyor ve endamlar biçiyordu. Ruh hastası olan bu kız için, içine kapatılmış olduğu o karanlık hücre, artık cennetten bir köşeydi ve kendisi bu cennet köşesinde alay alay periler yaratıp duruyordu. Fakat, bu periler hep erkekti, hep silâhlıydı ve hep Türkçe konuşuyorlardı.

Genç prenses, hayal tezgâhlarında halkedip karanlık hücreye sıraladığı bu Türk perilerle, neler ve neler yapmıyordu! Onlara, yalvara yalvara, menkıbelerini söyletiyordu ve bu menkıbeleri dinlerken, gümüş şelâleler altına düşen yosunlu taşlar gibi, ruhunun yıkanıp temizlendiğini seziyordu. Sonra perilerden millî oyunlar istiyordu. Onlar hem heybetli, hem nazik insanlardı. Onun ricasını reddetmeyerek, Türklere yakışan kudret ve mehabetle yapmaya koyuluyorlardı. Gözleri kapalı, bu oyunları temaşaya dalan Teodosya, kalbinin kanatlandığını ve yerinden ayrılıp göklere yükseldiğini zannedecek kadar heyecana kapılıyordu.

İhtiyar Yani, büsbütün başka şeyler düşünüyordu. O, Türk'e kulaktan âşık kızla, Edirne'den savuşmak için çare arıyordu ve bu çarenin bulunmasıyla beraber, önlerinde açılacak macera yolunun yokuşlarını, inişlerini; düzlerini, çukurlarını; güllerini, dikenlerini hesaplıyordu. Genç prenses bol para vereceğini vaat etmişti. O hâlde, birçok müşküllerin anahtarı elde edilmiş demekti. Para, Bizans topraklarında, kadın nüfuzunun yegâne rakibiydi ve tıpkı kadın gibi mucizeler kaynağı tanınıyordu. Patrikler, bir kadın tebessümüyle İncil'in birçok âyetlerini inkâr ettikleri gibi, üç beş avuç altın görünce

de, kilise mihraplarında gerdek kurulmasına müsaade ediyorlardı. Halk da, din ulularının izinde yürüyerek, para için şahsî, millî her türlü mukaddesatı ayak altına almaktan çekinmiyorlardı.

Şu hâlde göre, parayla her güçlüğü yenmek mümkündü. Yani de, bu imkânı mülâhazalarına temel yaparak, kafasını işletti, bir öküz arabası satın almak suretiyle işe girişmeyi tasarladı. Bu arabaya kuru ot dolduracaktı, Teodosya'yı otların içine saklayacaktı, kendisi de, köylü kılığına girip yola revan olacaktı.

Hülya buraya kadar iyi gidiyordu ve sonra çatallaşmaya başlıyordu. Arabayı ne tarafa sürecekti?.. Yani, bu noktayı kolaylıkla tespit edemiyordu ve bahtın kendilerine yâr olması şartıyla nihayet ulaştıklarını tasavvur ettiği Türk karargâhının ihtişamı göz bebeklerinde belirir belirmez, içine bir titreme yayılıyordu. Çünkü o, Türklerin şaka sevedediklerini, miskin hareketlerdense, son derece öğrendiklerini biliyordu. Bir öküz arabasıyla, o sert insanların aralarına gitmek, arabadan bir kız çıkarıp: “Efendim, bu size âşıktır. Ben de hayranınızım” demek, şüphe yok ki, Türklere tuhaf görünecekti. Hele sahte Dimitriyos da, o karargâhtaysa, bu tuhaflığın başka şekil alması, kızın bir yana bırakılarak, kendisinin hesaba çekilmesi pek muhtemeldi. Sahte Dimitriyos'un, Dimetoka'da, bahçıvan olarak tanıdığı bir adamı, yanında bir kızla, Türk karargâhında görüp işkillenmemesi mümkün değildi ve korkunç adam, bir kere işkillenince, eski bahçıvanın yakasını elbet bırakmazdı. Haydi, miskinliğinden iğrenip, kafasını koparmasın diyelim. Lâkin, onun cılız boynunu iki parmağı arasına sıkıştırıp, arkadaşlarına şu hakikatleri de haykırmaz mıydı?..

— Yani efendi çok ustadır. Ömrünü biraz daha uzatabilmek için, her işi yapar. Dimetoka'da Madam Mari'yle kocasının keyiflerine hizmet ediyordu. Şimdi de bize yanaşmak istiyor. Bu sakat düşünceli adama, yanlış kapı çaldığını öğretilim!

Yani, heybetini düşünmekten bile korktuğu sabık yamağının yapacağı bu ihtar üzerine yüz gösterecek hadiseleri düşünmek istemedi. Çünkü sahte Dimitriyos'un çelikleri mumlaştıran parmakları, sanki ensesine yapışmış gibi ıstırap duyuyordu. O derecede ki Teodosya'yı kaçırmak ve o sayede, hücumu uğramasını, yakılıp yıkılmasını pek muhtemel gördüğü, Edirne'den uzaklaşmak mevzusunu bile zihninde yaşatmayı artık tehlikeli buluyordu. O sebeple ve ayrıldığından pek az sonra genç prensesin hücreesine yanaştı, kapıyı tıkırdattı:

— Prensesim, dedi, kulağınızı lütfen kapıya verin!

Pek tatlı ve pek heyecanlı kuruntularına benliğini tamamıyla vermiş olan Teodosya, muhtelif şekillerdeki kuvvet oyunlarını seyre daldığı sevimli perilerinden güçlükle ayrılarak, kapıya geldi, sitemli bir sesle sordu:

— Sen misin ihtiyar, bir şey mi söyleyeceksin?

— Ne düşündüğümü arz etmek istiyorum: Biz burada kalalım, iyisi bu!

— Neden?

— Çünkü Türkler bizi belki casus sanırlar, derimizi delmeye kalkışır. Korkulu rüya görmektense, uyanık durmak iyidir. Bu işten vazgeçelim, yerimizde oturalım.

Teodosya, gardiyanın ne sebeple içeri girmeyip de, kapıdan konuştuğunu anladı. Eğer ihtiyar, bu umulmayan kararını içeriye girip de söylese, kendisinden, şüphe yok ki, mufassal bir dayak yiyecekti. Kalın kapı, onun hak kazandığı dayanın atılmasına engel oluyordu. Lâkin Teodosya, hiddetini ve kuvvetini hissettirmek yolunu yine buldu, hırçın hırçın haykırdı:

— Ben böyle münasebetsizliğe tahammül edemem. Anlıyor musun gardiyan, anlıyor musun ihtiyar, anlıyor musun mel'un? Ben münasebetsizliğe tahammül edemem. Ya sözünde durursun, beni kaçırsın, yahut babama haber gönderirim, seni kale kapısına astırırım.

Ağzı bir karış açık kalan Yani, alık alık sordu:

— Beni astırır mısınız, sebep?

— Bana gönül verdiğini söyleyen sensin, beni kaçırmak isteyen sensin. Bu edepsizlikler asılman için kâfi değil mi?

İhtiyar gardiyanın şaşkınlığı son dereceye geldi, sekiz dokuz istavroz çıkardıktan sonra kekeledi:

— Bu nasıl söz prensesim?.. Size, kaçmayı ben mi teklif ettim? Türklere gönül verip zıvanadan çıkmayı ben mi öğrettim? Yüreğinize elinizi koyun da, öyle konuşun. Benim gibi yersiz, yurtsuz, donsuz, gömleksiz bir ihtiyara nasıl kıyarsınız?

Teodosya, demir kapıyı yumruklayarak deli bir tehevvürle gürlledi:

— Şunu bunu bilmem. Ya beni Türklere götürürsün, yahut babamdan vazgeçersin, benim gibi bir prenses, senin gibi pespâyelerin eğlencesi olamaz.

Yani gürültünün öbür hücrelerden işitilmesi endişesiyle hemen uzaklaştı, kendi köşesine çekildi, bıyıklarını dışlerine alarak kötü kötü düşünmeye koyuldu. İşte yetmiş yaşını aştıktan sonra kadın tuzağına tutuluyordu. O güne kadar, mal sahibi olmamıştı, para sahibi olmamıştı, hatta temiz bir gömlek sahibi olmamıştı ve uzun bir ömür, yarı aç, yarı çıplak bütün Bizans ülkesini dolaşmıştı. Bu yoksulluk, bu derbederlik içinde tek bir inşirah ve tek bir teselli vesilesi taşıyordu: Kadın ağına girmemiş olmak! Şimdi bu biricik teselli noktası da hayatından siliniyordu ve kendi ayağıyla kadın kapanına girmiş bulunuyordu.

Bu, hem talihsizlikti, hem zekâsızlıktı. Hâlbuki o, saçlarını değirmende ağartmadığına inanmış bir adamdı. Görgüsünün çokluğuyla iftihar ettiği gibi Atranos muharebesinde sağ kalışını, bir müddet Türklere at uşaklığı ettikten sonra Karşıyaka'ya geçişini, yıllarca dağdağasız yaşayışını, Dimetoka sarayında kendini sevdirişini ve hele o tarla hadisesinde neticeyi sezip Edirne'ye kaçışını, hep zekâ eseri sayıyordu. Şimdi bir kız, henüz on sekiz yaşlarında bir kız, kendisini kafese koymuştu ve ölümle tehdit ederek yine ölüm vaat ederek maceralara sürüklüyordu.

Acaba Teodosya, dediğini yapacak ve bir masumu acımadan felâkete sürükleyecek kadar zalim miydi? Yani, bu noktada tereddüt etmiyordu, mademki o asilzadeydi, her fenalığı yapabiliyordu. Bu kanaat ihtiyar gardiyanı gerçekten sersemletiyordu ve bu sersemlik onun bıyıklarını heder ediyordu. Çünkü gözlerini boşluklara dikerek düşünürken, o beyaz keçi boynuzlarının bir kısmını kıtır kıtır yemiş bulunuyordu. Fakat ne yapsa, cilâlı bir zekâyla dolu olduğuna inandığı kafasını ne kadar zorlasa, Teodosya'nın iftirasından kurtulmak için çare bulamıyordu. Nihayet, Edirne hâkiminin mahpus kızına gönül vermiş ve onu kaçırmaya kalkışmış olmak töhmetiyle, asılmaktansa, o kızı alıp sevgililerine götürmeyi daha makul buldu, acı acı içini çekerek mırıldandı:

— Alnımın yazısı. Bu yaşta minimini bir kahpenin maskarası olmak nasibimde varmış. Rabbin yazdığını ben bozamam ya. Dışımı sıkıp bu yükü de taşımalıyım.

Ve sahte Dimitriyos'un hayalini göz bebeklerine getirdi, onunla konuşuyormuş gibi ciddileşti:

— Aslanım, dedi, celâllenme. Bir bardak suyun, kırk yıllık hatırı vardır diyen sizsiniz. Sen de beraber içtiğimiz Dimetoka suyu hürmetine, beni hoş tut, incitme!

Şimdi müsterih olmuştu, o yaman Türk'le karşılaşır ve bu şekilde yalvarırsa eza görmeyeceğine kanaat getirmişti. Daha doğrusu iftiraya uğrayıp, Edirne'de asılmaktan kurtulmak için Türklerin mürüvvetine sığınmayı yegâne çare buluyordu. İşte bu kararlar yerinden kalktı, yine Teodosya'nın hücrelerine yanaştı, kapıyı tıkırdattı:

— Prenses, dedi, kabul ediyorum.

— Asılmayı mı?

— Hayır, yaşamayı!

— O hâlde hazırlanalım.

— Evet prensesim, hazırlanalım. İlk iş olmak üzere de para bulalım.

— Sen kapıyı aç, içeri gir. Parayı nasıl tedarik edeceğimizi söyleyeyim.

Teodosya, yanına gelir gelmez, parmağındaki yüzüğü çıkarıp Yani'ye verdi, onu saraya götürerek, dadısına vermesini ve kadından kendi küçük çekmecelerini istemesini söyledi:

— Çekmecemde, diyordu, biraz para ve hayli elmas vardır. Onları sana vereceğim. Sen de icap eden şeyleri, tedarik edersin. Yalnız şunu unutma ki, vaadinden döndüğün dakikada benim üzerime atıldığını, beyaz bıyıklarınla yüzümü hırpaladığını, babama söyler, derine saman doldurturum.

İhtiyar Yani, birkaç istavroz çıkardı ve gülünç bir telâşla cevap verdi:

— Şakayı bırak asilzadem, şakayı bırak. Dünyada en çirkin şey ölümdür. Onu anıp da güzel dudaklarını kirletme!

Ve biraz sonra, bin dereden su getirerek, âmirinden izin aldı, şehre indi. Lâkin yeni bir güçlkle karşılaştı. Saraya nasıl girileceği keyfiyetinden ibaret olan bu güçlüğü kendisi de, Teodosya da hatırlamamıştı. Bu, gerçekten mühim bir meseleydi. Prensesten haber getirdiğini söyleyerek oraya giremezdi, başka bir bahane bulmak da kolay değildi. O, adi bir gardiyandı ve o seviyede insanların saray kapılarından içeri adım atmalarına imkân yoktu.

Yani, bir hayli dolaştıktan sonra, kendisini kale zindanına gardiyan tayin ettiren aileyi hatırladı ve onlardan yardım aramayı tasarladı. Orada Teodosya'nın Türklere âşık olduğunu, sevgililerinin kokusunu teneffüs etmek ve yüzlerinin ışığını içmek için savuşmak istediğini söylemeyecekti. Yalnız dadısına yüzük gönderip çekmecelerinin yollanmasını rica ettiğini bildirecekti.

O aile kadınlarının, küçük prensesi memnun etmek için, hemen harekete geçeceklerini umuyordu. İşte bu düşünce ve bu ümitle yolunu değiştirdi. Edirne'nin en nüfuzlu ailelerinden biri olan hâmilelerinin evine gitti. Aile reisi evde bulunmuyordu. Madamlar, matmazeller kendisini âdeta tehalükle kabul ettiler. Çünkü Teodosya'nın bin bir dedikoduya zemin teşkil eden mahpusluğu hakkında sağlam bir haber almak için, gardiyanın ziyaretini kıymetli bir vesile saymışlardı ve hemen etrafına halkalanıp bir sual sağanağı yağdırmışlardı:

— Prens ne yapıyor, ağlıyor mu, düşünüyor mu?.. Ne yiyor, ne içiyor, ne okuyor, nerede yatıyor?..

Yani, vakur bir sükûn içinde, bu sağanağın dinmesini bekledi, sonra zeki bir planla söze girişti:

— Prens hepinize ayrı ayrı selâm söylüyor, sizden küçük bir hizmet bekliyor.

Madamlar, matmazeller, bu ummadıkları iltifat üzerine âdeta heyecanlandılar. Yeri velev ki zindan olsun, bir prenses onlar için büyük bir mahlûk ve âdeta küçük mikyasta bir Meryem demekti. Para bolluğu, maişet genişliği, nüfuz ve haysiyet bir Bizanslı aileyi mesut etmeye kâfi gelemezdi. Bizanslı, kendine, yine kendi küçüklüğünü hissettirecek kuvvetlere âşıktı. O kuvveti bulursa ve o kuvvetin kendi idrâki, kendi duyguları üzerinde tazyikini, hissederse bahtiyarlığına kanaat getirirdi. Onun içindir ki, imparatoriçeler, kölelerden mabut seçiyorlardı¹ ve imparatorlar, kendi muhitleri dışından mihraplar intihap ederek onlara iradelerini secde ettiriyorlardı.² Bu, ruhî pespayeliğin çıplaklaşması demektir. Mahkûm yaşamak için halkolunmuşken yanlışlıkla ve bir takım tesadüflerin zoruyla hâkim mevkisine düşen fertlerin ve cemiyetlerin hepsinde bu halet, yani esirliğe iştiaak dalâleti görülür.

1. Bizans imparatoriçelerinden Zui, Mihail adlı genç bir baldırı çıplağa gönül vermişti. Bir gün onu imparatorun tahtına oturttu, başına taç giydirdi, eline imparatorluk asâsını verdi, kendisi de yanına sokuldu:

— Mabudum, yıldızım, gözlerimin süruru, ruhumun tesellisi!..

diye söylene söylene, onu öpüp okşamaya koyuldu. O sırada saray erkânından biri içeri girdi ve bu sahneyi görünce şaşaladı. Fakat Zui, vaziyetini bozmadı:

— Bu, dedi, benim mabudumdur. Sizin de hakiki imparatorunuzdur. Diz çökünüz, ayaklarını öpünüz!..

2. İmparator Romanos, bir genç Bizanslıya iradesini kaptırmıştı. Onu, imparatoriçeyle yatariken yatak odasına kadar getirirdi, ayaklarını ovdururdu. Genç Bizanslı, haşmetpenaha bu masajı yaparken, ara sıra şaşırır, ellerini imparatoriçenin de ayakları üzerinde dolaştırırdı. (M.T.T.)

Yani'nin hâmisî olan aile de aynı ruh sefilliğini taşıyordu. Onların paraları vardı, konakları vardı, nüfuzları vardı. Lâkin bir prensin, bir prensesin selâmına çanak açmaktan ve böyle bir selâmı saadet saymaktan geri kalamıyorlardı. Şimdi de heyecan içinde, sevinç buhranı içinde bulunuyorlardı, boyuna Yani'yi sıkıştırıyorlardı:

— Prens ne emrediyor, nasıl hizmet bekliyor?

O, kuru bir sesle meramını yürütüyordu:

— Gayet basit. Benimle gönderdiği yüzüğü dadısına vermenizi ve çekmeceğini alıp bana getirmenizi rica ediyor.

İstenilen hizmet, onların içtimaî vaziyetlerine ve diledikleri zaman saraya girip çıkmak salâhiyetini haiz bulunmalarına göre, gerçekten basitti. Bu sebeple evin sahibi olan madam, hemen elini uzattı:

— Ver, dedi, yüzüğü. Ben onu götürürüm, çekmeceyi de getiririm.

Yani, mahzun mahzun içini çekti. Çünkü küçük bir zekâ hamlesiyle şu yarım düzine kadını kandırdığını, müşkül bir işi kolaylaştırdığını görüyordu. Demek ki, kafası olgundu, kadınlara dilediği gibi külâh giydirmek elinden geliyordu. Halbuki Teodosya, bu olgun kafayı maskaraya çevirmişti, ölüm tehlikesine namzed yapmıştı. Evet, geveze ihtiyar, minimini bir kız tarafından kafese konuluşu bir türlü hazmedemiyordu ve şimdi de o felâketi hatırlayıp hayıflanıyordu. Fakat, bu acıyı, yanı başındaki madamlara, matmazellere hissettirmede, koynundan yüzüğü çıkarıp verdi:

— Ben, dedi, yarın gelirim. Siz, lütfen, çekmeceyi getiriniz.

Düzenbaz gardiyan omzuna yükletilen vazifeyi başkalarına devrettikten sonra, içinde bir hafiflik duydu, genç adımlarla evden çıktı, şehri dolaşmaya koyuldu. İlk adımın hoş atılmış olmasından şevke gelmişti, öbür adımlarını hesaplamak için şen şen düşünmek ve biraz da hava almak istiyordu. Bununla beraber yüreğinde heyecan, şuurunda telâş vardı. Hedefsiz yürüyordu, nereye gittiğini bilemeden sokakları dolaşıyordu.

Bu âvare yürüyüş bir müddet sürdü ve Yani, hiç farkında olmadan odun pazarına vardı. Orası şehrin en geniş yeri idi. Bütün alışveriş burada yapılırdı, panayırlar kurulurdu. İhtiyar gardiyan, bu meydanın kenarında birdenbire silkindi, uykudan uyanıyormuş gibi gözlerini ovuşturdu. Çünkü kuvvetli bir gürültü kulağına çarpmıştı ve büyük bir kalabalık dalgın gözlerine gölge gölge dolmuştu.

Yani ilkin bir panayır yerine düştüğüne zahip oldu. Sonra o kalabalığın bir cambaz kumpanyası tarafından yapılan oyunları seyir için toplandığını anladı. Bu tesadüften memnun olarak, biraz ilerledi, kollarını göğsüne kavuşturarak kendisi de, açıkta hüner gösteren cambazları seyre daldı.

Oyuncular yirmi kişi kadar vardılar. Kimi meşinden kara külâh ve cüppe, kimi sarı yaldızlı kaftan ve börk giymişti. Bir devekuşu, belinden yukarısı insan ve aşağısı at olarak yapılmış garip bir mahlûk, on tekerlek üzerinde kurulu büyük bir köşk, iki öküz arabası, üç uzun yağlı direk, vahşi ve ehli bir sürü hayvan bunların oyun malzemelerini teşkil ediyordu. Devekuşu, ustalıkla hareketlerle, uçuşu andıran sıçrayışlarla, şuurlu yatıp kalkmalarla ve birdenbire yere uzanıp kıvrana kıvrana yumurtlamalarla, halkı güldürüyordu. Yarı insan, yarı hayvan şeklindeki tuhaf mahlûk da, eline verilen yalın kılıçla, birçok hünerler gösteriyordu, seyircilere parmak ısırttırıyordu.

Her şeyden evvel ve her şeyden ziyade cambazların kendileri dikkat uyandırıyorlardı. Bunların çoğu iri, çok iri adamlardı. Hele iki tanesi korkunç birer endam taşıyorlardı. Onlar kadar cüsseli olmamakla beraber başka biri de yüksek boyu, kuvvetli omuzları ve son derece çevik hareketleriyle bütün gözleri kendi üzerinde topluyordu. Oyunu ve oyuncularını idare eden bu adamdı. Saçlarına bakılırsa orta yaşlıydı, kırkını geçkindi. Çevikliğine bakılınca da yirmi yaşında bir delikanlı sanılırdı.

Bu üç iri adamla cıva gibi kıvrak, akıyor zannolunacak derecede hareketli görünen iki ince delikanlıdan sonra halkın bilhassa ilgi gösterdiği bir oyun daha vardı: Cüce!.. Bu, yüzü gözü boyalı bir ucubeydi. Gerçi tam cüce sayılamazdı. Hele cücelerde çokluk göze çarpan uzviyet çarpıklığı, ahenksiz olgunluk, gülünç tenasüpsüzlük bu oyuncuda yoktu. Fakat öbürlerinin yanında cüce görünüyordu, halka da, o sıfatla tanıtılmıştı.

Yürüyen ve konuşan bir çift kara çam, o dev cüsseli iki adam, birer manda yavrusu omuzlayarak seyirciler arasında dolaştırıyorlar, sonra bu yavruları, birer heybe mübadele ediyorlarmış gibi, birbirleriyle değiştiriyorlardı. Her biri yüzer kilo gelen o canlı sıkletlerin bu kuvvetli kollarda aldığı hafiflik seyircileri hayran edip bırakıyordu. Herkes derin bir beht içindeydi. Hele oyunları seyre koşmuş olan kadınlar ve kızlar, gözlerini ovuştura ovuştura bu mucizevî erkek kuvvetini havsalarına sığdırmaya çalışıyorlardı. İri iri kayaları

birer fiske taşı gibi atıp tutan ve bu kayalarla kaydırak oynayan çam azmanı adamlar, gümüş sikkeleri parmak arasında kırmak, kuturları hayli kalın demirleri eğip bükme tarzında oyunlar göstererek alkışlandıktan sonra halkın cıva diye birbirlerine gösterdiklerini ince kıyım delikanlılar ortaya geldi. Biri, her tarafına bıçak dizilmiş bir çemberden süzülüp geçti. Çemberin ötesinde iri boylu oyuncular-dan biri duruyordu. İnce yapılı oyuncu, çemberden çıkar çıkmaz, doğrulmadan, o dev cüsseli adamı topuklarından yakaladı, ayak üstü başına dikti ve bu ağır yükke eğilip kalkmaya, raks şekilleri almaya başladı. Manda yavrularını birer kuzuymuş gibi taşıyan, koca kayaları fiske taşı gibi kullanan, o heybetli oyuncu şimdi, bir kavak dalı üzerinde yükselen haşmetli bir çam ağacını andırıyordu ve ince kıyım gencin tepesi üstünde eğilip kalkıyordu.

Halk, Trova'da akla sığmaz zor oyunları gösteren Aşil'in mezarından kalkıp Edirne'ye geldiğine yahut bu ince yapılı gencin Aşil soyundan ürediğine inanarak heyecanlı bir mazi rüyası yaşıyordu, delikanlı cambazın şahsında Aşil'i alkışlayarak Trovalıların zevkine, şerefine ortak olmak vehmine kapılıyordu. Dışisinde, erkeğinde böyle kuruntu vardı. Kuvveti alkışlamakla kuvvet bulduklarını, biraz Trovalılaştıklarını tevehhüm ediyorlardı.¹

Şaşkınlıkla karışık olan bu kuruntuyu, henüz hareketsiz duran öbür ince delikanlının yaptığı oyun, son hadde çıkardı ve odun pazarı, birer Trovalı kesilen, heyecandan çılgına dönen, beş altı yüz kişinin yaygaralı alkışıyla âdeta sarsıldı, yerinden oynadı.

Delikanlı cambaz, dev cüsseli adamı topuklarından yakalayıp, havaya kaldıran arkadaşını, aynı suretle havalandırmış ve şimdi ortada altı metreden yüksek, canlı bir abide dolaşmaya başlamıştı. İkinci oyuncunun öbürlerini, bütün ağırlıklarına ve durumlarının nezaketine rağmen, böyle yerden göğe uçurur gibi tepesine kaldırıvermesi, seyircileri delice bir sevinç içinde bıraktığından alkışın, yaygaranın sonu gelmiyordu.

1. Aşil (Achille) eski Yunan mitolojisinde en yüksek kahraman olarak tasvir olunan muhayyel bir şahsiyettir. Trova muharebesinde o şehrin bahadır prensi Hektor'u öldürmüş ve cesedini kendi cenk arabasına bağlayarak üç defa kalenin etrafında sürmüştü. Meşhur şair Homer, İlyada adlı eserinde, Aşil'in kahramanlıklarını sayfalar dolusu tasvir eder. Onun ifadesine göre, Aşil'in anası bir periydi ve bu peri, yaralanmaktan muhafaza için, oğlunu cehennemde bir suya sokup çıkarmıştı. Fakat, o işi yaparken, Aşil'in topuğundan tuttuğundan o nokta ıslanmamış ve Aşil de, bir zamparalık macerası sonunda, topuğundan zehirli okla vurularak ölmüştür!.. (M.T.T.)

Oyuncuların birbirinden hünerli olan numaraları da, henüz tükenmiş değildi. Cüce, iki ince kıyım delikanlının ve dev cüsseli cambazın üst üste gelerek, teşkil ettikleri ehramın yüksekliğini ölçmek için, yağlı bir sırığa çıktıktan sonra yere atlamış ve bir kedi yavrusu çevikliğiyle bizzat, o ehrama tırmanarak en üstte bulunan çam azmanı oyuncunun tepesine, bağdaş kurmuştu. O altı metreden yüksek canlı abidenin tepesinde, bu minimini adam, dallı budaklı bir kaya üzerine atılmış, renkli, boyalı bir nebata benziyordu, halkın gözlerini kamaştırıyordu.

Bu sahne sekiz on dakika sürdü, oyunu idare ediyor gibi görünen kır saçlı cambaz, başındaki külâhı çıkararak ve sağına soluna reveranslar dağıtarak, seyircilere teşekkürlerini sundu, bir işaretle dört oyuncunun teşkil ettiği ehramı bozdurdu ve cüceyi yanına alıp parsa toplamaya girişti. Erkeklerin önünde boyun kırıyor, kadınların karşısında rükûa varıyor ve külâhına para atılınca temiz bir Bizans lehçesiyle minnettar birkaç kelime mırıldayıp geçiyordu. Cüce de, onun her teşekkür kelimesine hünerli bir perendeyle iştirak edip halkı güldürüyor ve para vermeyenlerin, burunlarına, yine hünerli bir sıçrayışla, pabuçlarını öptürüyordu.

Yani, bütün bu kalabalığın içinde gülmeyen, alkışlamayan, zıvanadan çıkmayan yegâne adamdı. Lâkin onun taşıdığı heyecan belki, o kalabalıktaki iç çarpıntısının topundan artıktı, âdeta buhran derecesindeydi. Çünkü, oyunu idare eden kalın omuzlu, kalın pazılı cambazı Dimetoka'daki yamağına benzetmiş ve yağlı direğe bir göle sühuletiyle yükselen, üst üste çıkan üç iri boy oyuncunun tepesine aynı kolaylıkla tırmanan cücenin de dilsiz İlya olduğuna kanaat getirmişti. Bu sebeple, kabına sığmaz bir durumdaydı, yüreğinin halecan ve heyecandan parçalanacağını sanarak için için kıvranıyordu.

Bununla beraber kafası durmadan işliyordu. Dimetoka'yı bir buçuk günde zapteden Dimitriyos'la İlya'nın yanlarına bir iki düzine arkadaş alarak, bir takım hayvanları da beraber sürükleyerek, Edirne'ye gelişlerinden doğacak neticeyi apaçık görüyor, fakat bu neticenin ne suretle yaratılacağını kestirmediğinden zekâsını zorlamak suretiyle bu meçhulü halletmeye çalışıyordu. Artık Teodosya meselesine kıymet vermiyordu. Çünkü kızın Türkleri aramaya çıkmasına lüzum kalmadığını anlıyordu. Bin bir çeşit tehlikelere göğüs gerilerek ayaklarına gidilmek istenen Türkler, işte hiçbir tehlikeye ehemmiyet vermeksizin kendi ayaklarına gelmişlerdi.

Şimdi yapılacak iş bu gelişi küçük prensese müjdelemekten ibaret olup üst tarafını düşünmek ona taallûk eden bir meseleydi.

Fakat o, “meçhul”den ve hatta “müphem”den hoşlanmayan bir adamdı. Her şeyde açıklık arar ve her şeyi apaçık görmeye çalışırdı. Olgunluğuna inandığı zekâsına da ancak böyle görüşleri yakıştırdı. Bu sebeple şüphe içinde bocalamayı doğru bulmadı, Dimitriyos’a benzettiği oyuncuyla dilsiz İlya olduğuna hükmettiği cücenin parsaya çıktıklarını görür görmez halecanını bastırdı, heyecanını yendi, kendine çekidüzen verdi ve o iki cambaz, yanına geldikleri vakit garip garip gülümsedi:

— Ne o Dimitriyos, dedi, bahçıvan yamaklığını bıraktın da cambazlığa mı başladın?.. Bu iş, ötekine benzemez, belki canına mal olur. Başın ipe dolaşmadan, bir kazaya uğrayıp genç yaşında çukura düşmeden tehlikeli işleri bırak, bir köşeye sin. Hele şu çocuğu göz göre göre ölüme sürme. Zavallının işte, dili de açılmış. Varsın, bir köyde akranlarıyla çelik çomak oynasın.

Yani’nin sağında solunda bulunanlar onun cambazlarla dost ve tanışık çıkmasını, imrenerek, kıskanarak dinliyorlardı. Oyuncular reisin, Dimitriyos adını taşıdığını öğrenmekten de büyük bir gurur duyarak, bu gururu daha ileri ve geride yer alanlara hissettirmek için tehalük gösteriyorlardı. Kısa bir lâhza içinde bu ad ağızdan ağza geçmiş ve her dudağa Dimitriyos kelimesi bir tat vermişti. Lâkin Yani’nin komşuları bu yayım işini yapmakla beraber, cambazlar elebaşının ihtiyar dostuna nasıl cevap vereceğini de merak ettiklerinden, gözlerini onların yüzünden ve kulaklarını onların dudaklarından ayırmıyorlardı.

Bizzat Yani de, ömrünün en büyük cüretini göstererek, yaptığı bu hamleden sonra, büyük bir telâşa kapılmıştı, Dimitriyos sandığı heybetli adamın vereceği cevabı bekliyordu. O, kendisini tanımadığını ve bahçıvan yamaklığı yapmadığını söyleyerek inkâra mı sapacaktı, yoksa hüviyetinin böyle açığa vurulmasından dolayı hiddetlenip boğazına mı sarılacaktı? Bu ikinci ihtimal, bir an için cesur kesilmiş ve zekâsını mahzuz etmek için başından büyük bir halt işlemiş olan Yani’yi iliklerine kadar titretiyordu, yüzüne gülünç bir karışıklık çiziyordu.

Fakat meşhur Kara Abdurrahman’ın ta kendisi olan heybetli cambaz ne hayret gösterdi, ne telâş. Sadece tebessüm etti ve sadece ihtiyar gardıyanı kucakladı, öbür seyircilere duyura duyura şu sözleri söyledi:

— Vay dostum, sen buradasın ha? Bütün evliyalara beni çarpsın ki, babamı görmüş kadar sevindim.

Ve onu boynundan öpüyormuş gibi davranarak kulağına fısıldadı:

— Beni, İlya'yı, Dimetoka'yı bir daha ağzına alırsan kendini yok bil.

Sonra kollarını, sersemleşen herifin boynundan çözdü:

— Akşama doğru, dedi, yanımıza gelersen bol bol görüşürüz. Şimdilik Allah'a ısmarladık babalık.

Yani bu sözlerle kendine yükletilmek istenen vazifeyi, o andaki sersemliğine rağmen, anladı, sağında solunda duranlar tarafından sorguya çekilmesine meydan vermeden, oyun yerini bıraktı, başını bir kere bile ardına çevirmeden yürüdü, kapağı kale zindanına atarak bir köşeye yığıldı, başını ellerinin içine aldı, düşünmeye koyuldu.

Edirne, onun mülâhazasına göre artık Türklerindi. Çünkü Dimetoka'yı bir buçuk kişiyle zapteden, o her işe kadir, o her güçlüğü kolaylaştırmaya muktedir, büyük millete mensup yirmi adam, bir değil birkaç Edirne'yi fethedebilirlerdi. Şu takdirde "emrivakii" esas yaparak bir yol çizmek lâzım geliyordu ve bu yol da, ya Türklere hizmetkâr olmak, yahut onlardan uzaklaşmak şekillerinde çizilebilirdi. Yani işte, bu iki yoldan birini seçmek için uzun bir düşünce saati geçirdi ve sonunda Türklere sığınmak kararını verdi.

Onun, ak bıyıklarından bir kısmını yiye yiye dakikalarca düşündükten sonra, böyle bir karara varmasının belli başlı sebepleri şunlardı: Yürüyen sudan, o suyun yoluna düşen çerçöpün korunmasına imkân olmaması, suyun da boyuna coşkunlaşıp taşmakta bulunması!.. İhtiyar Yani, Türk akınını bir nehrin taşmasına benzetiyordu ki, doğruydı. İstilâ yolları üzerine düşen köyleri, kasabaları, şehirleri de, içinde oturanlarla beraber, çerçöpten farksız buluyordu ki, bu da, hiç şüphe yok, isabetli bir görüştü.

Fakat Türk'e sığınmanın, denize bir fiske köpük katılması şeklinde olmasını da istemiyordu. Böyle bir hareket, şahlanmış küheylânlar ayağından havalanan tozlarla o küheylânlar arasındaki münasebete, yani hiçlikten ibaret bir alâkaya benzeyecekti. Ondan ötürü Yani, Türklerin karşısına bir kıymet olarak çıkmayı tasarlıyordu. Böyle bir durumu temin edebilmek için elinde kuvvetli bir sermaye de vardı: Teodosya!..

Onu, basit ve sefil bir muhabbet tellâli gibi görünerek Türklere takdim etmek ve hediyesi makbule geçerse ücret olarak hayatını bağışlatmak kaygısından uzaktı. Çünkü, daha evvel ve başka münasebetlerle yürüttüğü muhakemeler neticesinde, böyle bir işin, kârdan ziyade ziyan getireceğine kanaat hasıl etmişti. O sebeple Teodosya'yı, Edirne kalesinin anahtarı diye Türklere götürmeyi ve bu hizmetinden dolayı yaşamak hakkını kazanmayı düşünüyordu.

Bu düşüncesinden memnundu ve Türklerle, mutlaka uyuşacağına kâmil bir imânla inanıyordu. Teodosya'yı bu maksada kolaylıkla imale edeceğine de şüphesi yoktu. Yalnız şehir içinde bir gürültü kopmadan, Türklerin, kendince pek tabî olan hamleleri başlamadan, işi yürütmek lâzım geldiğini takdir ettiği için etraf-taki engelleri nasıl gidereceğini hesaplıyordu. Öyle ya, prenses, bir mahpustu. Hapishanenin bulunduğu yer, kaleydi. O mahpusu, bölük bölük askerlerle sarılı bir kaleden çıkarmak, Türklere götürüp teslim etmek kolay değildi. Gerçi kızı kaçırmak işine girilmekle kararlaşıncı da bu güçlüklerle karşılaşılacaktı. Lâkin o işe, uzun hazırlanıldıktan sonra, teşebbüs edileceği için müşküllerin birer birer ve ihtiyatla giderilmesi mümkündü. Halbuki şehre girmiş vaziyette bulunan Türklerle, şehrin akşama sabaha muhtemel sukutundan önce, anlaşmak lâzımdı.

Yani, bu nokta üzerinde de bir müddet kafasını yordu, bıyığından elli altmış kıl daha yedi ve yine Arşimetleşerek şen şen mırıldandı:

— Buldum, hem de güzel buldum!..

Yerinden sıçramıştı, ayakta, nüvesi zihninde doğan planının ana hatlarını çiziyordu. Bu önemli işi de başardıktan sonra sürür ve gurur içinde yürüdü, prensesin hücreğine yanaştı, kapıyı tıkırdattı:

— Geldim, dedi, huzurunuzda girebilir miyim?

Teodosya, şevkle ve telâşla müspet cevap verdiğinden kapıyı açtı, içeri girdi:

— Bahtınız, dedi, Teodora'nın bahtından daha kuvvetli o, sirkten tahta geçmişti. Siz, zindandan Türk cennetine yükseleceksiniz.¹

1. Teodora, aslında Opravuva adlı bir Slav olup Birinci Justinien ismi Bizans'ta (527-565) imparatorluk yapan ve Ayasofya'yı inşa ettiren meşhur adamın karısıdır. Hipodromda aynı bekçiliği yapan bir şahsın kızıydı. Sirklerde aktırlık ve umumî evlerde sermayelik yapıyordu. Pek çirkin bir şöret kazandı için, İstanbul'da oturamaz vaziyete düşmüş, Suriye'ye gitmişti. Orada İmparator Justinien'e rastladı, sevilirdi, imparatoriçe oldu ve Bizans tarihinin en seçkin bir siması hâline yükseldi.

Genç prenses bu benzetilişten ilkin, resmî şerefi ve resmî haysiyeti namına, sinirlenecek, ihtiyar gardiyanı paylayacak oldu. Lâkin onun “Türk cennetinden” bahsetmesinden doğan merak, şeref kaygısına galebe ettiğinden hiddetini yendi:

— Ölüleri, dedi, diline alma da dürüst konuş, ne diyeceksen çabuk söyle!

Yani, büyük müjdeyi kolaylıkla söylemek istemiyordu. Onun için bu ihtarı mühimsemedi, zindan köşesindeki kanepeye, müsaadesiz, oturdu:

— Prensesim, dedi, siz İstranca ormanlarının yürüyüşe geçip meselâ Edirne’ye gelebileceklerine inanır mısınız?

— Hayır!

— Ebros’un (Meriç) ipek bir mendil gibi büküle büküle küçülüp yatağından çıkacağına, Edirne’nin odun pazarına sığışacağına inanır mısınız?

— Hayır!

— Ya göğün yere ineceğine inanır mısınız?

Teodosya yerinden fırladı, geveze ihtiyarın iki kulağını yakaladı, bütün kuvvetiyle çeke çeke bağırdı:

— Hayır, hayır, hayır. Fakat sen, behey mel’un herif, benimle eğlenmeye mi geldin, olmaz şeyleri sıralayıp beni zıvanadan mı çıkaracaksın?.. Maksadın nedir, dilinin altında ne var, açık söyle-sene!..

Yani, can acısıyla, şiir yapmaktan, kendine zarif görünen çılgırlar sıralamaktan vazgeçti, bir yandan prensesin pamuk ellerine sarıldı, bir yandan teşbihlere sararak yavaş yavaş sunmak istediği hakikati, çırılçıplak açığa koydu:

— Türkler Edirne’ye geldiler!..

Toedossya’nın zarif pençeleri ihtiyar gardiyanın sert ve uzun kulaklarından ayrıldı, gözlerine bir sersemlik doldu, dudakları, çatlak bir çilek gibi, açık kaldı. Söylenilen sözün doğruluğuna inanamıyordu. Yani’nin küstah bir cüretle istihza ettiğini sanıyordu. Fakat o pespaye adamın herhangi maksatla olursa olsun böyle bir cesaret gösteremeyeceğini bir nebze sonra hatırladı, hayretini neşeyle mübadele etti, gülden yumuşak parmaklarını gardiyanın nasırlı ellerine geçirdi, tebessüme benzeyen bir sesle yalvardı:

— Doğru söyle dostum. Allah aşkına doğru söyle: Türkler Edirne’ye geldiler mi?

— Geldiler prensesim, geldiler. Onları gözümle gördüm, hatta kendileriyle konuştu.

— Ağzını melekler öpsün ihtiyar. Şöyle otur, istersen kucağıma çık, bağdaş kur, neler gördüğünü birer birer, uzun uzun anlat.

Yani, bu geniş müsaadeden istifadeyi kendine yakıştıramadı, yine kanepeye oturdu:

— Tatlı tatlı, dedi, anlatıyordum; acele ettiniz, sözümü kestiniz, üstelik canımı da yaktınız. Şarap, yudum yudum içilir. Yemek lokma lokma yenilir. Güzel haberler de yavaş yavaş verilir. Siz, küpü birden devirmek, sahanı bir çırpıda boşaltmak istiyorsunuz, sözün tadını kaçırıyorsunuz.

Teodosya, dudaklarını ısırarak tahammül gösteriyordu. Yani, onun yeni baştan sinirleneceğini anladığından gevezeliği bıraktı, anlattı:

— Dadınız, istenilen çekmeceyi yarın verebileceğini söylediğinden sarayda fazla kalmadım, şehre döndüm. Maksadım biraz hava almak, sonra kaleye gelip sizinle buluşmaktı. Odun pazarında bir kalabalık gördüm, merak edip aralarına girdim. Ne görsem iyi. Bir cambaz takımı!.. Direkler, ipler, çemberler filân. İri iri adamlar o kalabalık önünde hüner gösteriyorlar, akla sığmaz oyunlar yapıyorlar, seyircileri şaşkına çeviriyorlar. Ben de bir yere sıkıştım, herifleri seyre daldım. Fakat daha ilk bakışta bu cambazların Türk olduklarını anladım.

— Nereden anladın?

— Mandaları kuzu, devekuşlarını piliç, değirmen taşlarını çakıl biçimine sokuşlarından.

— Böyle şeyleri bizim cambazlar da yaparlar.

— Güç yaparlar, prensesim, güç yaparlar. Sen bu koca Edirne'nin içinde benim iki boyumda tek bir adam gördün mü?.. Halbuki cambazların hepsi o boyda, o postta. Öyle de olmasa Türk'ün adım atışında "ben Türk'üm" diyen bir ses vardır. Anlayan kulaklar o sesi pek kolay duyar.

— Kulakların yanıldığı da olur. Eğer Edirne'ye geldiğini söylediğin Türkler bu cambazlarsa verdiği müjdenin mükâfatı sille olacak!

— Ben kuruntulamadım prensesim, gördüm ve... tanıdım.

— Kimi tanıdın?

— Dimetoka'ya gelip de evliyalari uşak yapan Türk'ü!

— Vay o da cambazların arasında mı?

— Arasında değil, başında. Dimetoka'ya getirdiği küçük dil-siz de yanında. Fakat bu sefer o dilsiz dil takmış: Çünkü çocuk, senden benden iyi konuşuyor.

— Sen de konuşun mu?

— Konuşmaz olur muyum hiç?.. Para toplamak için yanıma geldikleri vakit Dimetoka'daki ahbablığımızı söyleyiverdim.

— Türk ne dedi?

— Şaşırmadı, telâş göstermedi. Tatlı tatlı gülümsedi, boynuma sarıldı, kulağıma: “Beni unut, yoksa canını alırım” dedi.

— Sen ne dedin?

— Ne diyebilirdim? Peki deyip oradan savuştum.

Teodosya, dalgın dalgın düşündü:

— İyi ama, dedi, cambaz kılığına giren üç beş Türk burada ne iş görebilirler ki?.. Bunlar olsa olsa casusluğa yelteneceklerdir. Bu yüzden belki de ipe çekileceklerdir.

Yani, kasıklarını tuta tuta gülmeye koyuldu, üç beş dakika kahkaha kustu, sonra ciddileşti.

— Siz Türk'e gönül verirken Türk'ün ne demek olduğunu incelememişsiniz. Bir Türk, en azından, bir alay asker demektir. Yirmi Türk koca bir ordu yerini tutar. Şu hâlde Edirne'ye bir ordu girdiğine inanmak lâzım. Sizin cambaz deyip geçiverdiğiniz, casus sanmak istediğiniz yirmi Türk yok mu?.. Onlar bir günde, hatta bir çırpıda yirmi kale devirirler, yirmi de yeni kale kurarlar.

Ve oturduğu yerde Türklerden bahsetmeyi edebe, terbiyeye aykırı görüyormuş gibi ayağa kalktı, iki elini göbeğinin üzerine koydu:

— Prens, prenses, dedi, deminden size İstranca ormanları yürür mü, Ebros (Meriç) nehri yatağından küçüle küçüle çıkar mı, gök yere iner mi diye sormuştum. Eğer bunları, bu işleri olmuş görürseniz arada Türk parmağı olduğuna inanınız. Türk'ün elinden her şey, bizim aklımıza sığan veya sığmayan her şey gelir.

Teodosya yine dalgın dalgın sordu:

— Bu cambaz kılığına giren Türklerin de bir şeyler yapmak istediklerine ve yapacaklarına inanıyor musun?

— İnanmaz olur muyum hiç?.. Ben Atranos'ta, Dimetoka'da onların neler başardıklarını gözümle gördüm. Sonra bir Türk'ün boşuna bahçıvan yamaklığı yapmayacağını da öğrendim. Bu cambazlar da Edirnelileri güldürmek, beş on gümüş para kazanmak için buraya gelmemişlerdir. Mutlaka babanızın, kumandanlarınızın,

şehirlinin ve hepimizin başına çorap öreceklidir. Şehir almak, kral avlamak, ordular esir etmek gibi bir düşünceleri olmasa Türkler kılıklerini değiştirmezler, dillerini değiştirmezler, yüzlerini değiştirmezler. Böyle işleri onlar büyük bir ayıp, büyük bir günah sayarlar ve ancak yurtlarını genişletmek, şereflerini çoğaltmak uğrunda o ayıba, o günaha katlanırlar.

— O hâlde Edirne elden çıktı demek?

— Bugün çıkmadıysa yarın çıkacaktır!

— Biz ne yapacağız?

— Ben de size bunu soracaktım, müsaade buyurursanız cevabını da verecektim.

Aklını pek beğenen ve o akıl sayesinde Türklerle dostlaşmayı kendince kararlaştırmış olan geveze ihtiyar, bir zekâ şaheseri sayageldiği planını, genç prensese ağız açtırmaksızın aşkla, şevkle anlattı:

— Görüyorsunuz ya, dedi. Çok gören çok iyi düşünebilirmiş. Siz, yirmi yıl bu güzel kafanızı yorsanız benim bulduğum çareyi bulamazdınız, řu zindandan tehlikesizce, dağdağasızca, sessizce kurtulup sevgililerinize kavuşamazdınız. Onun için ihtiyar kölenizin kadrini bilin, Türklerin bana kem gözle bakmamalarına yardım edin.

Yani'nin planı belki basitti. Fakat devrin içtimaî mihverlerini derinden derine kavramış, asilzadeler zümresindeki ahlâkî sarsıntıyı tamamıyla ihata etmiş olduğunu da gösteren bir düşünce mahsulüydü. Çünkü Teodosya'yı kale muhafızı olan asil zabite kaçirtmak istiyordu. Zeki ihtiyarın mülâhazasına göre Bizanslı bir asilzadenin namusunu, şerefini ve bütün iradesini güzel bir kadın tebessümüyle satın almak mümkündü. Eğer o tebessüm, Teodosya gibi gerçekten dilber, aynı zamanda prenses bir dişinin dudaklarında belirirse bir değil, bin asilzadenin kalbi, aklı ve ruhu zincire vurulabilirdi, çamurdan çamura atılırdı.

İşte bu kanaatle Teodosya'yı zindanda muhafazaya memur ve bu mühim işten şahsı hesabına mesul olan asil zabite, kızın aşk ilân etmesini teklif ediyordu. Onun bu esasa istinat ettirdiği plan řu şekilde çizilmiş bulunuyordu: Prensese, kale muhafızıyla görüşmek isteyecek, genç zabitle yüzleşir yüzleşmez, şuuru sarsılmış, iradesi gevşemiş, bir âşık durumuna bürünerek yalancıkdan ahlar, oflar çekecek ve sonunda: “Seni sevdiğim için buraya atıldım. Beni kurtar!” diye haykıracaktı. Asil zabitin bu vaziyete karşı kayıtsız kalmasına

imkân yoktu. Çünkü o, Bizans saraylarında kuşanılan muhafızlık kılıcının muhabbet tellâllığına da işaret teşkil eden bir nevi peştamal olduğunu bilen, bu bilgiyle prenseslerin, imparatoriçelerin her türlü sefil dileklerine yardımcı vazife tanıyan bir zümreye mensuptu. Bu bakımdan prensesin küçük bir imasıyla o tellâllığa terettüp eden hizmetleri yapmaya koştuktan gurur duyacaktı ve şu hâle göre de prensesin kendisine gönül vermesinden sevinç delisi olacaktı. Gerçi tekfurun gazabına uğramak ihtimali, önüne konulan prenses kalbini hemen taç edinmesini müşkülleştirmez değildi. Lâkin Teodosya'nın ahlârına, oflârına katılacak çapkın açılmalar, saçılmalar, kısa bir lâhza içinde muhakkak ki onu düşünemez biçime sokacaktı.

Bu suretle zabitin iradesi mağlup edildikten sonra yapılacak iş, zindandan güle oynaya uzaklaşmaktan ibaret kalıyordu. Nereye gidileceği planda düşünülüyordu. Çünkü asil zabitin, muhafazası kendine bırakılan mahpusu, yüksek bir aşk hayatı yaşamak hülyasıyla, mahpustan çıkarması lâzımdı. Bu cihet temin olununca söz, Teodosya'ya ve ona yoldaşlık edecek olan gardiyana kalıyordu. Onlar, zabit tarafından nereye götürülmüş olurlarsa olsunlar, çarçabuk iradelerini kullanacaklar ve bir yol bulup Türklerin yanına koşacaklardı. Bu işi yaparken belki asil muhafızın burnuna bile açıktan gülüvereceklerdi. Çünkü mahpus kaçırmak gibi büyük bir suç işleyen o gafil zabitin bağırıp çağırmasına ve kendilerine alıkoymaya çalışmasına imkân yoktu.

Prens, büyük bir hatip talâkatı takınarak planını izah eden ihtiyar gardiyani sükûnetle dinledi, uzun bir mülâhaza geçirdi, bir hayli hesap yürüttü, sonra neşeli neşeli gülümsedi:

— Fikrini, dedi, beğendim. Sen yarın erkenden saraya git, çekmecem al. Buraya gelirken de, muhafız Yuvanis'e benim kendisini görmek istediğimi söyle. Onu kolayca kandıracağımı umuyorum. Bir kere düşündüğün gibi davranıp buradan çıkalım, işin ardını getirmek kolay!..

Yani, çalımı bir edayla prensesi selâmladı. Ona hem hürriyet, hem saadet temin ettiğini, aynı zamanda kendisini de rahat bir hayata namzetlediğini düşünerek gurur duyuyordu, koltukları kabara kabara hücreden çıkıyordu. Halbuki Teodosya, onun planında çok esaslı tadiller yapmıştı ve Türklerle temas etmek meselesini bambaşka şekilde başarmayı tasarlamıştı.

İhtiyar, genç kızın böyle mahrem düşünceler geçirdiğini tabiatıyla sezmediğinden, o geceyi mağrur bir istirahat içinde geçirdi ve ertesi

sabah, günlük işlerini bir çırpıda görerek ve bu sefer âmirlerinden izin almaya da lüzum görmeyerek, zindandan dışarı fırladı. Zihninde iki maddelik bir program vardı: 1- Atranoslu asil ailenin evine gidip çekmeceyi almak. 2- Zindana dönüp kale muhafızını prensesle birleştirmek!.. Dimetoka'daki yamağı tarafından yapılan davete icabeti, prensesin zindandan kurtulmasına talik ediyordu. Daha doğrusu, Türklerin yanına, güzel prensesle gitmek istiyordu.

Bu programın ilk maddesinden kurtulmak için sabırsızlandığından sokakları genç adımlarla aşırıyordu. Hâmillerinin evine varınca da aynı sabırsızlığa mağlup oldu, oturup dinlemeye lüzum görmedi. Kısa bir selâm vererek evin hanımından çekmeceyi istedi. Telâşını mazur göstermek ve madamı da telâşlandırmak için: “Vaktim dar. Prensес hazretleri birden beş bine sayıncaya kadar gidip gelmelisin dediler. Kendilerine fazla sayı saydırmak saygısızlık olur. Hemen dönmeliyim” demişti. Fakat madam, evin sahibi madam, onun bu telâşına karşı tuhaf bir hayret gösterdi:

— Ne diyorsun usta Yani, dedi, anlamadım. Çekmece ne, prenses kim? Rüya mı görüyorsun, yoksa sayıklıyor musun?

İhtiyarın gözleri büyüdü, ağzı karış karış açıldı, yüreğine bir çarpıntı geldi, dili tutuldu, dizleri titredi, felce uğruyormuş gibi tepeden tırnağa kadar ihtilâclar geçirmeye başladı. Kadının ciddi konuştuğu yüzünden belli olduğu için gardiyanın da ıstırabı kuvvetliydi. Beyninden vurulmuşçasına sendeliyordu. Neden sonra, biraz kendini toplayabildi, kekeledi:

— Saraydan... saraydan... siz... çekmeceyi alamadınız mı?

“Hayır” dense bütün ıstırabı geçecek, akli ve iradesi yerine gelecekti. Fakat madamın:

— Ne çekmecesі Yani?.. Benim böyle bir şeyden haberim yok. Rüya görme, sayıklama!

demesi üzerine kendini kaybeder gibi oldu, bulunduğu yere yığıldı, yanık yanık inlemeye koyuldu:

— Merhamet, merhamet. Benimle eğlenmeyin, beni prensesin yanında lekelemeyin!..

Ev sahibi kadın hâlâ tecahül ediyor, hâlâ bir şeyler anlamamış gibi görünüyordu. Yaman bir felâketle karşılaştığına tam bir kanaat getiren Yani de, boyuna inleyip yalvarıyordu. İşte bu sırada aile reisi Atranoslu asilzade odaya girdi, yerlerde sürünen ihtiyar gardiyana şöyle bir baktı, düzmeliği pek belli bir hareketle sordu:

— Ne oluyor, bu adam ne istiyor ve neden mustarip görünüyor?

Kadın omuzlarını silkti:

— Anlaşılmaz bir şey, dedi, galiba çıldırmış. Demin geldi, “Çekmeceyi verin” diyip karşıma dikildi. Ne çekmecesini dememe kalmadı, çırpınmaya başladı.

Asil adam, bu cevabı alır almaz, kapıya gitti, hızlı hızlı birkaç isim haykırdı ve sonra biraz içeriye üşüşen dört beş hizmetçiye Yani’yi gösterdi, namert emirler sıraladı:

— Bu herifi sürüyün, kapı dışarı atın. Bir daha eve girmesine de müsaade etmeyin. Dimetoka’da Türk casuslarına kılavuzluk ettiği yetmiyormuş gibi, şimdi de deli görünüp bana oyun oynamak istiyor!..

Yani, bir kelime söyleyemeden apar topar dışarı çıkarıldı, sil-lelenerek ve tekmelenerek sokağa fırlatıldı. Şimdi şuuru salyaya çevrilip dudaklarından sızıyor, bütün gururu ve ümitleri birer sızı olarak belkemiğinde, kalçalarında, kaba etlerinde alev alev yanıyordu. Bir yığın çamura dönmüştü, atıldığı yerde sessiz sessiz hüsrânını inliyordu.

Hakikat şuydu: Atranoslu asilzadenin karısı, prensesin yüzü-ğünü alır almaz saraya koşmuş, kızın dadısını görerek ve keyfiyeti anlatarak çekmeceyi almıştı. Eve dönüşte macerayı kocasına söyledi; çekmeceyi gösterdi, Yani’nin sabah erken gelip emaneti alacağını da haber verdi. Herif, bu hikâyeyi büyük bir heyecanla dinlemişti. Söz bitince kaşlarını çatı, kısa bir düşünce geçirdi, sonra yerinden fırlayarak çekmeceyi yakaladı, karısının, kızlarının, yeğenlerinin, baldızlarının korkak ve şaşkın gözleri önünde, kapağını söktü, içindeki elmasları, incileri, zümrütleri, altınları ortaya döktü, deli deli gülerken mühimce bir yekûn gösteren bu serveti yanı başındaki kalabalığa gösterdi:

— Siz, dedi, bunları Yani’ye vereceksiniz ha? Öyleyse topunuzun aklına turp sıkayım.

Ve o çeşit taşları, sikkeleri okşaya okşaya, kendi sefil düşüncelerini anlattı:

— Prensese, belki kaçmayı kuruyor, bu serveti o uğurda feda etmek istiyor. Edirne tekfuruna sadakatim sebebiyle prensesin bu düşüncesini önlemek borcumdur! Sonra şehrin vaziyeti naziktir. Yarın, öbür gün Türklerin hücumuna uğramamız muhtemel. O hücumun sonuysa meçhul. Eğer, şehir, yüzde doksan dokuz nispetin-

de umulduğu gibi, elden çıkarsa, bize de göç etmek düşecek. Siz göçün ne demek olduğunu bilmezsiniz. Fakat ben genç yaşında, o felâketi tattım, Adreynos'tan buralara, bin türlü meşakkat çekerek, geldim. Onun için elimizde yeni bir yurda rahatça gitmek ve kolayca da, yeni bir yuva kurmak için, bol para bulunması lâzım. Ulu Tanrı, bizi bizden önce düşünerek işte muhtaç olduğumuz serveti ayağıımıza gönderiyor. Bu ilâhî lütfun kadrini bilelim, hazinemizi koruyalım, saklayalım. Şayet korktuğumuza uğramazsak, serveti sahibine iade ederiz.

İrtikâp etmeye hazırlandığı suçu Tanrının yardımına bağlamaktan çekinmeyen asil hırsızın sözleri, odada bulunanları muhtelif düşüncelere sürüklemişti. Genç kızlar, çekmecedan dökülen kıymetli taşların, sarışın sikkelerin cazibesine kapılmışlardı, herifin hareketini alkışlamaya hazırlanıyorlardı. Aile kadrosunda ikinci, üçüncü mertebede bulunan ve bu sebeple de, o servete alâkalarını zayıf bulan yeğenler, baldızlar “mahrumu fasik” durumuna düşmek için hazineden müspet hisse istemeyi tasarlıyorlardı. Hırsızın karısıysa, çekmeceyi saraydan alanın kendisi olmak dolayısıyla, ileride yüz gösterecek gürültüleri, sorguları düşünüp telâş ediyordu. Asil hırsıza ilk cevap veren de, o oldu:

— Aziz dostum, dedi, çekmeceyi alıkoymak kolay. Lâkin işin yarın meydana çıkacağını da düşünmek gerek. Prenses, meseleyi babasına anlattırsa, ne yapacağız?

Cesur asilzade kıvrak bir kakhaha kopardı:

— Hele, dedi, düşündüğün şeye bak. Çekmeceyi sana bir düzine şahit yanında mı verdiler?.. Eğer öyle yapılmasında mahzur olmasaydı, senin zahmete girmene de hacet kalmazdı, çekmece herkesin gözü önünde zindana yollanırdı. Bu işin, o şekilde yapılamaması, çekmeceyi isteyen de, veren de, arada vasıtalık yapan da, bir suç işlediklerini bilmelerindendir. O hâlde, endişelenmek saçmadır: Ne prenses dâvâcı olabilir, ne Yani ağzını açmak cüretini gösterir, ne de dadı suçunu itiraf eder. Farz edelim ki bu tahminim yanlış çıksın, prenses babasına şikâyetle bulunsun, dadı da çekmeceyi sana verdiğini söylesin. Sen ahmak değilsin ya. Üç istavroz çıkarır, bu işten haberin olmadığını söylersin, dadıyı hırsız mevkisine düşürürsün. Bunu yapamazsan daha kolay bir yol var: Çekmeceyi Yani'ye verdim dersin. Onunla sen, hırsızlık töhmetiyle yan yana gelince, şüphe yok ki, suç sana değil, ona yükletilir. Çünkü sen

asilzadesin, o bir pespayedir ve suç, asillerden ziyade öyle ayak takımına yakışır!..

İşte Yani bu sefil muhavere sonunda verilen karar üzerine tasvir ettiğimiz muameleyi görmüştü, sokağa atıvermişti.

Zeki ihtiyar, ev sahibi kadının daha ilk karşılaşmada takındığı tecahül tavrı üzerine neticeye intikal ettiğinden sersemleşmiş, biraz geçince hakikati bütün açıklığıyla kavrayarak manevî bir felce uğramış bulunuyordu. Dayak yiye yiye sokağa atılınca bir müddet bedenî ve hissî ıstıraplarıyla baş başa kaldı, kımıldamaksızın inledi, sonra kendini toplayarak yerinden kalktı, bir duvara dayanarak vaziyetini tahlile koyuldu.

Zindandan kurtulmak ve Türklere kavuşmak saadeti uğrunda küçük prensesin bu büyük ziyanı hoş görmesi mümkündü. Daha doğrusu Teodosya'nın bu işe kızmasına ve kızgınlık yüzünden bir şeyler yapmasına imkân yoktu. Çünkü para hırsına mağlup olarak yaygara koparır, babasına haber yollayıp, macera üzerinde incelemeler yapılmasında ve cezalar verilmesinde ısrara kalkışırsa, öbür iş tamamıyla suya düşecekti. Genç prenses, kaybolmuş bir çekmeceyi buldurmak için hayatî bir kıymet verip durduğu "Türklere kavuşmak" meselesini feda edemezdi.

Şu pek mantikî mülâhazaya göre elemelenmek, çırpınmak ve hele korkmak doğru değildi. Yani de böyle düşününce, biraz müşterih oluyordu. Lâkin, asil olduklarını iddia eden, asil olmayanlara çok yüksekte bakan şu ailenin, el ve dil birliği yaparak, kendisini künden den atlatmalarını, ahmak ve miskin bir adam yerine koyup şöyle bir oyun oynamalarını bir türlü affedemiyordu.

Hele yediği dayağı hazmetmek, bir türlü elinden gelmiyordu. Dimetoka'da, bir alay evliya tarafından omzuna yükletildiğine, bir gaflet dakikasında, inandığı şerefli vazifeyi bile, prensten dayak yememek için yamağına devretmekte tereddüt etmemişti. Bin türlü külfete, sıklete tahammül ederek bütün ömründe yememeye çalıştığı dayağın aliyyülâsını işte bu asil ailenin himmetiyle tatmış bulunuyordu ve bu işten onarılmaz, kapanmaz bir yara almış gibi ıstırap duyuyordu. Dayak işi olmasa çekmece rezaletini belki unutacaktı. Gerçi o rezaletin bir ucu da zekâsına dokunuyordu, kahpece aldatılmış olmaktan gururu inciniyordu. Prenses, şüphe yok ki, bu hadiseyi kendinin ahmaklığına şahit tutacak ve bundan sonra hiçbir fikrine kıymet vermeye yanaşmayacaktı. Fakat, dayak meselesi bilhassa gücüne gidiyordu.

Yani, hayli düşündü, bir şeyler yapmak ve gururunu mahzuz edecek şaheser bir hamle yaratmak ihtiyacından kurtulamadı, her yanında kımıldayıp duran sızılar, bu ihtilâcı yelpazeliyordu. Nihayet iyi bir şekil tasarladı, her beğendiği fikrin doğumunda yaptığı gibi Arşimetleştirdi:

— Buldum, buldum, dedi, bu kepezelere çaldıkları parayı kusturacağım.

Ve yumruklarını hırsız ailenin evine doğru gayzla, nefretle salladı, sızlayan yerlerini elleriyle okşaya okşaya, yola düzeldi, odun pazarına gitti. Vakit henüz erkendi. Oyun başlamamıştı. Bununla beraber meydan kalabalıktı. Belki bin, belki bin beş yüz kişi üst üste yığılarak, bir gün içinde bütün şehri şöhretlerine meclup eden cambazların sahneye çıkmalarını bekliyordu.

Yani önüne geleni iterek, her adımda bir ayak çiğneyerek ve eteğe basarak, seyirci halkasını bir noktadan yardı, sahayı çevreleyen ipi aştı, on tekerlek üzerine kurulu köşkün yanına kadar gitti, orada baş başa verip konuşan iki oyuncunun yanına sokuldu:

— Affedersiniz babayığitler, dedi, ben Edirne zindanının gardiyanıyım. Daha önce, Dimetoka prensinin baş bahçıvanıydım. Sizin başınız, baş arkadaşınız Dimitriyos’la görüşmek istiyorum. Ona gizlice söylenecek sözlerim var. Her ne kadar zahmetse de, kendisini buraya çağırın, yahut beni onun yanına götürün.

İki genç cambaz birbirine bakiştı ve sonra içlerinden biri soru:

— Dimitriyos kim, anlamadık.

— Dilsiz İlya’nın amcası.

Ve kendisiyle konuşan gencin kulağına eğildi:

— Ben, dedi, düşman değilim, dostum. Dimitriyos dün cüce kılığındaki İlya’yla parsa toplarken benimle konuştu. Hatta buraya gelmemi söyledi. Siz anlamamazlığa gelmeyin de, ona haber verin.

Delikanlılar yine birbirlerine bakışıp gülüşürlerken, köşkün kapısı açıldı, kır saçlı perukasıyla Kara Abdurrahman’ın sert ve lâtif yüzü görüldü. İlâhî bir tecelli kadar kıymetli bulunduğu bu görünüş önünde Yani hemen yerlere eğildi:

— Aziz Dimitriyos, dedi, ocağına düştüm. Beni inmeye uğramaktan, kötürüm olmaktan, yatalak kalmaktan, sürüm sürüm sürünmekten kurtar. İrzımı yıktılar, üstelik bir de dayak attılar. Senden gayri sığınacak yerim yok.

Yavaş, fakat yanık söylüyordu, bir yandan da ağlıyordu. Abdurrahman, seyirci kütlesini hızla gözden geçirdi ve ihtiyarın ne dediğini, aradaki mesafe genişliğinden dolayı, kimsenin duymadığına kanaat getirdikten sonra, elini Yani'ye uzattı:

— Gir, dedi, içeri gir. Gevezeliğini şu kalabalık duymasın!..

Bir saat sonra, ihtiyar gardiyan seyirciler arasındaydı, heyecanlı bir dikkatle oyunları seyrediyordu. Abdurrahman'la baş başa yaptığı uzun konuşmadan, fikrine sükûn, kalbine emniyet gelmiş benziyordu ve sızıları da dinmiş görünüyordu. Çünkü yüzünde ekşilik yoktu, eliyle kalçasını, belini, baldırını yoklamıyordu. Yalnız heyecanlıydı ve oyuncuların numaralarını, âdeta içiyor, yutuyor gibi, derin bir dikkatle gözden geçiriyordu.

Bugün cambazlar Türk oyunlarını taklit ediyorlardı. Takımın başı durumunda bulunan Abdurrahman, selis Bizans lehçesiyle verdiği uzun bir nutukta: Türklerin, başka milletler tarafından taklit olunamayacağını iddia ederek övündükleri oyunlardan birkaçını, onlardan aşağı olmamak şartıyla, yapacaklarını söylemiş ve bu oyunlar hakkında bir hayli izahat vermişti, yapılan oyunlar arasında, keçeyle kılıç sallamak, uzun direkler üzerine asılmış para dolu keseleri okla delmek gibi hünerler de vardı.

Halk, imrene imrene, bu oyunları seyredirken hayvanların içinde barındıkları kafesten bir ayı çıktı, sahayı iki üç kere devrettikten sonra, havaya attığı mendilleri kılıç darbesiyle ikiye bölerek bir köşede kendi başına hüner göstermekte olan cücenin yanına geldi, onunla elleşmeye girişti. Cüce de kılıcını bir yana atmış, ayıyla el şakası yapmaya koyulmuştu. Hiç de fevkalâdelik sezdirmeyen bu lâtife, üç beş dakika geçmeden tatsızlaşmıştı, ayının homurdana homurdana ayağa kalkıp cüceye saldırması yüzünden tehlikeli bir şekil almıştı. Öbür oyuncular, bu değişikliğin farkında değillermiş gibi, yine kendi hünerleriyle meşgul oluyorlardı, ayıyla cücenin ciddileşen güreşine alâka göstermiyorlardı. Fakat halk, at üstünde dört nala koşarken, yere konmuş karpuzları birbiri ardından, biçimlerini bozmadan, ikiye bölen silâhşorları bırakıp öbür sahneyi seyre dalmıştı.

Ayı, neredeyse kızmıştı, cüceyi altına almak istiyordu. Küçük cüsseli oyuncu da, garip bir inatla, onu silleleyip duruyordu. İşte bu sırada Yani, sıkılmış, oyunu seyretmekten bıkmış gibi, bir iki gerindi, yerini bırakarak ve halkı ayıra ayıra yürüyerek sahneden uzaklaşmaya başladı. Kimse onun omuz çarpmasına, dirsek ham-

lesine kulak asmıyor, ayıyla cücenin güreşinden göz ayırmıyordu. Fakat cüce, sanki, Yani'nin hareket etmesini bekliyormuş gibi, tam o esnada bir çekingenlik gösterdi, hayvanın önünden uzaklaşmak istedi. Ayı, ardını bırakmadı, atıldı ve bu durumdan yeni ve pek heyecanlı bir sahne peyda oldu. Şimdi, korkmuş görünen cüce kaçıyordu, kızgınlığını muhafaza ettiği sezilen hayvan da onu kovalıyordu.

Küçük oyuncu bir iki kere sahayı devredip bu ayıdan kurtulamayacağını anlayınca, Yani'nin evvelce işgal ettiği noktadan, ipi atladi, seyircileri çiğneye çiğneye sokaklara doğru koşturdu. Ayı da, aynı yerden, aynı suretle ve homurdana homurdana yürüyerek, onu takip etmeye devam ediyordu.

Geçiş mıntikasında yaman bir panik yüz göstermişti, herkes telâş ve korku içinde çırpınarak birer yana savuşuyordu. Oyuncular da, şaşırılmış ve ne yapacaklarını bilemiyormuş gibi, duralamışlardı. Halk, oyunun cazibesıyla, ayı ve cüce sahnelerinin âkibetine taallûk eden merak arasında bocalıyordu. Sahayı bırakmak istemiyorlardı, hayvanla küçük oyuncunun ne yapacaklarını öğrenmek ihtiyacından da, sıyrılamıyorlardı.

Abdurrahman işte bu karışık vaziyette sesini yükseltti:

— Kıryalar, kıryeler, dedi, telâş etmeyin. Bizim cüce yel gibi uçar. Ayı değil, yarış atı bile ona kolay kolay yetişemez. Zaten ayının yaptığı da cilvedir. Biraz sonra aklını başına alıp buraya dönecek ve pek sevgili dostu olan cücemizin elini öpüp yaptığı densizliği affettirecektir. Siz, yerinizde kalın, numaralarımızı seyredin. Bununla beraber, cüceye bir şey olur diye korkuyorsanız, arkadaşlardan ikisini yollayayım, terbiyesizleşen ayıyı kulağından tutup getirteyim.

Bu da bambaşka bir numara olacağı için, seyirciler bir ağzıdan bağırdı:

— Evet, evet hayvanı getirin!..

Abdurrahman, oyuncuların en iri boylularını, o iki çam azmasını işaretle yanına çağırıyor, yüksek sesle emir verdi:

— Haydi, koşun, koca oğlanı buraya getirin!..

Onlar, hayvanla cücenin izine atılırlarken, bir sürü seyirci, de, biraz uzaktan, kendilerini takip ediyordu. Fakat ayıyla küçük oyuncu sahadan hayli uzaklaşmışlar ve önlerine tesadüf eden insanları telâşa düşürerek, birkaç sokak aşmışlardı. Kendilerine tesadüf bulunduğu zamansa, cüce bir eve dalmış, ayı da arkasından süzülüp girmiş bulunuyordu. İri boy oyuncular, arkalarında bir yığın halk

sürükleyerek, aynı evin önüne geldikleri vakit, tereddüt etmediler, içeri girdiler ve... kapıyı kapadılar.

Burası, elbette anlaşılmıştır ki, Atranos'tan Edirne'ye hicret eden ve Yani'ye oyun yaparak prensesin çekmeceğini çalan asilzadenin konağıydı.

Yani, cambazlar köşkünde kararlaştırılan plana göre, doğruca oraya gelmişti. Cüce kılığındaki Sevindik, hesaplı adımlarla, onu takip ettiği gibi ayı da, yine hesaplı bir yürüyüşle, Sevindik'in izinde sokakları aşırıp aynı yere ulaşmış bulunuyordu.

Onların ardına düşenlerden hiçbiri bu kaçışlarda, kovalanışlarda Yani'nin kılavuzluk ettiğini anlamış değildi. Mesafeler ustalıkla tespit olunduğu ve Yani de, dönüp ardına bakmadığı için, plan, kimseye sezdirilmeden tatbik edilebilmişti. En müşkül görünen nokta, ihtiyar gardiyanın eve girmesiydi. Bu müşkülü tesadüf halletmiş, evin kapısı açık bulunduğundan ilkin Yani ve arkasından cüceyle ayı içeri girmişti. Romanımızın başında ve Boğaz'ı geçme sahnelerinde kendilerini tanıdığımız Kara Aygud'la, Kara Boğa'nın, şimdi cambaz rolü yapan, o iki dev cüsseli Türk'ün, oraya gelmeleri anındaysa, asilzade hırsızın evi telâş içindeydi. Kapı önüne inen değil, ortada dolaşan tek kimse yoktu. Çünkü Yani'yi sellemehüselâm içeri girmiş görüp de, birer sopa, birer süpürge yakalamaya ve onu döve döve, dışarı atmaya hazırlanan uşaklar, henüz aradıklarını bulamadan yüzü gözü boyalı bir küçük adamın iltica ifade eder gibi durumda, koşa koşa, eve daldığını görünce şaşırmışlar, acip cüceyi homurda homurdana heybetli bir ayının takip ettiğini görür görmez de sığınacak bir köşe aramak kaygısına düşüp, çil yavrusu gibi iç odalara dağılmışlardı.

Yani'yle Sevindik ve ayı, üç dost gibi, baş başa verip evi gözden geçirdikleri sırada, Kara Boğa'yla Kara Aygud, kendilerine katılmış, sokak kapısı da, bu kafiyeyle oraya kadar, fakat uzaktan, takip eden halkın yüzüne kapatılmıştı. Sevindik, koca emmi diye andığı ve kendilerini o isme birer de numara katarak çağırdığı yiğitlerin gelip cemiyete iltihak etmeleri üzerine elini Yani'nin omzuna koydu.

— Haydi, ihtiyar, dedi, önümüze düş. Bizi ev sahiplerine tanıttı!..

Lâkin Yani'nin bu ihtara uyarak, kılavuzluğa girişmesine hacet kalmadı. Bir ikisi, madamların, matmazellerin bulundukları odalara kadar kaçmış ve eve ayı girdiğini haykıra haykıra, haber vermiş olan uşakların yaygarasından telâşa düşen Atranos'tan gelme asil-

zade, yine telâşla, ne yaptığının farkında olmayarak, eline koca bir kılıç almış, baskıncıların bulunduğu yere gelmiş olduğundan Yani'ye yükletilen vazife, tabiatıyla onun omzuna geçti. Çünkü herif muhakemesiz bir atılışla ortaya çıkmış bulunuyordu. Uşakların “ayı” dedikleri, şeyin ne olduğunu bile belki düşünmüş ve kavramış değildi. Fakat sofaların birinde, başları tavana degecek kadar uzun boylu, garip kıyafetli, iki korkunç adamla onların yanında bir çoban köpeği uysallığıyla yalanıp duran heybetli ayıyı görür görmez akli başından gitti, elindeki kılıç yere düştü, ağzında bir çığlık belirlerken adımları hızla geri döndü ve bir lâhza içinde o da uşakların arasına katılmak üzere ortadan kayboldu.

Üç Türk için bu görünüş ve bu siliniş kâfiydi. Hangi kapıdan girerek planlarının üst tarafını tatbik etmeye koyulacaklarını artık anlamışlardı. İçeriden ve biraz derinden akseden bağırmlar, çığırmlar da takip olunacak istikameti ayrıca işaret ediyordu. Bu sebeple, Sevindik, pek ferasetli bir mahlûk olduğu bakışlarından anlaşılan ayıyı önüne, koca emmilerini ardına taktı, kendi izlerinde yürümesini de Yani'ye emrederek, hırsız asilzadenin açık bıraktığı kapıdan ikinci bir sofaya geçti.

Burada üç dört oda vardı, hepsinin kapıları kapalıydı. Lâkin içlerinde insan bulunduğu, dışarı dökülen karışık çığlıklardan anlaşıyordu. Sevindik, ilkin en baştaki odaya yanaştı, kapıya bir iki yumruk vurdu:

— Açınız, dedi, yoksa kırarız, sizin de kemiklerinizi kırılan kapı gibi darmadağın ederiz.

O oda içindeki çığlıklar bu ihtar üzerine diner gibi oldu, bitişik odalardaki vaveylalarsa çoğaldı. Tehlikeyi eşik önünde sezenler, kendilerini hissettirmemek için susuyorlar, ötekiler de bu tehlikeyi uzaklaştırmak kaygısıyla feryadı artırıyorlardı. Sevindik, üç dört saniye bekledikten sonra, emrini tekrar etti:

— Açınız, korkmayınız. Canınıza ilişecek değildir.

Yine cevap verilmeyince, yerini Kara Boğa'ya bırakarak geri çekildi ve iri boy adamın kapı önüne gelmesiyle kapının ardına devrilmesi arasında da, ancak bir iki dakikalık zaman geçti. Şimdi ev sahibinin üç kızıyla, baskıncılar yüz yüze gelmişti. Hayır, yanlış söyledik. Sevindik'le arkadaşları, yarı çıplak, yarı giyimli üç baygın kızın boylu boyuna yere uzanmış hareketsiz vücutlarıyla karşılaşmışlardı. Ayının mükemmel bir Bizans lehçesiyle konuşarak

kapı önüne geldiğini görünce kendilerinden geçerek, halılar üzerine yığılıvermişlerdi.

Sevindik, odayı fırıl fırıl dönen ayıya, baygın kızları gülümseye gülümseye gösterdi:

— Yala, ayılt!..

Ayı, mahzuz bir uysallıkla bu emri yerine getirirken, berikiler öbür odaları ziyarete gittiler. İkişer üçer dakika içinde kapıları açarak, kimi baygın, kimi bayılamayacak kadar medhuş olan ev halkını ortaya çıkardılar ve uşaklarla hizmetçileri ayırıp, ayının yalayıp ayılttığı kızlar da dahil olmak üzere, bütün aileyi bir sofaya topladılar.

Ayı, Sevindik'in yanı başında duruyor, gözlerini süze süze emir bekliyordu. Asilzade hırsızda ve çoluğunda çocuğunda aklın zerresi kalmamıştı. Hepsinin idrâki, duygusu dumura uğramış gibiydi. Bakıyorlar, fakat görmüyorlardı. Duyuyorlar, fakat anlamıyorlardı. Sevindik, bir müddet onların bu perişan hâllerini gözden geçirdi. Sonra kollarını göğsüne kavuşturdu:

— Şu ihtiyar Yani'nin, dedi, çekmecesini çalmışsınız. Üstelik kendisini dövmüşsünüz. Geldi, bize dert yandı. Biz cambazlıkla geçinir adamlarız. Lâkin düşkünlere yardım etmeyi, bize sığınanlara iyilik yapmayı borç biliriz. Çünkü, bir iyiliğin bin kazayı önleyeceğine inanırız. Her gün birkaç kazayla yüz yüze geldiğimiz için de, bu inanca göre davranırız, boyuna iyilik yapmaya savaşıyoruz. Yani'nin derdine işte bu sebeple ilgi gösterdik, ondan çaldığınız çekmeceyi kendisine geri verdirmeyi üzerimize aldık, buraya kadar zahmet edip geldik. Kulaklarınız, burunlarınız, dudaklarınız size gerekliyse hemen çekmeceyi getirirsiniz. Bu işi hızla yapmazsanız, çekmeceyi yine alırsınız. Fakat siz dudaksız, burunsuz kalırsınız!..

Aydan ve onu küçücük bir tehlike seviyesine indiren iri boy adamlardan korkup da, şuursuz ve duygusuz birer yığına dönmüş olan ev halkı, ilk lâhzada bu ihtarın, bu tehdidin, ne kelimelerini duydu, ne mefhumunu kavradı. O hissî dumuru yine devam ediyordu, gözlerde bir bölülük kararıyordu. Lâkin Sevindik'in işaretiyle ayı homurdanmaya, Kara Boğa'yla Kara Aygud da birer bıçak çıkararak keskinliğini muayene eder gibi onların tırnaklarına yavaş yavaş sürtmeye başlayınca vaziyet değişti, hırsızlar kümesinde idrâk kırmıldanışı sezildi. Gözler artık şuur hissettiriyor, dudaklar oynuyor, yüzlerdeki renk değişiyordu.

Sevindik, işte bu durumda sözlerini tekrar etti:

— Ya çekmeceyi dedi, getirirsiniz, yahut her birinizi kulaksız, burunsuz bıraktıktan sonra, onu kendimiz bulup alırız.

Uyanıklık bu korkunç ihtar üzerine tekemmül etti, yalvarmalar ve ağlamalar başladı. Sevindik, boyuna yakışmayan bir vakarla sert işaretler yaparak bu matemli yaygarayı hemen kestirdi:

— Göz yaşlarınızı, çığlıklarınızı, dedi, sonraya bırakın. Biz gidince bol bol ağlayın, bol bol çığışın. Bize yalnız çekmece lâzım.

Ev sahibi, bağları bozulmuş olan dizlerini güçlkle yerden kaldıracıldı, her yanı titreye titreye ayağa kalktı.

— Çekmeceyi, dedi, getireyim. Fakat, bizi affedeceğinize söz veriyor musunuz?

Kara Boğa, gürleri gibi cevap verdi:

— Bizimle alışverişte şart koşulmaz. Biz yalnız emrederiz. Emirlerimizi de eksiksiz gediksiz yaptırırız. Sen de dilini kıs, çekmeceyi getir!..

Biraz sonra “asil düşünceler, kibar mülâhazalarla” çalınmış olan çekmece Sevindik’in önündeydi. O, kapağı sökükle hazineye el değdirmeyerek Yani’yi çağırıldı:

— Al, dedi, sahibine götür. Eğer içinden alınıp da, saklanmış bir şey varsa haber verirsın, biz de yine buraya gelip eksikleri şu adamların burnundan sızdırırız.

Yani, el etek öperek teşekkürlerini sunarken, Aygud Alp, demir elini onun omzuna koydu:

— Bir küçük hesabımız daha var, dedi. Onu da çabucak görelim, temizleyelim. Seni dövdüren kimdi, döven kimlerdi?

İhtiyar parmağıyla, ev sahibi asilzadeyi gösterdi:

— Emir veren buydu, dövenler uşaklardı.

— Öyleyse kenara çekil, mazlumlar öcünün nasıl alındığını gözünle gör!

Şimdi uşaklar da kapatıldıkları odadan çıkarılarak, sofaya getirilmişlerdi, yüzükoyun yatırılıp birer birer kamçılanıyorlardı. Ev sahibi dahi aynı suretle ve mufassal şekilde dövüldükten sonra, Aygud Alp, asil aileye ve uşaklarına şu sözleri söyledi:

— Ulu bir Tanrı vardır. Kapalı yerlerde, karanlıkta işlenen günahları da görür, sırası gelince cezasını verir. Siz, o Tanrıyı kör sandınız. Şu miskin ihtiyarı hem soydunuz, hem dövdünüz. Halbuki yaptığınız görüldü, bilindi, cezanız da işte verildi. Bir daha kendinizden zayıf gördüklerinizi incitmeyin; gören, du-

yan bir Tanrı bulunduğunu unutmayın. Yediğiniz dayak size us pahası olsun!

Yani, bu öğütler verilirken, sessizce rükûa varmış, sessizce halâşkârlarını selâmlamış ve yine sessizce, çekmeceyi kolтуğuna sıkıştırıp, sofadan savuşmuştu. Berikiler de, Aygud Alp sözlerini bitirmesi üzerine, ayıyı önlerine katarak, sahneden ayrılıyorlardı. Sevindik, bir şey hatırlamış gibi duraladı, yediğı dayaktan ve geçirdiğı korkudan iler tutar yeri kalmayan ev sahibinin başucuna geldi:

— Biz, dedi, odun pazarında oyun yapıyoruz. İstersen, Edirne tekfuruna git, başına gelenleri anlat, bizi cezalandırmaya çalış. Biz, tekfurun değil, imparatorun bile önünde, yaptığımızı inkâr etmeyiz, her şeyi bülbül gibi söyleriz. Fakat, senin saraydan verilmiş çekmeceyi nasıl çaldığını da anlatmayı unutmayız. İşine gelirse hemen şikâyete koş!..

Ev sahibinin dili değil, gözü bile açılmıyordu, yarı ölü bir durumda upuzun yatıyordu. Yediğı kamçıların sızısı gibi ıstırabını iniltisini de, yüreğinde saklıyordu, küçük bir ses çıkaramıyordu. Uşaklar da aynı vaziyetteydi, kımıldanamıyorlardı. Fakat, başta geçkin yaşlı ev sahibi kadın olmak üzere irili, ufaklı, bütün dişiler, diz çökerek oturdukları yerde, korkudan meraka, meraktan heyecana, heyecandan ihtirasa geçmek suretiyle, çok acip bir temaşa demi yaşamışlardı. Bizans diliyle konuşan baskıncılar, bu aşk ve erkek delisi zavallıların gözünde dev heybetinde birer melek veya melek sevimliliğinde, birer ejderha gibi görünmüşler ve her birini iliklerine kadar titretmişlerdi. İlk korku devri geçtikten ve baskının sebebi anlaşıldıktan sonra, onlar, karşılarında homurdanan ayıyı bile çok munis, çok cana yakın bir mahlûk gibi görmeye başlamışlardı. İri boy erkeklerin sesi kadar, ayının homurdanışından da zevk alıyorlardı ve mürebbilerini saramayan kollarını, hiç olmazsa onun boynuna dolamak için dayanılmaz bir iştıyak duyuyorlardı. Babalarıyla uşaklar kamçılanırken acımamışlar, kıskanmışlardı. Çünkü, akla sığmaz bir kudret temsil eden o çelik ellerin kullandığı kamçılarda, en nazik bin Bizans delikanlısının aşk için açılacak kollarında bulunmasına imkân olmayan bir tat seziyorlardı. Zavallılar, o nazik kollarla kucaklanmaktansa o haşın kamçılarla dövülmeyi âdeta nimet sayıyorlardı. Çünkü hepsi tereddi etmiş bir cemiyetin hasta ruhlu çocuklarıydı. Hepsi “mânâ”yı tanımamış, yahut unutmuş ve yalnız hayvanî hisleri mahzuz eden maddeye bağlanmış bir kalabalığa mensuptu. O sebeple zaafın gösterebileceğı şefkatten iğreniyorlardı, kuvvetin huşunetine imreniyorlardı.

Bununla beraber duygularını, kıvılcımdan yapılma birer lokma gibi, yana yana içlerinde saklıyorlar ve kıvrana kıvrana hazma çalışıyorlardı, hiçbir ses çıkaramıyorlardı. Babalarını döven, uşaklarını döven ve çalınmış çekmeceyi, diş söker gibi, ıstırap vere vere, geri alan adamlar, evden ayrılırken de gözlerinden heyecanlı ve pek tatlı bir rüyanın silindiğini sezerek elemliyorlardı.

Koca bir şehirde ve güpegündüz asil bir adamın evini basmak, o adamı kepezeye çevirmek cüretini gösteren bu pervasız erkeklerin hamlelerini biraz daha genişletmemeleri, kendilerine de cinsiyetleriyle ve hissiyetleriyle mütenasip bir ceza lütfetmemeleri güçlerine gitmişti. Hele sahenin devamı müddetince olduğu gibi ayrılırırken de onların kendilerine bir yarım bakış sadakası dahi vermemeleri, içlerinde kanayan bir yara husule getirmiş gibiydi. Birden ıssızlaşmış, güneşsiz çöle dönmüş olan evde ayaklarını kınmıdatamayan, gözlerini açamayan yarım düzine erkekle yan yana kalınca o yaranın ıstırapı gözlere geçti ve kendilerini mazur gören bütün o kadınlar, aynı hisle ağlamaya koyuldu. Ev sahibiyle uşaklar, bu candan gelen gözyaşlarında kendi felâketlerine ağlayan yüreklerin melâlini tevehhüm ederek biraz tesliyet buluyorlardı, kendi gözlerini de onlara yoldaş yaparak hedef oldukları musibetin son bestelerini terennüm ediyorlardı. Hakikat, ekseriya olduğu gibi, bu sahnede de gizli kalmış, erkekler kadınlara aldanmış demekti!..

* * *

Yani, cesur ve lütfekâr dostlarını mahut evin dış kapısı ardında bir daha selâmlamak şerefini, fakat istemeye istemeye, kazanmıştı. Çünkü bir ayak evvel oradan uzaklaşmak düşüncesiyle sessizce savuştuğu hâlde sokağa çıkamamış bulunuyordu. Kapı önünde yüzlerce insan yığılıydı ve onlar eve giren ayının âkibetini bekliyorlardı. Bir aralık evden dışarı akseden vaveylâlar, korkunç ayının içeride facialar yarattığına zehap uyandırdığından o kalabalığın merakı ve heyecanı son hadde yükselmişti. Biraz sonra seslerin kesilmesi herkese bir korku getirdi. Ayının kovaladığı cüceyi, kendini kovalayan iri boy oyuncularını ve ev halkını toptan parçaladığını kuruntulayarak, bütün o kalabalık, için için titriyordu, bulundukları yerde şuursuz bir intizarla mıhlanıp duruyordu.

İhtiyar gardiyan işte bu durumda kapıyı açtı ve halkın, meraklarını tatmin için, kendi üzerine atılacağını sezer sezmez yine kapadı,

yukarıdakilerin inmesini beklemeye koyuldu. Sevindik onun garip bir telâş içinde büzülüp durduğunu görünce, Dimetoka'da yaptığı gibi, bıyıklarını sert sert çekti:

— Çekmeceni, dedi, yine aşırırlar diye korkuyorsun galiba. Merak etme, bu halâtı bir daha işleyen bulunmaz. Haydi yürü, emaneti sahibine ver.

Ve ayıyı öne sürerek sokağa çıktı. Kara Boğa'yla Aygud arkadan geliyordu. Yani en sondaydı, ihtiyatla yürüyordu. Halk, tevehhüm ettikleri faciaların aslı olmadığını, ayının kuzuya çevrildiğini görünce alkışa başlamışlar, fakat heybetli hayvandan uzaklaşmayı da gerekli görerek tabanları kaldırmışlardı. Gözleri geriye çevrile çevrile ve ağızları alkış haykıra haykıra kaçıyorlardı..

Yani işte bu durumdan istifade etti. Odun pazarına doğru yürüyen halâşkârlarından ayrıldı, yan sokaklara saptı, kale zindanına vardı, soluk soluğa prensesin hücreesine girdi:

— İşte, dedi, çekmece. Ben sırtlanlara kaptırmıştım, aslanlara valvarıp geri aldım.

Ve bir çırpıda macerayı anlattı, sonunda yere diz çöküp ellerini göğe kaldırdı, ruhundan kopup gelen bir sesle şükranını haykırdı:

— Ey Rab, ey göze görünmeyen Allah!.. Türkleri niçin yarattığını bugün anladım. Onlar yeryüzünde görünmeselerdi senin adaletin de kuru bir lâftan ibaret kalacaktı. Kuvvetini onların kollarına, azametini onların endamına emanet edip kendin semalara çekilmişsin, zulmü cezalandıran şimdi Türklerdir, zalimi uslandıran yine onlardır. Ben de düzme Dimitriyos'u tanımasaydım bugün yediğim dayağın öcünü alamazdım. Sana, Türkleri yarattığın için teşekkür ederim.

Teodosya da heyecan içindeydi. Hüviyetlerini saklamaya mecbur görünen, başka dille konuşan, cambazlıkla para kazanmaya çalışır görünen bir avuç Türk'ün Edirne gibi bir şehirde, güpegündüz ev basmaktan, küçük bir kral olan tekfurun en yakınlarından bir asilzadeye dayak atmaktan çekinmemeleri kendine masal gibi geliyordu ve bu yaman masalın her safhası idrâkinde kargaşalıklar uyandırıyor.

Genç kız bir müddet bu haletin sersemliği içinde dalgın ve perişan kaldıktan sonra vakıanın kendini daha çok alâkalandıracak taraflarını incelemeye koyuldu, büyük savaşıllara iştirak etmiş bir adam yorgunluğuyla kanepede soluyup duran Yani'nin başucuna dikildi:

— Türklerin, dedi, yaptıkları iş gerçekten harikadır. Bunu dost da beğenir, düşman da. Fakat ben bu işin içyüzünü anlamak isterim. Göğsünü demirci körüğü gibi şişirmekten vazgeç de terbiyeli otur, sözlerimi dinle. Sen Türklere benden bahsettin mi?

— Elbette ettim. İçi elmas dolu çekmeceyi kendimin diye gösteremezdim ya?

— Peki. Ne dedin, beni onlara nasıl tanıttın?

— Peri gibi güzel olduğunuzu söyledim.

— Nezaket göstermişsin. Yarın yalanın meydana çıkarsa utanırsın.

— Niçin utanayım? Siz, âhu gibi güzelsiniz.

— Bir Bizanslı için belki öyleyim. Lâkin bir Türk gözü de beni âhu görür mü?

— Onlar güzeli, güzelliği bizden çok iyi anlarlar, kıymetini de yine bizden iyi bilirler.

— Buna da peki diyeyim. Sen Türklere benim yalnız güzelliğimi mi haber verdin, yoksa onlara gönül verdiğimi de söyledin mi?

— Gevezeliği o kadar ileri götürseydim kendimi küçültmüş olurum. Dilimi kıstım, hem hayli kıstım. Zaten vaziyetim de fazla konuşmaya müsait değildi. Telâş içindeydim. Bir yandan çalınan çekmeceyi düşünüyordum, bir yandan yediğim dayağı hatırlıyordum. Onun için sizden kısaca bahsettim. Güzel yüzlü, tatlı sözlü bir kız olduğunuzu, felâkete düştüğünüzü, zindandan kurtulmak için çare aradığınızı, çekmeceyi de bu maksatla saraydan aldirttiğinizi anlattım. İyi hatırlamıyorum ama, söz arasında galiba sizin Türkleri pek sevdiğinizi de söylemişim.

— Bunu söyleyince ne dediler?

— Cambazlar köşkünde sekiz on Türk vardı, beni dinliyorlardı. Lâkin sözüme cevap veren, beni söyleten Dimitriyos'tu. O, sizden bahsettiğim sırada hâlinize acımış görünüyordu.

— Beni görmek için bir heves, bir istek göstermedi mi?

— Tuhaf şeyler soruyorsunuz, prenses. Bir kadın yüzü görmek için yeryüzünde hangi Türk telâşa düşer? Onlar herkesin kendilerini görmekte, kendilerini dinlemekle şeref bulacaklarına inanmışlardır.

— Beni ümitsizlendiriyorsun, Yani. Türkler dediğin gibi kayıtsızsalar onların yanına gitmek faydasız bir zahmet olacak!

— Hayır, prenses. Bunda yanılıyorsunuz. Türkler, bir kadının ayağına belki gitmezler. Lâkin ayaklarına gelen kadınları da incitmezler. Dimitriyos bile Dimetoka'da ayağına gelen prensesi, kendi ağzıyla geri çevirmedi, evliyalara kovdurdu!

— Ya beni de başka bir düzenle yüzgeri ederse?

— Ona bir kazanç gösterirseniz mükâfatını görürsünüz sayıyorum.

Teodosya, kısa, çok kısa bir lâhza düşündü ve sonra heyecandan boğuklaşan bir sesle, Yani'yi yerinden fırlattı:

— Git, dedi, şimdi git, muhafız Yuvanis'i buraya getir. Son adımı, ilk adımla beraber atacağım; Türklerin yanına gideceğim. Bu yolda ölsem de gam değil!..

Gardiyan, inkıyat telkin eden bu emrin büründüğü sesteki sürükleyici ahenge kapılarak kapıya doğru koşmakla beraber yüreğinde kımlıdayıp duran bir düğümün ağırlığından da sıyrılmadı, bir adımını eşğin dışında ve bir adımını içinde tutarak sordu:

— Beni murdar görmüyorsunuz ya prenses?

Kafatasında avuç avuç rüya, avuç avuç hülya kaynaşan, bütün sinirleri şaha kalkmış bulunan genç kız, o tasın içine hırsız bir el girmiş de rüyalarından, hülyalarından bir parça aşırılmış gibi ıstıraplı bir an geçirdi, kırgın ve kızgın haykırdı:

— Bunu sormanın yeri mi herif?.. Murdar olsan da, olmasan da, yüzünü görmek, sesini duymak zorundayım. Bu felâketi, bana yapacağın hizmetle olsun, unutturmaya çalış, gevezelik etme!

Yani ısrar etmekten çekinmedi, maksadını izaha girişti:

— Kerem ediniz, beni dinleyiniz prenses. Türkler “Yalan murdardır, söyleyen daha murdardır” derler. Ben de size dün yalan söyledim, saraya gitmemişken gittim, dedim. Halbuki Atranoslular yalanımı meydana çıkardılar, çekmeceyi çalıp sırrımı açığa vurdular. Türklerin yardımıyla ırzımı korudum ama içimde bir kurt var. Sizin bu küçük yalanı hoş görüp, görmediğinizi anlamak istiyorum.

Teodosya, o sıradaki ruhî buhranlara rağmen gülümsemekten geri kalmadı:

— Sen, dedi, şu kılığınla, şu pis biçiminle yalandan da murdarsın. Temiz tarafın yüreğinden. Çünkü, orada Türk sevgisi var ve bu sevgi, seni bana babamdan bile güzel gösteriyor. Haydi, boş yere vakit geçirme, dediğimi yap!..

Yarım saat sonra, Edirne kalesi muhafızı Yuvanis, alı al, moru mor bir durumda, yelyeperek eteklerine zil çaldırarak, zindana gelmiş

ve genç prensesin hücresi önünde yerlere eğilip kapıyı fiskelemeye koyulmuş bulunuyordu. Bizans sarayı rütbelerini, küçük mikyasta, kendi adamlarına dağıtmış bulunan Prens Andriya, muharip bir ruh taşıdığına itimat ettiği Dimitri İştovan'a "Büyük Domestik" unvanını verdiği ve yine onu, Burgaz harbine, büyük istiratopedark adıyla gönderdiği gibi, kale muhafızı Yuvanis'e de, büyük ateryak adını takmıştı.¹ Fakat rütbeler, payeler, mesnetler, memuriyetler, ne kadar şatafatlı ve haşmetli olursa olsun, bu adamların nesilden nesle intikal eden ruhî bir miras hâlinde taşıdıkları zillet severliği gideremiyordu. Onlar, resmî ve vehmî kanatlarla yükselebilmek kabiliyetini asırlardan beri kaybetmişlerdi. Rütbe ve paye, nihayet bir yaldız oluyor ve bu yaldızın altında kalan cibillet, her fırsatta, kuvvetini göstererek grand domestikleri, istiratopedarkları, büyük ateryarkları zillate, sefilliğe sürüklüyordu.

Yuvanis de öyle bir cibillet taşıdığı için, prensesin hücresi önünde, sürünme egzersizleri yapmaya girişmişti. Genç kızın yüzünü görmeden hayaline secde ediyor, sesini duymadan emirlerine inkıyadını göstermek istiyordu. Onun bu gülünç eğilişlerinde, büküşlerinde Yani vasıtasıyla telâkki ettiği davetten doğma sersemliğin de tesiri yok değildi. Prensесin böyle bir haber yollayacağını o, hiçbir zaman aklından geçirmemişti ve geçiremezdi. Çünkü, er arayacak, gönül oyunları yapacak, aşk maceraları geçirecek çağa erişeliden beri Teodosya'nın yan gözle dahi bakmadığı erkeklerden biri kendisiydi. Sonra onun, hapse atıldığı günkü sözleri de incitici bir küpe gibi kulağında duruyordu. Babasını haşlayan kız, onu da köpek azarlar gibi, terslemişti, kepazeye çevirmişti.

Halbuki aynı kız şimdi adam göndererek, kendisini yanına, ıssız ve yarı karanlık bir köşeye çağırıyordu. Onun o afacan güzelin gördürülecek bir işi, babasına ulaştırılacak bir dileği varsa, gardiyan vasıtasıyla haber verebilirdi. Böyle davranmayıp da, kendini, hem de gizli kalmak, kimseye sezdirilmemesi kaydıyla, yanına çağırması elbette basit bir sebepten ileri gelmiyordu. Muhafız asilzade, bu sebebi kestirememekle beraber, Yani'nin mânâlı dudak büküşlerinden, göz süzüşlerinden de ilham alarak, mesut hülyalara

1. Grand domestique, büyük hizmetçi demekse de, berri kuvvetler kumandanı sıfatında, Bizans sarayının büyük bir memuriyetiydi. Bizanslılarla, uzun müddet temasta bulunmuş olan Arapların şiirine de, meselâ Mütenebbi'nin manzumelerinde görüldüğü üzere, dümüstük şekline girmiştir. İstiratopedark'ın serdariekrem demek olduğunu evvelce kaydetmiştik. Büyük Ateryark hassa kumandanı demektir. (M.T.T.)

kapılmaktan geri kalmıyordu. İşte kapı önünde eğilip bükülmesi biraz da bu karışık hülyalardan ileri geliyordu.

Herif, halecanını yenmeye, şuuruna çekidüzen vermeye zaman bulmak için, kapıya vurduğu ilk fiskeleri, pek hafif tutmuştu. Biraz sonra, içeriye aksetmeyen bu zayıf tıkırtıyı, kuvvetlendirdi, sesine de azamî mikyasta meskenet işleyerek gelişini bildirdi:

— Efendimiz, iradenizi bekliyorum!

Teodosya, hemen yatağına uzandı, göğsünü geniş mikyasta açtı, saçlarını dağıttı. Yüzüne elemli bir eda çizdi, hasta bir sesle cevap verdi:

— Giriniz dostum, sizi bekliyorum.

Yuvanis, gardiyan tarafından kilidi açılan kapıdan girer girmez diz çöktü, asil mahpusu, yarı kör, yarı sersem bir durumda, selâmladı. Onu görmüş değildi, sadece sezmişti. Fakat, kızın “Beri geliniz, yaklaşınız” demesi üzerine gözlerini, sesin geldiği tarafa doğru çevirince, koyu bir karanlıktan çıkmış gibi, sert bir kamaşmaya kapıldı, içine cılız bir pervane dermansızlığı yayıldı, o hayvancıktaki ruh ıstırarıyla önündeki ateşe doğru atıldı ve konuşmaktan ziyade, çırpınmaya benzeyen garip bir edayla kekeledi:

— Asaletmeap, hasta mısınız?

Dudaklarında bu iki kelime belirirken gözlerindeki kamaşıklık idrâkine geçmişti, bön bön bakıyor, için için yutkunuyordu. Ömründe bu kadar güzel, bu kadar sarsıcı bir sahne görmemişti. Karanlık hücrede, o yarı açık vücut, siyah kadifeden bir zemin üzerine işlemiş gümüş bir resme benziyordu. Fani fırcalardan hiçbirinin çizemeyeceği bu resimde zulmetin kudretini sıfıra indiren ve nurun haşmetini ilâhîleştiren bir hususiyet vardı. Yuvanis, işte, bu ince mefhumu kavradı, kadın güzelliğinin gümüş bir piyale durumuna inkılâp etmesindeki ve o güzellikte saklı sihrin birkaç renkli şarap gibi dalga dalga titremesindeki şiiri, tek bir lâhzada, sezdi, sonsuz bir gece içinde, şafakla karşılaşmış bir yürek ve susuz çöllerde alabildiğine berrak bir havuza rastlamış bir dudak sarhoşluğuyla, önünde uzanan tabloyu seyre daldı.

Kızın saçları, her teline bin bir mıhladız gizli altın bir ağ gibi onun şuurunu kendi içine çekiyor, kızın gözleri bir çift büyümlü nur gözesi gibi onun iradesini kendi derinliklerine akıtıyor ve kızın minimini iki dilim ateş arasına konulmuş, inci bir kısıpaca benzeyen dişleri, onun yüreğini yavaş yavaş tatlı bir tazyikle sıkıştırmaya başlıyordu. Yuvanis şuurunu o ağa, iradesini o nur kaynaklarına,

ruhunu o inci kısıkaça kaydırdıktan sonra, sersem iki nokta gibi evciklerinde avare kalan gözlerini, düzenbaz mahpusun göğsüne kaydırды ve kaybettiğı benliğini toptan orada bulmuş gibi, iliğine kadar titredi. O göğüs, cennete ve cinnete giden bir yolu andırıyordu. Yuvanis'in, yerine gelen idrâki şimdi, o yolun ışığı içinde bir yandan koşuyor, bir yandan sendeliyordu.

Teodosya, takınmış olduğı şuh durumun, asilzade zabiti her bakımdan tarumar ettiğini anladıktan sonra, cevap verdi:

— Hasta mıyım, bilmiyorum. Fakat, muhakkak ki, azap için-deyim, ıstırap çekiyorum. Fikrim yetim, hissim yetim, ömrüm yetim. Bütün benliğimde ağzı mühürlenmiş bir bülbül elemi dolaşıyor. Yüreğimden kopan nağmeler, yine yüreğime dökülüyor. Hakkım terennüm etmek. Lâkin ağlamaya, hem de sessiz sessiz ağlamaya mahkûmum.

Yuvanis, nurun tekellüm ve güzelliğın şikâyet ettiğini duyduğuna zahip oluyordu, sürüne sürüne gittiğı yerde ruhî zelzeleler geçiriyordu. Güneş konuşsa, ona bu kadar tat vermeyecekti, güller dikenlerinden dert yansalar, onu bu derece mustarip etmeyecekti. Bununla beraber, aldığı tada ve duyduğu ıstırapa kanmıyordu. O tekellümün ve o şikâyetin dinmemesini istiyordu. Kız susunca, o dileğine dilini tercüman yaptı, hodkâm bir iştiyakla söylendi:

— Siz, bir gül yaprağından nazıksınız. Şebnemlerin ağırlığından da incinirsiniz. Mümkün ki habbeyi kubbe yapmış, şebnemi dayanılmaz sıklet gibi görmüş olarsınız. Üzülmeyin de, derdınızı açık söyleyin. Mahpusluktan başka ne eleminiz var?

— Aşk!..

Yuvanis, kalbine iğne sokulmuş gibi yerinden fırladı. Güzel mahpusun ağzında beliriveren bu kelime, kulağında değil, yüreğinde çınlamıştı. Gerçi o, babayla kız arasında yüz gösterip de, kızın hapsedilmesiyle neticelenen münakaşanın memnu ve menfur bir aşkla ilgili olduğunu biliyordu. Lâkin şu itiraf, o bilgiye rağmen, kendini ıstıraplı bir hayrete düşürmüştü. Çünkü, o güne kadar, nefis bir kız olarak tanıdığı Teodosya'yı şimdi çok daha güzel buluyordu ve ahmak bir arzuyla, o güzelliğın kendine yakın, hem de pek yakın olmasını istiyordu. Şu bir lâhzalık temas, onda derin bir ihtiras yaratmış gibiydi. Ebedî bir mahpusluk pahasına da olsa, şu kızla yan yana, baş başa, nefes nefese kalmak ihtiyacına kapılmıştı. Fakat kız, bir aşktan bahsetmekle, bu ihtiyacı hemen istihfaf etmiş, mühimsememiş oluyordu. Zira onun taşıdığı aşk, mutlaka bir baş-

kasına aitti ve şu takdirde kendinin zindana çağırılması muhabbet tellâllığıyla, yahut ona yakın bir hizmetle şereflelendirilmek (!) için olacaktı.

Bu düşünce Yuvanis'in beynini altüst etti, deminden beri içinde yüzdüğü haz gölünü, cehennem derelerine çevirdi. Oraya geldiğine, şu nefis tabloyu gördüğüne hayıflanıyordu ve kendine aşktan bahseden kızı, doyasıya hırpalamak için dayanılmaz bir arzu duyuyordu.

Teodosya, iki üç dakika onun sersem sersem üzülüşünü seyretti, sonra uzandığı yerden yarı doğruldu, dağınık saçlarını arkaya attı, akıllar tarumar eden bir durum içinde söze başladı:

— Evet, Yuvanis, dedi, seviyorum. Bu aşk beni iki canlı bir mahlûka çevirdi. İçimde hem benim olan, hem benim olmayan bir hayat daha var. Yüreğime baktıkça, onun başka bir yürek hâlini aldığını ve bana kendimin olmayan, kendimden doğmayan şeyler hissettirdiğini görüyorum. Orada bir başkasının kalbi, kalıbı ve sesi yatıyor. Göz bebeklerimde hep aynı kalp, aynı kalıp dolaşiyor. Lâkin ben yine varım ve benliğime bu kadar yayılan vücut, yine benden ayrı. İşte beni çıldırtan da bu. Niçin o içimde de, yanımda değil ve ben, niçin “O” olmuyorum da ayrı bir kalp taşıyorum.

Ve birden, yere sıçradı, gömleğini bir yanından sıyırdı:

— Gel, dedi, sen de bak. Kalbime bak, damarlarımın içine bak, göz bebeklerime bak, can evime bak, ciğerime bak. Birin nasıl iki olduğunu ve birken iki, ikiyken bir yaşamanın beni nasıl erittiğini gör.

Yuvanis'in başını da yakalamıştı, göğsüne yapıştırıyordu. Herif, güneşle yan yana gelmiş bir alev içindeydi, idrâkinin kömüre çevrildiğini zannediyordu. Fakat, aynı idrâk, en nefis bir rengin nurunu ve en nefis bir ıtrın sihrini de emdiği için baygınlıktan aygınlığa, aygınlıktan baygınlığa geçip duruyordu. Teodosya, kalıptan kalıba soktuğu şuurun bu vaziyette bir avuç duman ve meramına alet yapmak istediği adamın da, bir yığın çamur hâline münkalip olacağını anladığından, kurbanının başını bıraktı:

— Aşkımı, dedi, anladın sanıyorum. Bana gül diyordun, halbuki bülbül olduğumu gördün. Belki beni canlı ve canlar yakıcı bir ışık sanıyordun. İşte zavallı bir pervane olduğumu gördün. Şimdi sor. Lütfedip sor, kerem edip sor, hâlime acıyıp sor, kimi sevdiğimi sor!

Zaten böyle bir sual, bir tutam kıvılcım gibi, Yuvanis'in dilini yakıp duruyordu. Fakat gözlerin beyaz ve sarhoşlatan bir tazyikle

saran, o muattar göğüsten şuurunu kurtaramadığı için dudaklarını kıpırdatamıyordu. Gözlerinde cennetin rengi ve ıtrı, dimağında da cinnetin alaca bulutları uçuşuyordu. Böyle bir vaziyette onun söz söylemesi, söyleyebilmesi gerçekten imkânsızdı. Kızın, biraz ve pek az geri çekilmesi üzerine, ancak kendini toplayabildi, bir kenarında gözlerini yıkamış, dudaklarını yıkamış olduğu, o beyaz ufka melül melül bakarak ağlar gibi sordu:

— Kimi?

— Seni!..

Demin tatlı bir ihtimal olan cinnet, şimdi yıkıcı, ezici, fakat sevindirici bir hakikat olarak Yuvanis'i kucaklıyordu. Herif, yalnız hayatın değil, kâinatın da tek bir kelimedede yaşayan idrâke sığmaz, teraziye sığmaz, mantığa sığmaz, hülyaya sığmaz sihirkâr bir hakikatin zoruyla temelinden değiştiğini görüyor ve bu değişikliği hazma ise, kendi kuvveti kâfi gelmediğinden bulunduğu yerde, deli deli sallanıyordu.

Teodosya, kendisini mi seviyordu?.. Bir anda, bir lâhzada kuşağına elmas bir nağme gibi takılıveren bu müjde, yine bir anda ve bir lâhzada, elmas taneli bir saadet yağmuru hâlinde ruhuna döküldüğünden zavallı adamın içini mesut bir tufan kaplamış ve idrâki bu dalga dalga tufan arasında sırlıslamak olmuştu. İçindeki haletten, dışı da hisse aldığı için suya düşmüş bir tavuk durumundaydı.

Teodosya, gülmemek için, dudaklarını ısırırken ve birden ayaklar altına atılmış yanık bir kalp sahibi rolüne yakışan tavrı bozmamak kaygısıyla da, gözlerine hem mahcup, hem mahzun bir eda çizmeye çalışırken, Yuvanis, yavaş yavaş kendini topladı, lâyük gördüğü saadetin şükranını terennüm etmekte geciktiğini anladı, düşüncelerine ve hislerine çekidüzen vererek genç kızın önünde diz çöktü:

— Oh, Afrodit, dedi, bir Adonis yaratıyorsun. Asaletim namına ant içiyorum: Bir değil, bin Aris önüme çıksa, senden ayrılmam.

Teodosya, bu kısa kasideyi haykıra haykıra, ellerini öpmeye uzanan titrek dudakları, sağ elini sersem muhafızın başına koymak suretiyle, o nimetten ve o tattan uzak tuttu, sol elini de kalbine yapıştırarak, öpülmek tehlikesinden korudu ve bu durumda inleyen bir sesle, büyüler işlemeye koyuldu:

— Ben mi Afrodit'im?.. Eğer öyle olsaydım sağımda, solumda, önümde, ardımda Apollonlar, Diyonisler, Hermesler dolaşırdı. Halbuki ben, zindanlarda yalnız, yapayalnız yaşıyorum, karanlıkların kucağında yüreğimi uyutuyorum.

Ve birden heyecanlanmış gibi sesini yükseltti:

— Sen Adonis'ten güzelsin, Aris'ten kuvvetlisin. Benim Afrodit'e benzeyen tarafımsa ancak bahtımdır. Çünkü onu büyük ilâh, Topal Hifestos'a vermişti. Beni de babam, Dimitri İştovan'a vermek istedi.¹

Yuvanis'in kafasında yeni bir şafak parladı. Yüz yüze geldiğine inandığı saadetin şimdi özünü de görüyordu ve Teodosya tarafından sevildiğine artık kâmil bir imân hasıl etmiş bulunuyordu. Kızın, aşkını itiraf etmesiyle benliğinde tekevvün ediveren bahtiyarlık, bu son izahla tam kemalini bulmuştu. Çünkü Teodosya'nın ne yüzden hapsedildiği, onun zu'münce, meydana çıkmış oluyordu. Yuvanis, perilerden güzel ve meleklerden asil olan genç prensesin kendisini sevdiği için, Dimitri İştovan'la evlenmeyi reddettiğine, babasının da buna kızıp, onu zindana attığına artık tam bir kanaat getirmişti. Bu kanaat tabiatıyla, minnettarlık duygusu da uyandırdığından, gizli gizli taşıdığı aşka sadık kalmak kaygısıyla zindanlara atılmayı göze alan sevgilisine bu yeni şükranını sunmak istedi:

— Lûtfet, dedi, elini ver. Kalbimi bir buse yapıp güzel parmaklarınızın arasına koyayım. Ruhumu dudaklarıma getirerek elinize bırakayım.

-
1. Bu muhaverenin iyi anlaşılabilmesi için Yunan mitolojisine taallûk eden isim ve hadiselerin hatırlanması lâzım gelir. Afrodit, malûm olduğu üzere, Venüs'ün Yunanca'sıdır. Onun doğuşunu şöyle tasvir ederler: Zeus diye anılan Jüpiter'in babası Cronos (Lâtince Saturne) bir gün kendi babası Ouranos'a kızdı, onu keskin baltasıyla kıymık kıymık doğradı, denize attı. Ne hâlde gelse veya getirilse, ölme şanından olmayan Ouranos, hurdehaş edilmiş olmasına rağmen, dalgalar arasında canlı canlı yüzüyordu ve bu yüzüşten ilâhî mahiyette köpükler peyda oluyordu. Bu köpükler ansızın dalga hâlini aldı, gelip bir kıyıya çarptı ve yosundan bir yatağa çevrildi. Aynı zamanda, o yatak içinde, çıplak bir kadın peyda oldu. İşte Afrodit budur ve güzellik ilâhesidir. Adonis, bir çobandır. Afrodit'in sayısız âşıklarından birdir. Aris (Lâtince Mars) harp ilâhıdır. Adonis'i kıskanarak, yaralamıştı. Apollon, malûm. Diyonisos, bizim tarihlerde daha ziyade Bacchus (Baküs) adıyla anılır, iştret ilâhıdır. Hermes (Lâtince Mercure) belâgatin, ticaretin ve hırsızlığın hâmisidir. Mitolojiye göre Apollon, Baküs, Hermes ve diğer ilâhlar, Afrodit'i görür görmez âşık olmuşlar ve onu kendilerine eş yapmak için rekabete kalkışmışlardı. Büyük ilâh Jüpiter, bir müddet âşık hüdaların telâşıyla eğlendikten sonra denizden doğup Olimp'e gelen Afrodit'i, hiç umulmayan bir ilâhe, Lâtinlerin Vulcain dedikleri cehennem hüdası, Topal Hifestos'a vermişti. Afrodit'in sonraları açık baş bir fahişe olmasında, bu yakışsız izdivacın da tesiri vardır.

Teodosya, bu ricayı işitmemiş gibi davrandı, sağ elini sersem asilzadenin başından ve sol elini kendi belinden ayırmadı, dalgın dalgın önüne baktı. Yuvanis de saçlarına belli belirsiz dokunan, daha doğrusu, başı üzerinde duran eli o durumdan ayıramadı, bir müddet alevli bir iştihak içinde, lütfkârlık bekledi. Sonra kızın gözlerini yere eğilmiş görerek bu vaziyetten ilham aldı, yüzükoyun yere kapandı, yapışamadığı ve öpemediği ellerin tadını ayaklarda aradı, kızın yaldızlı pabuçlarına dudaklarını koydu, yanık bir belâgatla inledi:

— Aşk bir elmaysa o, yeryüzünde ancak sana lâyıktır. İçimde Paris'in şaşkınlığı var, o mesut şaşkınlıkla seni her ilâheden güzel buluyorum, kulun, köpeğin oluyorum. Bundan sonra ömrüm senindir, kalbim senindir, ruhum senindir.¹

Teodosya, sahtiyan ve sırma arasında dolaşp da alevini çoraba bile nüfuz ettiremeyen budala dudakları, bir müddet serbest bıraktı ve onlara pabucunu bol bol yalattı. Sonra mahzun mahzun rica etti:

— Kalk, Arislerden kuvvetli Adonis'im, ayağa kalk. Yüreklüğümüzün ilk defa kucaklaştıkları şu zindan köşesinin bir Hifestos tuzağı olu-vermesinden korkarım.²

Korku, aşktan daha amansız çıktı, pabuç yalamaktan başla-yarak yavaş yavaş zevk merdiveninin billûr basamaklarını birer birer aşmayı ve çok yükseklerle ulaşmayı tasarlayan Yuvanis'in yüreğine bir çarpıntı bulaştı. Zindan kapısının ansızın açılması ihtimalini düşünerek, telâş ediyordu, sonu ölüm olan bir baskına

1. Mitolojiye göre, Pele adlı bir prensle, Tetis isimli perinin düşünlerine, bütün ilâhlar ve ilâheler davet olunmuştu. Yalnız nifak ve fitne ilâhı çağırılmadığından, o da kızdı, düğün evine, görünmeden geldi, dişi ilâhların arasına bir elma yuvarladı. Elmanın üzerinde "en güzel olana" cümlesi yazılıydı. Dişi tanrıların hepsi, bu sihirli elmayı benimsemek istiyordu. Fakat, hiçbiri kendi güzelliğinin üstünlüğünü öbürlerine kabul ettiremiyordu. Bu yüzden, ağır münakaşalar oldu, düğünün tadı kaçtı ve ilâhlar arasına tefrika girdi. Nihayet, Olimp'e mensup olmayan, birinin hakemliğine karar verildi, Trova'dan güzel Paris, bir buluta bindirilip düğün yerine getirildi. O da, Afrodit'i öbür ilâhelerden güzel bularak elmayı kendisine verdi. (M.T.T.)

2. Hifestos tuzağı da şudur: Afrodit, kocası Topal Hifestos'a ihanet ediyordu, harp ilâhı Mars'la (Yunanca Aris) sevişiyordu. Bir gün, bu iki ilâh, aşk kevesiyle sarhoş olarak, sarmaş dolaş bir istigrak dakikası yaşarlarken, Hifestos'un attığı sihirli ağın içinde kaldılar ve pek garip bir cürmü meşhut vaziyetinde, Olimp'e götürülüp bütün ilâhlara, ilâhelere teşhir olundular!.. (M.T.T.)

uğramaktan korkuyordu. Bununla beraber telâşını açığa vurmadı, dudaklarını bir müddet daha pabuçlar üzerinde dolaştırdı:

— Ne gam, Afrodit'im, ne gam, dedi, seninle bir ağ içinde kalmak, ayla birlikte hâleye sarılmak kadar, yüksek bir saadettir. Seninle basılmaktan değil, senin için asılmaktan da korkmam.

Fakat ayağa kalkmaktan geri kalmadı. Deminki şevki, ateşi biraz azalmışa benziyordu. Gözlerini sık sık kapıya kaydırıyordu. Teodosya, onun sevinçten endişeye kolaylıkla intikal ettiğini bir lâhzada sezdi, iliğine kadar nefret duyarak bir iki adım geri çekildi. Lâkin başladı-ğı oyunu bitirmeyi de gerekli gördüğünden sınırlarını yatıştırmaya çalıştı, sakın sakın maksadını yürütmeye koyuldu:

— Seni sevdiğimi, dedi, işte anladın. Bu aşk yüzünden felâkete uğradığımı da öğrendin. O hâlde vazifeni yap, beni sana kavuştur!

Yuvanis, veliaht mevkisinde bulunan prenses tarafından sevildiğini duymakla çıldıracak kadar sevinmişti. Kendisinin Dimitri İştovan'a tercih olunduğunu öğrenmekle de hem gurur, hem şükran duygularına kapılmıştı. Fakat bu mesut vaziyette düşündüğü, düşünebildiği biricik netice, şu zindan köşesini ara sıra gerdek hâline koymaktan ibaretti. Koyu bir heyecan içinde tasarladığı Arislikleri, Adonislikleri hep bu gerdekte tecelli ettirmek ve tecelli etmiş görmek istiyordu. Kızın, tuzaktan ve ağdan bahsetmesi heyecanını azalttığı gibi son ihtar da o azalmış heyecanı âdeta sıfıra indirmişti. Şimdi vaat olunan nimetle muhtemel külfetleri, felâketleri göz önüne getiriyordu, garip bir üzüntü geçiriyordu. Teodosya'yı hoş ve pek hoş buluyordu. Onunla sevişmeyi bir bahtiyarlık sayıyordu.

Lâkin âkıbeti meçhul bir aşk macerası yüzünden kellesini tehlikeye düşürmeye de yanaşamıyordu. Gerçi ara sıra, Aris ve Adonis olmak için kuvvetli bir iştiahtı duymuyor değildi. Fakat onların ilâhlara nispet veya bizzat taşıdıkları ilâhî kudret yüzünden, ölüme karşı malik oldukları muafiyet, kendinde bulunmadığından içine çarçabuk korku yayılıyordu, fanilikle mütenasip bir aşk hayatı düşünmeye dalıyordu.

Teodosya, meramına alet yapmak istediği delikanlının, deminki alevli iddialarına, feveranlı heyecanlarına ve harıl harıl pabuç yalamalarına rağmen, öyle körü körüne hareket eder takımından olmadığını anlamakta gecikmedi ve onun aşk kokusuyla uyuşuklaşan idrâkinde belirmediğini sezdiği uyanıklığı gidermeye lüzum gördü:

— Aris kudretli Adonis, dedi, gözlerini lütfen aç, bana iyi bak. Saçlarımda sana sarılmak için, çılgın bir iştiahtı titremiyor mu?

Yanaklarım, dudaklarına kavuşmak hırsıyla yanmıyor mu?.. Göğsümde, senin yastığın olmak ihtiyacı hissedilmiyor mu? Böyle her zerresi aşk haykıran, tahassür haykıran bir sevgili buralarda bırakılır mı?

Bu sözleri söylerken, saçlarını altın tellerle örülü ilâhî bir şal gibi iki eliyle uzun uzun açıyor, yanaklarına pembe bir renk veriyor, göğsünü safha safha Yuvanis'e gösteriyordu. Heyecanı derece derece tazelenen delikanlı bu şuh yalvarışa karşı kayıtsız kalamadı, yine yere kapandı, yine dudaklarını pabuçlara kapadı, sarhoş bir aciz içinde inledi:

— Ne yapayım Afrodite, nasıl davranayım Afrodite?.. Aklımı, yüreğimle beraber aldın. Düşünemiyorum, sana ne gibi hizmetlerde bulunacağımı kestiremiyorum!

Teodosya, yüzünü daima uzakta tutarak, onu kucaklar gibi yaptı ve mırıldandı:

— Beni kaçır, evine kapa. Yuvanın bülbülü, bahçenin gülü, yüreğinin ışığı olayım!

Yuvanis, idrâkine çimdikleyen bir şiir dinliyormuş gibi ıstıraplı bir zevk içindeydi. Sözdən tat, mânâdan acı duyuyordu. Bu hissî garip tezat arasında, hem bahtiyar, hem tarumar bakışlarla Teodosya'yı uzun uzun süzdü ve derin derin düşündü. Kleopatra'yı ve onun pek fani, pek muhtasar aşkı uğrunda genç ömürlerini güle güle feda eden, alay alay avareleri hatırlamıştı. Evet, Mısır'ın tek yaratılmış ve hatıraları da hâlâ tek kalmış olan o aşifte melikesi, güzelliğine esir ettiği gençleri, kısa bir lâhza mesut ettikten sonra, tıpkı Teodosya gibi açılıp saçılır, dudaklarına masum tebessümler sıralar ve elinde tuttuğu zehir dolu billûr kadehi sunarak yalvarırdı:

— Bunu iç, güle güle iç ve... öl!..

Teodosya da zehri kelime yaparak sunuyordu, kendisinin zindandan kaçırılıp bir gizli köşeye kapatılmasını istemek suretiyle, düpedüz ölüm teklif ediyordu. Çünkü onun dediğini yapmak, ecele çanak tutmaktan başka bir şey olamazdı. Edirne prensinin mahpus kızını kaçırmak, zaten affolunmaz bir suçken, o kaçırılmış kızı bir aşk güvercini biçimine sokup kapatmak, tabiatıyla, en ağır bir cinayet sayılacaktı ve bu cinayetin cezası da, şüphe yok ki, ölüm olacaktı.

Yuvanis, zevkten behte ve o haletten dehşete geçerek, bu hakikati göz önüne getirdi, prensesin Kleopatra'dan güzel olduğuna imân getirmekle beraber, o Mısırlı aşifteye canlarını feda eden gençlerin çılgın feragatini nefsinde bulamadı, açık bir ret

cevabıyla âşığını gücendirmeyi de, asilzadelğine yakıştıramadı, onu ve kendini memnun edecek bir yol arayarak şu ahmak teklifi yaptı:

— Aşkın sarayı yürek tir prensesim. Sevişenler nerede olurlarsa olsunlar, bahtiyar olabilirler. Biz de şimdilik, şu zindanı cennet sayalım, sabah akşam burada birleşelim, kaderimize boyun eğelim. Elbette bir gün bahtımız yâr olur, kurtuluş yolları açılır. O zaman dilediğimiz yerde, dilediğimiz gibi yaşarız. Şimdi dediğinizi yapmakta tehlike vardır. Ömrümüze değilse bile, aşkımıza acımak, tehlikeden kaçınmak doğru olmaz mı?

Teodosya, onunla yüz yüze gelmeden önce, her şeyi hesapladığı ve namert kalplerin duygu değiştirmekte güçlük çekmeyeceklerini de bildiği için, küçük bir hayret hissetmedi, yalnız durumunu değiştirdi, tasarladığı plana göre davranarak geri geri çekildi, sesini hırçınlaştırdı ve en yüksek perdeye çıkardı:

— Efendi, efendi, dedi, ben kalbimi verdiğim erkeğin o kalbe hürmet etmesini isterim. Sevmek, zelil olmak demek değildir. Sevenler, sevmeye de hak kazanırlar. Benim gibi asil ve çok asil kadınlarsa, o hakkı icabında zorla elde ederler. Onun için aklınızı başınıza devşirmenizi rica ederim. Karşınızda gelişigüzel bir dişi değil, emir vermeye ve emirlerini yaptırmaya alışık bir prenses var. Bunu düşünerek vazifenizi hemen yapınız. Yoksa size verdiğim kalbi geri alırım, sizi de yersiz, gereksiz düşündüğünüz ölümün kucağına bırakırım.

Yuvanis'in şuuru yeni baştan, fakat bedbaht bir sarsıntıyla tarumar olmuştu. Afrodite dediği ve bir Adonis olarak, şu zindan köşesinde kucağına yükselmek istediği kadının güzel yüzlü bir cehennem ifriti olduğunu anlayarak, tepeden tırnağa kadar titriyordu. Biraz evvel büyük bir saadet sandığı aşk, şimdi korkunç bir felâket gibi idrâkini karartıyor, kalbini siyahlara sarıyordu. Aynı zamanda, Kleopatra'nın sunduğu ecel şerbetini güle güle içtikleri rivayet olunan gençlerin, nasıl bir ıstırar içinde bu halâtı işlediklerini de anlıyordu. Demek ki, onlar, reddi imkânsız bir ikramı kabul ederek ve tereddüt gösterdikleri hâlde, o şerbetin zorla boğazlarına akıtılacağını bilerek canlarını feda etmişlerdi. Fakat Teodosya, babası tarafından acze mahkûm edilmiş bulunmasına rağmen bir Kleopatra rolü oynayacak ve kendisine ölüm tehlikesini cebrî surette kabul ettirmeye çalışacak mıydı?... Buna, böyle hiçbir harekete onun vaziyeti acaba müsait miydi?..

Yuvanis, yarı erimiş bir şuurla, işte bu noktayı düşündü, biraz daha sert davranmak istedi:

— Af buyurunuz prenses, dedi, heyecanınızı yersiz buluyorum. Lütfen müjdelediğiniz gibi beni seviyorsanız, sinirlenmeyiniz, soğukkanlı kalınız, düşüncelerimi dinleyiniz.

Kız, sert bir işaretle onun sözünü kesti:

— Mülâhaza istemiyorum, itaat istiyorum. Gevezeliği bırakıp kısaca cevap verin: Beni kaçırarak mısınız, kaçırmayacak mısınız?

— Müsait bir günde evet. Şimdi bunu yapmak deliliktir.

Teodosya, hırçın hırçın güldü:

— Muhafazası dedi, namusunuza bırakılmış bir prensesin zindanına girerek, ona aşktan bahsetmek, hatta daha ilerilere gidip, kendisini sarhoşlatmaya çalışmak delilik değil de, zavallının bu hâlinizden istifadeyi düşünmesi ve buradan kurtulmak istemesi delilik ha? Bunu biraz sonra babamın yanında da söylemenizi rica ederim.

Yuvanis'in gözleri büyümüş, ağzı karış karış açılmış olmakla beraber idrâki yerine gelmişti. Prensesin kendine düzen kurduğunu ve talihsiz bir âşık durumuna bürünerek, zindandan kaçırılmasını temine çalıştığını, artık seziyordu. Lâkin bir nokta yine, o açılan idrâki sendeletiyordu: Teodosya, mahpusluktan kurtulmak istiyorsa, babasına haber gönderir ve sıkıntısızca emeline erebilirdi. Böyle davranmayıp da, kendisini niçin araya sokuyordu?.. Sersem asilzade, bir hayli bocaladığı hâlde, bu noktayı aydınlatamadı, kızın aşktan tehlide geçmesini, makul bir sebebe bağlayamadı, bön bön yutkundu. Lâkin ortada bir düzen döndüğünü kuvvetle sezdiğinden, kuru patırtıya pabuç bırakmamayı tasarlamaktan geri kalmadı, bütün cesaretini toplayarak kendini müdafaaya yeltendi:

— İftira, dedi, size yakışmıyor. Beni dinlerseniz yine âşık kalınız, müfteri olmayınız. Çünkü aşktan bahsettikçe meleklaşıyorsunuz, bütün benliğime hâkim oluyorsunuz. Asaletmeap babanızın huzurunda da size müfteri dememi, elbette istemezsiniz. Onun için bu soğuk lâtifeden vazgeçiniz.

Kızın sesi perde perde yine yükseldi:

— İftira mı ediyorum? Buraya gelip de, bana aşk ilân eden siz değil misiniz, kollarınızı aça aça üzerime atılan siz değil misiniz, bana kaçmak ve beraber yaşamak teklifinde bulunan siz değil misiniz?

Yuvanis gülümsedi, kollarını göğsüne kavuşturdu:

— Bütün bunlar doğrudur. Fakat yapan ben değilim, sizsiniz, babanıza aksini söylerseniz, mahcup olursunuz. Çünkü ispat edemezsiniz.

— İspat edemem mi?.. Öyleyse bir sınavalım.

— Sınamayınız prensesim. Çünkü şahidiniz yok.

— Şahidim yok mu?.. Bu, sizin zannınızdır. Hele bir babamın yanına gidelim. Orada, şahidim var mıymış, yok muymuş anlarsınız.

Yuvanis, kıvrak bir kahkaha attı ve sordu:

— Bu şahidin kim olduğunu şimdiden söylemek lütfunda bulunur musunuz?

Prensesin planında böyle bir tehdit varsa da, işin şahit göstermeye kadar ilerlemesi hâlinde verilecek cevap o plana sokulmuş değildi. Bu sebeple düzenbaz kızın rengi hissedilecek derecede sarardı, cesareti kırıldı ve diline bir tutukluk geldi. Oyunu iyi idare edemediğini ve lüzumsuz yere hiddetlenerek vaziyeti çıkmaza getirdiğini anlıyordu, için için hırslanıyordu, dudaklarını ısıra ısıra susuyordu. Onun bu âciz hâlinden biraz daha cüret alan Yuvanis, yerlere kadar eğildi:

— Müsaadenizle, dedi, tekrar soruyorum: İftiranızı yürütmek için güvendiğiniz şahit kim?

Teodosya'nın dili değil, eli küstah müstehziyi sillemek için, harekete geçmek üzereyken hücre kapısı açıldı, ihtiyar gardiyan içeri girdi ve prensesin veremediği, Yuvanis'in de verilemeyeceğini sandığı cevap, onun dudaklarında belirdi:

— Ben!..

Kız sevinçle, sersem asilzade hayretle bu kelimeyi kulaklarına geçirirlerken Yani ilerledi, teklifsizce elini muhafızın omzuna koydu:

— Sevgili kumandanım, dedi, yarım saatten beri, kulağım kapıda. Neler konuştuğunuzu bir bir duydum, neler yaptığınızı da görmedim ama, görmüş kadar anladım. Karşılıklı döktüğünüz dillere bakılırsa, ikiniz kol kola verip şu karanlık odadan şimdiye kadar dışarı çıkmanız lâzımdı. Halbuki iş, birdenbire değişti. Sevişme yerine sövüşme başladı. Kendimi tutup da, yine dışarıda kalsaydım prenses hazretlerinin sizi pataklaması da mümkündü. Onu zahmetten, sizi de dövülmekten kurtarmak için içeri girdim. Çok gören çok bilir. Ben de sizden çok yaşamış bir adamım, işlerin gidişini sizden iyi hesaplarım. Ondan ötürü öğüdime kulak vermeniz iyi olur.

Pespaye ihtiyarın omzuna el koymasından ve onun mürettep gibi görünen bir iftiraya şahit olacağını söylemesi yetmiyormuş gibi, öğütten de bahse kalkışmasından son derece sinirlenmiş olan Yuvanis, geri geri çekilerek, omzunu temize (!) çıkardıktan sonra ağzını açtı:

— Murdar herif, dedi, bir saat önce muhabbet tellâlıydın, buraya yalancı şahit olarak girdin, şimdi de akıl kâhyalığına mı kalkışıyorsun? Efendiler konuşurken, uşaklar susar. Muhabbet tellâllarının vazifesi de çiftlerin birleşmesiyle biter. O hâlde senin burada yerin ve işin yok. Defol, dışarı çık. Yoksa bütün kemiklerini birer birer kırarım.

Yani, uzun uzun güldü:

— Atranoslu asilzade de, dedi, sizin gibi beni kul saydı, köle saydı, miskin saydı. Hatta sizden daha ateşli davranarak bana dayak da attırdı. Lâkin cezasını çekti, kepezeye döndü. Siz de ona benzemek istemezseniz uslu olun, bizimle adamca konuşun.

Ve bu sözlerden bir şey anlamayan muhafıza, bir çırpıda çekmece hikâyesini anlattı. Yalnız cambazların Türk olduğunu söylemediği gibi çekmecenin ona, Yuvanis'e verilmek üzere saraydan alındığını kaydetmeyi unutmamıştı. Cambazları nereden tanıdığı hakkında bir sual sorulmasını önlemek için de, onlardan Dimitriyos adlı birini Dimetoka'da tanıdığını söylemişti. Yuvanis, pek garip ve pek mânâlı görünmesine rağmen, o hikâyeyle prensesin zindandan kaçırılması mevzusu arasında bir münasebet bulamadı, kendisinin gardiyan tarafından tehdit edilmesinayse tahammül edemedi:

— Pis bunak, dedi, Atranoslular gibi, beni de cambazlara dövdüreceğini mi sanıyorsun? Yarım saat sonra seni de, o cambaz kılıklı haydutları da zincire vurdurmazsam yazık bana!

Bu sefer Yani, ellerini iki böğrüne dayayarak gülmeye koyuldu ve kana kana güldükten sonra kelimelerin üzerinde birer lâhza durarak cevap verdi:

— Cambazların arkasında Türkler var!

Onların Türk olduklarını, ihtiyata riayet ederek, söylemiyordu. Fakat Türkleri anmakla, şu budala asilzadeyi büsbütün sersemleştireceğini de biliyordu. Çünkü Türk'ün kendisi kadar, adının da, bir Bizanslıyı titreteceğine imânı vardı. Nasıl ki, zeki gardiyanın çok doğru görüşlü ve sezişli olduğunun açığa çıkması da gecikmedi. Türk kelimesini duyan muhafızın hiddeti, şiddeti ve bütün çalımını

söndü, sık sık gösterdiği bönlük yeniden yüzüne yayıldı, dudaklarında korkak bir kekeleme sıraladı:

— Türkler mi var, Türkler mi var, onlarla cambazların mü-nasebeti ne?

Yani, kendine pek yakıştırdığı müstehzi sesiyle anlattı:

— Bu cambazlar Türk ustalardan ders almışlar, onların izniyle oyuna başlamışlar. Ustayla çırak, babayla evlât gibidir. Onun için cambazların ne prens, ne imparator tanıdıkları yok. Kendi kıllarına kimsenin ilişemeyeceğini biliyorlar, güçlerine kuvvetlerine de güveniyorlar, her gittikleri şehirde göğüslerini gere gere dolaşıyorlar, üstelik huysuz ve hırsız asilzadelere sopa da atıyorlar. Sizin onlarla dost geçinmeniz iyi olur.

Ve hâlâ Türk kelimesinden benliğine yayılan korkuyu gidermeyen muhafızın burnuna kadar sokularak ilâve etti:

— Çırakların göründükleri yerde ustaların da görünmesi mümkündür. Kırk yıl evvel Atranos'a böyle cambazlar gelmişti, arkalarından Türk alayları boy gösterdi. Korkarım ki aynı şey yine olacak; Edirne'ye Türkler dolacaktır. Onun için nazlanma, densizleşme, prenses hazretleriyle uyuş.

Yuvanis bu yepyeni mevzunun enini boyunu ölçmeye savaşıırken Teodosya söze karıştı:

— Benim söylemek istemediğim şeyleri geveze gardiyan açığa koydu. Deminki sinirlenmelerim, sizi, çocukça tehdit edişlerim, mânâlı mânâsız çırpınışlarım hep bu Türk meselesi yüzündendi. Ben bir alev seli gibi coşup gelen Türklerin ne yüzünü görmek, ne sesini duymak isterim. Halbuki babam onlarla harp yapmayı düşünüyor. Kendisini bu düşünceden ayırmak imkânsız. Fakat kalbimi kendisine verdiğim adamı da Türk atlarının ayağı altına, göz göre göre, attırmam.

Kollarını, sarmış olduğu vücuda değmeyen, lâkin onu ihata eden geniş bir çemberle çevirdi. Yuvanis'in cılız boynuna geçirdi ve dudaklarını onun kulağına yaklaştırarak fısıldadı:

— Burgaz savaşına giden Dimitri İştovan'a, ona yoldaşlık edenlerden birçoğunun başına gelenleri biliyorsun, değil mi?.. Senin de öyle bir felâkete uğramana razı olabilir miyim?

İçinden çıkılmaz bir muammanın karanlığında bocalayıp duran ve kendisinden ne istenildiğini, makul sebeplerle kavramaktan âciz kalan Yuvanis yalnız bu fısıltıdaki büyük mânâyı, büyük şümûluyle, idrâkine geçirebildi, tepeden tırnağa kadar zangır zangır

titredi. Dimitri İştovan'la birkaç yüz silâh arkadaşının Burgaz harbinden ne hazin eksikliklerle geri döndüklerini, o biçarelerin hakikati gizli tutmak istemelerine rağmen, bu asil muhafız da öğrenmiş bulunuyordu. Burgaz mağluplarından çoğu, dipdiri gezip durdukları ve o harpte küçük bir yara dahi almadıkları hâlde alil bir hayat taşıyorlardı, mahrem bir hastalığın şifa bulmaz ıstırabını yaşıyorlardı, çoluk çocuk sahibi olamıyorlardı.

Türklerden bahsedilirken şu pek gizli kalmış facianın da kulağına fısıldanması Yuvaniş'in muhakeme ve mülâhaza istikametlerini bir lâhzada değiştirmişti, şuuruna garip bir uysallık getirmişti. Artık Teodosya'nın düzen kurduğundan şüphe etmiyordu, ihtiyar gardiyanın araya girip gevezelikler yapmasına sinirlenmiyordu ve birbiriyle uyuşmuş görünen Teodosya'yla Yani'de, kendisi de samimi dost yüzü görmeye başlıyordu. O şuurî uysallık bu kadarla kalmayarak deminki muhaverelerin, münakaşaların kabul olunmuş mahiyetini bile değiştirdiğinden sersem muhafız, genç prensesin ortaya attığı aşk hikâyesini de artık ciddi gibi telâkkiye hazırlanıyordu. Çünkü kızın Dimitri İştovan'ı kocalığa niçin kabul etmediğini şimdi daha iyi anlamış ve prensese hak vermekten de geri kalmamıştı.

Bununla beraber en çok alâka gösterdiği nokta Türklerin Edirne'ye gelmeleri keyfiyetiydi. Kendisi, uzak veya yakın bir ihtimal olmak üzere, bu meseleyi düşünmemiş değildi. Lâkin şehrin hâkimi ve sahibi olan prensin daima kayıtsız görünmesi, Edirne kalesinin sağlamlığı ve müdafa vasıtalarının bolluğu, Türklerin de kale muhasara fennini bilmez görünmeleri gibi sebepler yüzünden o düşüncelerin uyandırdığı ruhî endişeleri kolayca giderebiliyordu. Fakat Teodosya'nın Dimitri İştovan'ı örnek göstererek Türklerle yüz yüze gelmekteki fecaati izah etmesi üzerine şuur altına atılmış bütün o endişeler şaha kalkmış ve zavallı muhafızın hâli tamamıyla başkalaşmıştı.

Teodosya bu değişikliği sezdiğinden saçlarını bir el darbesiyle sırtına atarak, göğsünü azami mikyasta açarak Yuvaniş'e bir baştan sokuldu:

— İşte, dedi, her sır faş oldu, saklanacak bir şey kalmadı. Ben Dimitri İştovan'a varmadım, çünkü varamazdım. Türklerin Edirne önünde at kişnetmelerini, silâh şakırdatmalarını, nâra atmalarını görmek ve duymak istemem. Böyle bir vaziyette senin de Dimitri İştovan'a benzeme ihtimalin var, bunaysa asla rıza gösteremem.

Çünkü seni seviyorum, candan seviyorum, yürekten seviyorum. Çıldırasıya seviyorum, ölesiye seviyorum.

Ve onu kucaklar gibi yaparak yanık yanık sordu:

— Beni burada bırakmazsın, kendini Dimitri İştovan'a eş yaptırmazsın, değil mi?..

Gülünç bir hastalık yüzünden bütün berhayat kadınların da, erkeklerin de maskarası olmak korkusu, çok uzun süren karışık bir sahnenin idrâkine verdiği yorgunluğa katılarak Yuvanis'i iradesinden uzaklaştırdığı için teslim işareti olan kelimeyi inlemek zorunda kaldı ve bu kelime, sonu karanlık görünen mücadele sahnesinde beyaz bir ışık gibi inşirah doğurdu:

— Evet!..

Bütün güçlükler yenilmiş, fikirler ve yürekler birleşmiş demektir. Bu durumda, geriye kalan meselelerin halli kolaydı. Nitekim, ihtiyar gardiyanın da tecrübeli bir dost sıfatıyla, yaptığı fikir yardımıyla her şey bir çırpıda düşünüldü ve yine her şey bir çırpıda kararlaştırıldı. Teodosya, yüreğinin sahibi olarak andığı Yuvanis'e içinde mühimce bir servet saklı olan çekmeceyi verecek ve o servet, ya Bulgar, yahut Macar ilinde kurulacak yuvanın refahını temin yolunda sarf edilecekti. Yani, iki âşık kalbin uzak illere yapacağı göçte, şen bir istikbali kutlamak için yola çıkmış hayırkâr bir mazi gibi, onları takip edecekti.

Bütün bu işlerin mihverini zindandan çıkmak teşkil ediyordu. O mihveri idare etmeyi de Yuvanis taahhüt etmişti. Türklerle yüz yüze gelmek felâketinden, fırsat eldeyken, korunmayı artık hayatî bir zaruret olarak kabul eden ve aynı zamanda Teodosya gibi bir kızla, dostun da, düşmanın da gözünden uzak, bir köşede yuva kurmak hülyasına kapılan asilzade muhafız hemen o gece, bir zabıt kostümü giyecek olan Teodosya'yı koluna takıp kaleden çıkarmak suretiyle taahhüdünü yerine getirmeye söz vermişti.

Anlaşma bu şekilde bittikten, antlar içilip kararlar katileştirildikten sonra Yuvanis, hem fikrî, hem kalbî bir muahede demek olan uzlaşmayı bir buseyle mühürlemek istedi:

— Aziz prensesim, dedi, yüreklerimizin sesini dudaklarımızda da duyalım. İhtiyar Yani'yi bu gönül ahengine şahit yapalım. Malûm ya, o buraya şahitlik iddiasıyla gelmişti.

Teodosya, şuh bir çekilişle geriledi, sersem âşığını gücendirmeden müstenkif kaldı:

— Yüreklerin konuşması, diyordu, uzun sürdü. Onları söze başlattıktan sonra susturmak da imkânsızdır. O hâlde sabırlı olalım, baş başa kalacağımız dakikayı bekleyelim.

Yuvanis, belli belirsiz içini çekti. Teodosya'yı selâmlayarak ve Yani'nin omuzlarını okşayarak hücreden çıktı. Çok geçmeden döneceğini, geride bıraktığı kalbini ve o kalbe bekçilik eden gardiyanı alıp aşk cennetine ve hürriyet gülşenlerine götüreceğini tekrar vaat etmeyi de unutmadı.

* * *

Gece yarısına doğru muhafız Yuvanis'in bir zabitle kol kola vererek, ihtiyar gardiyanı da ardına takarak kaleden çıkışı kimsenin dikkatini celbetmedi. Nöbetçiler, ayakta uyuyorlar ve gelip geçeni rüyalara dalmış bir gözle seyrediyorlardı. Böyle olmasa asaletmeap muhafızı sorguya çekmek onların ne hatırlarından geçerdi, ne de hadleriydi. Fakat Yuvanis de, arkadaşları da halecan içindeydiler. Çünkü karanlık ve karışık bir yola atıldıklarını biliyorlardı. Bu yol, görünüşte her üçü için müşterekti, bu sebeple de onların aynı düşünceleri taşıdıkları zannedilebilirdi. Halbuki hakikat hiç de böyle olmayıp her üç yolcunun kafasında ayrı ayrı düşünceler dolaşıyordu.

Evet, kol kola ve yan yana yürüyen bu üç dost bambaşka hedeflere doğru gidiyorlardı. Yuvanis, ahdinde sadıktı. Teodosya'ysa, Yani'yle beraber Edirne'den uzaklaşmak düşüncesini taşıyordu. Yani de, Teodosya'yla kararlaşan plana vefa gösteriyordu, Yuvanis'i kündeden atıp prensesle Türklere iltica etmek emelini besliyordu. Lâkin prenses, her iki erkeğe verdiği sözü unutmak azmindeydi, geniş bir plan üzerinde yürüyordu. O, Türklere sığınmak, Türklere kendini sunmak kaygısına, bütün ruhuyla bağlı olmakla beraber bu meramina, o iki erkeği karıştırmadan, başka bir yoldan ermeyi tasarlamış bulunuyordu. Bu sebeple onun heyecanı berikilerden çoktu ve erkekler, yüreklerindeki çarpıntıdan bunalarak gidilecek yere, Yuvanis'in hazırladığı eve bir ayak evvel kavuşmak için adımlarını genişletirken o, sağını solunu dikkatle gözden geçiriyordu, adımlarını tarta tarta atıyordu.

Berikiler, kendi hayatlarını uğrunda tehlikeye kodukları kızın ne düşündüğünden tamamıyla bihaber, ıssız sokakları korkulu bir

telâşla aşarlarken saray, prensesin içinde doğup korkulu büyüdüğü ve artık ebedî surette göremeyeceği bina göründü. Yüksek duvarlarla çevrili olan bu sakin yuva, onlar için bir tehlike kaynağıydı. Yuvanis, iliklerini üşüten yepyeni bir heyecanı dişlerine getirdiği takırtıyı saklamayarak koluna astığı güzel yüke yüzünü çevirdi:

— Saray uyuyor, çabuk geçelim!

Teodosya cevap vermedi, yalnız adımlarını hafifletti ve gözlerini biraz şuurlaştırdı. Bir şey arıyor gibi davranıyor, dört yanını araştırıyordu. İşte bu durumda ve sarayın büyük kapısı önünde bir nöbetçi görününce kız, hemen kolunu çekti, serbestledi, koş a koş a, o yarı uyanık, yarı uyur adamın yanına gitti:

— Yol ver, dedi, ben prensin kızıyım, Prenses Teodosya'yım. Şimdi babamı görmek istiyorum.

Nöbetçi, kısa bir hayretten sonra zabıt kılığındaki prensesi selâmladı, kapıya yanaşarak mutak olan işareti tıkırdattı ve içeriden duyulan ayak seslerine hitap eder gibi davranarak haber verdi:

— Prenses Teodosya hazretleri!..

Yuvanis'in de Yani'nin de ağızları bir karış açık kalmıştı, bir lâhzada cereyan eden bu ayrılış sahnesine alık alık bakıyorlardı. Onların ağızları kapanmadan saray kapısı açıldığından düzenbaz kız yüzünü kendilerine doğru çevirdi:

— Yuvanis, dedi, size teşekkür ederim, buraya kadar zahmet edip beni getirdiniz. Babamın da bu hareketinizden memnun kalacağını umuyorum. Senden de, gardiyan, hoşnudum. Yakında mükâfatını veririm.

Ve başını yavaşça sallayarak herifleri selâmladı, içeri girdi, nöbetçiye de şu emri verdi:

— İhtiyarın elindeki çekmeceyi al, arkamdan getir!..

Biraz sonra, iki aldatılmış erkek, kös kös saray kapısından uzaklaşmışlardı. Konuşmuyorlar, göz göze gelmiyorlar, kötü kötü düşünüyorlardı. Bu durumda, bir müddet yürüdüler, sağa sola hedefsiz ve maksatsız saptılar, girip çıktıkları sokakları bir daha ve bir daha araştırdılar, sonra yine bilmeye bilmeye Meriç kenarına geldiler ve ancak orada, yorgun suyun durgun uzanışından işaret almış gibi duraladılar. Ne gökte, ne yerde ışık vardı. Kendiliklerinden doğup büyümüş ağaçlar, bu ıssız karanlık içinde, birbirleriyle boy ölçüşüyormuş gibi sıra sıra yükseliyordu. Harap bir köprü biraz uzakta, su üzerine atılmış kırık bir kol gibi, mustarip bir gölge belirtiyordu.

Yuvanis, bu mazlum sükûnette kendi şuurunu saran gecenin bir örneğini görür gibi oldu, o sıra sıra ağaçlarda kendi ahmaklığına yuhalı alkışlar serpen bir eda sezdi, yorgun ve durgun nehirde, yine kendi budalalığını okuyan bir ses duydu, bütün muhitin şahsıyla istihza ettiğini kuruntulayarak, çılgın bir tehevvüre kapıldı, ihtiyar gardiyanın önünde boyun bükerek, boyunu yükselterek, korkunç bir durum aldı, ruhundaki kırgınlıkları ve kızgınlıkları bir kelimeyle haykırdı:

— Bunak!..

Yani de, minimini bir kız tarafından, ikinci defa kafese konulmaktan duyduğu elemi açığa vurmak, feveran etmek ihtiyacıydı. Hımbıl asilzadenin böbürlene böbürlene, kendini bunaklıkla itham ve tahkir etmesi üzerine, o ihtiyaç coşuverdiğinden ihtiyat iradesi sarsıldı ve dudağından tükürükle karışık bir kelime fırladı:

— Avanak!..

Yuvanis, bir yandan kulağını inciten, bir yandan da yüzünü ıslatan bu ağır hakareti cezalandırmak arzusunu yenemedi, prensesin tuzağına düşmek küçüklüğünden doğma ıstırapı avutmak kaygısı da, o arzuya katıldığından kendini tutamadı, hemen gardiyanın üstüne atıldı ve boynunu iki eliyle yakalayıp, var kuvvetiyle sık-maya koyuldu. O gençti, beriki ihtiyardı. Boğuşma ve dövüşme, Yani zavallısının aleyhinde cereyan ediyordu. Bununla beraber, cılız gençlik, olgun ve pişkin ihtiyarlığı, kolaylıkla yenemediğinden mücadelenin uzaması muhtemel görünüyordu. Fakat toprağın kaygan olması, zaten muvazenesini kaybetmiş olan Yani'nin ayaklarını sürçtüğünden Yuvanis'in galebesi biraz daha kolaylaştı ve herif, kendinden kırk yaş büyük olan hasmını altına alarak, istediği gibi yumruklamaya koyuldu.

Onun maksadı yalnız dövmek ve bu hamleyle, içinde kaynaşıp duran elem kurtlarını biraz dökmektir. Lâkin Yani'nin bir aralık fırsat bulup da: “Vur, istediğin kadar vur. Yarın prenses bu vuruşların öcünü alır. O almazsa, bir alan bulunur” demesi üzerine içine bir korku yayıldı. Teodosya'nın kendini cezalandırmasından değil, fakat Yani'nin Türkler tarafından himaye olunduklarını, Atranoslu asilzadeye sopa çektiklerini söylediği, cambazları harekete geçirerek kendini hırpalatması ihtimalinden ürktü, bu ihtimali gidermek düşüncesiyle, zalim bir karar alarak, zavallı ihtiyarı nehir kenarına sürükledi ve kuvvetli bir tekme savurup suya düşürdü. Bu cınayeti bir yar başında işlemiş, kurbanını oldukça yüksek bir yerden

Meriç'e düşürmüştü. Onun yüzme bilip bilmediğini kestirememekle beraber, mufassal bir dayaktan sonra, kolay kolay yüzemeyeceğini tahmin ediyordu. Öyleyken, ihtiyata riayet etmiş olmak için bekledi, karanlıkta kaybolan mazlum ihtiyarın, su yüzünde görünüp görünmeyeceğini uzun müddet araştırdı ve üç beş dakika süren bir çırpınış sesinden başka, kulağına ve gözüne bir şey aksetmeyince çömeldiği yerden kalktı, yüzünü şehre çevirdi:

— Eh prenses, dedi, senin de alacağın olsun. Bir gün şu yaptığın oyunları faiziyle iade etmezsem yazık bana!..

Hemen hemen aynı dakikada fahametmeap prens Andriya'yla kızının muhavereleri de nihayete ermiş ve ikisi arasında tam bir barışma vukua gelmiş bulunuyordu. Tatlı uykusundan uyandırılmış olan prens, ilkin kızmış, bir mahpusun nasıl olup da serbest bırakıldığını ve saraya kadar geldiğini anlamak için küfürler savura savura, yatak odasından çıkmıştı. Fakat kızını, bir zabıt kostümüyle görünce, hele “küstah bir asi” olduğundan dolayı, zindana attırdığı o kız tarafından büyük bir hürmetle eli öpülünce, hiddeti geçiverdiğinden sahne tatlı bir hava içinde açıldı, muhavere karşılıklı bir şefkat ahengiyle yürüdü. Teodosya, ilk ağızda babasını efsunlamak yolunu bulmuştu. Yere diz çökerek ve prensin bir elini bırakıp öbürünü öperek, yanık yanık düşüncelerini, duygularını anlatıyordu:

— Aziz babacığım, mukaddes velinimetim, ne büyük suç işlediğimi senden ayrılır ayrılmaz anladım, ağlayıp çırpınmaya başladım. Şimdi anlıyorum ki ben delirmişim, aklımı kaybetmişim. Benim olmayan fikirleri, yine benim olmayan bir dille söylemişim. Onun için beni affet. Artık aklım başımdadır. Seni görüyorum, seni tanıyorum, seninle konuştuğumu biliyorum.

Prens de kanaati zaten bu şekildedeydi ve kızının bir cinnet nöbeti geçirdiğine inanıyordu. Şu itiraf, o kanaati kuvvetlendirdiğinden, herifin gururuna açılan yara kapandı, babalık duyguları birer birer kımıldadı ve bu değişikliği sezen Teodosya da planına göre harekete geçti:

— Suçumu bağışlatmak için, yeni bir suç işlediğimi de bilmez değilim. Zindandan emriniz olmadıkça çıkmak doğru değildi. Fakat dayanamadım, bu gece de, sabaha kadar orda kalırsam, şifa bulmayacak surette çıldıracağımı sandım. Kale kumandanını çağırarak yalvardım, beni buraya getirmeye kendisini zorladım. Bunu da, bu kusurumu da affet, babacığım.

Prens Andriya, yere diz çökmüş olan güzel kızını kaldırdı, kendi kalın dizleri üzerine oturttu, nemli görünen gözlerini sildi, yanaklarını okşadı, saçlarını tarakladı.

— Affediyorum, dedi, fakat bir şartla!..

— Emredin babacığım. Her şartınızı kabule hazırım. Yalnız sizden uzak kalmak müstesna.

— Dimitri İştovan'la evleneceksin!

— Mademki siz böyle arzu ediyorsunuz, peki!..

Evvvelki münakaşa sırasında, kızın Dimitri İştovan hakkında söylediği mânâlı sözlerden idrâki açılmış olan prens, kısa bir inceleme yaparak, damatlığa seçtiği adamın nasıl bir sakatlık taşıdığını öğrenmişti. Fakat, büyük bir korkudan ileri geldiği rivayet olunan bu sakatlığın, parlak bir izdivaçla tedavi olunabileceğini umduğu gibi, esas bakımında da, o kusuru evlenmeye mâni telâkki etmiyordu. Fahametmeap prensin düşüncesine göre, kocasından asil olan kadınlar, cisimle değil, isimle evlenirlerdi ve o gibi kadınlara koca yapılan erkeklerin vazifeleri, merasime “damat” sıfatıyla iştirak etmekten ibaretti. Onların yüzleri güzel, endamları mütenasip, terbiyeleri mükemmel olduktan sonra, göze görünmeyen ve yalnız eşlerince bilinmesi mümkün olan noksanlarının ehemmiyeti yoktu. Çünkü, o noksanların neticelerini asil eşleri kolaylıkla tashih edebilirlerdi.

Prens Andriya, işte bu mülâhazayla, Dimitri İştovan'ın taşıdığı acze değer vermiyordu ve ferasetli kızının, kocasını mahcup etmeden, prenslik tahtına varisler yetiştireceğini umuyordu. Bu varislerin prensesten doğmuş olmaları, asil olmaları için kâfi bulunduğundan, Dimitri İştovan'la alâkasızlıklarında mahzur tasavvur olunamazdı. Teodosya, gösterdiği uysallıkla, bütün bu hakikatleri kavradığını da tebarüz ettirdiğinde, prensin neşesi kemale erdi, kızını bir daha ve candan kucakladı:

— İşte, dedi, hakiki bir prenses böyle davranır, babasının arzularına inkiyat gösterir. Ben, gün doğar doğmaz Dimitri İştovan'ı çağırıp nişan merasimine hazırlanmasını tembih edeceğim. Sen de vaziyetin icap ettirdiği şeyleri düşün, gelinlik hayatına hızla kendini ısındır.

Düzenbaz prenses, babasının yüzünü ve elini birçok kereler daha öperek, ayrılırken, bir şey hatırlamış gibi, duraladı:

— Zindanda, dedi, ihtiyar bir gardiyan var. Onu bahçıvanlıkla sarayımıza almanızı rica edeceğim.

— Peki!..

— Muhafız Yuvanis'i, beni şefkatli huzurunuza bir an evvel kavuşturduğu için, münasip şekilde mükâfatlandırmanızı istiyorum.

— Peki!.. Sabah olur olmaz bu ciheti de düşünürüm. Şimdi uyuyalım!

Fakat bu vaatleri yerine getirmek bir türlü mümkün olmadı, Yuvanis de, Yani de, uzun uzun araştırmalara rağmen, bulunamadı. Prens Andriya, bir gardiyan parçasının bulunup bulunmamasına aldırmıyordu. Yalnız Yuvanis'in sırrı olup gitmesini, mühim bir hadise gibi telâkki ederek, hem hayret, hem telâş gösteriyordu. Başta, zorla damat namzedi yapılan, Dimitri İştovan olmak üzere, birkaç kişi, kale kumandanının Türkler tarafından kaçırılmış olması ihtimalini ileri sürdüklerinden, prensin telâşına, korku da katılmıştı ve bu vakıada, Edirne kalesi anahtarlarının çalınması gibi, bir felâket sezerek kâbuslu bir hayat geçirmeye başlamıştı.

Teodosya da hayretteydi. Gerçi o, kale muhafızının kayboluşunda Türk parmağı görmüyordu. Lâkin herifin, hem de Yani'yle beraber, ortadan silinişini, hiçbir makul sebebe bağlayamadığından şaşkın şaşkın düşünüyordu. Bir aralık onların cambazlara sığınmış olmalarına ihtimal vermek istedi. Fakat Yani'nin öyle bir harekette, Yuvanis'le yoldaşlık yapmayacağını, Yuvanis'in de Türklerden ödü koparcasına korktuğunu göz önünde tutarak, öyle bir ihtimali doğru bulamadı ve düşüncelerini müspet bir neticeye vardıramadı.

Böyle bir hadise, üç dört yıl önce yüz gösterseydi, Prens Andriya, bütün Trakya'yı, bütün Makedonya'yı ayaklandırır, kaybolan asil kumandanın ya ölüsünü ya dirisini mutlaka buldururdu. Bugün öyle bir nüfuz sahibi değildi. Çünkü, sözü ve hükmü, ancak Edirne içinde ve çevresinde geçebiliyordu. Pek daralmış olan beylik hududundan öteleri Türklerin emrine ram olmuştu, oralara emir ve adam yollamak şöyle dursun, göz ucuyla uzaklardan bile bakmak mümkün değildi.

İşte bu âciz vaziyete, Teodosya'yı nişanlamak ve düğün hazırlıklarına girişmek gibi, muhite göre, pek mühim sayılan, meşgaleler de katıldığından, gaipleri aramak ve hatta düşünmek keyfiyeti geriye kaldı, birkaç gün sonra da unutuldu.

Bütün Edirne halkı artık, veliaht prensesle, Burgaz'da Türklerle çarpışmak ve onların elinden sağ olarak kurtulmak gibi, büyük bir kahramanlık hatırası taşıyan Dimitri İştovan'ın evlenmesinden başka bir mevzuyla ilgili görünmüyordu, o düğünde içilecek şarapları ve yapılacak dansları düşünerek, şimdiden sarhoş oluyordu.

Teodosya da, kendi planında ağır birer yük gibi görünen, Yuvanis'le Yani'nin nereye savuştuklarını düşünmekten vazgeçmişti, kendi meramına göre yürütmek istediği hadiseleri soğukkanlılıkla idareye çalışıyordu. Koca olarak kabul etmeye söz verdiği hadım asilzadeye de, babasının, saray erkânının ve bütün yabancıların yanında, güler yüz gösteriyordu. Nişan merasimi yapılırken de, ona candan vurgunmuş gibi görünmüş ve herkesi hayretlere düşürmüştü. Fakat kilisenin, alay alay asilzadelerin, tanınmış tüccar takımının, küme küme halkın iştirak ettiği, o tantanalı merasim nihayet bulup da, nişanlısıyla yalnız kalınca, tasarladığı plana uygun olarak, sert bir hamle yapmaktan çekinmedi, veliaht kocalığına namzet yapılmaktan hiç de hoşnut olmayan ve için için homurdanan Dimitri İştovan'ın omzuna bir elini koydu:

— Efendi, dedi, siz her kadının yatak odasına girmeye mezun bahtiyar bir erkeksiniz. Ne yazık ki, bu bahtiyarlığınız, başta eşiniz olacak kadın bulunmak üzere, her kadını bedbaht edecektir. Ben bu hakikati bile bile, sizin şu hâlinizden iğrene iğrene, eşiniz olmayı kabul ettim. Çünkü babam neslinin sönmemesini ve benim Edirne tahtına varisler yetiştirmemi istiyor. Onun arzusunu yerine getirmek için evleniyorum. Belki üç, belki beş çocuk doğuracağım. Sizin vazifeniz, o çocukların babası gibi görünmektir. Bu ağır vazifeyi gurur duyarak, iftihar duyarak yapacaksınız. Ücretini de, babam öldükten sonra, Edirne tahtında oturmakla alacaksınız. Şu hâlde, ele güne karşı eşiz, baş başa kalınca hiçbir şey değiliz. Hayatınızı bu esasa göre tanzim etmenizi isterim!

Dimitri İştovan için, bu sözlerdeki ağır mefhumun hiçbir kıymeti yoktu. Edirne'ye kral olabilmek için o, nikâhladığı kadını kendi eliyle başka erkeklere peşkeş çekmekten çekinmeyecek kadar namus yoksulu ve ikbal düşkünüydü. Lâkin bir alışveriş mahiyetindeki şu nişanlanmada kendisinden istenilen hizmetle, o hizmete ücret olarak verilmesi düşünülen nimet arasında muvazene göremiyordu. Daha doğrusu omzuna konulan yük müspetti ve bu yükün ağırlığı, her suretle sezilecek kadar, ağırdı. Başına konduğu, yahut konacağı söylenen devlet kuşuysa, Phéniz kabilinden ismi var, cismi yok bir şeydi.¹ Çünkü Edirne tahtı, onun Burgaz

1. Arapça Anka, Farsça Sîmürg denilen kuşun aşağı yukarı, Bizans dilinde m - kabili Phénix'tir. İran mitolojisinde, Sîmürg'un Elbürz dağlarında oturduğu tasavvur ve kendisi gayet büyük, akıllı ve icabında, Beniâdem gibi konulur bir kuş olarak tasvir olunurdu. Feniks'in bundan farkı, Yunan mitolojisinin

harbinden ve Dimetoka hadisesinden sonra edindiği kanaate göre, çürük bir tahtadan başka bir şey olmayıp, Türkler pek yakında o tahtayı küle çevireceklerdi.

Bu sebeple Teodosya'nın hayâsızca yaptığı ihtardan, son derece sinirlendi, densizlik yapmak ve ağır cevaplar vermek istedi. Fakat, Türklere herhangi bir suretle hizmette bulunarak, muhtemel taarruzlarda, hücumlarda kendini korumayı öteden beri tasarlamakta olduğu ve Edirne hâkiminin damadı sıfatıyla bu emeline daha şerefli (!), daha kolay şekilde erebileceğini düşündüğü için, sınırlarını yatıştırmakta güçlük çekmedi:

— Sizi, dedi, siz istediğiniz için alıyorum. Bu vaziyette, ikimizin de hür kalmamız tabiidir. Elverir ki, müşterek bir haysiyet sahibi olduğumuzu unutacak kadar gaflete düşmeyelim. Benim de sizden istediğim budur, beni de kendinizi de gülünç yapmanızdır!

Teodosya'nın cevabı, sade bir omuz silkmekten ibaret kaldı. Lâkin nişanlısıyla, yine planını düşünerek, sıkı bir teması muhafaza etmekten geri durmadı. Her gün onun ziyaretini kabul ediyor, akşam ve hatta gece yarılarna kadar kendisiyle beraber bulunuyordu. Bir hafta, bu şekilde geçti ve Teodosya görünüşteki nezaketini biraz daha çoğaltarak, nişanlısına şehirde, kırdaki gezintiler yapmak teklifinde bulundu. O, ileri sürdüğü bu arzuya “halkın da aralarındaki hoşluğu görüp öğrenmelerinin iyi olacağı” mülâhazasını sebep olarak gösteriyordu. Asil nişanlı, kendince münasip görülecek gün yüzündeki maskeyi atmak kararını aldığından, bu teklifi alkışlamakta tereddüt etmedi, çarçabuk bir program çizdi ve Teodosya'yı gezdirmeye başladı.

O devirde, Avrupalı kibar kadınlar, süslü sedyelerle sokağa çıkarlardı. Bilhassa İtalya'da revaç bulan bu âdet, Bizans şehirlerinde taklit olunduğundan, Dimitri İştovan'ın nişanlısı da sırma perdeli, ipek püsküllü ve pek tantanalı bir sedyeye kurularak, önünde ardında silâhlı kavaslar yürüterek, gezintiye çıkıyordu. Dimitri, at üstünde, ona yoldaşlık ediyor ve kalabalık yerlerde sedyeye yanaşıp, aralarındaki can bağılılığını halka hissettirmiş olmak için, nişanlısıyla üç beş kelime konuşuyordu.

de, saadetin ve kutluluğun remzi olmaktan ibarettir. Bu haysiyetle Feniks'i, Huma diye tercüme etmek doğru olur. Huma'nın Türkçe'si, malûm olduğu üzere, cennet ve devlet kuşudur! (M.T.T.)

İşte bu gezişler sırasında bir gün, prenses mevkibinin yolu, odun pazarına düştü. Cambazlar henüz orada bulunuyordu ve sık sık numara değiştirdikleri için, kazandıkları büyük rağbeti de muhafaza ediyorlardı. Halk, bu oyuncu takımı Edirne'ye yeni gelmiş gibi, büyük bir tehalükle pazara yığıldığından sedyeyi yürütmek, enikonu müşkül görünüyordu. Dimitri İştovan, daha ilk bakışta bu güçlüğü anlamış ve yolun değiştirilmesini kılavuzlara ihtar etmeye kalkışmıştı. Fakat Teodosya, başını sedye penceresinden çıkararak nişanlısını yanına çağırdı:

— Dostum, dedi, bu kalabalık ne?

— Cambaz seyrine gelmiş alıklar sürüsü!

Düzenici kız büyük bir hayret gösterdi ve sonra ellerini çırpı:

— Aman, dedi, ne iyi. Ben de bu sürüye katılmak, cambazların ne yaptıklarını görmek isterim.

Dimitri İştovan, halka alık denilmesini çok zarif surette reddeden prensesin bu arzusuna karşı gelemezdi. Fakat, onun, ayak takımı saydığı şu kalabalık arasına sokulmasına da, kaynatasından korktuğu için, kolay kolay rıza gösteremezdi. Onun için yüzünü ekşite ekşite bir lâhza düşündü:

— Aziz prenses, dedi, güneş, taşıdığı ışığı kulübelere de sokar. Lâkin gökten inip mezbelelerde dolaşmaz. Sizin de halka iltifat etmeniz doğru, onların arasına girmeniz yanlıştır. Müsaade edin, şerefimize kir bulaşmadan yolumuzu değiştirelim.

Teodosya kaşlarını çattı ve arzusunu emre çevirdi:

— Ben cambazları görmek istiyorum. Size düşen vazife, benim bu arzumu yerine getirmektir. Öne düşünüz, yol açınız!

Oradaki kalabalık, bu muhavere cereyan ederken, sedyenin gelişini anlamış ve saftan safa uçurulan haberler sonunda, büyük bir alkış tufanı kopmuştu. Bütün gözler, şimdi, geriye çevriliyor ve Edirne tahtının biricik varisi güzel Teodosya'yı yakından görmek için, o gözlerde samimi bir iştihak yanıyordu. Onlar, o kalabalık, sirkte, çapkın bir fahişe diye, imalı sözler ve çeşit çeşit harfendazlıklarla alkışladıkları Teodora'yı, üç beş yıl sonra, aynı sirkin hükümdar locasında, imparatoriçe diye, alkışa tutan altıncı asır halkının torunlarıydı. Güzel bir kadına, kim olursa olsun ve ne ayarda bulunursa bulunsun, kul olmaktan, köle olmaktan, şeref duyuyorlardı. O sebeple, Teodosya'yı da gözleriyle kucaklamaya, gözleriyle öpmeye savaşıyorlardı.

Dimitri İştovan, bu durumda nişanlısına inkıyat göstermekten başka çare bulamadı, at üstünde boynunu dikerek, prensesin oyunları seyre tenezzül etmek suretiyle, halkın zevkine iştirak edeceğini ve kendilerini şerefliendireceğini haykırdı, sedyeye yol verilmesini emretti. Kavaslar da, ellerindeki değneklerle, o emrin ameli bir şekil almasını temine giriştiğinden, üç beş dakika içinde mevkibin ileriye geçmesi mümkün oldu ve Teodosya, cambazlarla yüz yüze geldi.

Düzenci kız, bir iki haftadan beri, sabit bir fikir hâlinde düşünüp durduğu mesut sahneye işte kavuşmuştu. Türkler, ruhi bir hülya gibi, benliğinin derinliklerinde yaşatageldiği aziz Türkler, artık karışındaydı ve canlı birer hakikat olarak gözlerine nur vereceklerdi. Teodosya, sürekli zahmetler sonunda kavuştuğu bu saadetin heyecanı zangır zangır titriyor ve heyecanını maskelemek için boyuna gülümsüyordu. Halk, bir düzine silâhlı kavaşın, bir atlı adamın ve koca bir sedyenin aralarına girmelerinden dolayı rahatsız olmamış değillerdi. Çünkü, bu kafiye, düzinelerle seyirciyi yerlerinden ayırmış ve ahenkli bir halkanın tam ortasında kargaşalık yaratmıştı.

Fakat prensesin aralarına girmesinden duydukları zevkle, bu rahatsızlığı, o kalabalık, duymuyordu, üst üste çıkarak gözlerine asil kadının güzelliğinden bir zerre tat geçirmeye savaşıyordu.

Bozulan nizam biraz düzeldikten ve dalga dalga kaynaşan bu iştihak biraz sükûn bulduktan sonra, bütün gözler yine sahneye dikildi ve herkesin şuuruna yine oyuncular hâkim oldu. Teodosya, bu umumî incizap içinde bilhassa seçkinleşiyordu, yalnız şuuruyla değil, bütün hisleriyle de cambazların duruşlarını, yürüyüşlerini, atılışlarını, sıçrayışlarını temaşa ediyordu. O, daha ilk göz atışta, Türkler için duyduğu sözlerin mübalâğasız birer hakikat olduğuna imân getirmişti. Çünkü, onların yapılışlarında, göz kamaştırıcı bir hususiyet, tabiata şeref verici bir fevkalâdelik görüyordu. Onlar, bir avuç Türk, o geniş sahaya âdeta güçlkle sığıyordu ve her birinden, deriye sarılmış bir yığın çelik salâbeti sızıyordu.

Teodosya, uzun ve çok uzun bir lâhza efsunlanmış gibi sakit, tatlı bir hayret içinde oyuncuların boylarını ölçtü, çevikliklerini tarttı, adımlarını teraziye vurdu, tenasüplerini hesapladı, sonra gözlerini kendisine yoldaşlık eden kavaslara, Dimitri İştovan'a ve seyircilere çevirdi, ihtiyarsız içini çekti.

Bu yurttaşlar, şu parslardan çevik ve aslanlardan kuvvetli, lâkin âhulardan zarif Türklerin yanında ne kadar cılız, ne kadar lâgar ve ne

kadar kaba görünüyorlardı! İşte erkek onlardı, o yere sığmaz zehabı uyandıran yiğitlerdi. İrileşmiş birer sümüklüböcek durumu taşıyan beriki miskinlere, erkek denemezdi ve ötekilerin yanında bunlara bakmak zevksizliğin son haddine inmek demekti.

Teodosya bu kanaati edindikten sonra, gözlerini yine sahaya çevirdi, heyecanlı bir rüya yaşar gibi, oyunları seyre daldı. Kır saçlı cambaz, bizim Kara Abdurrahman, o sırada Romalı gladyatörler kılığındaydı, bir boğayla güreş yapmaya hazırlanıyordu. Oyunun eski Roma'da yapılanlardan farkı silâhsız oluşuydu. Oyuncu ne mızrak, ne kargı taşıyordu, sadece kollarını kullanacaktı. Bu sebeple seyircilerin heyecanı feveran hâlindeydi. Herkes, çarpan kalp, gören göz taşıyan, fakat, nefes almaz gibi görünen bir puta dönmüştü, kıvrandırıcı bir sükût içinde oyunu seyrediyordu.

Halkın Dimitriyos diye tanıdığı Abdurrahman, mübarezeye başlamadan, tam bir gladyatör gibi davrandı, Teodosya'nın bulunduğu yere doğru dönerek, zarif bir reverans yaptı, her kadın yüreğini hoplatan bir sesle, o oyunlarda mutut olan cümleyi haykırdı:

— Adıyo avgosta, ölüme giden bu insan seni selâmlıyor!..¹

Teodosya, bu bahadır selâmına mukabelede bulunmak için kollarını aç aça sahaya atlamak, endamında erkekliğin bütün kuvveti gülümseyen oyuncuyu kucaklamak ihtiyacını duymuştu, içinden itiliyor gibi, yerinde duramıyordu. Fakat, halka gülünç olmaktan değil, planını sakatlamaktan korktuğu için, o ihtiyacı yendi, mendilini uzun uzun sallamak suretiyle, kudretli oyuncuyu selâmladı ve bununla iktifa zorunda kaldı.

Uçup kaçarken yakalanmış beyaz bir yürek gibi, Teodosya'nın avcunda çırpınan mendil, oyuna başlama işaretini de vermiş olduğundan, gladyatör mukallidi oyuncu, o sırada serbest bırakılmış olan boğanın üzerine atıldı ve güreş, gerçekten yaman bir hızla

1. Eski Roma amfiteyatrolarında en çok yapılan oyunların gladyatör güreşleri olduğu malumdur. İlk sıralarda gladyatörler harp esirlerinden seçilirdi. Sonraları, idama mahkûm edilmiş mahpuslar güreştirilmeye başlandı, daha sonra gladyatörlük sanat hâline girdi ve bu sanatı öğretmek için mektepler açıldı. Amatörler bu mekteplere kapanırlar, ders alırlar ve sıkı bir inzibat içinde yaşarlardı. Her şakirdin mektebe girerken: "Dayak yemeğe, kızgın demirle dağlanmaya, hatta muallimi tarafından öldürülmeye" razı olduğuna ant içmesi şarttı.

İşte, bu suretle yetişen gladyatörler, oyun verileceği gün, imparatorun önünde yere kapanarak, mübareze meydanına geçerler ve: "Adıyo Sezar, ölüme giden bu insanlar, seni selâmlıyorlar" derlerdi. Güreşçilerden yaralanıp da yere düşenlerin öldürülmesi mi, yoksa affedilmesi mi lâzım geleceğini, seyirciler takdir ve tebliğ ederlerdi. (M.T.T.)

ve seyircileri tepeden tırnağa kadar titreten korkunç hamlelerle cereyana başladı. Boğa, küçük bir fil gibi kuvvetli görünüyordu. Fakat, genç aslanın çevikliği boğada yoktu ve hayvan, son derece kızgın bulunduğundan, kör atılışlarla hasmının maharetini kuvvetlendiriyordu.

Teodosya, ilk dakikalarda güreşin zevkini yaşıyordu, biraz sonra zihninde unutulmuş bir hikâyenin tadı kımıldamaya başladı ve gözünün önünde, başka bir güreş sahnesi peyda oldu. Hayır, öyle değil. Genç kız, şimdi çift bir mübareze seyrediyordu. Bunun biri, bütün seyircilerin de temaşa ettikleri güreşti. İkincisi, onun, çocukluğunda duyduğu bir hikâye sahnesi olup, onda tıpkı şu görülen mübareze gibi, bir Türk'le bir boğanın mücadelesi temsil edilmekteydi.

Prenses, ikileşen sahne yüzünden, iki kat heyecan duyduğu için, hissî bir yorgunluk geçiriyordu. Fakat bu yorgunluk ayrıca haz alıyordu. Çünkü, hayalinde canlanan sahneyle, onun eşi olan şu hakiki manzara arasındaki, inanılmaz benzerlikten hayırlı neticeler çıkacağını umarak, iliğine kadar sevinç duyuyordu.

Oyuncunun boğayı mağlup etmesi üzerine, Teodosya'nın da, heyecanı dindi, hülyaları kapandı. Şimdi, ter ve köpük içinde yerde sürünen ve burunsalık² takılarak, ahıra doğru sürüklenen hayvana bakmıyor, bütün dikkatini galip oyuncuya bağlamış, onun küçük bir yorgunluk hissettirmeyen, çelik endamını, hayran hayran, gözden geçiriyordu. Oyuncu da, güreşten sonra, sahneye çıkan meşhur cüceyi yanına alarak, parsa toplamaya hazırlanıyordu.

Onlar, tabiatıyla ilk selâmı prensese vermişlerdi ve verilecek bahşişi almak için, beklemeye koyulmuşlardı. Teodosya, para sunup, kendilerini serbest bırakacak yerde söze girişti:

— Yiğit adam, dedi, size bir şey sormak isterim.

Abdurrahman, eğildi ve sustu. Prenses de, sözüne devam etti:

— Boğalarla güreşe çıkmak marifetini size kim öğretti?

— Türkler!

— Ustanın adını öğrenebilir miyim?

— Durmuş pehlivan!..

— Ya!.. Ben o ustanın, Gazi Abdurrahman olabileceğini tahmin etmiştim!

2. Burunsalık, kızgın sığırları zaptetmek için, onların burunlarına geçirilen kıkaca denir. (M.T.T.)

Prenses, otuz, otuz beş yıl evvel Gazi Abdurrahman adlı bir Türk'ün, Bursa sokaklarında, azgın bir boğayı, kol kuvvetiyle devirdiğini ve boğanın saldırışıyla, daha önce attan yuvarlanan, Aydos hâkiminin kızı, Orhan Bey'in eşi, Nilüfer'in de misafiri, Prenses Teofano'nun, bu bahadırılığa meclup olarak, Gazi Abdurrahman'a gönül vermesi yüzünden, birkaç yıl sonra, Aydos kalesi kapısının Türklere açıldığını, bir tarih hikâyesi diye, dikkatle dinlemişti. Deminden de, işte bu hikâyeyi hatırlıyordu ve o Gazi Abdurrahman'la, bu cambaz kılıklı Türk, Teofano'yla da, kendisi arasında bir münasebet bularak, onların, Aydos alındıktan sonra evlendiklerini de düşünerek, mesut hülyalara dalıyordu.¹ Fakat, karşısındaki Türk'ün, başka bir usta adını vermesi üzerine, canı sıkıldı:

— Ustanız, dedi, Gazi Abdurrahman olaydı, memnun olacaktım. Çünkü, onunla evlenen Aydos prensesinin, ne olduğunu, öğrenmek istiyordum.

Kara Abdurrahman, küçük bir telâş göstermeden, yine eğildi:

— Bizim köyümüz, Türklerin eline düştüğü vakit, ben kim-sesiz bir çocuktum. Türk cambazların yanına sığınmak zorunda kaldım, onlarla hayli yer dolaşım. Bu gezintiler sırasında, Gazi Abdurrahman'ı da tanıdım. Yiğit bir adamdı, büyük bir beydi. Türkler arasında, parmakla gösteriliyordu. Lâkin yaşlıcaydı, şim-diye kadar ölmüş olsa gerek.

— Aydos'tan aldığı prensesi de gördünüz müydü?

— Onu görmedim. Lâkin, oğluna birkaç kere rastladım. Babasının adını taşıyordu. Yalnız gaziliği yoktu, Kara Abdurrahman diye anılıyordu.

— Babası gibi yiğit miydi?

Bu suale, cüce cevap verdi:

— Aslandan aslan doğar. Gazi Abdurrahman'ın oğlu da, elbette babasına benzemiştir!²

Prenses, bir avuç dolusu para sunarak, parsa nöbetini savdı ve kendini selâmlayarak ayrılan oyunculara, şöyle bir müjde verdi:

— Sizi sarayıma getirmeceğim, babamla tanıştıracam. Ona göre hazırlanınız!

1. Bu vakıa, bizim "Gönülden Gönüle" adlı romanımızda, bütün tafsîlâtıyla hikâye edilmiştir. Arzu edenler, o esere müracaat buyursunlar. (M.T.T.)

2. Kara Abdurrahman, Gazi Abdurrahman'ın oğludur ve bu cihet tefrikamızın muhtelif yerlerinde kaydolunmuştur. (M.T.T.)

Vaadinde de durdu, çeşit çeşit hülyalar ve derin derin düşünceler içinde, saraya döner dönmez, babasını gördü, cambazların bir kuvvet ve bir hüner harikası olduklarını, heyecanlı bir talâkatla anlattı, yapılacak düğünde, kendilerinin mutlaka hazır bulundurulmasını, fakat daha evvel de saraya getirtilerek birkaç numarasının görülmesini, rica etti. Prens Andriya, zor oyunlarından nefret eden bir adamdı, yalnız mide ve yatak düşkünüydü. Bununla beraber, kızının arzusunu kırmadı, birkaç oyun göstermeleri kaydıyla cambazları saraya çağırttı. Eğer hoşuna giderse, onların düğünde de hazır bulunmalarına muvafakat edecekti.

Kara Abdurrahman'la arkadaşları, kendi planlarını kolaylaştırabileceğini düşünerek, sarayın davetine şevkle icabet etmişlerdi. Türk'e gönül verdiğini evvelce ihtiyar Yani'den duymuş oldukları prensesin bu aşkına "kuvvet sevgisi"nin, daha doğrusu, erkek kuvvetinde mündemiç haz ve heyecan kaynaklarına tahassürün amil olduğunu da bildikleri için, hep zor oyunlarından mürekkep bir de program hazırlamışlardı.

Prens Andriya isteksiz isteksiz, kızına arkadaşlık ediyor ve esneye esneye oyunu seyre hazırlanıyordu. Fakat cambazların oyuna başlamasıyla beraber, o lâgar ruhlu, miskin duygulu adamın esnemesi kesildi, gözleri büyüye büyüye açıldı. Çünkü yapılan oyunlar, onun havsalasına sığmayacak kadar, yüksek değerdeydi, harika sayılacak derecede hünerliydi. Prens, gittikçe artan yürek gıdıklayıcı ve idrâk çimdikleyici bir şaşkınlığın zoruyla, ikide bir kızının ellerini yakalıyor, "yaman adamlar, yaman adamlar" diyip duruyordu. Teodosya, sağır bir istiğrak içindeydi, babasına cevap vermek şöyle dursun, onun konuştuğunu bile duymayarak başka bir âlemin zevkini yaşıyordu.

Türkleri daha yakından görmek, onların demiri pamuğa, tehlikeyi eğlenceye çeviren hudutsuz kuvvetlerinin sıra sıra ve çeşit çeşit cilvelerini içine sindire sindire, seyretmek bu ruh hastası, hülya budalası kızda, yepyeni ihtiraslar ve çok derin iştiaqlar yaratmıştı. Sabit bir fikir hâlinde taşıdığı "Türk'e kavuşmak" emeli, şimdi terletici, kıvrandırıcı bir ihtiyaç seviyesine yükseldiğinden, Kara Boğaların, Kara Aygudların, Kara Abdurrahmanların, Yaralı Doğanların, İnce Balabanların yapılda ayrı görünüp de, öz bakımından farksız oldukları, amelî surette sabit olan kuvvetlerine, saçlarını dağıtarak, göğsünü açarak ve sevinç yaşları dökerek secde etmemek için, boyuna iradesini zorluyordu. Bu tahammülde, oyunların birbirini takip etmesinin ve her yeni numaranın evvelkinden

daha cazip bulunmasının da tesiri vardı. Hülya sever kız, bir kuvvet harikasını seyrederken, ruhunu saran karmaşıklığın ibramıyla sahaya atılıp, oyuncuların ayaklarına, yüreğini iliştmek istediği sırada, o harikadan üstün bir marifeti temaşadan alacağı tadı düşünerek, kendini zaptediyordu.

Program bir tesadüf eseri olarak, on iki zor oyunu ihtiva etmek-teydi. Bu oyunlar, birer birer gösterilip de, Kara Abdurrahman'ın işaretiyle, oyuncular geri çekilince, Teodosya, bol yemeye rağmen doyamamış bir aç tehalüküyle oturduğu yerden yalvardı:

— Biraz daha, biraz daha!

Abdurrahman, boyun kırmakla beraber, özür diledi:

— On iki oyun hazırlamıştık. Affımızı dileriz.

Onun maksadı, diledikleri kadar oyun göstereceklerini nazik bir dille hissettirmektir. Lâkin Teodosya bu sözde mitolojiye taallük eden kuvvetli bir ima buldu ve Kara Abdurrahman'ın yalnız kudretli bir erkek değil, derin bilgili bir insan olduğuna hükmederek sevin-di. Prens Andriya, böyle bir kuruntuya kapılmayarak, oyuncular reisinin on üç rakamından huylandığına zahip oldu ve bir oyun yerine iki yahut üç oyun yapılırsa, on üç rakamından ürkme-yeh mahal kalmayacağını ileri sürmeye hazırlandı. Lâkin Teodosya, kendi sezişinin heyecanıyla, babasına ağız açtırmadı, Abdurrahman'ı tebrik etmeye koyuldu:

— Haklısınız, tebrike de lâıksınız. Heraklis gibi, on iki büyük iş başardığınızı anlatmak istiyorsunuz. O, bir masal; sizin yaptıklarınızsa, bir hakikattir. Yakında yine görüşeceğimizi umarak size “hoş geldiniz” diyorum.

Yunan mitolojisinin çok eğlenceli bir mevzusuna temas ettiği için Teodosya'nın ne düşündüğünü ve Kara Abdurrahman'a neyi anlatmaya çalıştığını izah edelim: Lâtinlerin Hercule adıyla kabul ettikleri, yarı ilâh kahramanın, Yunan mitolojisinde adı, malûm olduğu üzere, Herakles'tir. Rivayete göre o, Alcméne adlı bir kadınlâ, en büyük ilâh Jüpiter'in oğludur ve anasından dolayı insan, babası sebebiyle de ilâhtır. Kendisine birçok harikalar ve meselâ henüz beşikteyken, düşman ilâheler tarafından yollanan bir sürü korkunç yılanlarla boğuşmak, onları birer birer öldürmek gibi, işler isnat olunmuştur. Fakat en büyük kahramanlıkları “On iki hamle” adıyla meşhur olup bunlar garp edebiyatında, asırlarca şiir ve tablo mevzusu olmuştur.

Gerçekte ince bir muhayyilenin mahsulü bulunan on iki hamle şunlardır:

- 1- Neme Aslanı
- 2- Bataklıkta Hidra
- 3- Erimanti yabanî domuzu
- 4- Tunç ayaklı dişi keçi
- 5- Sitimfali kuşları
- 6- Girit'teki deniz öküzü
- 7- İnsan yiyen atlar
- 8- Amazonlar
- 9- Ogiyasın ahırları
- 10- Griyon
- 11- Hesperit altın elmaları
- 12- Cehennem bekçisi köpek

Heyecanlı birer masal olarak, asırlarca ve diyar diyar dillerde gezen bu on iki hamlenin çoğunda tabîî hadiselerle işaret vardır. Biz, o işaretlere kıymet vermeyerek, yalnız masallardan mühimlerini kısaca anlatacağız: Nema Aslanı, koca bir ülkeyi uzun yıllar dehşet içinde bırakan, küme küme insanları göç etmek ıstırarına düşüren korkunç bir mahlûkmuş. Jüpiter'in himaye ettiği şahsiyetlerden, Oriste, bu canavarı yakalamak vazifesini Heraklis'e yükledi, o da Neme vadisine gitti. Elinde bir gürz vardı. Aslanı, ininde bastırdı, gürzü bir yana bırakarak, üzerine saldırdı, gövde gövdeye güreşe başladı ve uzun bir boğuşmadan sonra, aslanı boğmaya muvaffak oldu. Oriste'nin şehri olan Tirinti'ye dönerken, mağlup hayvanın derisini sırtına geçirmiş ve bu deri üzerinde bulundukça, hiçbir mahlûkun kendi kolunu bükemeyeceği müjdesini de, babası ve ilâhı olan Jüpiter'den almış bulunuyordu.

Bataklıkta Hidra, dokuz başlı ve korkunç bir ylandı. Argos körfezi yanındaki Lerne adlı batağı kendine yatak edinmişti. Bir yandan havayı ifsat ediyordu, bir yandan da ekinleri ve hayvan sürülerini yiyip duruyordu. Heraklis, bu müthiş ejderhayı da, ortadan kaldırmayı kendine vazife bildi, candan dostu olup, daima beraber bulunduğu Yulaos'u da yanına alarak, Lerne bataklığına gitti. Fakat ejder, ortalıkta yoktu. Heraklis onu aramaya koyuldu ve hayvanın su içmek üzere sık sık uğradığını bildiği, Amimine çeşmesine yanaşarak, bataklığa alevli oklar yağdırmaya başladı. Hayvan, bu bombardıman üzerine, yatağından çıktı, Heraklis'in üzerine yürüdü ve mübareze de başlamış oldu.

Canavarın Heraklis'e karşı koyabilmesi imkânsızdı. Lâkin yarı ilâh olan pehlivanın da, hayvanı tepelemesi müşkül görünüyordu. Çünkü gürz darbeleriyle ezilip kopan her baş, yeniden ve hatta ikileşerek vücut buluyordu. Heraklis bu vaziyette arkadaşı Yulaos'tan yardım istedi, o da bataklığın etrafındaki ormana ateş verdi ve saman meşalelerle Hidra'nın yeni türeyen başlarını yakmaya koyuldu. İşte bu yardım sayesinde Heraklis galip geldi, ejderhanın son başını koparıp, toprağa gömdü, oklarını da onun bağırsaklarına soktu. Mitolojik kahramanın oklarında tasavvur olunan öldürücü zehir, bu hadiseden peyda olmuştur.

On iki hamlenin öbürleri de, aşağı yukarı, bu şekildedir ve hepsi Heraklis'in galebesiyle nihayet bulmaktadır. Teodosya, cam-baz kılığındaki bahadır Türk'ün, henüz adını öğrenemediği, aslan yapılı ve ceylân durumlu yiğit adamın "on iki oyun" sözünden işte bu efsanelere intikal ederek heyecanlanmıştı. Seyrettiği sahnelerin idrâkine verdiği tatlı sersemlikten henüz sıyrılmış olan babasına da, bu sezişini anlattıktan sonra, kollarını onun boynuna doladı:

— Koca mitoloji, dedi, bir tane Heraklis tanıyor. Biz, bir buçuk düzineden fazla Heraklis seyrettik. Eski on iki hamle masalına taş çıkaran, on iki hakiki oyun gördük. Oyunculara ne kadar ikram etsek azdır, değil mi?

Ve sonra sesine bir tahassür edası çizerek ilâve etti:

— Eğer bunlar sizin emriniz altında askerlik etseler, ordunuzun başına geçseler, bugünün altın tüylü koçunu, Türkleri Bizans topraklarından sürüp çıkarmak şerefini, mutlaka size kazandırırılar.¹

Prens, beşerî kudretlerden çok üstün gördüğü öyle bir şerefi tahayyülden bile çekinecek kadar akıllıydı. Yalnız boyca posça olduğu gibi, kuvvetçe ve çeviklikçe de pek seçkin bulduğu, bu on beş, yirmi genci muhafız olarak yanına almak ve kayserler sarayında eşi bulunmayan, bir aslanlar bölüğü teşkil etmek düşüncesi,

1. Bu da mitolojik bir kıssadır. Tsalya hükümdarlarından Pelyas, haksız olarak, gâ - pettiği tahtın hakiki varisi olan "Yason" adlı yeğeninden kurtulmak için onu "altın tüylü koçu" bulmaya göndermişti. İşte ilk çağlar tarihinde, yarı masal, yarı doğru olarak yazılı bulunan "Argonotlar seferi" bu suretle vukua gelmiştir. Yason, kırk cesur arkadaşıyla gemiye biniyor, denizleri aşı aşı, şimdiki Gürcistan kıyılarına geliyor, oranın hükümdarından altın tüylü koçun postunu istiyor. Hükümdar, birçok güçlükler çıkararak, postu vermiyor. Fakat, kızı "Mede", yiğit ve güzel Yason'a gönül verdiğinden birçok entrikalar çeviriyor, onun dileğini yerine getiriyor. (M.T.T.)

kızının sözlerini duyduktan sonra, kendine pek munis geldiğinden gözlerini süze süze ve o bölüğün başında bulunuyormuş gibi, içine bir böbürlenme gele gele cevap verdi:

— Hele düğününde de bulunsunlar, bize biraz daha hüner göstersizler, kendilerine ummadıkları şekilde ikram etmeyi o zaman düşünerüz!

Teodosya da, bütün hülyalarını düğün günlerine bağlamıştı. Onun için, sözü kısa kesti, cambazları büyük bir saygıyla uğurlattı, arkalarından bol armağanlar yolladı ve sonra düğün hazırlıklarına germi verdirdi. Kendisi, sarayın Bizans ananelerine göre dairelere bölünüp, yine o ananelere uygun şekilde döşenmesi işini üzerine almıştı. Babası başta ve kendisi onun ardında olmak üzere, düğün devam ettiği müddetçe, saray adamlarını giyecekleri kostümleri de, derece derece, çeşit çeşit tespit ediyordu, yaptırıyordu.

Kulları, kurbanları olmak iştiağıyla, yanıp tutuştuğu Türklere tantanalı sahneler göstermek, şâhane bir hayat seyrettirmek istiyordu ve bu düşünceyle, geceyi gündüze katarak, muhteşem bir âlem yaratmaya savaşıyordu. Kendisi, o şâhane hayatın özü, o haşmetli âlemin yegâne yıldızı olacak ve bu kıymetleri, misafir Türklere kabul ettirdikten sonra, dalını bırakan bir gül, yüksek karargâhını feda eden bir yıldız durumuna bürünüp, onların ayakları altına atılacaktı.

Onun bu gizli düşünceyle, giriştiği hazırlıklarda kılavuzu, eski imparatorlardan Yedinci Konstantin Porfiro Yenitos'un eseri olan "merasim kitabı"ydı. Babasının, kendisinin günde üç dört defa değiştirilmek şartıyla, düğün sırasında giyecekleri elbiseyi, o kitaba bakarak tespit etmişti. Büyük üniforma, halâmis (ıhlamyde) denilen kaftan olacaktı. Bu kaftan, omuzları, kolları örten, uzun bir cüppeydi. Baştan başa altın işlemeli olup, yer yer elmasla bezenmişti. Gafil baba, işte bu süslü kaftanı giyerek, ayaklarına suzenî ismi verilen nakışlarla dolu ve som altınla işlenmiş bir kartal kuşunu taşıy erguvanî pabuç geçirerek merasime riyaset edecekti. Bir gün elinde mücessem bir küre, başka bir gün asâ ve daha başka bir gün, altın haç bulunacaktı. O ağır kaftanın, zamanına ve merasimin icabına göre, sırma işlemeli ipek entariler, iri iri incilerle süslü önlükler (tablion), zarif askılarla (pallium), dantelâlı omuz atkılarıyla ve bunlara uygun şeylerle değiştirilmesi de, temin olunmuş bulunuyordu.

Kendisi, her gün, üç kere kostüm değiştirecek ve birer mantıyla, entariden ibaret olan bu kostümlerin hepsi suzenî işlemelele, çeşit çeşit mücevherle süslenecekti. Saray kadınlarını, eski

Romalıları gibi giyindirmek, onun planında yer alan maddelerdendi. Muhafızlar, kavaslar, uşaklar, seyisler de Edirne'nin temelini attığı rivayet olunan, İmparator Adriyen devrindeki saray hademesi ve hassa askerleri kılığına gireceklerdi.

Bu işler, kolaylıkla başarılmıştı. Fakat, sarayın teşkilâtını “merasim kitabı”na göre değiştirmek çok güçtü. Çünkü kitap, Bizans'taki meşhur ve Teodosya'nın yaşadığı günlerde tamamıyla harap sarayın ziyafet (triclinium), yatak (cotion), mabeyn (diabatica) gibi, büyük dairelere ayrıldığını yazıyordu. Bunların her biri bir haşmet ve saltanat meşheriydi. Meselâ ziyafet salonunda, üç yüz kişi ferih ve fahur oturabilirdi ve bunların Roma usulünce, yarı yatar bir vaziyette yemek yemeleri mümkündü. Sonra bu salonda yemeklerin, küçük el arabalarıyla taşınan, büyük çapta altın kaplarda dağıtılması âdetti. Yatak dairesiyse, başlı başına bir âlem di ve oraya adım atanların ipek, yaldız, sırma, resim bolluğundan, hele koku çokluğundan sarhoşlamamasına imkân yoktu.

Teodosya, kılavuz seçtiği kitabın sayfalarını karıştırdıkça, heyecanlanıyor ve kendi sarayını da, o kitapta yazılı şekillere sokmak için, babasını iflâsa sürükleyecek kadar masraflar yaptırıyordu. Herkes ve bütün Edirne, bu didinmelerin, bu etek etek sarfolunan paraların, Dimitri İştovan şerefine yapıldığını sanıyordu. Halbuki kız, bir avuç Türk'ü ağırlamak ve kendini bu itinalarıyla, bu ihtimamlarıyla, onlara beğendirmek kaygısını takip ediyordu, nişanlısıyla müşavereye lüzum görmeksizin, yeni ve göz kamaştırıcı bir saray vücudu getirmeye savaşıyordu.

Hazırlıklar nihayet bitti, düğün başladı. Her gün bir alay tertip olunuyor, gümüş erganunlarla, neşeli şarkılar terennüm eden kafiyeleler sokaklara yayılıyor, evler donatılıyor, geceler gündüze çevrilerek çılginca eğleniliyor, şehrin içi velveleden durulmaz bir hâle getiriliyor.

Teodosya, cambaz takımını, işitilmemiş bir ikram olmak üzere, ilkin Romalılarca jentuculum adı verilen sabah kahvaltısına çağırdı, tabiatın mahmur bir deminde onlara kendi eliyle yemek dağıttı, her biriyle ayrı ayrı konuştu ve her birini ayrı ayrı kendisiyle ilgilendirmeye çalıştı. Üç dört gün sonra gerdeğe girecek olan bu pek taze gelin, o pek yakın istikbalin heyecanını sanki bu yirmi seçkin erkek arasında, çehreden çehreye uçan gözleriyle sınamak istiyor gibiydi.

Türkler, son derece nazik ve zarif davranmakla beraber prensesin kadınlığına alâka göstermiyorlardı. Onların bakışları saraya adım

atarken nasıl vakursa kızın yalvaran, ilgi dilenen şuh tebensümleri önünde de öyle vakur kalıyordu. Bu sebeple kahvaltı ziyafeti, bir tanışmadan ve konuşmadan ibaret kaldı. Gül, çelik üzerinde halecan emaresi yaratmadı.

Fakat Teodosya, fütûra düşmüş değildi, belki azmini katmerlendirmiş ve iradesini kuvvetlendirmiş bulunuyordu. Onun için sevgililerini prandium adını verdiği öğle yemeğine çağırdı. O gün, kilise uluları da Prens Andriya tarafından yemeğe davet edilmişlerdi. Teodosya, merasim programına göre yapılan o davetin kendine yüklediği vazifeleri mühimsemedi, papaz takımını ağırlamak külfetini babasının omzuna atarak ve o misafirleri sarayın eski yemek salonuna sokturarak kendisi cambaz heyetiyle yeni yapılan tricliniuma, mükellef ziyafet dairesine kapandı.

Prens, onun bu tutumunu yalnız teşrifat düsturlarına değil, asalet ve terbiye prensiplerine de aykırı gördüğünden sert bir müdahaleyle vaziyeti düzeltmek istedi, yarım yamalak giyinmiş denilecek derecede acip bir tuvalet taşıyan kızını yanına çağırttı.

— Kızım, dedi, sen deli misin? Dün işitilmemiş bir iş işledin, cambazları sabah kahvaltısına getirdin, saatlerce yanlarında kaldın. Bugün de onları öğle yemeğine çağırmışsın, yine aralarında bulunmayı tasarlamışsın. Üstelik yeni yemek salonunu da onlara açıp benim misafirlerimi başka yere attirmişsın. Bunlar, yapılıp şeyler mi?.. Bütün kilise erkânı ötede dururken ve gelini göreceklərini, onunla sofrada bulunacaklarını umarken senin nidükleri belirsiz cambazlarla bir salona kapanman doğru bir iş mi?.. Rica ederim, çocukluğu bırak, cambazları, hademe dairesine yolla, papazları yeni yemek salonuna al, sen de benimle beraber sofrada bulun!..

Kız, cevap olarak babasının boynuna sarıldı, herifi şapır şupur öptükten sonra dudaklarını onun kulağına yapıştırdı:

— Sayende, dedi, her şey mükemmel. Yalnız şerefimizle, hele senin haysiyetinle, şöhretine mütenasip bir “faksiyon”umuz¹ yok. Ben, o adı taşıyan cüceler bölüğüyle kiliseye gidip kendimi gülünç yapamam. Yanımda, yönümde bize lâıyk silâhşorlar bulunmasını isterim. Cambazlara yüz verişimin sebebi işte budur. Kendilerini kandırmak, hizmetimize almak için plan yürütüyorum.

Ve yine herifin boynuna sarıldı:

1. Faksiyon, hassa alayı demektir.

— Sayıları az ama cevherleri olgun. Onların teşkil ettiği bir faksiyonla alay göstermek hoşuna gitmez mi, babacığım?

Prens Andriya, kendi düşüncesine de uygun olan bu tedbiri, yalnız esas bakımdan, beğendi. Fakat kızının kilise erkânını mühimsemeyerek cambazlarla mükellef salonlara kapanmasını bir türlü havsalasına sığdıramadı ve evvelki emrini, fakat tatlı bir sesle, tekrara yeltendi:

— Dediğini, diyordu, yine yaparsın ve yaparız. Lâkin onlarla, ele güne karşı, baş başa kalman doğru değil. Cambazları saray müdürü ağırlasın, sen benimle bile bulun!

Teodosya bu ısrar üzerine somurttu, geri geri çekildi:

— Galiba, dedi, gerdeğe değil, yine zindana girmem mukadder. Çünkü bir kelime daha söylerseniz mantomu giyerim, tıpış tıpış zindana giderim.

Tehdit yamandı ve kızın sözünü yapmaya kalkışması hâlinde büyük bir rezalet çıkması muhakkaktı. Prens Andriya, işte bu neticeyi düşünerek emrivakii kabul etmek zorunda kaldı, üç beş ah çektikten ve sersem sersem başını salladıktan sonra yalvarmaya koyuldu:

— Peki, peki dediğin olsun. Lâkin yeni ziyafet salonundan dışarı ses aksetmemesini temin et ki papazlara karşı mahcup olmayayım, senin biraz keyifsiz olduğunu söylemek suretiyle irtikâp edeceğim yalandan ötürü kepezeye dönmeyeyim.

Kızın cevabı yine babasının boynuna atılmak ve saçını, sakalını uzun uzun öpmek oldu. Düzenbaz gelin hem bu sarılma ve öpme ameliyesini yapıyor, hem de babasını, yavaş yavaş, sofaya sürüyordu. Adamcağız, hayran ve perişan, bu sürülüşe boyun eğdi, papazların yanına gitti, kızının sofraya gelmeyişi mazur göstermek için tekerlemeler bulmaya girişti. Teodosya da sevgililerinin bulunduğu daireye koştu ve onlara kavuştu.

Bu birleşme, gerçekten parlak bir dekor içinde yapıldı. Bizans sarayının zengin ve muhteşem devirlerindeki yemek salonlarını taklitle vücuda getirilmiş olan ziyafet odası yalnız mideleri değil, yürekleri de iştah buhranına düşürecek kadar süslüydü, baştan başa renge ve nura sarılıydı, çiçekleri sırmadan yapılmış bir bahçeye benziyordu, türlü türlü kokular saçıyordu.

Bu zarif yuvanın göze en çok çarpan tarafı, küçük küçük masaların yanına konulan yatağımsı sedirlerdi. Misafirler eski Roma'da ve eski Bizans'ta yapıldığı gibi, o yaldızlı ve sırma yastıklı sedirlere

uzanarak yemek yiyeceklerdi. İkinci bir hususiyet de, bütün yemeklerin, yemişlerin bir köşede hazır bulundurulmasında ve hizmet için tek bir adamın göze görünmemesinde beliriyordu. Naziklik şiarını suiistimal sayılacak derecelere çıkaran prenses, birer sevgili menzelesinde tuttuğu misafirlerini kendi eliyle ağırlamak ve kabil olursa onların ağızlarına yine kendi eliyle, lokma lokma yemek vermek azmindeydi.

Kılığı da bu azme uygun bir biçimdeydi, togayla gömlek arasında bir şey olan garip bir gömlek taşıyordu. Bu libas, bir kolunun açık ve öbür kolunun atkı gibi omuzlara doğru sarkık bulunmasıyla togaya, kısa ve düğmesiz bulunmasıyla da gömleğe benziyordu. Ayaklarında bugünün çarığını andıran bir pabuç vardı ve o mini-mini ayaklar bu örgülü pabuçlardan kurtulup beyaz bir avarileğe kavuşmak için küçük bir işaret veya fırsat bekliyor gibiydi.

Kara Abdurrahman'la arkadaşları, yine vakur ve yine kayıtsız, salonda sıralanmışlardı. Ne o iç gıcıklayan esrarlı ışıklar, ne o tutam tutam sırmalar ve kucak kucak yaldızlar, ne de havayı şaraba çeviren nefis kokular, tekellüfsüz bir gururun riyasız vakarını bakışlarında yaşatan bu dilâver Türkleri hayrete düşürmüştü. Sık sık gördükleri ve çok alışkın bulundukları bir muhitteymişler gibi sakin görünüyorlardı, gözlerini garip bir ısrarla kayıtsız tutuyorlardı.

Teodosya, süsün, rengin ve ışığın yapamadığı tesiri muhteris bir kadın sesindeki sihirle ve o sesi muhtelif ahenklerde işittirecek ağzın tatlı ışığıyla yapmak istedi, misafirlerinin ayrı ayrı ve uzun uzun ellerini sıktıktan sonra karşılarında durdu:

— Ben dedi, zekânın kuvvetle yaşadığına inananlardanım. Gerçekten zeki olanlar biraz da pazularıyla konuşurlar. Yalnız diliyle konuşan zayıf adamın sesi ancak kulaklara kadar yükselir. Halbuki kuvvetlilerin sesini göz de, kalp de, ruh da duyar. Siz, gösterdiğiniz hünelerden anlaşılıyor ki bir erkekte tasavvur olunabilen kuvvetin en yüksek derecesine malik insanlarsınız. Bakışlarınızda olduğu gibi adım atışlarınızda bile mânâ var. Ben, işte bu mânâyı saygı göstererek sizi bütün dostlarımdan ve babamın tebaası olan bütün erkeklerden üstün tuttum, düğünümde size hususî, hatta mahrem bir yer ayırdım. Yarın, her biri bir zekâ ve kuvvet harikası sayılmak lâzım gelen oyunlarınızı, en seçkin davetlilerim de, lütfedip yaparsanız, seyredeceklerdir. Fakat ben oyununuzu değil, o hüneleri yaratan zekânızı, aranızda bulunarak, içinize karışarak, seyretmeyi

tercih ettim, sizi buraya getirdim. Bana, candan müştak olduğum bu zevki tattırmak için serbest bulunmanız, tabîî bir durumda kalmanız şarttır. Onun için teklifi, tekellüfû bir yana bırakınız. Kendi evinizde, kendi odanızda ve kendi kendinize bulunuyormuşsunuz gibi davranınız, beni de yabancı saymayınız, soyunup dökününüz, şu sedirlere dilediğiniz şekilde uzanınız, gülünüz, konuşunuz.

Ve sonra eski Romalıların, eski Bizanslıların nasıl yemek yediklerini anlattı:

— Böyle davranışta, dedi, zevk vardır. Gök bulutlandıkça güzelliğini kaybeder. İnsanlar da fazla giyindikçe öyle olur. Burada bulut sıkıntısı yasak. Mümkün olduğu kadar serbest olacağız, mümkün olduğu kadar da gülüp eğleneceğiz.

Onun maksadı, geniş bir açıklık içinde bedenî güzelliklerini teraziye vurarak ve her birinin diğerine karşı taşıdığı üstünlüğü tartarak onlardan birini, en güzel ve en kuvvetli olanını seçmekti. Çünkü kalbinde, bu cambaz takımıyla karşılaştığı günden beri garip bir buhran vardı. O kalp, yirmi erkek ağzında kalmış bir keklik gibi çırpınıp duruyordu. Gerçi bu çırpınıp ısırap vermiyordu, lâkin sersemlik getiriyordu, bunaltı hissediyordu. Deli kız, işte bu gönül sersemliğinden ve iç bunaltısından kurtulmak için o erkeklerden birini tercih etmek istiyordu. Eğer bu dileğine ererse utanmadan, kadınlık gururuna kıymet vermeden gerekli gördüğü hamleyi yapacak, tercih ettiği dilâver Türk'ün önünde diz çökerek: "Seni seviyorum, beni kabul et!" diye yalvaracaktı.

O, kendi meramına göre, belki iyi düşünüyordu, belki de doğru hareket ediyordu. Lâkin, mihveri dalâletli bir hülya olan, bu muhteris iştıyakı taşırken, büyük bir hata işlemekten geri kalmıyordu. Türkleri, Bizans erkekleriyle, duygu bakımından müsavi tutmaktan ibaret olan bu hata, onun bütün planlarını suya düşürecek kadar kuvvetli bir amil olabilirdi. Zira Bizanslı erkek, yatağı mihrap ve kadını mabut tanımak terbiyesiyle yetiştiğinden, o mihrabı görür görmez idrâkinden, ızanından, vicdanından ve imanından sıyrılır, ruhî bir çıplaklık içinde diz çökerek, secde emreden mabuda bütün benliğini sunardı. Fakat, Türk delikanlısı, kadına hürmet etmeyi mertlik borcu tanımakla beraber, bütün hayatta olduğu gibi, aşkta da, temizlik arardı. Hele bir Türk'ün "açık ve ortaklaşa aşk" kabul etmesine imkân yoktu. Onlar "ibadetin de, masiyetin de, gizli olmasını" insanlık için şeref sayarlardı. Bundan dolayı, da Allah'la

münasebetleri gibi, kadınlarla da temaslarını, mümkün olduğu kadar, gizli tutmaya çalışırlardı.

Teodosya, bu hakikati bilmediği için ulu orta davranıyordu, güzelliğini büyü gibi kullanarak, yirmi Türk delikanlısını iradesiz bir kapılış içinde, toptan aşk sahnesine çıkarmak istiyordu. Nefsine itimadı vardı, gözlerin bir süzülüşüyle, bu yiğit adamların her birini halecana düşüreceğini umuyordu. Gerçi ihtiyar gardiyanın Türkler hakkında söylediği sözleri unutmamıştı ve onların çok mağrur olduklarını hatırında tutuyordu. Lâkin kendi güzelliğinin, İsa'yı bile baştan çıkaracağına şüphe etmiyordu. O sebeple, nutkunu bitirdikten sonra Abdurrahman'ın elinden tuttu:

— Haydi yığidim, dedi, üstlüğünüzü atınız, kemerinizi bırakınız, serbest serbest şu sedire uzanınız, arkadaşlarınıza örnek olunuz. Ben de, yemeklerinizi getireyim, sizi, birer yavrummuşsunuz gibi, seve seve doyurayım!

Emir verir gibi konuşuyordu, karşısındaki erkeğin, bu emirlere hemen boyun eğeceğine inandığı da, durumundan seziliyordu. Fakat yapıştığı elin, alev alev tutuşmadığını ve bakışlarını derinliklerine kaydıracağı, o kara gözlerin sevinç dalgalarıyla coşup kabarmadığını görünce şaşırdı, nefsine itimadını kaybeder gibi oldu, geri geri çekilerek kekeleydi:

— Susuyorsunuz, somurtuyorsunuz. Sözlerimi yoksa soğuk mu buluyorsunuz?

Abdurrahman, ne ekşi, ne de tatlı denilecek bir sesle, cevap verdi:

— Bizi haddimizden fazla okşuyorsunuz, sevindiriyorsunuz prenses. Fakat biz, yurt yetimi adamlarız. Baba, ana kucağından küçük yaşta ayrılmış kimseleriz. Dilimizi kaybetmedik, dinimizden ayrılmadık, ama yurt terbiyesinden mahrum kaldık. Çünkü Türkler arasında büyüdük. Onlar gibi yemeye, onlar gibi içmeye alıştık. Sofra başında soyunmak, yemeyi, yatar gibi, uzanıp yemek elimizden gelmez. Zaten lokma düşkünü de değiliz. Az yeriz, çabuk doyarız. Onun için affınızı dileriz, bizi, sevindirmek istiyorsanız, kendi hâlimize bırakmanızı rica ederiz. Hatta kabilse, sofraya hizmetini de, bizim görmemize izin vermenizi isteriz. Siz, şöyle baş sedire geçiniz, yemeğinizi biz verelim, o arada karnımızı da doyuralım. Size ve bize yakışan budur!

Ve şaşkınlığı derece derece artmış olan Teodosya'nın söz söylemesine meydan vermedi, onu karşı durulması imkânsız yumuşak bir

tazyikle, yürüttü, sedirlerden birine oturttu, İnce Balaban'la, Yaralı Doğan'a, bütün masaları yan yana getirerek, büyük bir sofra kurmalarını söyledi. O iş hızla yapılırken, belli belirsiz bir tebessümle, Kara Boğa'ya, büfe vazifesi görmekte olan köşeyi göstererek rica etti:

— İçimizde eli işe en çok yaraşan sensin. Yemekleri sofraya sen getir, cüce de yardımcın olsun!

Prensesin tasarladığı vaziyet, bu suretle temelinden değişmiş, Roma usulünde hazırlanan sofrası, bir lâhzada alaturkalaşmış, ev sahipliği vazifesi de, Kara Abdurrahman tarafından yapılmaya başlanmış bulunuyordu. Yemeği idare eden, “Buyurun!..” diyen, muhavere mevzularını seçen hep oydu. Prenses şaşkınlıktan, iradesizleşerek onun emrine göre lokma alıyor, onun sözlerine cevap vermeye çalışıyordu.

Bununla beraber o, müphem bir hazzın ruhuna yayıldığını da duyuyordu. Çünkü, bir Türk delikanlısının prensesleri ne biçime sokacağını, basit bir misafir olarak girdiği saraylarda neler yapacağını görmüştü, anlamıştı. Sonra, bu ferman dinlemez, ferman ferma geçinenleri, bir lâhzada küçültmekte güçlük çekmez bahadırlarla, diz dize, yüz yüze oturmaktan ve onların nefesini, esirî bir şarap içer gibi, yudum yudum ciğerlerine geçirmekten garip bir tat alıyordu. Gerçi onlarla kahvaltıda da birleşmişti. Lâkin, o ilk karşılaşmada bu derece yakın bulunmamışlardı, nefes nefese gelmemişlerdi. Şimdi aynı sofrada ve sıkışık bir vaziyette oturuyorlardı. Yalnız, iki yanındakilerin değil, karşısına tesadüf edenlerin de nefesini doya doya, teneffüs edecek bir durum ele almış bulunuyordu.

O, uzun bir lâhza bu âlemin azameti içinde, küçüle küçüle, büyük heyecanlar geçirdi. Dünyadan, en kahir bir kuvvet olduğuna inandığı güzelliğin, kirlenmemiş erkek kudreti önünde nasıl âciz kaldığını, mesut şaşkınlıklar geçire geçire anladı, sonra idrâkini toplayarak yine maksadına geçti, aralarına karıştığı yüksek ruhlu insanları, alıcı bir gözle, ölçüp biçmeye koyuldu. Onda, bir dağ silsilesi içinde irtifa tespit etmeye çalışan bir deli hâli vardı. Gözü, sıra sıra dağlardan hangisine ilişse onu, erişilmez ve aşılmaz bir yükseklikte buluyor ve birini diğerinden daha azametli bulamayarak, için için üzülüyordu. Bu hissî şaşılık ve şaşkınlık yüzünden, çok ince bir endam taşıyan Balaban'ı, dev cüsseli Kara Boğa'yla hem ayar gördüğü gibi, coşkun gürbüzlüğüne rağmen henüz bir çocuk siması taşımakta olan Sevindik'i de, Kara Boğa'nın eşi Kara Aygud'dan farksız buluyordu.

Bu hasta görüş, onda yine hasta bir arzu uyandırıyordu. Yirmi Türk'ün hepsini bir derece ve bir mertebede bulmaktan, birini öbürlerine tercih edememekten duyduğu eleme, merhem yapmak istediği o arzu, yirmi şahsiyete ayrılmak, bir ruh ve bir yürek etrafında, yirmi kalıba parçalanmak şeklindeydi. Evet, ifratın da fevkinde bir aşk ihtiyacı duyan ve bu ihtiyacın zoruyla gülünç hülyalara kapılıp, akla sığmaz işler yapmak isteyen prenses, benliğini kaybetmeden yirmiye bölünmek istiyordu, gözlerini ara sıra kapayarak, bu bölünüşün kendine vaat ettiği yirmi türlü saadeti düşünüp, iligine kadar titremeye başlıyordu.

Fakat hakikat, hasta düşünceleri eritmekte gecikmediğinden, beş on dakika bu garip hülyanın sarhoşluğunu yaşadktan sonra, tabiileşti, içini çeke çeke misafirleriyle meşgul olmaya girişti. Şimdi, her Türk'le ikişer, üçer kelime konuşarak, henüz emeline müsait bir mecra alamayan, sofrası başı âleminden mümkün olduğu kadar, müstefit olmaya çalışıyordu. Bununla beraber, sık sık "yirmileşmek" mevzu-suna avdet etmekten de geri kalmıyordu. Şu kadar ki, tek yürekli ve tek ruhlu yirmi kadın olmanın imkânsızlığını, içinden kan gide gide kabul ettiğinden, o arzuyu başka bir şekilde ve meselâ yirmi Türk'ün her birine, ayrı ayrı kendini feda etmek yollarında arıyordu.

Bu düşünce, içinden bir salkım seçilememiş olan, koca bir bağı benimsemek gibi, ona müşkül, aynı zamanda tatlı geliyordu ve bütün idrâkını, bu esasa göre işleterek planlar tasarlıyordu. Mevzunun çirkinliğini düşünmüyor, düşünmek de istemiyordu. Yalnız, makul şekilde temin edemediği aşk ihtiyacını ve Türk'e kul olmak iştiağını göz önünde tutarak, o ihtiyaç ve iştiağın ibramıyla iradesizleşerek, yirmi Türk'ün hepsinden ayrı ayrı kâml almak hülyasına kapılıyordu. Onları, o yirmi Türk'ü, bir çapta, bir renkte ve bir güzellikte incilere benzetiyordu. İçlerinden birini seçmeye imkân yoktu. O hâlde, yirmisini, bir gerdanlık gibi, boynuna dolamakla hem bir hazine kazanmış, hem de o yaman ihtiyaçtan ve o ateşli iştiağtan kurtulmuş olacaktı.

İstıraplı bir iç didinmesinden sonra, bu düşünceye göre hareket etmeyi kararlaştırdı ve iptidâî devirlerin, bir sakf altında, yedi sekiz koca taşıyan dişilerine benzemeyi tasarlamaktan, duyduğu dalâletli inşirahla neşelenerek, Kara Abdurrahman'a, damdan düşer gibi, sordu:

— Türklerde aşk nasıldır?

Önüne yıldırım düşse, şaşırmayacak kadar sağlam sinirli ve çelik iradeli bir yiğit olan Abdurrahman, bu sual karşısında afalladı, sağına soluna, ihtiyarsız bakındı ve sonra kendini toplayarak gülümsedi:

— Türklerin aşkı, dedi, bir sırdır.

— Sır mıdır? Aşk, sır olur mu?

— Olur prenses. Çünkü, tabiatda da, aynı şeyin bir sır olarak cereyan ettiğini görüyoruz.

— Meselâ?

— Meselâ sular, ağaçlar, yıldızlar, çiçekler, güneşe âşık, onun ışığına muhtaç ve müstak yaratılmışlardır. Su, o ihtiyaçla, o iştiaqla göklere doğru uçar. Ağaçlar, yalvaran kollara benzeyen dallarını, hep ona, renkten renge girerek, yüreklerini yine onun ışığına açık bulundururlar. Yıldızlar ya âvare âvare dolaşarak, ya tükenmez bir tevekkülle yerlerinde durarak, güneşten iltifat beklerler. Güneş de, bu riyasız sevgileri, ayrı gayrı gözetmeden, kabul eder, ışığını buse yaparak, sulara, ağaçlara pay eder. Fakat bu karşılıklı sevgiler, bir sır olarak cereyan etmektedir. Ne su, ne ağaç, ne çiçek, ne yıldız, duyduğu neşeyi ve çektiği ıstırapı hissettirmez!

Teodosya omuzlarını silktiler:

— Bunlar, dedi, şiiir. Sevginin canlı ve heyecanlı örnekleri, büyük küçük hayvanlarda görmek gerektir. Serçeden, minimini balıklardan, aslanlara kadar, bütün canlı mahlûklar severler, sevişirler ve onların aşklarında sır yoktur.

Abdurrahman kaşlarını çatdı, takdir eden bir sesle cevap verdi:

— Türkler aşıkta hayvanları değil, saydığım âlemleri örnek tutmuşlardır. Onun için, gönül verdikleri güzelleri biraz ilâhîleştirirler ve aşkla sevelebilecek güzellerde, Allah'ı bulmaya çalışırlar. Çünkü, aşkla fazilet kardeşidir ve bütün faziletlerin kaynağı da Allah'tır.

— Aşkî fazilet olarak kabul edelim. Fakat sır oluşu neden?

— Kalp, göz veya el gibi açıkta yaratılmamıştır ki, ona ışık veren, onu yükselten aşkın da, pabuçlar gibi, yüzükleri gibi açığa vurulması doğru olsun!

Ve bahsi kapamak için ilâve etti:

— Türkler, sevgilerini teşhir etmek şöyle dursun, sevgi üzerinde konuşulmaya da tahammül etmezler ve aşkını hikâyeye eden adamlara, donsuz gezen deliyi aynı derecede çirkin görürler. Onun için biz, Türklerin nasıl sevdiklerini, nasıl seviştiklerini öğrenemedik. Bu bilgisizliğimizi mazur görünüz prenses!

Teodosya üzülmekle beraber gücenmedi, Kara Abdurrahman'ın dille temas etmekten çekindiği mevzuyu, biran gelip gözüyle, dudağıyla, koluyla ve bütün benliğiyle hikâyeden çekinmeyeceğini düşünerek, münakaşadan vazgeçti, Türklerin ata binip inişlerine, av ve harp sahnelerindeki durumlarına dair sualler sıraladı ve bir iki saat misafirlerini söyletti. Umduğundan fazla haz almış, heyecan duymuş ve Türklerle konuşmaya doymamakla beraber, o gün için kendini bahtiyar sayacak kadar tatlı dakikalar yaşamıştı. Bu sebeple, fakat ikindiye doğru, misafirlerine izin verdi, kendilerini minnetle selâmladı ve ayrılma sırasında Abdurrahman'a yalvardı::

— Yarın davetlilerime birkaç oyun gösteriniz, akşam yemeğine de yine benim misafirim olunuz!

Son adımı atmak maksadıyla onları akşam yemeğine çağırıyordu. Romalıları taklit ederek Coena (Çena) adını verdiği bu yemek için, hayli külfete katlanmış, sofranın Türkleri avlayacak bir yem vazifesi görebilmesi düşüncesiyle, birçok tedbirler almıştı. Çenalardan sonra symposion denilen eğlencelerle oyalanmak zaten Bizanslılarca da âdetti. Çılgın bir cümbüş sahnesi teşkil eden o eğlenceler sırasında “kantaros” adı verilen iki kulplu büyük maşrapalarla kantaron içkisi, yahut şarap içmek de yine anane icabıydı.

Teodosya, işte bu cümbüş yapılırken, flütler çalınıp raks olunurken Türkleri, ne pahasına olursa olsun, sarhoş etmek ve birer birer, cotion adıyla, andığı yatak dairesinde dolaştırmak azmindeydi.

Onlara kavuşmak kararını aldığı günden beri, tasarladığı planın başında, bu cotion âlemi vardı. Fakat, evvelce yirmi dilâverden yalnız birini seçmeyi ve onunla, kuruntuladığı âlemin kucağına atılmayı düşünüyordu. Şimdi biri, yirmiyle değiştirmiş ve yirmi yıldızlı bir semada uçan, o yıldızdan öbürüne geçen, mesut bir güvercin olmak hülyasına düşmüştü.

Geceyi, arife günlerinde bayramı düşünerek, sabırsızlanan bir çocuk titizliğiyle geçirdi, yatak dairesinde yastık değiştirmekle oyalandı ve bayram saydığı günün güneşiyle beraber, yatak odasından çıkarak, tuvalet aynası önünde, güzelliğini kuvvetlendirmek ameliyesine girişti. Ne kahvaltı, ne öğle yemeği için iştahı yoktu. Daha doğrusu, bütün iştah ruhunda ve sinirlerinde şahlanıyordu. Düşünün icap ettirdiği günlük merasime, bu sebeple, pek isteksiz iştirak etti ve ancak, seçkin bir davetli kütlesi önünde, cambazların hüner göstermeye başlamaları üzerine neşesini buldu.

Hünerler, yine zor oyunlarından ibaretti. Yürek hoplatan ve ruh kamaştıran bu oyunlara, tatlı bir çeşni vermek için de, ara sıra parmak arasında nal kırmak, kılıçla demir parçalamak gibi marifetler gösteriliyordu. Başta Prens Andriya olmak üzere, seyirciler derin bir beht içinde oyuncuları alkışlıyorlar ve hayretlerini bir türlü gideremedikleri için, birbirleriyle fikir mübadelesine zaman bulamayarak, şaşkın bir infial dakikası yaşıyorlardı. Onların arasında, mahut Atranoslu aile de vardı ve yalnız bu aile öbür misafirlerden çok ayrı düşünceler, duygular geçiriyordu. Baba, ihtiyar Yani'nin delâletiyle, yediği dayığı hatırlayarak, için için titizleniyordu ve Kara Boğa'yla Kara Aygud'a baktıkça, yeni baştan dövülüyormuş gibi bütün bedeninde sızılar duyuyordu. Onun karısı, kızları, baldızlarıysa, evlerinde ancak birkaç tanesini görüp de, günlerce hasretlerini çektikleri yığıtlerin, şimdi çoğalmış olmalarından garip surette zevk alarak, oturdukları yerde, yüreklerine geviş getirtiyorlardı.

Teodosya, kendi planına benliğini verdiği için, ne oyunlara, ne misafirlere ilgi gösteriyordu. Büzüldüğü köşede, elini şakağına dayayarak, cotion dairesini ve o dairede yaratacağı çeşitli istiğrak dünyasını tahayyül ediyordu. Bir aralık nasılsa, uyanıklık gösterdi, sağını solunu mahmur mahmur gözden geçirdi ve Atranosluları görünce birden titredi. Çünkü, onların bu cambaz takımındaki kuvveti ölçmüş olduklarını hatırlamış, babaları dövülen genç kızlarla teyzelerinin, oyuncuları öpen bir gözle seyretmeleriniyse kıskanmıştı.

Türkler, "göz, düşmanını tanır" derler. Bu, pek doğru bir hükümdür. Hele aynı çamurdan yaratılanlar, yani Teodosya, hissiyet ve zihniyetini taşıyanlar, kendilerine rakip olacak kimseleri teşhis etmekte hiç güçlük çekmezler. Prenses de, bir bakışta, Atranoslu kızların kendisi gibi düşündüklerini, cambazların kuvvetinden benliklerine birer zerre nur geçirmek için, sinsi sinsi iştihak taşıdıklarını sezmekten geri kalmadı, garip bir kıskançlık duyarak, onları cezalandırmayı tasarlamaya koyuldu. Şimdi, kafasında iki ayrı düşünce müvazi kımıldanışlarla, yan yana yürümeye başlamıştı: Türklerle anlaşmak ve Atranoslu kızları ezmek!..

Deli kız, bu iki düşünceyi birbirine bağlamak ve bir arada yürütmek kaygısıyla yine dalgınlaşırken, Kara Abdurrahman, prensin oturduğu yüksek ve süslü sayvanın önüne geldi, zarif bir reverans yaptı:

— Asaletmeap, dedi, seyrettiğiniz hünerlerin hemen hemen hepsini arkadaşlarım, kardeşlerim yaptı. Ben hiç bir şeye karışma-

dım. Halbuki benim de kendime göre marifetlerim var. Müsaade ederseniz bu marifetlerden bir ikisini size seyrettireyim.

Prensesin cevabı, heyecanlı bir alkış oldu. Asil seyirciler de, onu taklit ve takip ettiklerinden uzun bir alkış yağmuru koptu ve herkes, efsanevî kuvvet oyunları yapan cambaz takımının başbuğunu, seyre hazırlandı. İdare edenin, idare olunanlardan daha hünerli olacağını düşünen bir yığın asilzade merak ve heyecandan kendilerini zaptedemiyorlardı, sedirlerden yere atlamak istidadı gösteriyorlardı.

Kara Abdurrahman, alkışların ve kımıldanışların bitmesini bekledi ve nispi bir sükûn hasıl olunca, kollarını göğsüne kavuşturdu:

— Ben, dedi, cambazlığa başlamadan önce, imparator hazretlerinin payitahtlarına gittim, bir yıl Ayios Teodoros kilisesinde hizmet ettim. Bu mabedin Ayia Anastasya’yla da ilgisi bulunduğunu, o büyük azizenin de Farmakolitra diye, ün aldığını elbet bilirsiniz. İşte Farmakolitra Anastasya bir gece rüyama girdi ve ağızıma tükürerek bana “Fanerotis” olmak kudretini verdi!..¹

Şimdi sükût derinleşmişti, seyircilerin gözleri endişeli bir dikkate bürünmüştü. Çünkü kâhinlik ve kâşiflik için, Ayia Anastasya’dan izin aldığını iddia eden bu adamın bu hünerini ne suretle göstereceği belli değildi. Eğer o, seyirciler arasından gelişigüzel birini seçmek ve onun hayatındaki esrarı ortaya koymak isterse, bir facia yüz gösterecek demektir. Zira bütün asilzadelerin, vicdanlarına asarak taşıdıkları kirli çamaşırların haddi hesabı yoktu ve onlardan bir kısmının açığa çıkarılması gerçekten, feci bir hadise olacaktı.

Seyirciler işte bu düşünceyle için için kıvranırlarken, yavaş yavaş da kızarıp bozarırlarken Abdurrahman yine Prens Andriya’nın önünde eğildi:

— Asaletmeap, dedi, sakalınızdan bir kıl koparmama müsaade buyurunuz.

1. Şimdi var mı, yok mu bilmiyorum. Vaktiyle Vefa’dan Süleymaniye’ye giden dar sokak içinde, kilise camisi diye anılan bir mâbet vardı. Bunun Ayia Anastasiya Farmakolitra’ya mensupken, sonradan Ayios Teodoros’a nispet olunduğunu tarihler yazar. Farmakolitra “halâşkâr” demekmiş. Bir kısım müverrihler de aynı kiliseye “kâhin ve kâşif” mânâsını ifade etmek üzere “Fanerotis” denildiğini kaydediyorlar. Kara Abdurrahman’ın anası Aydos prensesi olduğundan, bu rivayet ve hikâyeleri ondan dinleyerek öğrenmiş, yahut, tâcir ve cambaz gibi sıfatlarla, İstanbul’a giderek orada bellemiş olması tahmin edilebilir! (M.T.T.)

Ve onun müspet, yahut menfi cevap vermesini beklemeden yanaştı, pervasız bir davranışla sakalını yakaladı, kemerinden çıkardığı makasla, o bir kucak sakaldan bir tek kıl kesti, “Teşekkür ederim” diyerek geriye çekildi, yapılacak işi seyircilerin görmesine müsait bir yerde durdu, cüce rolü yapan Sevindik’in getirdiği ateş dolu toprak kâse içinde, o kılı yaktı, peyda olmasıyla kayboluvermesi bir saniye dahi sürmeyen, zayıf dumanın belirttiği noktaya gözlerini dikti, uzun uzun baktı ve herkesin duyacağı bir sesle anlatmaya koyuldu:

— İkbaliniz, taarruza uğruyor. Tacınıza, çok kuvvetli pençeler uzanıyor. Fakat hayatınız, karışık gölgeler arasında kapanmış görünmekle beraber, açılıyor. Siz, daha bir müddet yaşayacaksınız. Size ne zehir sunulacak, ne kılıç vurulacak. Allah’ın takdir ettiği ömrü hiçbir kimse elinizden almayacak. Lâkin bu yıldan, belki bu aydan sonra taçsız ve tahtsız yaşamak zorunda kalacaksınız. Çünkü hayatınızı kaplayan gölgelerden, buluta benzeyen perdelerden sıyrılırken başınız açıktır, kılığınız dağınıktır!

Bir cambazın ulu orta davranıp sakalına el atmasından ve kopardığı kılı izinsiz ateşe atıp kâhinliğe başlamasından son derece sinirlenmiş, fakat babadan, deden kalma iradesizlik yüzünden, bu hareketi nasıl karşılayacağını, bir türlü kestiremeyerek somurtup durmuş olan Prens Andriya, o küstah cambazın kâhinlik perdesi altında, kendisine korkunç bir istikbal tayin ve tebliğ ettiğini görünce, kabına sığmaz oldu, oturduğu yerden sıçradı, mücessem gazap hâlinde ayağa kalktı, hançeresinin bütün kuvvetiyle bağırdı:

— Sus yalancı, sus hilekâr, sus küstah!

Ve arkasında sıralanan kavaslar oyuncuları göstererek, aynı kızgın sesle emir verdi:

— Bunları saraydan da, şehirden de çıkarın, sürün, kovun!..

Kavaslar, yaldızlı kılıçlarına el atarak, bu emri yerine getirmeye hazırlanır gibi görünmüşlerdi. Lâkin yerlerinden kımıldamamışlardı. Çünkü biraz önce cambazların üçer, dörder santimetre kutrunda nalları parmakla, aynı kuturda demir çubukları kılıçla paraladıklarını görmüşlerdi ve kendi boyunlarını, ne o nallardan, ne o demirlerden sağlam bulamıyorlardı. Bununla beraber, prensin emrine, yüzlerce asil erkeğin ve kadının yanında itaatsizlik göstermenin âkıbetini de kolaylıkla tahmin ettiklerinden, çok müşkül dakikalar yaşıyorlar, renkten renge giriyorlardı. Teodosya, onlar için hâmi ve halâşkâr bir melek oldu, babasının, hiddetten deliye

döndüğünü, haftalardan beri hasretini çekip de, o gece kendilerinden kâm almak ümidinde bulunduğu sevgililerini kovmaya yeltendiğini görünce, soğukkanlılığını muhafaza edemedi alı al ve moru mor bir çehreyle yerinden fırladı, gözü büyüye büyüye ve ağzı köpüre köpüre kavaslara haykırdı:

— Durun, kımıldamayın!

Ve babasının kollarına asıldı:

— Ne yapıyorsun baba, dedi, yarın senin uğrunda kanlarını seve seve dökecek, canlarını kıvanç duya duya feda edecek bu yiğit adamları, Türklerin kucığına mı atacaksın?.. Kâhinin günahı ne? Ateşte gördüğünü söylüyor. Demek ki, samimi davranıyor. Eğer yalancı olsaydı, sana hayırlı bir istikbal müjdelerdi. Bunu yapmadığına göre, onu doğru özlü, doğru sözlü bir adam olarak alkışlamamız icap eder. Halbuki sen, yakışsız ve yersiz bir hiddetle, tersini yapıyorsun, zavallıyı ve arkadaşlarını incitmeye kalkışıyorsun. Rica ederim, kendine gel. Ağır başlı ve insafılı ol!..

Ok yaydan çıktığı için, prensin bu ihtara uyması müşküldü. Teodosya, bu ciheti de düşündü, hâlâ titreyen ve belki kendini de hırpalamaya hazırlanan babasının kulağına eğildi:

— Herifler, karşı korlarsa ne yapacaksın?.. Kaleden asker getirip harbe mi girişeceksin?.. O vakte kadar bunlar seni de, misafirlerini de, kavaslarını da kıymık kıymık kıyarlar, ortadan kaldırırlar. Onun için akıllı davran!..

Prens alev alev yanan gözleri birden karardı, şahlanmış endamına bir ıslak tavuk miskinliği çöktü, dizlerinin bağı gevşedi, ayakta duramaz bir hâle geldi. Hiç yoktan bir tehlike yarattığını, kendi kendini müşkül bir vaziyete soktuğunu anlıyordu. Hele sürülüp götürülmeye, şehirden dışarı atılmaya mahkûm ettiği adamların, baştan Kara Abdurrahman olmak üzere, sıralanıp gülümsedikleri gözüne çarpınca, iradesi büsbütün eridi, meyus ve bitkin, yerine oturdu. Emrini geri alamıyor, fakat, o emrin yerine getirilmesi için, ısrar etmek de elinden gelmiyordu. Bir yanda tebaasına karşı rezil olmak, bir yanda cambazların hücumuna uğramak tehlikesi sırtıp duruyordu. Bu vaziyette ne yapacağını kestiremediğinden, bön bön bakıyordu.

İşte bu sırada, eteği zil çalan bir kapıcı görüldü, şaşkın prensin önünde yarım yamalak eğildi:

— Kapıda, dedi, bir köylü var. Türklerin Edirne üzerine yürüdüklerini söylüyor!

Herif, gökten bütün ağırlığıyla yere kapanıyor, yahut yerin altı üstüne geliyor demiş gibi, herkeste bir titreme belirmiş, kadın yürekleri korkudan buz kesilmiş ve o sahne baştanbaşa matemî bir simaya bürünmüştü. Asilzadelerin çoğu, yanı başlarındaki kadınlardan daha fazla hassasiyet göstererek, baygınlık geçiriyorlardı. Kimsede hareket kudreti yoktu, herkes oturduğu yerde bir put cansızlığı belirtiyordu.

Prens Andriya, için için bayılanların başındaydı. Artık cambazları unutmuş, Edirne kapılarına dayandıklarına inanıverdiği Türklerin sesini duyar gibi olarak zangır zangır titremeye koyulmuştu. Ne karşısında emir bekleyen kapıcıyı görüyor, ne küçük bir kımıldanışa muktedir oluyordu. İnmeye uğramış bir adam durumuna bürünerek, melûl ve mustarip nefes alıp duruyordu.

Teodosya da şaşalamıştı, sarsılmıştı. Fakat o, Türklerin geldiğini duymaktan değil, cotion âleminin şu haber dolayısıyla, suya düşmüş olacağından endişelenerek elem duyuyordu. Bununla beraber babasından ve misafirlerinden önce kendini topladı, getirdiği haberin ağırlığından beli çökmüş görünen kapıcıya yüzünü çevirdi:

— Köylüyü, dedi, buraya getir. Prens hazretleri kendisini bizzat dinleyeceklerdir.

Onun konuşması, konuşabilmesi prensin de şuurunu biraz harekete getirdiğinden herifceğiz kekeleyebildi:

— Evet, evet, köylüyü dinlemek istiyorum.

Davetliler, bir felâketin, bütün tarihini kulaklarıyla duymak cüretini kendilerinde bulamıyorlardı, oradan savuşmak ve yaklaştığı sezilen ölümden kurtulmayı düşünmeye zaman bulmak için sabırsızlanıyorlardı. Teodosya onların neler düşündüğünü de sezdiğinden, kapıcının uzaklaşmasını müteakip ayağa kalktı:

— Babam, prens, dedi, size izin veriyor. Evlerinize dönebilirsiniz. Bir dedikodudan ibaret olduğunu sandığımız haberin mahiyeti anlaşıldıktan sonra hepiniz yine saraya çağırılacaksınız, netice üzerine tenvir olunacaksınız. Size “Hoş geldiniz” derken, telâşa mahal olmadığını da söylemek isterim. Türkler Edirne’ye de gelirlerse lâıyk oldukları surette karşılanacaklardır. Buna emin olmanızı rica ederim!

Cesaret, kadın ağzında bilhassa kıymet alır. Teodosya da cesur ve pervasız görünmekle, o birkaç düzine erkeği, hiç olmazsa birkaç dakika için, utandırmış ve cesur yapmıştı. Şimdi bütün asilzadelerin

elleri kılıçlarındaydı, yiğit bir edayla prenze bakıyorlardı. Bu bakışlarda hücum emri bekleyen bir mânâ vardı. Teodosya, vaziyetin nezaketine rağmen, onların bu sahte çalımına gülmekten kendini alamadı, eliyle kapıya giden yolu gösterdi:

— Buyurunuz, dedi, buyurunuz. Sırası gelince, kılıçlarınızdan da istifade ederiz ve edeceğiz.

Yalnız Atranoslu, yeğen ve teyze o altı kızın ayrılımlarına engel oldu, onları, diz çökmek suretiyle prensi selâmladıkları sırada, bir işaretle yanına çağırarak şu emri verdi:

— Siz bu gece benim misafirimsiniz. Yemekte bana arkadaş olacaksınız. Babanızla anneniz gidebilirler.

Bu müstesna bir iltifat olmakla beraber, Atranoslu asilzadenin de, karısının da hoşuna gitmedi. Çünkü Edirne üzerine yürüdükleri haber verilen Türklerin o gece şehre girmeleri hâlinde kızlardan ayrı bulunmayı felâket sayıyorlardı. Fakat itiraz imkânı olmadığından, yüzlerini ekşite ekşite ayrılmışlardı, öbür asilzadelerin izinde yürüyüp saraydan çıkmışlardı. Kızlar da nasıl bir düşünceyle alıkonulduklarını kestiremeyerek, prensesin yanında sıralanmışlar, çok şeylere gebe olduğu sezilen şu gecenin doğuracağı hadiseleri hesaplamaya koyulmuşlardı.

Bu işler hızla olup biterken, kara haber getiren köylü de, iki kapıcının arasında prensin huzuruna getirilmiş bulunuyordu. Sersemliği henüz yerinde olan Andriya, onun, karşısına dikildiğini görünce, biraz kımıldadı ve çok şeyler söylemiş, çok şeyler yapmış olan kızına, fersizleşmiş gözlerini dikerek sordu:

— Cambazlar ne olacak?.. Herkesi savdın, onları alıkoydun. Şu herifle ne konuştuğumuzu kendilerine dinletmek mi istiyorsun?

Teodosya, pervasız bir durumla cevap verdi:

— Onlar yemeğe davet olunmuşlardı. İçeriye gidip beni bekleyebilirler.

Ve hayretle hiddet arasında yeni bir bocalama geçiren babasının kulağına eğilip fısıldadı:

— Türklerin Edirne üzerine yürüdükleri sahilse, bu cambazlar ordunuza öncülük yapacaklar, Türklerle şerefineze çarpışacaklardır!

Prens, yine sustu, kızının Kara Abdurrahman'ı çağırarak, gizlice bir şeyler konuşmasını ve cambaz takımının bu muhavereden sonra, kendini selâmlayıp saraya doğru yürümesini hayran hayran seyretti. İradesini tamamıyla kızına vermiş gibiydi, onun yaptığı işleri, arzusu hilâfına, tasvip edip duruyordu. Yalnız, kara

haberciyle konuşmakta kızından evvel davrandı ve cambazların ayak sesleri işitilmez olunca, herifi ta önüne getirterek sordu:

— Şom ağızlı herif, sen Türkleri nereden gördün?

— Pigos önlerinde!

— Hangi Pigos, herif! Şu bizim sersem damadın geri almadığı Pigos mu?

— Hayır, prens hazretleri, hayır. Ebro (Meriç) üzerindeki Pigos!

— Yalan söyleme uğursuz. O Pigos, bizim burnumuzun dibinde. Hiç Türkler oraya gelirler de, bizim haberimiz olmaz mı?¹

— Pigos'a gelmediler, fakat bugün yarın gelecekler. Benim köyüm, Siresellâ'ya (Çorlu) yakındır, Pigoslularla alışverişim vardır. Oraya giderken, Türklerin sefere hazırlandıklarını gördüm. Pigos'a hücum edeceklerini duydum. Sultanları da Didimotikon'dan (Dimetoka) başka bir orduyla yola çıkmak üzereymiş!

Prens Andriya, verilecek cevabı kızının gözlerinde aradı, o da şu sözleri söyledi:

— Türklerin gelecekleri varsa görecekları da vardır. Telâş etmeyin ve ettirmeyin, şu bedbahtı da, karnını doyurmak için mutfaka yollayın!..

Teodosya, bu muhavereyi dinleyen Atranoslu kızların pek ıstıraplı bir duruma düştüklerini görerek, ayağa kalktı:

— Babacığım, dedi, siz dairenize çekiliniz, bu gece için yapılacak merasimin yarına bırakıldığını icap edenlere lütfen tebliğ ettiriniz, soyunup dökünüp istirahat buyurunuz. Ben, evvelce temas ettiğimiz meseleyi müspet bir neticeye erdiririm, emirlerinizi almak üzere yanınıza gelirim.

Doya doya göğsünü dövmek, kana kana saçını sakalını yolmak, inleye inleye gözyaşı dökmek için, prens de تنها bir köşe istiyordu. Küstah bir cambazın, tatlı bir müjde verir gibi, hiç sıkılmadan, üzülmeden ve çekinmeden, haber verdiği acıklı âkıbetin yaklaştığını, Çorlulu köylünün sözleri teyit ettiğinden zavallı adamın aklı başında değildi. Yalnız dövünmek, çırpınmak ve yalnız ağlamak istiyordu. O sebeple, kızının teklifini âdeti minnetle karşıladı, yorgun argın ayağa kalktı:

1. Türklerin istilâ devrine ayak bastıkları yıllarda biri İstanbul-Edirne yolu üzerinde, biri Edirne yakınında ve Meriç üzerinde, biri de Karadeniz kıyılarında olmak üzere üç Burgaz köyü vardı. Türkler tarafından alındıktan sonra birincisi Çatal-Burgaz adıyla, ikincisi de Hacı İlbeyi Burgaz'ı diye anılır olmuşlardı. (M.T.T.)

— Evet, evet, dedi, öyle yapalım. Sen, tasarladığın işten ne netice alırsan bana bildirirsin!

Teodosya, gittikçe kuvvetlenen bir azmin neşesi içinde onu gözleriyle teşyi etti, sonra Atranoslu kızları bir işaretle ardına taktı, yeni yapılan yatak dairesine götürdü. Cambazlar da o dairede küçük bir salona oturtulmuşlardı, birkaç güzel hizmetçi kız tarafından, şuruplar sunulmak suretiyle, ikram edilerek oyalandırılıyorlardı.

Prences, yanında getirdiği altı kızı, mânâlı bir tebessümle, onlara tanıttı:

— Atranos'tan, dedi, Edirne'ye göç etmiş asil bir ailenin zarif yavruları. Öz yurtlarından, Türk korkusuyla buraya kaçmışlardı. Türklerin Edirne'ye doğru geldiklerini duyunca, telâşa düştüklerini sezdim, korkudan bizi bırakıp uzaklara savuşmamaları için kendilerini yanımda alıkoydum. Bu geceyi hep beraber geçireceğiz, yarının iyi ve fena saatlerini yine beraber karşılayacağız.

Bir nebze durdu, sonra ciddi bir çehre takınarak, Abdurrahman'ın yanına kadar yürüdü, elini onun omzuna koydu:

— Türklerin, dedi, şehrimize yaklaştıklarını duyup da, büyük avluda korkmayan bir ben vardım, bir de sizler. Ben, sizin korkmadığınızı apaçık gördüğüm gibi, siz de benim korkmadığımı elbette anladınız. Acaba, birbirimize, böyle bir korkunç haber önünde niçin korku duymadığımızı söyleyebilir miyiz?

Abdurrahman, kayıtsız göründü ve sakit kaldı. Bu suale cevap vermeyi lüzumsuz görüyormuş gibi davranıyordu. Teodosya, onun sessizliğini, kıvrak bir tebessümle karşıladı:

— Galiba, dedi, ilkin kendi korkusuzluğumun neden ileri geldiğini duymak istiyorsunuz. Öyleyse söyleyeyim: Ben, Türklerin Edirne'ye gelmek üzere bulunduklarını haber verenlerin, geç kaldıklarını biliyordum. Çünkü Türkler, bir aydan, belki bir buçuk aydan beri burada bulunuyorlar.

Ve iki eliyle Abdurrahman'ın ellerine yapışarak ilâve etti:

— Siz de o haberden korkmadınız. Çünkü Türksünüz, Türk oğlu Türksünüz. Ordularınıza öncülük yapmak için Edirne'ye gelmiş bulunuyorsunuz.

Abdurrahman'ın kaşları hafifçe çatıldı, arkadaşlarında da belli belirsiz bir hareket görüldü. Hepsî kayıtsızlıklarını bırakmışlardı, canlı bir uyanıklığa bürünmüşlerdi. Başta Abdurrahman olmak üzere, onlar, pusuya düşürüldükleri zehabına kapıldıklarından, kuvvetlerini

bir lâhzada seferber edivermişlerdi, şu veya bu köşeden çıkması muhtemel baskıncılarla dövüşe hazırlanıyorlardı.

Teodosya, şen şen bakıyor ve yine şen şen gülümsüyordu. Fakat, Abdurrahman'ın, dudağını bükerek, omuzlarını silkerek, açığa konulan hakikati mühimsememek istediğini görünce canı sıkıldı:

— Ben, dedi, sizinle can ciğer olmak, yürek birliği yapmak, daha doğrusu yüreğimi toptan size verip sizin de her birinizi yüreğime oturtmak istiyorum. Onun için, sezdiklerimi, bildiklerimi açık söyledim. Halbuki siz, önünüze konulan dost yüreğini görmezliğe geliyorsunuz, ruhumun sesine karşı sağır duruyorsunuz. Dostça açılan kucağa sırt çevirmek Türklere ve Türklüğe yakışır mı?

Atranoslu altı kız, yağmurdan kaçarken doluya tutulduklarını görerek, ilkin bir iç titremesi geçirmişlerdi. Sonra Türk'ü yakından görmek zevki o titremeyi doğuran korkuya galebe ettiğinden haris bir şevkle, aç ve muhtaç bir bakışla Abdurrahman'ı, arkadaşlarını süzmeye koyulmuşlardı. Onlar Kara Boğa'yla Kara Aygud'u zaten tanıyorlardı ve babalarını dövüp de, kendilerini okşamayan bu aslan yapılı adamlara karşı, garip bir kin besliyorlardı. Kendilerinin Türk olduklarını duyduktan sonra, o kin içlerinden silinivermişti, yerine iştiyakla karışık bir sevgi gelmişti. Lâkin bu kızlar da, tıpkı Teodosya gibi, bir yüz ve bir endam üzerinde hırslarını teksif edemiyorlardı, yirmi Türk'ün hepsini bir anda gözbebeklerine yerleştirmek ve oradan yine hepsini birden yüreklerine geçirmek istiyorlardı.

Abdurrahman'la arkadaşlarının somurtur gibi görünmeleri, onların da canını sıkıyordu. Teodosya'nın, kendilerini hesaba katmayarak, Türklerle tek başına konuşması ve mânâlı kelimelerle dostluktan bahsetmesi de güçlerine gidiyordu. Ters karşılık görmekten korkmasalar, onlar da ağızlarını açacaklar ve yüreklerini söyletmeye çalışıp kendi güzellikleri, kendi kadınlıkları üzerine, Türklerin dikkatini çekmeye çalışacaklardı. Böyle bir harekete cesaret edemediklerinden bahadırlar kümesini hayran ve müştak seyretmekle iktifa zorunda kalıyorlardı.

Abdurrahman işte, bu dekor içinde uzunca bir lâhza düşündü, sonra kollarını göğsüne kavuşturdu:

— Evet, prenses, dedi, biz Türk'üz. Buraya da ardımızdan gelecek Türk ordusuna kılavuzluk etmek için geldik. İhtiyar Yani'nin gevezeliği yüzünden, sırrımızın faşoldüğünü anladık. Fakat, korkmadık, titremedik, hatta telâşa bile düşmedik. Çünkü Edirne'ye

gelirken, ölümü de göze almıştık. Onun için, dekkebazlığı bırakın, bizi kimlere tutturmak istiyorsanız, onları çağırın. Yalnız şunu bilin ki biz, ağ içinde bulunsak da, zincirle bağlanmış olsak da, dövüşmekten çekinmeyen ve her kılıma bir düşman kurban etmedikçe, ölmek yolunu bilen adamları. Sarayınızın altını üstüne getirmeden, dereler gibi kan akıtmadan yenilmeyiz.

Belki birkaç söz daha söyleyecekti. Lâkin Teodosya'nın kollarını kucak yapmak ister gibi aç aça, dudaklarını, buse olmaya hazır bir biçime soka soka, üstüne doğru yürümesi ve:

— Ne diyorsun, neler söylüyorsun delikanlı?.. Sana, yahut arkadaşlarına kalkacak silâh, ilkin benim yüreğimi parçalamalı, sonra sizi bulmalı!

diye de inlemesi üzerine sustu, gözlerinin o olgun ışığını Teodosya'nın çehresinde dolaştırarak, kızın beynini, yüreğini ve ruhunu bir lâhzada okudu, sonra gülümsedi, nefesi nefesine karışacak kadar yanına sokulan prensesin, kucak yapmak istediği kollarına düşmekten kendini korudu, ellerini siper yapa yapa, geri çekildi.

— O hâlde, dedi, oturun, maksadınızı anlatın. Türk olduğumuzu bile bile, bizi buraya niçin getirdiniz? Yerimiz, şu vaziyette, zindan olması lâzım gelirken, neden saray oluyor?

Teodosya, belli belirsiz içini çekti. Atranoslu kızlara ve bütün Türklere oturmalarını rica etti, kendisi de Kara Abdurrahman'ın yanında bir sedire ilişti, yüreğindeki sırrı, fakat mühim gördüğü taraflarını yine saklamak şartıyla, hikâyeye girişti. Türklerin denizi yürüyerek geçtikleri esasına istinat eden rivayetlerin yüz gösterdiği günden beri, o millete mensup tek bir adam görmek iştiağıyla, nasıl kıvrandığını anlatmakla söze başlayan delişmen kız, Burgaz harbi ve Dimetoka'nın zaptı gibi hadiseler münasebetiyle, dillere düşen ve Türklerin tabiatından üstün mahlûklar olduğu kanaatini doğuran menkıbemsî rivayetlerin o iştiağı nasıl körüklediğini de, heyecanlı bir talâkatla teşrih ettikten sonra Tûr dağında Allah'la karşılaşan Peygamber Musa'yı bile imrendirecek bir hayranlık takındı:

— Şimdi, dedi, düşünün. Ben yıllarca bir tek Türk'ün yüzünü görmek, sesini duymak için çırpınmışım. Uyanıkken bu iştiağa uygun hülyalar kuruyordum, uyurken yine o iştiağa uygun rüyalar görüyordum. Tesadüf, bir değil, yirmi bahadır Türk'ü karşıma çıkardı, onlarla beni yüz yüze ve yan yana getirdi. Nasıl sevinmem, nasıl mesut olmam?..

Abdurrahman'la arkadaşları bu yürekten gelme tahassürü, bu pek samimi yanıp yakılmayı dinlerken yan gözle Atranoslu kızları da süzüyorlardı ve onların dahi aynı iştiağı taşıdıklarını sezerek gülümsüyorlardı. Teodosya, ruhî bir iniltiye benzeyen son sözü söyleyip de bir damla şebneme göğsünü açan bir gül yaprağı gibi acındırıcı bir duruma bürününce Abdurrahman şöyle bir toplandı:

— Biz de, dedi, sevindik. Biz de bahtiyar olduk. Çünkü sizin gibi bir prensesin muhabbetinde büyük bir kıymet vardır. Biz o kıymeti takdir ederiz. Karşılığını da ödemeye çalışırız. Fakat gönüllerimiz bir olsa bile yollarımız ayrı. Siz Edirne'ye sahipsiniz, biz Edirne'ye sahip olmak isteyen yabancılarız. Bu vaziyette birbirimizi seve seve dövüşmek zorundayız. Belki dövüş sonunda sağ kalanlar, aradan çıkıp toprağa düşenler için ağlayacaktır. Fakat çare yok. Mutlaka çarpışacağız. O hâlde sizin bizi sevmeniz, bizim size saygı göstermemiz abestir.

Teodosya, yüreğine iğneler sokulmuş gibi yerinden fırladı, Abdurrahman'ın ağzını muattar eliyle kapadı:

— Hayır, hayır, bin kere hayır. Yüreğimi yüreğinizle mübadele edersek düşman kalamayız. Çünkü sevgiyle kin bir yerde yaşamaz.

Abdurrahman, gülümseye gülümseye sordu:

— Ya Edirne işi ne olacak?

— Onu dostça hallederiz!

Ve ruhundaki coşkun ihtirasın o anda feveran eden ateşiyle pek başka türlü parlamaya başlayan gözlerini bütün Türklerin üzerinde ayrı ayrı dolaştırdı, şuh bir tavır aldı:

— Fakat şimdi değil, birazdan bu mevzuya geçeceğiz. İlkin yüreklerimizi birbirine ısındıralım, kanlarımızı da ısıtalım!

Abdurrahman, bahsin en canlı noktasında kızın birdenbire ağız değiştirmesinden huylanmakla beraber ses çıkarmadı ve onun yürekleri birbirine ısındırmak, kanları da ısıtmak için yapacağı işleri gözetlemeye koyuldu. Orada, o yarı loş dairede ve tutam tutam sırma, kucak kucak yıldız arasında bir pusu tertip edilmemiş olduğuna kanaat getirdiğinden, kızın “Türk’e âşık” bulunduğu da inandığından telâşa lüzum görmüyordu, derece derece aydınlanacağına şüphe etmediği macera sahnesinin gizli safhalarını, sükûn ve itimat içinde, seyre hazırlanıyordu.

Teodosya da kendi planına göre hareket etmekteydi. Türkleri güzelliğinin, şuhluğunun ve zekâsının bütün kudretini sarf ederek

sarhoşlattıktan sonra meramını tatmin edecek yola girmek azmindeydi. Bu düşünceyle o, “tek bir sima, tek bir beden, tek bir yürek” hâlinde görüp hayranlık beslediği yirmi aziz misafirine biraz beklemelerini rica ederek Atranoslu kızları ardına taktı, salona bitişik odalardan birine girdi.

Yarım saat sonra salona avdet ederken kendisi ve yanındaki kızlar, değme şeylere hayret göstermekten daima uzak kalan Türklere bile parmak ısırtacak kadar zarif bir değişiklik taşıyorlardı. O, Hira kılığındaydı. İnce bir tüle sarınmış olup başında çiçekten bir taç, göğsünde kukumav resmi vardı, önünde bir tavus kuşu yürüterek meclise girmişti. Altı kız da Museler kıyafetine bürünmüşlerdi. Var mı, yok mu diye şüphe edilecek bir biçimde giyinmiş buluyorlardı. Euterpe’i temsil eden kızın elinde bir flüt, Erato rolü oynamak isteyende bir harp, Polymnie gibi davrananda kitara vardı, öbürleri, dans perileri olduklarını anlatmak için, ellerinde çarpara taşıyorlardı.¹

Teodosya, Olimp dağındaki ilâhlar cemiyeti çıkıyormuş gibi davrandı, misafirlerini kıvrak inhinalarla selâmladı:

— Ben, dedi, tarihin bize tanıttığı en büyük ilâhenin kılığına girdim. Arkadaşlarım da en seçkin perileri örnek tutup giyindiler. Çünkü sizi ne kadar yüksek gördüğümüzü hissettirmek istedik.

Bir nebze durdu, titrek bir sesle ilâve etti:

— Gerçekten birer ilâhe olsaydık yine huzurunuzda eğilecektik. Çünkü Türksünüz.

Sonra, munis bir kedi uysallığı gösteren tavus kuşunu kucağına aldı, Abdurrahman’ın yanına oturdu:

— Birer kadeh, dedi, şarap içmez misiniz?... Perilerim size sakilik etmek için emir bekliyorlar.

Yiğit delikanlı, menfi bir işaret yaparak özür diledi:

— Biz ayrına alışkın adamlarız. Bal şerbetiyle bile başımız hoş değil. Siz gelmeden bize hizmet eden kızların sundukları şurubu içtik. Onun için bizi affedin, siz keyfinize bakın. Maksat sarhoşlamaksa bizim beynimiz çoktan döndü.

1. Hira (Lâtince’si Junon) Yunan mitolojisinde Jüpiter’in hem kardeşi, hem karısıdır. Kocasına ekseriya kukumav kuşu suretinde gelirdi ve kendisi semavî gezintilerinde iki tavus koşulu arabaya binerdi. Museler Jüpiter’in kızları olan dokuz peridir ve her biri bir güzel sanatın mümessilidir. (M.T.T.)

Yine canı sıkılan Teodosya dargın dargın sordu:

— Neden?

— Sizlerin bakışınızı içmekten, sesinizi duymaktan!

— Demek biz o kadar hoşunuza gittik!

— Bunda şaşılacak bir şey yok, prensesim. Güzel bir göz, bin şarap gözesinden daha ziyade sarhoşluk verir. Güzel bir ses, her çeşit sazdan fazla akıl alır, yürek titretir. Sizde güzel gözün en iyisi, güzel sesin de en kuvvetlisi var.

Teodosya bakışlarını derinleştire derinleştire, yine sordu:

— Bu sözleri kendi hesabınıza mı, yoksa arkadaşlarınızın da namına mı söylüyorsunuz?

— Türklerin düşünceleri gibi duyguları da birdir. Biz ayrı ayrı insanlarız ama aynı gözle görür, aynı yürekle duyarız.

— O hâlde teşekkür ederim. Fakat ikramımı kabul etmediğinizden dolayı da esef duyduğumu saklayamayacağım.

— Eseflenmeyin, zevkinizi de bozmayın prenses. Siz içtikçe biz de içmiş gibi oluruz.

Teodosya içmek, çılgınlaşınca kadar, daha doğrusu ruhundaki çılgınlığı bütün çıplaklığıyla açığa dökünceye dek içmek ihtiyacındaydı. Bu ihtiyacın ibramıyla Atranoslu kızlardan birine emir verdi, altından yapılma bir kantarosla (cahtharus) şarap getirtti, içine beş on damla kiatos (cyathes) kattı, başıyla bütün Türkleri ayrı ayrı selâmladıktan sonra “yeni bir hayatın şerefine” diye bağırdı ve çift kulplu iri maşrapayı bir hamlede boşalttı.

Kızlar da, yine onun işaretiyle, aynı şeyi yapmışlar ve dudaklarındaki ıslaklığı gidermeden çalıp oynamaya başlamışlardı. Abdurrahman’la arkadaşları, ne hayret, ne nefret hissettirmeden, sahneyi, şüphe yok ki ibret gözüyle, seyrediyorlardı, derece derece dalgınlaşıyorlardı. Bir ülkenin batmaya, bir milletin ölmeye nasıl hak kazandığı işte bu sahnede, fakat neşe kılığına bürünmüş bir facia hâlinde, belli oluyordu. Eşiğinde düşman atları kişneyen bir kale hükümdarının kızı, o hükümdarın en yakınlarından birinin kızlarıyla el ele vererek, kapıya gelmiş düşman ordusuna mensup gençleri baştan çıkarmaya savaşıyordu. Vatan sevgisi onların kalbine girememiş, çünkü o kalplerde yerleşen kara ve çirkin ihtiraslar bütün nurlu duygulara yer ve yol vermeyecek kadar barındıkları yerde köklemişti. Hayat, bu kızlarla yurttaşları için birkaç unsurdan terekkep ediyordu: Kör bir neşe, kör bir iştah ve kör bir uyku!.. Yurdun yıkılmak üzere bulunması bile o zincirleme körlükleri gide-

remiyordu. Çünkü, onlar, yurt için ölmek terbiyesiyle değil, cinsî ve hayvanî ihtiraslarını ne suretle ve ne pahasına olursa olsun, mahzuz etmek göreneğiyle büyümüşlerdi. Şimdi de yurtlarını fânî ve sefil bir zevk avlamak ülküsüne fedaya hazırlanıyorlardı.

Abdurrahman'la arkadaşları Teodosya'nın açılıp saçılışında, arkadaşlarının oynayıp sıçrayışında hep bu hakikati görüyorlar ve bir milletin nasıl battığını safha safha seyretmiş gibi heyecanlanıyorlardı. Yine bu sahne onlara, Rumeli yakasına geçen Türklere mevut istikbali de temaşa ettiriyordu. Hemen hepsi Edirne sarayında bulundukları hâlde Kızılelma önlerinde dolaştıklarını kuruntulayacak kadar hayalî bir uçuş hazzı alıyorlardı. Çünkü düşmanlarına yüreklerini yatak gibi açan ve bütün şereflerini o yatağa yorgan yapmayı bahtiyarlık sayan milletlerle temas etmekte olduklarına artık imân getirmişlerdi. Seciyeleri bu kadar düşük olan insanları yurtlarından sürüp çıkarmak ve Kızılelma diye anılan son istilâ merhalesine ulaşmaksa durmadan yürümek azmiyle yola çıkan Türkler için elbette kolay olacaktı.

Yirmi Türk böyle düşünür ve millî emellerine uygun hülyalar geçirirken kızlar da sık sık şarap içerek kendi maksatlarını müspet bir neticeye erdirmek çarelerini araştırıyorlardı. Atranoslular, bu aşk sofrasında kendilerine nasıl bir lokma veya bir kemik verileceğini kestiremiyorlardı. Fakat bir şeyler ummaktan geri kalmadıkları için bol şarap içmek suretiyle hisselerine düşecek nimete karşı iştahlarını kuvvetlendirmeye savaşıyorlardı. Teodosya'ysa, günlerden beri hazırladığı planını ne yolda yürüteceğini ve o geceyi bir saadet sabahına çevirmek için nasıl davranmak lâzım geleceğini düşünüyordu.

Maşrapa maşrapa içilen şarabın, gittikçe kıvraklaşan dansın şuura ve sinirlere getirdiği zelzele herhangi bir kadın iradesini tarumar edecek haddi bulunca prensesin durumu değişti, öpmek ve öpülmek, kucaklamak ve kucaklanmak ihtiyacıyla yerinde duramaz hâlde geldi, kıvrır kıvrır kıvrınmaya başladı. Fakat yirmiyi bir yapmak veya bir anda yirmi kadın hüviyetine bürünmek arzusu yine ruhunda kımıldayıp durduğundan hamle yapamıyordu, dudaklarını ısıra ısıra oturduğu yerde sallanıyordu.

O, neşeden uçacak gibiydi, ıstıraptan da kımıldayamıyordu. Neşesi hedefine yaklaştığını sezmekten, ıstırapı da yirmi ayrı noktadan teşekkül eden o hedefi, birden kucaklamak yolunu henüz bulamadığından ileri geliyordu. Bununla beraber bir sınama yapmak

hevesinden kendini alamadı, üst üste üç kantaros şarap yuvarladıktan sonra ayağa kalktı:

— Yiğit Türkler, dedi, dostluk başka, alışveriş başkadır. Nasıl ki deminden siz de böyle diyordunuz. O hâlde eğlencemiz yine devam etmek şartıyla, biraz da işten bahsedelim. Edirne'nin istikbalini konuşalım. Fakat ben, tek başıma hepinizle münakaşa edemem. Aynı zamanda, her birinizle, ayrı ayrı anlaşmak ve antlaşmak isterim. Onun için, sizi birer birer şu bitişik odaya götüreceğim, fikrimi kısaca söyleyip, fikirlerinizi kısaca söyleteceğim. Aramızda ihtilâf çıkmayacağını, çarçabuk anlaşacağımızı umuyorum.

Ve cevap beklemeden, Abdurrahman'ın koluna asıldı, tavus kuşunu göstererek gözlerini alabildiğine baygınlaştırdı:

— Kuşumu, dedi, kucaklayın, beni takip edin!

Yirmi Türk'ün zihninde ve aynı anda, bir pusu tehlikesi belirdi, fakat bu mülâhaza, yine bir anda zihinlerden silindi. Hepsî şu sarhoşlayan kızın, böyle bir düzen kuramayacağına inanmıştı. O sebeple ve kızın Edirne dâvâsını nasıl halletmek istediğini merak ederek, yapılan teklife uymayı gerekli bulmuşlardı. Abdurrahman arkadaşlarının sükûtunda kendi mülâhazasına iştirak mânâsını sezdiğinden tereddüde mahal görmedi, tavus kuşunu kolları arasına aldı, Teodosya'nın ardına düştü, yatak odasına geçti.

Onu, yıldızlı bir karanlık ve misk kokulu bir hava karşılamıştı. Oda ışıksızdı, yalnız tavana ve duvarlara, avuç avuç serpilen altın yıldızlar, o koyu karanlığa, benek benek ziya döküyordu. Her tarafa, misk saçıldığı, amber döküldüğü ve küme küme çiçek konulduğu için, havada birbirinden keskin kokuların dalgalandığı hissediliyordu. Yere ipek halılar serilmişti. Ondan ötürü de, ayaklara esrarlı bir âlemde dolaşılmış gibi, bir zehap yapışıyordu.

Abdurrahman ne gözlerine dolan o yıldızla karanlıktan, ne burnunu saran çeşitli nefis kokudan, ne de topuklarına sarılan yumuşaklıktan irkilmedi, kayıtsız adımlarla yürüdü, odanın ortasına kadar geldi. Teodosya biraz daha ilerideydi, ipek ve sırmadan işlenmiş ılık bir kucak gibi, açılı duran yatağın yanında onu bekliyordu. Fakat Abdurrahman'ın, yarı görünür, yarı görünmez bir durum taşıyan, o kucaktan uzak kalmak ister gibi, duraladığını görünce, şöyle bir çırpındı, tacını atıp saçını dağıttı, tül örtüden sıyrıldı ve yere diz çökerek, garip bir sesle yalvardı:

— Kuşu bırak, bana bak!

Tavandaki ve duvarlardaki altın mozaiklerle, yıldız yıldız beneklenen karanlığın tam göğsünden şimdi bir dilim beyaz ışık doğmuştu. Teodosya, takındığı durumla, o zehabı veriyordu ve gümüş bir mum gibi, karanlığı aydınlatıyordu. O dağınık saçlar, bu gümüş üzerinde, tel tel pırıldayan ziya çizgilerine benziyordu. Fakat, dökülen ışık bilhassa yamandı. Onlar, o gözler, boyuna nur döken minimini iki göze helindeydi, gümüş mumdan ve tel ziya şebekesinden, odaya yayılan aydınlığa, bambaşka pırıltılar ilâve ediyordu.

Abdurrahman bir lâhza, tek bir lâhza sendeledi, gözlerinin yandığını sezer gibi oldu. Böğründe beyaz bir şafak belirmiş olan bu muattar ve yumuşak karanlıktan, iradesine bir sarsıntı bulaşmak üzereydi. Lâkin ruhuna yüklediği yüksek vazife, kalbinde taşıdığı mukaddes ülkü, idrâkini kucaklayan aziz hatıralar, hep birden harekete geçmekte ve o iradeyi kuvvetlendirmekte gecikmediklerinden, yine bir lâhza içinde kendini topladı, gençliğinin zayıf taraflarını zelzeleye vermek istidadını gösteren sahneyi, mertliğinin kudretiyle karşılamak celâdetini gösterdi, iligine kadar kayıtsızlaştı ve hareketsiz kaldı.

Teodosya mutlaka muzaffer olmak, mutlaka emeline kavuşmak istiyordu. Bu sebeple, durumunu daha şuhlaştırmaktan çekinmedi, hızlı bir sürünüşle yanaştı, upuzun yatar gibi yere kapandı, Abdurrahman'ın ayaklarını saçlarıyla örttü, onun yüzüne yükseltemediği dudaklarını, topuklarına yapıştırdı, yanık yanık inledi:

— Edirne'nin anahtarları bende, babamın tahtı bende, aradığın zafer bende. Kollarını aç ve bütün bunları al!

Abdurrahman, gümüş bir yılan gibi yerlerde kıvranan ve tatlı tatlı topuğunu ısırarak bu nefis mahlûku seyrederken, Dimetoka sarayı bahçesindeki kameriyede, Prens Marya'yla geçirdiği tehlikeli dakikaları hatırlıyordu. Orada karnından konuşarak, yakasını kurtarmıştı. Burada, aynı rolü oynamak mümkün değildi. Çünkü, Dimetoka maceralarının, dilden dile geçerek, Edirne sarayına kadar yayıldığını biliyor ve ihtiyar Yani'nin, o maceraları bu kıza anlattığını ise, muhakkak görüyordu. Ondan ötürü, başka bir kurtuluş yolu aradı, kısa bir mülâhazadan sonra eğildi, kolundan tutarak Teodosya'yı yerden kaldırdı:

— Beni, dedi, gerçekten seviyor musunuz?

Kızın göz bebeklerinde beliren öbür Türkler birbiri ardınca, Abdurrahman'ın benliğine karışverişliklerinden cevap, çok samimi ve müspet oldu:

— Evet!

— Beni candan, yürekten istiyor musunuz?

— Evet!

— O hâlde benim yüreğimi görünüz, uzun uzun seyrediniz.

Son sözünüzü ona göre söyleyiniz.

Ve kızın iki ellerini yakaladı, sesine çok hâkim ve hatta kahir bir ahenk çizerek emir verdi:

— Gözlerinizi kırpmadan gözlerime bakınız, ben “Yeter” demeyince çekilmeyiniz!

Heyecanlı iki nur gözesine benzeyen o gözler, şimdi bir yanardağın minyatürleştirilmiş, fakat kudretinden zerre eksilmemiş çifte ağzına yaklaşmış gibi, tarifi müşkül bir sıcaklık duyuyor ve onlardaki alevden tutuşarak, yavaş yavaş kuruyordu. Kız, ilk bakışlarıyla, o bir çift erkek gözünün zarif rengini, derin kudretini, sarhoşlatıcı tadını bulmak hülyasında idi ve bunları bulmamış da değildi. Fakat, bir iki saniye içinde, manzara değişti, o gözler engin bir çift feza oldu. Bu fezada, yangınlar yüz gösterdi ve kendi gözleri, hareket kabiliyetini kaybederek, bu yangınlar arasında erimeye başladı. Artık alevden başka bir şey duymuyor ve bu alevler, kararışmış gözlerinden beynine, damarlarına, sinirlerine geçerek, bütün benliğini, fakat tatlı bir sarılışla, ihata ediyordu.

* * *

Teodosya, ellerini Abdurrahman’ın çelik pençeleri arasına bırakarak, şuarsuz ve iradesiz bir durumda, bu garip haletin hazzını yaşıyordu. Bütün benliğini saran alevlerde, en kuvvetli şaraplardan daha müessir ve bayıltıcı bir tat vardı. O tadın kaynaklarından, genç Türk’ün gözlerinden uzak kalmamak için, kendi gözlerini açık tutmaya çalışıyordu. Lâkin üç beş dakika sonra, bu düşünceyi de kaybetti, gözlerini kapamak ıstırarını duymaya başladı. Artık uyumak, içine yayılan alevlere sarıla sarıla ve o seyyal şarabın sekrini tada tada, bir köşeye yığılmak istiyordu.

Abdurrahman, gözlerinin sihrine mağlup ettiği sarhoş prensesin, bu ıstırarını sezince kaşlarını çattı:

— Uyu, dedi, artık uyu!

Ve bu emre, hemen itaat eden kız, yavaş yavaş yürüterek, yatağa götürdü, upuzun yatırdı, pinekleyecek rahat bir yer arayan tavus kuşunu da, yanına koydu ve kollarını kavuşturarak, uzun bir lâhza

onları seyretti. Renk renk tüylerine uslu uslu bürünerek, uyumak imkânını arayan kuş, maşrapa maşrapa içtiği şarapla, o içkinden daha kuvvetli ihtirasların sarhoşluğuyla, sızan şu örtüsüz kızdan bin kat ziyade masum ve namuslu görünüyordu. Kuşun dili yoktu. Eğer olsaydı, belki öz yurdunun hicranını takrir etmekten başka bir şeyle meşgul olmayacaktı. Beriki de, şimdi dilsizdi. Fakat şu durumuyla, sefil ihtirasların hüsrânını terennüm etmekten geri kalmıyordu.

Abdurrahman, fâni bir zevk için, yalnız babasını, yurdunu değil, kendi şerefini, gururunu da, ayaklar altına almaktan çekinmeyen ve bu kadar çirkin bir vaziyete düşen kıza, son bakışını düşürürken, onun gülümsediğini gördü. Şüphe yok ki, kız rüya görüyordu. Lâkin bu tebessüm, güzel olmaktan çok uzak bir şeydi. Alçalmış bir ruh üzerinde açılan zakkum çiçeğine benziyordu.

Abdurrahman, yarın için konuşulacak çok şeyler bulunduğunu hatırladığından, ibretli temasına nihayet verdi, odadan çıkıp arkadaşlarının yanına geldi. Onlar, kendisinin ayrıldığı sıradaki vaziyetlerini muhafaza ediyorlardı. Atranoslu kızların çarpıra şakırdatarak, yorulmadan yaptıkları dansları seyrederek görünüyorlardı.

Abdurrahman, kendilerini bir tebessümle selâmladıktan sonra, sarhoş kızlara eliyle bir işaret yaptı, mânâsızlaşmış veya pek fazla mânâdan yalpa hâlini almış olan raksı, durdurdu:

— Prens, dedi, uyuyor. Siz de onun yanına gidiniz. Fakat kendisini sakın uyandırmayınız.

Onlar, kenarında dolaştıkları zevk sofrasında, küçük bir yer alamadan ve o sofranın pek bol görünen nimetlerinden, bir tutam olsun tadamadan, uykuya sürüklenmelerini büyük bir bahtsızlık saydıklarından, prensesin sızmasınıysa, şu salonda diledikleri gibi, açılıp saçılmak için, umulmaz bir fırsat telâkki ettiklerinden ayak diremek istediler, “sizinle bile kalalım, hizmetinizde bulunalım” mukaddemesiyle, işvebazlığa yeltendiler. Fakat, Abdurrahman sert bir bakışla, onların seslerini susturdu:

— Buyurun, dedi, sizin yeriniz prensesin yanındır. Fakat gürültüsüz gidin, gürültüsüz yatın!..

Biraz sonra onlar, zincirleme rüya görmekte ve garip ihtilâçlar içinde, güle güle kıvranmakta olan Teodosya’nın yatağının dibine sıralanmışlardı. Abdurrahman’la arkadaşları da, baş başa vererek, vaziyeti muhakeme ediyorlardı, kendilerini yarına hazırlıyorlardı.

Teodosya, dışarıdan ışıkmayan odada, gözlerini açtığı vakit, henüz ruh sarhoşuydu. Şarap dumanlarından beyni sıyrılmış

olmakla beraber, rüya şarabının sekri hâlâ damarlarında dolaşıyordu. Birkaç saat aşk oyunları, fakat rüyada, oyalandığı, meramına göre vücut bulmuş sevda sahnelerinin birinden öbürüne geçerek, tatlı tatlı hırpalandığı için, son derece yorgundu. Buna rağmen, içinde iştah vardı, yaşadığı âlemlere, tekrar kavuşmak iştiağıyla, için için titriyordu.

O, rüya gördüğünü değil, hakiki ve çeşitli bir visal hayatı yaşadığını tevehhüm ediyordu. Abdurrahman'dan başlayarak, küçük Sevindik'e kadar, bütün misafir Türkleri meramına ram ettiğine inanıyordu. Bu inanç, içine feveranlı bir kıvanç getirdiğinden, şen şen gülümsüyor, geniş geniş geriniyordu. Lâkin bu ruhî gaflet çok sürmedi, son rüya safhasında dileklerine ve isteklerine hizmetkâr olan dilâver Türk'le, iki üç kelime konuşmak isteyerek, yanı başında bulunduğunu sandığı o adam doğru dönünce ve bu zannın vehmî olup sağınını solunun boş olduğunu görünce şaşırdı, gözlerini ovuştura ovuştura hakikati aramaya girdi.

İnancı değişmiyordu, sabit bir fikir hâlinde taşıdığı büyük ülküye kavuştuğuna hâlâ imân besliyordu. Yalnız bulunuşunu da, bu iman yüzünden, hayretle karşılıyordu. Lâkin, bu hayret, biraz sonra endişeye çevrildi, fazla yorgunluktan uyuyakaldığına, bu arada son sevgilinin dışarıya çıktığına hükmederek kendini ayıplamaya koyuldu ve tadı, safha safha kanında dolaşan o canlı sahneleri, kabilse, tekrar etmek ve ettirmek kaygısıyla yerinden fırladı.

Bu fırlayış sade maddî değil, manevî bir uyanış da oldu. Çünkü, tünediği yerde, rahatsız edilen tavus kuşu çırpınmaya, halılar üstünde sızmış olan Atranoslu kızlar da, o çırpınmadan gözlerini açarak, kımıldanmaya başlamışlardı. Teodosya bu manzara önünde afalladı, ellerini dağınık saçları arasına sokarak, derin derin düşünmeye daldı. Yataktaki kuş ve yerdeki kızlar, zihninde yaşayan âlemleri ve damarlarında dolaşan tadı yalanlıyor gibiydi. Çünkü, o âlemler ve o tatlar sahih olsa, tavusun yatakta, kızların odada bulunmaması lâzım gelecekti ve meramına ram ettiğini sandığı Türklerin bu yedi şahit önünde, kendilerinden beklenen hizmetleri kabul etmiş olmaları mümkün değildi.

Teodosya, çıldıracak kadar sinir buhranına tutulmuştu. Yaşadığına inandığı mesut saatlerin, hayal veya rüya olduğuna inanmak istemiyordu, vaziyetiyse böyle bir inançla telif edemediğinden, kendi kendini yiyecek derecede üzülp büzülüyordu. Nihayet, sızgın

kızları sorguya çekmek kararını aldı, deli deli onlara yanaştı, her birini tekmeleye tekmeleye uyandırdı, topuna birden sordu:

— Burada işiniz ne?

Kendini ilk toplayan kız, bu hoyrat suale cevap verdi, odaya kimin emriyle ve ne zaman geldiklerini anlattı. Fakat bu cevap, Teodosya'nın kafasında beliren kargaşalığı giderecek kuvvette ve sarahatte değildi. Zira kız, Abdurrahman'ın emriyle oraya geldiklerini söyleyerek, çarçabuk uyuduklarını da ilâve ediyordu. O hâlde, kendisinin yaşadığını tevehhüm ettiği hayat yine sahih olabilirdi ve kızların, o hayatı sezmemiş olmaları mümkündü. Lâkin bir nokta, bu mesut düşünceyi sakatlıyordu: Kızların odaya girdiğini kendisi görmemiş ve hatta sezmemişti. Bu vaziyette beriki âlemleri sahih olarak yaşamak nasıl kabil olabilecekti?

Teodosya ne kadar düşünse, bu karışık işin içinden çıkamayacağını anladı, boş yere kafa patlatıp üzülmeğe, Türklerle yüzleşerek, hakikati bulmayı tasarladı, sinirli sinirli örtündü, saçlarını gelişigüzel topladı, bitişik odaya geçti. Niyeti misafir Türklerle apaçık konuşmaktı. Lâkin, onlarla yüz yüze gelince, dilinin dolaştığını, iradesine gevşeklik geldiğini sezdi. Çünkü kendilerini, ayrı ayrı yanına çağırarak, yine ayrı ayrı anlaştığına ve mübadele edilen aşkların mahrem kalması için de antlaştığına inandığı Türkleri toptan sorguya çekmenin, hem yakışksız, hem imkânsız olduğunu anlamıştı. Zaten vaziyet de, kendinin gaflet içinde yüzdüğünü gösteriyordu. Zira tasarlamış ve müspet neticeye erdiğine de inanmış olduğu plana göre, Türklerin bu salonda değil, yatak odasının öte tarafındaki odada bulunmaları icap ediyordu. Kendisi, her erkekle, plan dairesinde, anlaştıktan sonra, onu başka odaya geçirmeyi kararlaştırmış ve taşıdığı hatıralar da, işin böyle cereyan ettiği kanaatini vermekte bulunmuş olduğu hâlde, Türkler başka yerde oturuyorlardı. Bu da, o hatıraların vehmî olduğunu münakaşa götürmez bir katiyetle ispat ediyordu.

Teodosya sarhoşluğa veya gaflete kurban gittiğini artık anlıyor ve en yüksek bir haz semasından, en derin bir hüsrân uçuşumuna düşmüş gibi, ruhî bir dalgınlık, bir hurdahaş oluş sezerek bitkinleşiyordu. Bununla beraber, bir şeyler araştırmaktan, rüyalaşan hakikatlerin sırrını keşfe çalışmaktan geri kalmadı, hepsini, ayrı-ayrı deminde olduğu gibi, yine sakın ve kayıtsız bulduğu Türkleri selâmladıktan sonra, Abdurrahman'a sokuldu:

— Bilmem, dedi, rahatsız oldunuz mu?... Sizi hayli yordum sanıyorum.

Abdurrahman gülümsedi:

— Ne münasebet prensesim. Yorulan sizsiniz. Çünkü fazla içtiniz, fazla neşelendiniz. Ondan ötürü de, çabuk uyudunuz.

Teodosya nasıl uyuduğunu bir türlü hatırlayamadığından, bön bön bakındı ve bön bön sordu:

— Arkadaşlarınız da, benim uyuduğumu gördüler mi?

— Onlar yerlerinden kıdılamadılar bile.

Gökten uçuruma düşüş tamamlanmış demekti ve prenses, meramına ram ettiğini zannettiği Türklerin eteklerine bile temas edemediğine artık inanmıştı. Bundan, bu hakikatten duyduğu acı büyüktü. Fakat ümitsizliğe düşmüş değildi. Yirmi Türk'ün birden aşkını kazanmanın, yirmi güneşi bir anda kucaklamak kadar, imkânsız bir iş olduğunu, artık anlamış olmakla beraber, hâlâ o ülküyü yüreğinden atamıyordu, başka bir plan çizerek, yine meramına ereceğini umuyordu. Yalnız Atranoslu kızlardan utanıyordu. Çünkü onları, kendi bahtıyarlığına şahit tutarak, kışkandırmak ve ezmek istemişti. Halbuki, iş ters yürüdüğünden azap duymak ve mahcup olmak, kendi hissesine düşmüş bulunuyordu. Fakat bu utançtan da sıyrılmakta güçlük çekmedi, hakiki maksadını kızlara açmamış olduğunu düşünerek, müteselli oldu ve yeni planına zemin hazırlayabilmek için, Abdurrahman'la konuşmaya koyuldu. Elde bulunan fırsattan, kendi maksadına göre istifade etmek istiyordu ve bu düşünceyle, muhavereyi idareye çalışıyordu:

— Demek ki koca bir gece beyhude geçti. Siz ve arkadaşlarınız buna hayıflanmadınız mı?

— Hayıflanmaz olur muyuz hiç. Vakit dar, bizim durumumuz nazik. Sizin de kârınız müşkül. Türk ordusu, dün akşam söylendiği gibi, Edirne üzerine geliyorsa, dost kalamayız.

— Bu sözünüzü kabul etmem. Dost kalacağız ve kalmalıyız. Lâkin anlaşmalıyız.

— Nasıl anlaşabiliriz?

— Beni memnun, babamın da hayatını temin ederseniz, anlaşıyoruz.

Şimdi garip bir müzakere başlamıştı. Teodosya, pervasız, fakat coşkun bir talâkatla, Türklere aşkını anlatıyor ve bu aşkın tatmin olunması şartıyla, Edirne'yi harpsiz Türklere teslim ettireceğini söylüyordu. Abdurrahman'la arkadaşları, bu pek sefil şartı, bir çırpında reddetmek istedikleri hâlde, büyük bir kaleyi, kan dökmeden ele geçirmek gibi bir kazancın cazibesinden kendilerini kurtaramadık-

larından gerekli gördükleri bu işi yapamıyorlar, ıstıraplı bir hayret içinde o şartın lekesinden kurtulmak çareleri araştırıyorlardı.

Abdurrahman, hayli ter döktükten sonra, bir kaçamak yolu buldu:

— Benim anam, dedi, babama gönül vermişti. Fakat onunla evlenmeyi Aydos kalesini teslim etmeden ileri sürmemişti. Siz de ilkin Edirne'yi veriniz, sonra dilediğiniz adamın yüreğini alınız.

Teodosya, bir değil, yirmi ve belki yüz yirmi Türk yüreğinde yer almak istiyordu. Fakat bu bayağı iştahı açığa vurmaktan, o dakikada çekindi, Türkler arasına karışır karışmaz, meramına göre hareket edebileceğini düşünerek uysal davrandı:

— Buna da, dedi, peki ama, beni nasıl temin edeceksiniz?..

— Türk, sözünden dönmez prenses.

— İnanırım ve inanıyorum. O hâlde, babama yapılacak muameleyi kararlaştıralım.

— Babanız, dilediği yere gitmekte, dilediği adamları beraber götürmekte, hazinesini de yanına almakta serbesttir.

— Bu da iyi. Şimdi bu şartlara uygun şekilde bir plan hazırlayalım.

Plan hızla ve kısaca tertip olundu, vakit geçirilmeden de, Teodosya vasıtasıyla, Prens Andriya'ya tebliğ edildi. Abdurrahman bu planını Edirne prensinin, Türkleri istikbale çıkması, ileri yürüdüğü haber verilen, Türk ordusu kumandanıyla görüşüp anlaşması esasına istinat ettirmişti. Onun prensese söylediklerine göre, böyle bir hareket Türkleri memnun edeceğinden, Edirne'nin bir takım şartlarla Andriya'ya bırakılması bile mümkündü. Şayet bu imkân tahakkuk etmezse, Türklerin yine şefkatli ve merhametli davranacaklarına, kendilerini karşılayan prensi incitmeyerek serbest bırakacaklarına şüphe yoktu. Abdurrahman, Edirne dışında yapılacak müzakerelerde, prens lehine, tavassutta bulunmak için de söz veriyordu.

Teodosya, Türklerle müzakerenin şehirde yapılmayıp, kale dışında yapılmasına neden lüzum görüldüğünü sorunca, Abdurrahman şu cevabı vermişti:

— Kalenin önüne kadar gelen Türkler, vire usulünce yapılacak bir anlaşmada, o kadar cömert davranmazlar, kaleden hazine çıkarılmasına ve hele prensin yerinde kalmasına rıza göstermezler.

Kaleden uzakta müzakereye girilirse, hayli şey, hatta taht ve taç bile kazanılmak muhtemeldir!¹

Ve prensesin tereddütlerini gidermek için ilâve etti:

— Türklerin Edirne önüne gelmeleri, şehirde tabiatıyla heyecan uyandırır. Fazla heyecandan şursuzluk vücuda gelir. Şursuzluktansa, hatıra gelmez işler yüz gösterir. Bunlara set çekmek, üç beş akılsızın Türklerle harbe girişmeyi isteyerek, babanızı müşkül bir vaziyete düşürmelerinin de önünü almak için, müzakereyi uzakta yapmak iyi olur.

Abdurrahman bu sözlerinde, samimiydi. Kendisi ve arkadaşları, Türk ordusunun Edirne'yi muhasarası sırasında içeriden bir hamle yapmak vazifesiyle oraya gelmiş bulunuyorlardı. Hüviyetlerinin anlaşılması yüzünden, bu vazifeyi yapmak güçleşmişti. O hâlde prensesin, Türkler hakkında beslediği temayüllerden istifade ederek, şehri Türklere verdirmek elbette şerefli bir hareket olacaktı. Abdurrahman hep bu gayeyi gözeterek konuşuyordu, nasıl bir sebeple olursa olsun, Türklere hizmet edecek olan Teodosya'yla babasını da, gerçekten, korumak ve kayırmak istiyordu.

Fakat Dimitri İştovan, o mahut damat, şehri Türklere bağışlamak şerefini nefisine tahsis etmek, bu hizmeti mukabilinde, kabil olursa, Edirne tahtını, Türk mahmisi sıfatıyla, ele geçirmek istediğinden, Abdurrahman'ın planını tuhaf bir şekilde tadil ettirdi. O, kızıyla görüşükten sonra, kendisini çağırıp fikir soran Prens Andriya'ya şöyle bir teklifte bulunmuştu:

— Ordunuzun zabitleri içinde, Türklerle ölesiye ve öldüresiye çarpışmak isteyenler çoktur. Siz, düşman askerlerini karşılamaya, onların kumandanıyla uyuşmaya karar verdiğinizizi açığa koyar koymaz, bu zabitler isyan bayrağını kaldırırılar, hükümet idaresini ele alırlar. Onun için “karşılamak, uzlaşmak” sözünü dile almayınız. Türklerin üzerine yürüyeceğinizi söyleyiniz, bir iki alay askerle ve benim seçeceğim zabitlerle yola çıkınız, burada kalanlara hissettirmeden müzakerenizi yapınız, muahedenizi imzalayınız. Ben, izniniz olursa kalede kalayım. Sizden haber gelir gelmez, gizlice, kapıları açtırayım, siz de, yanınızda Türkler olduğu hâlde, bir gece yarısı geliniz, sarayınıza giriniz. Bu suretle isyan vukuuna imkân kalmaz, tahtınız sarsılmaz, hayatınız tehlikeye düşmez.

1. Vire, harpsiz teslim olmak mânâsındır.

Onun maksadı, basit bir düzenle, prensi kündeden atmaktı ve kalenin idaresini eline alıp, “mühür kimdeyse Süleyman odur” diyip Türklerle kendi hesabına uyuşmaktı. Prens, ne şekilde uyuşursa uyuşsun, bir daha kaleye sokmamayı ve kale muhasarası işlerinde henüz tecrübesiz görünen Türkleri üzere, oyalayarak, maksadına inkıyat ettirmeyi tasarlıyordu.

Garip olan nokta ne prensin, ne de Dimitri İştovan’ın şehirde yirmi Türk bulunduğunu henüz bilmemeleriydi. Teodosya bu hakikati babasına söylememişti ve prens, kendi sarayında geceleyin, vaziyet hakkında kızıyla görüşüp, planlar hazırlayan cambazları, yalnız askerî vazifeler almaya hazır güçlü kuvvetli bir küçük bölük olarak telâkki ediyordu. Teodosya, bir harp vukuunda, onların “prens” uğrunda can vermekten çekinmeyeceklerini temin etmekle beraber, Türkleri yakından tanımanın verdiği salâhiyete istinat ederek, böyle bir plan teklif ettiklerini haber verdiğinden, zavallı Edirne hâkimi de, o mevzu üzerinde Dimitri İştovan’la müzakereye girişmişti. Asilzade damat, planın kimler tarafından ve ne vasıtaıyla telkin olunduğunun farkında değildi. Türklerle uyuşmak düşüncesini doğrudan doğruya kaynatasının ileri sürdüğünü sanıyordu.

İşte bu sebeple plan bir parça tadil olundu, Dimitri İştovan’ın kalede kalması ve prensin, harbe gidiyormuş gibi davranarak, Türkleri karşılamaya gitmesi kararlaştı. Edirne hâkiminin, böyle bir tad ile rıza göstermesi, damadının mülâhazasını doğru bulmaktan ziyade, ihtiyatlı davranmak kaygısından ileri gelmişti. O, bir dost gibi yanlarına gitmeye, ister istemez, karar verdiği Türklerle uyuşmadığı takdirde, bir yolunu bulup geriye kaçmayı ve kaleye kapanıp hayatını, yahut tahtını pahalı satmaya çalışmayı tasarlıyordu, cambaz takımından o sırada istifade etmeyi de, ayrıca düşünüyordu. Ne damadından, ne kızından ihanet göreceğini ummuyordu. Bundan ötürü her ikisinin düşüncelerini meczederek, bu yeni planı kurdu, Dimitri İştovan’ı yerine vekil bırakarak, hem o gün Türkleri karşılamaya çıktı. Fakat cambazları yanına almadı, onların gönüllü kaydolunarak kale muhafızları arasına katılmalarını damadına emretmekle iktifa etti. Türklerle müzakerede cambazların yardımını lüzumsuz ve o yiğit adamların kalede kalmalarınıysa, gerekli buluyordu.

Dimitri İştovan, yirmi oyuncunun muhafız askerler arasına sokulması için, verilen emrin sırrını ne anladı, ne araştırdı. O, kendi sefil düşüncelerine göre tedbirler almak için, kaynatasının şehirden

bir ayak evvel uzaklaşmasını temine uğraşıyordu. Teodosya da, sevgilileriyle beraber kalmayı, ihtiraslarını hoşnut eden bir vakıa olarak telâkki ettiğinden, şikâyetle lüzum görmedi ve bu suretle Abdurrahman'ın planı, birkaç esaslı noktadan hırpalanmış oldu. Bu vaziyette teessüf etmek, teessür duymak elbette Türklere düşmezdi. Onlar samimi davranmışlar ve prenze yardım etmeyi, yine samimi olarak kararlaştırmışlardı. Kendilerinin şehirde bırakılması yüzünden, çıkacak zarardan, mesul tutulmalarına imkân yoktu.

İşte tarihlerde Sazlıdere savaşı diye mukayyet olan çarpışma, bu karışık ve çapraşık hareketlerden doğdu. Frenk tarihçileri ve meselâ Hammer, Edirne hâkiminin Türklerle karşılaştığını hikâye ederken: “O, cesur hareket etti, Türklerin karşısına çıkmaktan çekinmedi” der.¹ Halbuki adamcağızın, harp etmek, bir lâhza olsun, zihninden geçmemiştii ve zavallı kumandan, harbe gidiyorum, muhakkak muzaffer olacağım, gibi sözler savura savura, Edirne halkına veda etmiş bulunmasına rağmen, yukarıda hikâye olunduğu üzere, Türklere merhamet dilenmeye gidiyordu. Fakat maskeli bir düşman, Edirne hâkimini değil, onun şahsında Edirne tahtını ve bu tahtın biricik varisi olan Teodosya'yı yıkmak isteyen bir adam, bedbaht kumandanın hülyalarını inkisara uğrattı, Edirne'den çıkan askerleri de, felâkete sürükledi.

Bu düşman mahut Yuvanis'ti. İhtiyar gardıyanı Meriç'e atıktan sonra, Türklere sığınan, Edirne hakkında bildiklerini birer birer söyleyen ve Lala Şahin Paşa kumandasında harekete geçmiş olan Türk ordusuna da, kılavuzluk yapmaya girişen bu adam, kale kapılarına kadar sokulmuş ve şehre girip çıkanlardan, Teodosya'nın Dimitri İştovan'la evlendiğini, zifaf gününün pek yakınlaştığını haber alarak, mücessem kin hâlini almış bulunuyordu. Boyuna geriye haber yollayıp, ordunun hızlanmasını temine çalışıyordu. Çünkü zifaftan evvel Teodosya'yı ele geçirmek ve ondan hem intikam, hem kâm almak istiyordu.

Fakat Türk ordusu, biraz teenniyle hareket ediyordu. Çünkü Edirne kalesinin, uzun bir muhasaraya tahammül edeceği bilindiğinden, şehrin büyük kuvvetlerle sarılmasına karar verilmişti. Osmanlı tahtını işgal eden Birinci Sultan Murat da, bu maksatla, yeniçerilerin, sipahilerin başında Babaeski'ye doğru hareket etmek kararını almış bulunuyordu.

1. C. 1, s. 145.

Yuvanis, Türklerin ağır davranışlarından, son derece sinirleniyordu. Burgaz kalesini zaptetmiş ve o mıntıkaya da, bir öncü fırka yerleştirmiş olan Hacı İlbeği'ne haber üstüne haber yolluyor, bir hamle daha yapılmasını rica edip duruyordu. İşte bu sırada, Prens Andriya'nın kumanda ettiği küçük ordu, şehirden çıkıverdi, ileriye doğru yürümeye koyuldu. Türkleri bekleyen Yuvanis, Edirmelilerin onları karşılamaya çıkar gibi davrandıklarını görünce, ilkin şaşaladı, sonra başını elleri içine alıp, derin derin düşündü, Türk'ün adını duymaktan bile, ödü kopacak kadar korkak olan prensin, böyle cesur davranmasında bir hile sezerek, telâşa düştü, hemen saklandığı yerden, yanında bulunan beş altı Türk süvarisiyle, yola atıldı, derelerin ve çukurların içinden geçerek, Lala Şahin Paşa karargâhına ulaştı, düşmanın hücum etmek üzere bulunduğunu söyledi.

Prens Andriya, otuz yıl evvel Osmanlı hükümdarı Orhan Bey üzerine yürüyerek, Maltepe'de bir harp tecrübesi yapan İmparator Üçüncü Jan Andronik gibi, hareket ediyordu. Kendisinin gerçi harp niyeti yoktu, sulh aramaya gidiyordu. Lâkin ordusunu yürütmesi, İmparator Jan'ın Üsküdar'dan Maltepe'ye götürdüğü orduyu yürütmesine benziyordu. Çünkü o ordu, topu topu dört fersahlık (yirmi kilometrelik) mesafeyi üç günde kestirebilmişti. Edirne ordusu da, günde bir iki kilometrelik yol almaktaydı. Yalnız bu ordunun, örnek verdiğimiz öbür ordudan farkı, neşe ve elem bakımındandı. İmparator ordusu, Maltepe'ye ağlaya ağlaya gittiği hâlde, Edirne ordusu müphem de olsa, neşeli görünüyordu. Bunun sebebi, imparatorun daha ilk adımda, propagandaya germi vermesiydi. Düzinelerle adam, saflar arasında dolaşarak, Türklerle boğaz boğaza gelinmeyeceğini ve bu gidişin dostluğa müncer olacağını telkin ediyorlardı.

Bu kaplumbağa yürüyüşü, Yuvanis'in ordudan çok önce Türklerle buluşmasını temin etti ve Türkler, Edirne'ye yolladıkları arkadaşlarının bir felâkete uğramış olması ihtimalini düşünerek, prensin, alay alay askerle, kendi üzerine yürümesini de, tahammül olunmaz bir nümayiş sayarak, sinirlendiklerinden, Lala Şahin Paşa, hemen harekete geçilmesi emrini verdi ve çarhacıları hiç durmadan ileri sürdü.

Prens Andriya, bir baskına uğrayacağını hatırına bile getirmeksizin Türklere sunacağı anlaşma şartlarını, zihninde sıralamakla meşguldü ve kabul etmeye hazırlandığı vaziyetten teessür de duymuyordu. Çünkü kendisi, Edirne'yle civarını tam bir istiklâl

içinde ve babadan, deden kalma bir salâhiyetle idare edip gitmekte bulunduğu hâlde, siyasî haklar ve vazifeler bakımından, nihayet bir vassal sayılabilirdi, Bizans imparatoru, lâfla da olsa, souverain durumundaydı.¹ Şu hâlde, Türklerle uyuşmaktan çıkacak netice, imparatorun yerine, Osmanlı hükümdarını metbu tanımaktan ibaret olacaktı ve böyle bir değişiklikten üzülmeye ise mahal yoktu.

Prens bu düşüncelerle, yavaş yavaş yol alıyordu. Fakat yorgunluk hissetmekten de, geri kalmıyordu. Az yürümüş çok terlemişti. Onun için, Sazlıdere mevkisine gelir gelmez, çadır kurdurdu, uyuyakaldı. Yorgunlukta, yaya olmak dolayısıyla, onu bir hayli geçmiş olan askerler de, kendisini taklide can atmışlardı. Gelişigüzel toprağa uzanıp, rüyasız bir uyku kestiriyorlardı. Türk çarhacıları, işte bu durumda gafil orduyu yakalamışlar ve ayaklarının tozuyla, yaman bir hamle yapmışlardı.

Uykuda basılmak, değme baba yiğitin kolaylıkla önleyebileceği bir felâket değildir. Halbuki Sazlıdere’de konaklayan avarelerin baba yiğitlikte uzaktan, yakından alâkaları olmadığı gibi, öyle bir alâkaları olsa da, baskın yapanların Türk olmasına göre, kendilerini kurtarmaları pek müşküldü. Bununla beraber, Türk çarhacılarının, iki üç mangadan ibaret bulunuşu o bedbaht gafillerin, bir kısmını ölümden kurtardı ve bu bahtiyar takım, arkadaşlarının nasıl kesildiklerini yahut ipe bağlandıklarını, kısa sürmüş bir kâbusu seyrederek, uykuyla uyanıklık arasında, bir lâhza temaşa ettikten sonra, tabanları kaldırdı, Edirne’ye doğru kaçmaya başladı.

Prens Andriya da, o bahtiyarlar arasında, kaftanını ve kılıcını çadıra bırakarak, yola düşmüştü, yarış atlarını imrendirecek bir hızla koşuyor, koşuyor, koşuyordu. Zavallının kafasında, artık, ne uyuşma planı vardı, ne bir şey. Bütün şuuru tek bir fikrin tazyiki altında işliyordu ve kaçmaktan başka bir düşünce taşııyordu. Bacakları da, aynı fikrinden kuvvet aldıkları için, gerçekten iyi kaçıyordu, atla bir saatte aldığı mesafeyi, ayakla bir çeyrekte aşıyordu.

Edimeli askerler, işte şimdi mükemmel bir rehber bulmuşlardı. Prens, zafere veya sulha götüremediği ordusunun kılıçtan kurtulabilmiş kısmını akıllara hayret verecek bir süratle halâs noktasına ulaştırıyordu. Önde, daima önde koşarak, rehberlik vazifesini tam

1. Bir krala veya imparatora bağlı düklere, baronlara, markilere, vassal ve onların metbuu durumunda bulunanlara da, souverain denirdi. Bizans İmparatorluğu son devirlerinde, bu biçimi almış gibiydi ve her kalede müstakil bir bey bulunuyordu.

bir ehliyetle yapıyor ve kendini geçmek isteyenleri birbiri ardında geride bırakmak kudretini sendelemeden gösteriyordu.

Edirne, onların bile ummadıkları kadar, az bir zaman içinde göründü ve dilleri bir karış dışarı çıkmış olan kaçakların gözleri, ancak bu görünüş üzerine, sağı solu fark etmek imkânını buldu. Zavallılar, Sazlıdere'den can havliyle ayrıldıkları dakikadan beri, garip bir körlük taşıyorlardı, yalnız Edirne'yi mukaddes bir serap hâlinde görebilip, başka hiçbir şeyi temyiz edemiyorlardı. O seraba kavuşur kavuşmaz körlükten sıyrılmışlar, birbirlerini görmeye ve aynı zamanda ağlamaya başlamışlardı.

Prens de sevinç yaşı dökmekte askerlerle beraberdi, güle güle ağlıyordu. Fakat şehre girerken, biraz toplu bulunmak lüzumunu düşünmekten geri kalmadığı için, bu ağlayışa çabuk nihayet verdi. Kalenin büyük kapısına yakın bir yerde, felâket arkadaşlarını, yalvara yalvara, etrafına topladı:

— Böyle ağlayarak, dedi, şehre girsek bizi taşta tutarlar. Sıralanalım, büyük bir harpten dönen askerler olduğumuzu hissettirecek bir biçim alalım. Kendimizi alkışlatalım.

Bir an evvel evlerine, çoluk çocuklarına kavuşmak isteyen kaçaklar, o arzunun bütün kuvvetine rağmen, bu ihtarı dinlemekten kendilerini alamadılar. Mağlupken galip, sefil birer firarî oldukları hâlde, birer şerefli muharip görünmek hevesine kapıldılar, gözlerinin yaşını ve üstlerinin tozunu çamurunu sildiler, eski Roma lejyonları gibi, nizamlı bir durum aldılar, prensin ardına takıldılar ve bir zafer marşı tutturarak çalımli çalımli, kaleye doğru yürümeye koyuldular.

Marşı güzel söylüyorlardı, adımlarını güzel atıyorlardı. Fakat, önlerinde yürüyen prensin kaftansız ve atsız, kendilerinin de silâhsız olduğunu unutuyorlardı. Şehirden çıktıkları günkü vaziyetle, şu dönüş arasındaki fark acınacak kadar büyüktü. O çıkışta tam bir giyimlilik, şu dönüşteyse tam bir çıplaklık vardı. Zavallılar kavuştukları serabın ruhlarına verdiği kurtuluş zevkiyle, bu sakatlıkları göremiyorlardı, kendi kendilerini gülünç yapıyorlardı.

Yine onlar, Sazlıdere'de başlayan facianın, henüz bitmediğini de bilmiyorlardı. Kaderin hazırladığı felâket sahnesini, biraz sonra göreceklerdi. Şimdilik halkı aldatmak ve gelip geçici bir gafletten istifade ederek, yuvalarına kavuşmak emelinden başka bir şey beslemiyorlardı. Lâkin büyük kapının önüne gelip de bir ağızdan: “Prens geldi, düşmanı yenerek geldi!” diye bağırarak

ve derin bir sessizlikle mukabele gördükleri vakit o sahte neşe, hepsinin yüzünden silindi, gözlere bir sersemlik geldi ve lejyon nizamı sarsıldı. Şimdi bütün kaçaklar, birbirleriyle baş başa vererek kale kapısının açılmaması sebebinin bulmaya çalışıyorlar, telâş ve endişe içinde münakaşa yürütüyorlardı.

Prens, herkesten fazla hayret ve ıstırap geçiriyordu. Kale onun-
du ve bu kalenin kapıları değil, içinde yaşayanların yürekleri de kendi sesini duyar duymaz heyecana kapılarak sadık bir kucak gibi açılmak lâzım gelirdi. Halbuki iki üç yüz kişinin ağzıyla gelişini tebşir ettiği, üç beş dakikadan beri de kapı önünde durduğu hâlde pek tabii sandığı o “açılış”tan eser yoktu. Şehir uyuyor muydu, yoksa herhangi semavî bir musibet bütün şehir halkını ortadan mı kaldırmıştı?..

Zavallı prens, hayran ve mustarip, bir müddet düşündükten ve dilsiz bir yükselişe karşısına dikilen duvarlara, kulelere gamlı gamlı baktıktan sonra kendisini unutmuş görünen felâket arkadaşlarının aralarına girdi, zafer marşını bir kere daha tekrar etmelerini ve marş bitince de “Kapıyı açın, prens geldi” diye bağırma-
malarını rica etti. Yakaladıklarını zannettikleri serabın şimdi kale duvarları arkasına gizlendiğini sezen ve Türkler tarafından kovalanarak orada, o kurtuluş yerinde baskına uğramaktan korkan kaçaklar, kendilerini böyle bir duruma düşürdüğünden dolayı prene ağız dolusu küfür savurmak şartıyla bu ricayı yerine getirdiler, zafer marşı terennüm ettiler ve sonunda bir değil, birkaç kere: “Prens geldi!” diye bağır-
dılar. Lâkin kapı, kıpırdamadı, duvarlar üzerinde bir hareket görülmedi. Şimdi heriflerin telâşı artmış ve prene hücumları da tehlikeli bir şekil almıştı. Bir yandan ağlaşıyorlar, bir yandan onun saçını sakalını yoluyorlardı.

İşte bu sırada büyük kapı açıldı ve Kara Abdurrahman’la arkadaşları, bir bölük hâlinde, görüldü. Hepsi, tepeden tırnağa kadar, fakat Türk silâhıyla, süslenmişlerdi. Yine hepsi biraz yorulmuşsa benziyorlardı. Dışarıdakiler, halâs yolunun ansızın açıldığını görünce birbirlerini çiğneyerek o yola doğru atılmak istediler, neşeli bir telâşla harekete geçtiler. Lâkin Abdurrahman, açılan demir kapıdan daha sert görünen vücuduyla bu kargaşalığı karşıladı:

— Aceleye, dedi, lüzum yok. İlk prens hazretleri girsinler, sonra siz birer birer ve yavaş yavaş giriniz. Aklınızı da başınıza devşiriniz, içeride isyan var!

Evet, isyan vardı. Dimitri İştovan, prensin avdeti hâlinde kapıların açılmaması için tedbirler almıştı, para vermek ve başka kazançlar vaat etmek suretiyle elde ettiği kimselerle bu maksadını yürütmeye de muvaffak olmuştu. Hatta prensin şehirden ayrılmasından biraz sonra Teodosya'yı, bilinmez bir yere hapsederek sarayı da adamlarına işgal ettirmiş bulunuyordu. Halkın henüz bu işlerden haberi olmamakla beraber Dimitri İştovan'ın memurları pazar pazar, ev ev dolaşarak prensin başka bir yerde kendine hükümdarlık verilmek şartıyla bütün Edimelileri köle ve halayık olarak Türklere bağışlamaya karar verdiğini yayıyorlardı, onun aleyhine bir ayaklanma hazırlanıyorlardı.

Sazlıdere kaçakları böyle bir vaziyette Edirne önüne gelmişler ve kapı önünde kalmaya mahkûm edilmişlerdi. Lâkin, Dimitri İştovan tarafından kendilerine hiç ehemmiyet verilmeyen, hatta prensin emriyle gönüllü yazılmış olmalarına rağmen kale muhafazasına iştirak ettirilmelerine de lüzum görülmeyen Türkler, prensle bir kısım arkadaşlarının döndüklerini haber alır almaz harekete geçmişlerdi, seyyar cambazhanedeki sandıklardan çıkardıkları silâhlarla tepeden tırnağa kadar süslenip doğruca Dimitri İştovan'ın yanına gitmişlerdi. Herif, Türk biçimi giyinmiş ve yine Türkvari silâhlanmış olan yirmi yiğit adamı karşısında görünce, tıpkı Burgaz harbinde olduğu gibi, murdar iliğine kadar titredi, korkuyla telâşın birleşmesinden doğan acıklı bir beht içinde sararıp soldu ve neden sonra dile gelebilerek sordu:

— Siz kimsiniz, benden ne istiyorsunuz?

Onların, prens vekili ve o sırada Edirne'nin enikonu hâkimi bulunan, Dimitri İştovan'ın yanına kadar çıkmalarına engel olmayarak, fakat kırdığı kırdık, kestiği kestik gibi davranan çalımlı kumandanla ne konuşacaklarını merak ederek kapı önüne kümelenen kavaslar, nöbetçiler, hizmetçiler derin bir sükût içinde verilecek cevabı bekliyorlardı. Cambaz kılığını bırakarak Türk sipahisi durumuna bürünen bu yiğit adamların gerçekten Türk olduklarını bu kalabalık da henüz öğrenmiş değildi. Yalnız o durumun hissettirdiği kudrete imrenerek ve bu kudretten bir şeyler sızacağını sezerek, nefeslerini ciğerlerinde tuta tuta, sahneyi takip ediyorlardı.

Abdurrahman ne Dimitri'nin, ne kendilerini dinleyenlerin hiç de beklemedikleri bir cevap vermişti:

— Prens hazretlerinin, teşrif ettiklerini duyduk. Sizin, büyük kapı yanındaki avluya inmenizi, muhterem prensi istikbal etmenizi istiyoruz!

Ve herif yutkunup dururken ilerleyerek koluna girmişti, sürüye sürüye yürütmeye koyulmuştu. Kimse, tek kimse bu bir avuç adamın prens vekilini makamından çıkarıp kale kapısına götürmesine ses çıkarmadığı gibi orada yer alan muhafızlardan da ağız açmaya cüret eden bulunmamıştı. Dimitri İştovan'ın şuuruysa topuklarına inmiş gibiydi, tıpış tıpış yürümekten başka bir şey yaptığı yoktu.

Abdurrahman, büyücek avluda asilzade damadın kolunu bırakmış ve Kara Aygud'la Kara Boğa'yı onun iki yanına geçirdikten sonra orada bulunan silâhlı, silâhsız kalabalığa şu tebliği yapmıştı:

— Mülk sahibi gelince bekçinin hükmü kalmaz. Prens hazretleri harpten döndükleri için şu adamın da artık size ve bize emir vermek hakkı kalmamıştır. Lâkin muhterem prens aleyhine ayaklamalar hazırlamaya çalıştığından, tarafımızdan tevkif edilmesi lâzım gelmiştir. Kaçmaya çalışmak şöyle dursun, ağzını açıp tek bir söz söylemeye kalkışırsa şu iki arkadaş kendisini hemen boğuvereceklerdir. Sizden onu kayırmaya kalkışanların ömürleri sona ermiş demektir. Bunu biliniz, edebinizi takınınız, prens hazretlerini selâmlamaya hazırlanınız.

İşte kale kapısı bu hadiseden sonra açıldı ve prensle felâket arkadaşları olan kaçak bahadırların Edirne'ye girebilmeleri mümkün oldu. Abdurrahman, kendi hemşerilerinden teşkil ettiği iki sıra arasından firarileri yürütüyor ve kılavuzluğu da bizzat yapıyordu. Kapıdan geçiş tamam olup da ilerideki avluya gelince durdu, arındakileri de durdurarak prensin önünde eğildi ve Dimitri İştovan'ı göstererek anlattı:

— Bu adam size ihanet etti, sizin Türklerle mertçe çarpıştığınız bir sırada tahtınızı gasp etmek istedi, kale muhafızlarını ve halkı aleyhinize kıskırttı. Yarın, yeni bir harp olmak ihtimali vardır. Türklerin sizin izinizde yürüyerek buraya kadar gelmeleri mümkündür. O hâlde hainin cezası hemen verilmek icap eder. Ta ki başka bir hain daha çıkıp da sizi müşkül bir mevkiye düşürmesin.

Prens, bütün hayatında tek kelimesini duymadığı bir dille konuşuluyormuş gibi bu sözlerden hiçbir şey anlamıyordu, alık alık Abdurrahman'ın yüzüne bakıyordu. Orada toplanan ve gittikçe kabaran kalabalık da harpten değil, yatak odasından oraya gelmiş benzeyen yarı çıplak prensin ve her biri sopa altından henüz kurtulmuş gibi bitkin görünen kaçakların dardağanlığına bakarak gülmek, Abdurrahman'ın sözlerindeki keskin mânâyı kavrayarak

da ağlamak ihtiyacı duyduklarından acip bir şuur bocalaması geçiriyorlardı.

Abdurrahman, sersem prensin kendini anlayamadığını görünce durumunu değiştirdi, bir elini onun omzuna koydu:

— Yaptığınız harp, dedi, sizi çok yorgun düşürmüş. Sarayınızı teşrif edip istirahat buyurunuz. Fakat şu adam hakkındaki hükmünüzü lütfen bildiriniz: Kendisini asalım mı?

Omzundaki elin tazyikinden idrâki uyanan prens kekeleydi:

— Dimitri İştovan benim damadımdır. Onu nasıl astırabilirim?

Abdurrahman, gülümser gibi oldu ve yerlere kadar eğilerek cevap verdi:

— Karısını hapseden damat, kaynatasını öldürtmek isteyen damat. Tanrıya çok şükür ki biz, yüksek iradenizi almadan da hainleri cezalandırabiliriz.

Ve kalabalığa göz gezdirerek gürbüzce iki Edirneli seçti, parmak işaretiyle yanına çağırdı, bellerindeki kuşakları çıkartarak birbirine bağlattı, kale kapısının üzerinde bulunan halkayı ve Dimitri İştovan'ı kendilerine göstererek emir verdi:

— Haydi baba yiğitler, bu haini şu halkaya asınız! Zahmetinizin bedelini prens hazretleri sizi ödeyeceklerdir.

Ummadıkları ve yapamayacakları bir hizmetle, kim olduklarını bilmedikleri bir adam tarafından tavgiz olunan iki Edirnelinin gözleri fal taşı gibi açılmış, dudakları titremeye ve dizbağları çözölmeye başlamıştı. Kaçmak istiyorlardı, başaramıyorlardı. Bir şeyler söylemeye yelteniyorlardı, muvaffak olamıyorlardı. Fakat ellerine sunulan kuşağı da almıyorlardı.

Sessiz bir çekingenlikle somurtup duruyorlardı. Abdurrahman, kısa bir lâhza bekledi ve heriflerin kolaylıkla bu işi yapmayacaklarını anlayınca birer kulaklarını yakaladı, koparaya çekerek her ikisini kale kapısına kadar götürdü, Dimitri'yi de Kara Boğa'ya işaretle oraya getirtti:

— Haydi, dedi, asın. Yoksa onun yerine sizi ben asarım!

Yüzlerce kişi, birbiri üstüne abanarak, prensle kaçaklar da bulundukları yerde sallanarak manzarayı seyrediyorlardı. Kulaklarının koptuğunu sanan, kellelerinin de halkaya geçeceğine iman getiren iki Edirneli artık korkuyu bırakmışlar, telâşa kapılmışlar ve kuşağı yakalayıp Dimitri İştovan'ın üstüne atılmışlardı. Herif, çoktan kendini kaybettiğinden nefes alıp veren bir ölü hâlindeydi, boş gözlerle mukadderatının son safhasını takip ediyordu. Bu sebeple

çırpınmadı, bağırpıp çığırmadı, soluk ve silik bir ihanet bayrağı gibi Edirne kalesinin kapısına asılıp kaldı!

Abdurrahman, bu iş bittikten sonra yine prensin önünde eğildi, Dimitri İştovan gibi şuuru felce uğramış olan bedbaht adamı hürmetle selâmladı:

— Şimdi, dedi, saraya gidebilirsiniz. Yalnız kaleyi idare işini bana bıraktığınızı lütfedip şu halka bildiriniz. Kumanda artık benim elimdedir. Harbi ve sulhu ben düşüneceğim.

Prensın gözleri ihtiyarsız kale kapısına, henüz son nefesini veremeyerek mor bir ıstırap içinde kıvranan Dimitri İştovan’a kaydı, kendinin de ona yoldaş yapılabileceğini düşünerek tepeden tırnağa kadar titredi ve nasıl bir kuvvetle hareket ettiğini bir türlü kavrayamadığı Abdurrahman’ın emrine boyun eğmek kararını, hemen, verdi. Fakat ağzını açıp da: “Peki” veya: “Evet” demeden kalabalığın arasından heyecanlı bir ses yükseldi, prensin de gözleri bu sefer o sesin kopup geldiği tarafa kayarak dudakları sakit kaldı.

Hangi ağızdan çıktığı belli olmayan ses, bütün kalabalığa şu sözleri haykırıyordu:

— Harp istemeyiz, harp isteyenleri de istemeyiz. Türkler geliyor, başımız üstünde yerleri var. Onlar ne dilimize, ne dinimize ilişeceklerdir. Silâh çekmezsek, canımıza da kıymayacaklardır. Böyle düşmana, can feda!..

Abdurrahman, kendi planına dahil olmayan bu cesur müdahalenin kaynağını araştırdı, bulamayınca sesini yükseltti:

— Âlâ, dedi, bu da bir düşüncedir. Fakat, perde arkasından konuşmak doğru değildir. Harp istemeyen, harp isteyenleri de istemeyen yiğit adamın, buraya gelip fikrini erce söylemesini isterim.

Ve hemen ilâveye lüzum gördü:

— Prens hazretleri de harbe taraftar olmasalar gerek. Onun için maslahatı, burada yüz yüze konuşmak münasip olur. Ben prensin ve halkın vereceği kararı, şimdiden kabul ediyorum.

Kalabalığın ortasında bir kaynaşma, bir açılıp kapanma oldu ve bir adamın ortaya çıktığı görüldü. Bu, mahut Yuvanıs’tı, Sazlıdere’de, yine Bizanslı kılığına girerek, kaçakların arasına katılmış, onlarla birlikte şehre girmiş ve Abdurrahman’ın Dimitri İştovan’ı ölümüne mahkûm ettiği sırada, fırsat bulup, kalabalığa karışmıştı. Onun, prensi saraya gönderip, kale kumandanlığını eline almak üzere bulunduğunu görünce, belki bir iki saat sonra, Edirne önüne gele-

cek olan Türk ordusuna karşı, bir hizmette bulunmuş olmak için, ortaya atılmış bulunuyordu.

Kendisini Abdurrahman değil, prens tanıdı ve bön bön mırıldandı:

— Yuvanis, bizim Yuvanis?

Sabık kale kumandanı onunla ilgilenmeye tenezzül etmedi, doğruca Abdurrahman'a yanaştı:

— Sizin, dedi, kim olduğunuzu biliyorum. Çünkü Lala Şahin'in yanından geliyorum. Onun için, işinize karışmaktan çekinmedim. Nasıl ki icap ederse, sizinle münakaşa da edeceğim. Siz, benim anladığıma göre, şu kıymetsiz adamı korumak istiyorsunuz. Halbuki onun, böyle bir muameleye liyakati yoktur. Murdar herifi bize bırakın, lâıyk olduğu cezayı verelim, şehri de yüz aklıyla Türklere teslim edelim.

Abdurrahman, derin bakışlarıyla, pespaye asilzadeyi uzun bir lâhza süzdü:

— Prensi ne yapmak istiyorsunuz?

— Parçalatmak!

— Neden?

— Çünkü zevkine mağlup, keyfine mağlup bir adamdır. Edirne halkını yıllardan beri soyup soğana çevirmiştir. Dimitri İştovan gibileri damat yaparak, şerefini kirlletmiştir. Sağ kalırsa, Türklerin başına da çorap örmek isteyecektir.

Abdurrahman, yüzünü kalabalığa çevirerek, Yuvanis'in sözlerini gür sesiyle her kulağa işittirdi ve sordu:

— Siz ne dersiniz?

Kale kapısındaki ihanet bayrağından ilham alan bütün o halk, bir ağızdan bağırdı:

— Evet, evet, bu hemşeri doğru söylüyor. Prens Andriya'dan hoşnut değiliz, kendisini ortadan kaldırın, kale kapılarını da Türklere açın!

Abdurrahman, arkadaşlarıyla, kısa bir göz müzakeresi yaptı ve çok uzaklardan işitilebilecek bir sesle kararını tebliğ etti:

— Türkler gelince şehrin teslimini düşünelim. Fakat, prensin öldürülmesine değil, incitilmesine bile razı olamam. O, benim ve arkadaşlarımın himayesindedir. Haydi, herkes yerli yerine!

Ve Yuvanis'in elini tuttu:

— Siz, dedi, burada kalınız!

Kaçaklar başta olmak üzere, bütün kalabalık şimdi, çil yavrusu gibi dağılıyordu, fakat her ağızdan yine: “Harp istemeyiz, prensi de istemeyiz” sesleri yükseliyordu. Onlar da kaçarken, davul çalanları andıran bir şaşkınlık vardı. Abdurrahman’la arkadaşlarının, taşıdıkları Türk kostümüne ve Türk silâhına saygı göstererek, en küçük bir taşkınlıktan çekindikleri ve bu çekingenlik yüzünden, Dimitri İştovan’ın asılmasına göz yumdukları hâlde, tehlikeli mıntıkadan uzaklaşınca, yaygara koparmaktan kendilerini alamamışlardı. Zavallılar, insan kılığındaki korkulukları görüp de, ağaçlara yanaşamayan ve uzaklardan mırıldanan kargalara benziyorlardı. Türk kostümü ve Türk silâhı, onların şuurunu o derece şaşılaştırmıştı.

Kale dışında hayli hırpalanmış, avludaki hadiseler yüzünden de, ayrıca sarsılmış olan prensin durumu, büsbütün acıklıydı. Her şeyin artık kaybolduğunu ve paçavraya dönen hayatının da, Abdurrahman’ın lütfuna bağlı kaldığını görerek, gözlerini hep onun yüzünde dolaştırıyor, benliğini onun kuvvetli pençesine sarmak ihtiyacıyla, adım adım kendisine doğru sürünüyordu.

Abdurrahman, kalabalığın dağıldığını görünce, arkadaşlarından beş kişiyi ayırdı, büyük kapının muhafazasına memur etti, Yuvanis’i de, odun pazarına götürüp, seyyar köşkte oturması tavsiyesiyle Sevindik’e verdi, geri kalan Türkleri ikişer üçer, kale burçlarına yayılarak, kumandayı ele almak üzere yola çıkardı ve bu işler bittikten sonra, prensin, müsaadenizle diyerek, koluna girdi:

— Şimdi, dedi, saraya gidebiliriz.

Bütün kale muhafızları, Türk kostümüne ve Türk silâhına saygı göstererek, sekiz on yiğitin önünde, diz çöktükleri gibi, Edirne prensi de, aynı şeyi, daha derin bir incizapla, yaparak Abdurrahman’ın emrine inkıyat gösteriyordu, dilsiz bir teslimiyetle, onun yanına takılıp yürüyordu. İşte o devrin Türkleri komşu memleketler halkı üzerinde, bu kadar yaman bir korku uyandırmışlardı. Türk kılığını bile, Türk kadar kudretli bir hâle getirmişlerdi. Edirneliler, yine tekrar edelim, o kılığa meclup ve mağlup olmuşlardı. Eğer Abdurrahman’la arkadaşlarının, Türk olduklarını öğrenmiş olsalardı, muhakkak akıllarını kaybedelerdi ve alay alay gelip, onların ayaklarına kapanırlardı.

Abdurrahman, yirmi kişiyle, yirmi bin kişiyi sersemletmenin mümkün olacağına, henüz emeklerken, iman getirdiğinden, böyle pervasız davranıyordu. Fakat, vaktin dar olduğunu da unutmuyordu. Onun için, Prens Andriya’yı sürükler gibi yürüttü, saray kapısına

Dimitri İştovan'ın koyduğu nöbetçileri, sade bir sert bakışla, titretip selâma durdurdu ve baş başa kalır kalmaz, prensin ellerini tuttu:

— Efendi, dedi, ben Türk'üm, arkadaşlarım da Türk'tür. Buraya şehri içeriden zorlamak için gelmiştik. Kızınız, bize bağlılık gösterdiğinden, seni kayırmayı borç tanıdık. Lâkin evdeki hesap, çarşıya uymadı. Bugün Edirnelilerin, seni istemedikleri meydana çıktı. Bu durumda, biz seni şehrin hâkimi, sahibi diye, Türk ordusuna gösteremeyiz. Çünkü halk, bizi yalanlayacak, seninle ilgileri olmadığını söyleyecek. Onun için, pılıyı pırtıyı topla, kimleri istiyorsan, onları da yanına al, vakit varken buradan savuş. Yarına kalırsan, Lala Şahin'in eline düşersin, canından olmasan bile, malından olursun. İyisi mi, iş işten geçmeden, münasip bir yere doğru yollan.

Prens Andriya, ellerini ovuştura ovuştura, bir müddet düşündü, kendisini parçalamak ve parçalatmak isteyen bir halkın beyi sıfatıyla, siyasî müzakerelere girişemeyeceğini ve o sıfatın Türklerce kabul olunamayacağını anladı, şehrin resmî surette işgali sırasında, çıkacak karışıklıklar yüzünden, hayatını kaybedebileceğini de hesapladı ve Abdurrahman'ın teklifini, hatta minnetle, şükranla, karşılamaya karar verdi. Yalnız nerede ve ne suretle gideceğini kestiremediğinden, halâşkâr bir rol oynadığına inandığı yiğit Türk'ün, iki elini şapır şapır öperek, yalvardı:

— Gidilecek yeri, tutulacak yolu da gösterin, lütfunuz tamam olsun!

Bu sahnede, dikkate değer olan bir nokta da, Türk olduğunu, kendisine söylemiş olan Abdurrahman'ın bu itirafını, hayretle telâkki etmeyişi ve o mevzu üzerinde durmaya bile lüzum görmeyişiydi. Bu, biraz gayri tabî gibi görünürse de, prensin dimağı, ruhî hâleti göz önüne getirilince ve Abdurrahman'ın cambaz olarak tanıldığı günden beri, sarayda, biraz evvel de, kale kapısı önünde yaptıklarıyla, husule getirdiği tesir dahi düşünülünce, prensin o itirafta, malûmun ilâm olunması gibi bir mânâ bulmuş olacağını, kabul etmek lâzım gelir.

Aynı zamanda o, canını kurtarmaktan başka bir şey düşünmüyordu ve bu saadeti Abdurrahman'ın temin edeceğine inandığından, onun milliyeti meselesiyle değil, hissettirdiği kuvvetle alâkalanıyordu. Bununla beraber, lüftuna sığındığı adamın Türk olduğunu öğrenince, ruhunu saran endişelerden sıyrılıvermişti, halâsa kavuşacağına tamamıyla kanaat getirmişti ve elemli bir sevinçle,

o yalvarışı yapmıştı. Abdurrahman onun kanaatini kuvvetlendirmekten geri kalmadı:

— Meriç suyu, dedi, taşkın. İyi bir kayıkla, bu su üzerinde, şimdi çok güzel yürünür, hayli uzaklara gidilebilir. Siz, taşınacak kadar para ve eşya hazırlayınız. Ben de, bir iki kayık tedarik ettireyim. Gece sular kararınca, yola çıkın, Enez'e kadar gidin. Oradan ötesini artık siz seçersiniz.

Prens Andriya, bu mülâhazayı da, sevine sevine, kabul etti ve selâmlaşp, ayrılacakları sırada yine Abdurrahman'ın ellerine yapıştı:

— Kızım, dedi, ne olacak?.. Onu Dimitri İştovan'ın hapsedtiğini söylemişsiniz?

— Öyle duyduk ve işin doğru olduğuna da inandık. Fakat vaktimiz dar olduğundan, araştırma yapamadık. Şimdi sorarız, bir ipucu buluruz, prensesi meydana çıkarırız.

— Ben hazırlanıncaya kadar, yavrumu buldurabilir misiniz?

— Belki buldururuz, ama onun size yoldaşlık edeceğini ummuyorum.

— Neden?

— Zavallının Türklere aşkı yaman. Zannetmen ki, bizi koyup, sizinle bile gitsin!

Ve bu bahis üzerinde konuşmayı lüzumsuz gördüğünden "Allah'a ısmarladık" diyerek, prensten ayrıldı. Lâkin saraydan çıkmadı, başkavas vazifesini benimsemiş olup, oraya Dimitri İştovan tarafından yerleştirilmiş olan herifi çağırttı, ilk hamlede iki kulağını yakalayarak, bir iki sarstıktan sonra sordu:

— Prenses Teodosya nerede?

Dimitri'ini asıldığını henüz duymayan başkavas, kulaklarındaki yanışa rağmen tecahül göstermek istedi, mırıldandı:

— Bilmiyorum, nâmerdim bilmiyorum.

Abdurrahman bu sefer, herifi boynundan yakalayıp, yere yatırdı, dizini göğsüne ve yumruğunu boynuna dayadı:

— Dimitri'ye, dedi, güveniyorsan o, kale kapısına asıldı. Bildiğini söylemezsen, senin de ölünü onun yanına astırırım. Benim Türk olduğumu bil, ona göre davran. Prenses nerede?

— Kale zindanında!..

Herif bu cevabı bir çırpıda vermiş ve bir yükten kurtulmuş gibi, arkasından derin bir nefes püskürmüştü. Dimitri'nin asılmasını

duymaktan değil, göğsünde beliren ecelden ürktüğü için, saklamaya yeltendiği sırrı, hemen açığa vurmuş bulunuyordu. Abdurrahman, azminden ve kararından bir lâhzada cayan miskin uşağın hâline gülmemek için, kaşlarını çattı:

— Haydi, dedi, önüme düş, beni prensesin yanına götür!

Beş on dakika sonra o, Teodosya'nın yanındaydı. Hasta ruhlu kız, babasının şehirden ayrılmasıyla beraber, Dimitri İştovan'ın tuzağına tutulmuş ve şaraba katılan uyutucu bir ilâçla bayıltılarak gece yarısı zindana atılmıştı. Bu sefer, kendine yâr ve hizmetkâr olacak bir ihtiyar Yani de yoktu, kapıyı Dimitri'nin adamları bekliyordu ve bunlar ne niyaz, ne figan tanımadıkları için, prensesin hâli gerçekten haraptı.

Abdurrahman onu, sefil bir yatağa uzanmış olarak buldu, nazik bir sesle, dalgınlıktan uyandırmaya çalıştı. Fakat kız mesut bir rüya gördüğünü sanarak, ilkin durumunu bozmadı, mezar içinde hayat ışığı emer gibi davrandı, hayal sandığı misafirin yüksek endamına gözlerini dikerek, uzun uzun temaşaya daldı. Ya deliriyordu yahut bu umulmaz tecellinin şevkiyle kendinden geçip, maddeyi mânâ ve hakikati rüya sanıyordu.

Abdurrahman, acıya acıya, onu bir hayli süzdükten sonra, yanına sokuldu:

— Prensese, dedi, uyanınız, can kulağıyla beni dinleyiniz. Size söylenecek çok şeyler var, birbirinden mühim haberler var!

Eliyle de ellerini tuttuğu için, kız, mahut cotionda kaybettiği saadetten bir parçanın olsun ayağına süründüğü zehabına kapıldı, yeni bir gaflet daha göstererek, bu nimeti kaçırmamak azmiyle canlandı, şahlandı ve hırsın, arzunun, ruhî cinnetin sinirlerine getirdiği yaman bir kuvvetle, Abdurrahman'ı yakalayarak hırpalamaya koyuldu. Yalnız dudaklarını değil, burnunu, çenesini, göğsünü, saçlarını da kullanarak, onların her biriyle, belki yüz, belki iki yüz kere delikanlıyı öpüyor, kokluyor ve her hamlede, yirmi sevgiliyi birden yakalamış, meramına ram edebilmiş olmak vehmine kapılıp, şuurunda yakıcı bir baygınlık, ruhunda sarsılmaz bir uyanıklık hissediyordu.

Abdurrahman, tehlikeli bir dolu, aman vermez bir sağanak içinde kaldığını görüyordu, ayağıyla tutulduğu bu badireden kurtulmak için, makul ve mülâyim bir yol arıyordu. Makul yol bulmak zaruretindeydi. Çünkü kapı önünde bekleyenlere, bu sahneyi

sezdirmekten utanıyordu. Mülâyim bir kurtuluş şekli aramaya da, kendini mecbur buluyordu, çünkü hasta ruhlu kızı, hayatının belki dönüm noktası tebarüz etmek üzereyken, incitmek istemiyordu. Lâkin, o vaziyette makul ve mülâyim davranmak imkânı yoktu. Zira kızın hamleleri gittikçe ateşleniyor ve yiğit gencin iradesi gevşemeye başlıyordu.

Fakat o irade çeliktendi, esnese de kırılmazdı. Nitekim, uzunca bir sarsıntıya rağmen, kudretini muhafazadan yine geri kalmadı ve Abdurrahman, sudan müteessir olmayan bir demir salâbetine kavuşmakta gecikmeyerek, o coşup taşan doluyu, sağanağı dindirmek imkânını buldu. Şimdi presnes, çok yorgun ve biraz da kırgın, yere çömelmişti, kendini hareketten, incitmeksizin, alıkoyan kuvvetli pençenin altında, yalnız sitemler savuruyordu, dudaklarının ve ellerinin biraz daha serbest bırakılması için, yanık yanık yalvarıyordu.

Abdurrahman, bu yalvarışlara aldırış etmedi, tehlikeye diz çöktürmenin verdiği neşeyle, ona yapılan ve yapılacak işleri anlatmaya koyuldu. Babasının perişan bir durumda şehre döndüğünü ve ona oyun etmek isteyen Dimitri İştovan'ın asıldığını haber verdi:

— Görüyorsunuz ya, dedi, oynaşma zamanı değil. Babanız, bu gece kayığa atlayıp savuşacak. Sizi de bile götürmek istiyor. Yuvanis adlı biri de, beride babanız aleyhine, halkı kıskırtmaya savaşıyor.

Teodosya, yalnız bu son habere, daha doğrusu Yuvanis ismine ilgi gösterdi:

— Ay, dedi, eski kale muhafızı meydana çıktı mı?.. Öyleyse ihtiyar Yani de, beraberindedir. Onu bulmak, yanıma almak isterim. Çünkü sizi bana tanıtan odur.

— Yani ortada yok. Fakat Yuvanis, karışık bir herife benziyor. Kendisini göz hapsine aldım, birazdan sorguya çekeceğim, Yani hakkında da, belki bir haber alırız. Şimdi siz, son sözü söyleyiniz. Babanızla gidecek misiniz, yoksa burada kalacak mısınız?

Kız, tereddüt etmeden cevabını haykırdı:

— Siz neredesiniz, ben de oradayım. Allah babam selâmet ve afiyet versin!

— O hâlde saraya gidiniz, babanızın hazırlanmasına yardım ediniz. Ben de, Yuvanis'i söyleteyim. Yani'nin nerede bulunduğunu öğrenirsem, size haber yollarım, yahut kendisini bulup yanınıza gönderirim.

Teodosya bir veda musafahası yapmak, deminki sert ve amansız hamlelerine rağmen elde edemediği neticeleri bu musafaha vesilesiyle yakalamaya çalışmak istiyordu. Abdurrahman, kapıyı açarak ve beraberinde getirdiği başkavasa, kızı işaret edip: “Saraylarına gideceklerdir. Yol gösteriniz” diye araya üçüncü bir şahsı sokmak suretiyle, bu ümidi suya düşürdü.

Fakat kız, yine ümidini kaybetmemişti, yarın veya öbür gün, yüzlerce Türk’ün aşkını aç kalbine gıda yapabileceğini düşünerek, kendi kendini teselli ediyordu, salına salına yola gidiyordu.

Abdurrahman da, doğruca odun pazarına gelmişti, yaşça küçük, akılca ve kuvvetçe büyük Sevindik’in yanında pinekleyen Yuvanis’i sorguya çekmeye koyulmuştu. İlk on kale muhafızlığını bırakıp, Türklerin yanına gitmesindeki sebebi sordu ve bu hareketinin Teodosya yüzünden ileri geldiğini öğrenince, meraka düştüğünden, bir iki ay evvel, zindanda geçen hadiseyi, safha safha hikâye ettirdi. Yuvanis, Türklerle uyduğuna güvenerek ve prensle prenesten öç almak hırsına da kapılarak, her şeyi açıkça anlatıyordu, hatta Yani’yi Meriç’e attığını bile, saklamaya lüzum görmüyordu.

Abdurrahman biraz öğrenerek, biraz daha meraka kapılarak, bu maceraları dikkatle dinlemişti. Hikâye bitince merakı geçti, içinde yalnız iğrenme kaldı ve herifi kahir bakışlarıyla bir iyi ezdikten sonra sordu:

— Peki, dedi, şimdi ne umuyorsun?

— Prensesten öç almak, Türklerden de mükâfat görmek!

— Prenses benim himayemde olduğu için, bu öç kuruntusunu bırak. Mükâfata gelince: Bize nasıl bir hizmet yaptın ki, karşılığını bekliyorsun?

— Edirne’nin müdafaa edilemeyeceğini, Lala Şahin Paşa’ya haber verdim, prensin kaleden çıktığını da, ben görüp paşaya bildirdim. Halkı, bir tek sözümle, prens aleyhine kışkırttım.

— Bunlar hep kuruntudur, efendi. Edirne’nin ne durumda olduğunu biz yıllardan beri biliyorduk. Bilmeseydik, yirmi arkadaşla buraya gelmezdik. Prensın yürüyüşünü, Lala Şahin’e haber verişinse, hizmet değil, Türklük hesabına ihanettir. Çünkü prens, harp etmeye gitmiyordu, Lala Paşa’yla uyuşmaya gidiyordu. O hâlde, hizmet diye anılacak tek bir işin kalıyor ki, o da, halkı prens aleyhine kışkırtmadır. Dimitri İştovan da, bu işi yapmaya çalıştı. Lâkin sen, hazırlanan ateşi alevlendirdin. Ben de, prensi yanımda

alıkoymaktan kurtuldum. Bu hizmetin için, bahşış isteyebilirsin. Fakat bir şartla!

— Nasıl bir şart bu?

— Prens buradan ayrıldıktan sonra, prensesin yanına gidip Yani'yi öldürdüğünü söyleyeceksin, kendini affettireceksin. Sonra halkın ileri gelenlerini, papazları, büyük rütbeli zabıtları birer birer görüp, Türkleri istikbale davet edeceksin, ordumuz gelince de, onların önüne düşüp, Lala Şahin Paşa'yı karşılayacaksın!

Ve herifin cevabını beklemeden, ilâve etti:

— İk mik dersen, seni de Dimitri İştovan gibi, kale kapısına asarım. Çünkü onu, efendisine ihanet ettiği için cezalandırdım. Sen de aynı suçu işleyenlerdensin, asılmaya lâıksın. İleri sürdüğüm şartı yerine getirirsen, kelleni kurtarabilirsin.

Yuanis, Dimyat'a pirince giderken, evdeki bulguru kaybedeceğini anladı, fakat korkudan bir kelime söyleyemedi, yine orada ve Sevindik'in yanında kaldı. Abdurrahman da, kaleye gezmeye çıktı, bütün muhafızların, o sekiz on Türk'e hizmetkâr olduklarını gördü, icap eden emirleri vererek, saraya yollandı, hazırlanmış olan prensle, dişili erkekli üç beş adamını, hazinesini Meriç kenarına naklettirip kayıklara yükletti; dağdağasızca yola vurdu; oradan odun pazarına döndü, Yuanis'i, prensesle buluşup Yani'yi öldürmek ve Edirne'den kaçmak şeklindeki suçlarını affettirmek üzere, saraya gönderdi.

Babasının, tahtını yâd ellere, bahtını da suya terk ederek meçhul bir âkıbete doğru sürünüp gitmesinden hiç de esef duymayan Teodosya, Yuanis'le yüzleşmekten büyük bir elem duyuyordu. Zavallı kız, kendi aile tarihinin kapanmış olduğu bir demde yine cotion eğlencesi kuruntuluyor ve hadiselerle dolu bir gecenin yorgunluğunu gelişigüzel bir Türk'ün dizleri üstünde uyutmak istiyordu. Fakat Abdurrahman'ın emrine boyun eğmemek elinden gelmediği ve Yuanis'in neler söyleyeceğini de merak ettiği için -artık içinde cinlerin teptiği ıssız sarayda- muvafakat etmişti.

Abdurrahman'ın Yuanis'i saraya göndermekten maksadı, o herifle Teodosya arasında evvelce geçmiş olan aşk oyununu tekrar ettirmek ve kızın bu sefer ciddi bir duruma düşmesi hâlinde derbeder âşığıyla kendisini bir kayığa koyup prensin izine düşürmektir. Çünkü o meşrepte bir kızı himayeden büyük bir ıstırap duyuyordu. Teodosya, Türk'e gönül vermiş görünmekle ve bu vehmî aşka bağlılığını ispat dahi etmiş olmakla beraber başı açık bir âşıfteden

başka bir şey değildi. Zindanda Yuvanis'e karşı takındığı vaziyet de onun herhangi bir maksada ermek için güzelliğini alet olarak kullanmaktan çekinmeyeceğini gösteriyordu. Böyle bir kızı Türkler arasına sokmaksa iğrenç bir hastalığı temiz adamlara -hem de bile bile- bulaştırmak demekti.

Abdurrahman, işte bu sebeple prenstesten kurtulmak istiyordu. Yuvanis'in hınçla karışık bir tutkunlukla ona ilgi gösterdiğini sezince ve zindan macerasını da duyunca bu vaziyetten istifade etmek istemiş ve herifi saraya göndermişti. Kızdaki alevli ihtirasla Yuvanis'teki feveranlı iftirasın müsademesinden mutlaka bir netice çıkacağını ve müfteris erkeğin muhteris kadını, o gün için taşıdıkları ruhî buhranların da yardımıyla, mağlup edeceğini umuyordu. Bu ümidin doğru çıkması hâlinde Teodosya, kendini mağlup eden erkekten ayrılmak istemeyeceğinden iş yoluna girmiş ve Edirne tahtına varislik iddia edecek olan prensesin de şehirden uzaklaştırılması kolaylaşmış olacaktı.

Abdurrahman'ın düşüncesi, bir taşla iki kuş vurmak esasına istinat ediyordu. Teodosya'dan kurtulmak isterken Yuvanis'i de sahneden sürüp çıkarmak azmindeydi. Çünkü o adamın -velev ki Türklere yaranmak için olsun- öz yurduna ve yurttaşlarına ihanet etmesinden iğreniyordu. Dimitri İştovan'ı, böyle bir suç işlemeye karar vermiş, vaktiyle de Burgaz'a gelip, Türklere hücum etmiş olmasından dolayı, başkalarına ibret olmak üzere, astırmıştı. Yuvanis'in da hakkı, Abdurrahman'ın kanaatine göre, aynı muameleyi görmektir. Fakat herifin, Lala Şahin Paşa'yla tanışmış olması, lâıyk olduğu cezayı görmesini güçleştiriyordu. Bu vaziyette Abdurrahman Teodosya'yı alet yapmaktan ve Yuvanis'i o vasıtayla, şehri bırakmaya zorlamaktan, başka çare bulamamıştı. Bununla beraber, herif hakkındaki hiddeti müthişti, tasavvur ettiği tedbir müspet netice vermezse, işi kendiliğinden halletmekten de çekinmeyecekti.

Ne Teodosya, ne Yuvanis, Edirne şehriyle, halkının mukadderatını yatağanının ucuna takmış görünen Abdurrahman'ın düşüncelerini sezmiş değillerdi. Onun, ihtiyar Yani meselesi üzerinde konuşulmak için, kendilerinin yüzleşmesine lüzum gördüğünü zannediyorlardı. Fakat, Yuvanis bu fırsattan istifade ederek, hincını hoşnut etmek fikrini güttüğünden, saraya şevkle gelmiş bulunuyordu. Teodosya ise dediğimiz gibi, bu yüzleşmeden tiksiniyordu, sadece Abdurrahman'ın emrine itaat etmiş olmak için, Yuvanis'i kabul ediyordu.

Onlar, mahut cotion dairesine bitişik salonda karşılaşmışlardı. Koca sarayda, bir iki yatalak hizmetçiden başka, kimse yoktu, prensin ayrılmasıyla beraber, herkes yükte hafif, pahada ağır bir şey yakalayarak savuşmuştu. Onun için, Yuvanis, ökçesinin tıkırtılarını derin bir boşluğa, duyura duyura yürüdü, odadan odaya geçerek, nihayet, o salonda Teodosya'yı buldu. Yol boyunca düşündüğü şey, kimsesiz kalmış ve benliğini Türklere mal olmak ülküsüne bağlamış olan kızı, ağır hakaretlerle bunalıtmaktı. Lâkin onu, akıllar dağıtacak kadar zarif bir perişanlık içinde ve mahzun bir güzelliğin gönüller hoplatan ışığına sarınmış olarak, yarı yatar bir durumda görünce, o düşünceyi bıraktı, nazik olmak istedi, bir vakitler onu nasıl selâmlarsa, öyle yaptı, yerlere kadar eğildi:

— Prensese, dedi, hayatımızın dönüm noktasında yine yüz yüze geldik. Babanız hem tahtını, hem sizi bıraktı. Bugüne kadar, bize gülen bahtımızın da, bizden ayrılmak üzere bulunduğunu görüyoruz. Yarın belki varız, belki yokuz. Lâkin ben, dün neysem, bugün de oyum, sizin kulunuzum, sizin için yaşamak ve sizin için ölmek istiyorum.

Teodosya, iğrene iğrene, bu sözleri dinledi ve uzandığı yerden biraz doğruldu:

— Asalet, dedi, şahsınızda nasıl pespayeleşiyorsa, güzel sözler de ağzınızda, o kadar çirkinleşiyor. Çok rica ederim, gevezelik etmeyiniz. Yani'yi ne yaptığınızı, nerede bıraktığınızı söyleyip gidiniz. Çünkü babamı, tahtımı, yurdumu kaybetmekten değil, sizi karşımda görmekten ve dinlemekten üzülüyorum. Siz, benim için, o kadar murdarsınız!

Yuvanis'in aşkı bir lâhza için sönük kaldı, hıncı şahlandı, gözleri karardı, içine bir hayvan hırçınlığı yayıldı ve bu hâlet içinde, keskin bir sayha çıkararak Teodosya'nın üstüne atıldı. Yalnız ısırarak, dişlerine tül, kumaş, et ne rast gelirse koparmak istiyordu.

Prensese, bir fiskeyle iradesizleştiğine kanaat taşıdığı miskin erkeğin, bir sırtlan savletiyle üzerine sıçradığını görünce korktu, bitişik odaya doğru kaçtı. Lâkin kapıyı örtmeye zaman bulamadan, orada, o yıldız benekli yatak salonunda yakalandı, insafsız hamlelerle hırpalanmaya başladı.

Korkan kadın, kuvvetinin dörtte üç buçuğunu kaybetmiş demektir. Teodosya da korkuyor ve bundan dolayı hızla mağlup oluyordu. Fakat son çırpınışı yapıp da, ipek halılar üzerine upuzun yayılacağı ve kendinden geçivereceği sırada, gözünün önüne,

Abdurrahman'la arkadaşları geldi, bu görünmenin ardında da, o odada geçirdiği büyük rüya kafasında dirildi ve mağlup kız birden canlanarak, kuduz sırtlanın elinden kurtuldu.

Şimdi mücadele, müsavi kuvvetler arasında cereyan etmeye başlamış gibiydi. Erkek saldırdıkça, kadın mukavemet ediyordu, sırtlan ısırıdıkça, ceylân karşılığını vermekten geri kalmıyordu. Bu hâl, bu yenilmemek azmi, zaman geçtikçe, müfteris erkeğe çılgınlık getirdiğinden, artık kavga, tam mânâsıyla boğazlaşma şeklini aldı ve her iki taraf birbirlerini boğmak için kollarını kement, ellerini mengene gibi kullanmaya girişti.

Bir müddet müsavi görünen kuvvetlerin, bu vaziyeti, şüphe yok ki, tabîî değildi. Kadın hatıralardan ve yarına bağlı ümitlerden aldığı şevkle, iğreti bir kuvvet hissettiriyordu. Berikindeyse, tabîî bir üstünlük vardı. Onun için, birbirinin boynunu yakalama durumunda, galebe imkânı yavaş yavaş erkek tarafında belirdi ve kadın, uzun bir didinmeye rağmen, nihayet ellerini yapıştığı yerden çekmek zorunda kaldı. Şimdi hücum devam ediyordu. Mukavemet sifıra doğru iniyordu. Fakat Yuvanis, iradesini tamamiyle kaybettiğinden ne yaptığını bilemiyordu, yakaladığı nazik boynu sıkırmaktan geri kalmıyordu. Bu hain savlet, gittikçe çoğalan bir şiddetle devam etti ve Teodosya, inlemeye bile muktedir olamadan, çılgın erkeğin pençesi altında boğuldu, can verip gitti.

Yuvanis işlediği cinayetin farkında değildi, kızın hareketsizliğini mukavemetten âciz kaldığına hamlederek, vahşi duygularının heyecanını yaşıyordu. Bu heyecan son haddini bulunca, kirli düşüncelerine sefil bir inkişaf verdi, yorulup bayıldığına inandığı prensesi kucakladı, yatağına götürdü, kendisi de, haris ve müfteris, yanına uzandı. Ölüyü diri sanarak ve o korkunç sükûnetten, bir uşak musikisi duyarak, kurbanını boyuna öpüyor, okşuyor ve kucaklıyordu.

İftiras ateşi, ona uzun müddet ölümün soğukluğunu hissettirmede, fakat o ateşe biraz sükûn gelince, hakikat kendini tanıttı ve Yuvanis, bir ölüyle kucaklaştığını anladı. Bu, tüyler ürpertici bir şeydi, işlenen cinayetin ağırlığını herhangi bir idrâkin tahammül edemeyeceği nispette çoğaltıyordu. Bununla beraber, Yuvanis ne korku, ne tiksinti duydu, sadece hayıflandı. Aldığı öçten, hincına kurban ettiği kızın habersiz kalışına üzüldü. Bu duygusuzluğu şu cesetten gidermek ve tatmin olunmuş bir gayzın neşesini, dirilecek ölüye seyrettirmek için, ömründen bir kısmını feda etmeye hazırdı.

Onu, koynunda yatan ölüye gözlerini dikerek, bu vahşi düşünceyi geçirirken, içine daha vahşi bir arzu düştü, kurbanını kefensiz görmek ve doya doya seyretmek istedi. Tavanda ve duvarlarda pırıldayan mozaikler, böyle bir temaşayı mümkün kılacak kadar ışık vermiyordu. Katil, bu müphem aydınlığı kuvvetlendirmek çarelerini aradı, yataktan şık salona geçti, oradaki şamdanı alıp geri döndü ve bu ışığın yardımıyla, ölüyü soya soya, temaşaya koyuldu.

O mum bu cinayet odasında, bir türbeye konulmuş kandili andırıyordu. Yuvanis de, mezar soyucularını hatıra getiriyordu. Lâkin o, yalnız ölü soyan bir sefil değildi. Soğumuş kadın cesetlerinde hayvanî ihtiraslarının, iğrenç ateşine su arayan hilkat lekelerinden biriydi. Kendi eliyle boğduğu kızıdan, hâlâ müstefit olmak istiyordu. Vahşetle karışık bu dalâlet ona önündeki acıklı mezarı bir gerdek kadar cazip ve bedbaht ölüyü de, bir gelin gibi müheyyiç gösteriyordu.¹

Artık Edirne'nin mukadderatını, şehri palalarına bağlayan Türkleri ve yakında geleceklerini bildiği Lala Şahinleri, Hacı İlbeyleri, Sultan Muratları düşünmüyordu. Önünde uzanan cesedin, henüz solmayan güzelliklerini, kuduz bir sırtlan iştahıyla, dişleri arasında eritmek ihtiyacına kapılıyordu. Fakat o ihtiyacın ibramına mağlup olarak, ölüyü uzun uzun hırpaladıktan sonra, ihtirasın ve iftirasın perdelemiş olduğu şuuruna bir uyanıklık geldi, hayvanlıktan yavaş yavaş sıyrıldı, nasıl sefil bir durumda olduğunu gördü ve... korktu.

Şimdi ölü, bütün güzelliğini kaybetmişti, karışık yazılı bir mezar taşı gibi, ona soğuk görünüyor. Henüz yarı açık duran sabit bakışlarında, en vahşi bir cinayetin vesikaları okunan, o gamlı gözler, birkaç kere canı ve birkaç kere katil adamı iliklerine kadar titretiyordu. Bu korku, ölünün durumundan ziyade, kuvvetle muhtemel bir muhasebeyi düşünmekten ileri geliyordu ve Yuvanis, iftirasına kurban ettiği kızın naaşında, kendini sorguya çekecek kuvvetlerin, verecekleri ölüm hükmünü, işlenmiş görerek azap duyuyor, ıstırap duyuyordu.

Evet, şuur, dalâlete galebe etmişti. Hain adam, Abdurrahman'la yüz yüze geldiği zaman, ağır bir imtihan geçireceğini, belki ölüme

1. Temiz Türkçe'mizde, ne lügat, ne ıstılah, ne de tabir olarak adı bulunmayan bu dalâlete, Frenkler necrophilie diyorlar. Büyük Larousse'ta şu tarif vardır: "Perversion sexuelle observée chez certains dégénérés, qui pratiquent le coit avec des cadavres." (M.T.T.)

mahkûm edileceğini anlayarak, telâşa kapıldı. Bir cinayet daha işlemesini, prensesi himaye etmekte olan Abdurrahman'ın müsamahayla geçiştirmeyeceğini anlıyordu. Onun için, beş on dakika evvelki vahşi neşeyi, vahşi dalâleti kaybederek, bir halâs yolu arıyordu.

Katil, kurbanının dizi dibinde, belki bir, belki iki saat şaşkın ve dalgın oturdu. Parça parça edilmiş, kıymetli bir kâseyi onarmak isteyen ve başaramadığı için, terleyip duran suçlu bir hizmetçi gibi, cezadan korka korka düşündü, sonunda saraydan ve kabil olursa Edirne'den uzaklaşmayı tasarladı. Uzaklara, Türk adaletinin henüz erişemediği yerlere kaçmak ve işlediği cinayetlerin hesabını vermekten, bu suretle kurtulmak istiyordu.

İşte bu kararla ve sendeleye sendeleye kalktı, kurbanını doya doya seyir için, getirdiği mumu aldı, bitişik salona geçti. Biraz sonra, sokağa fırlamış, kendini halâs yoluna götürecek ilk adımı atmış olacaktı. Fakat gözbebeklerinde, müphem müphem çizilip silinen o yolun başına varmak, saraydan uzaklaşmak, katil adama nasip olmadı, henüz uzakta bulunduğunu kuruntuladığı ceza ilâhıyla çarçabuk karşılaştı. Çünkü Abdurrahman salondaydı, kollarını göğsüne kavuşturarak, sert bakışlarıyla, onun gelişini istikbal ediyordu.

Katilin bu karşılaşmadan, nasıl bir korkuya kapıldığını söylemek lüzumsuzdur. Meriç'e attığı Yani ve iki üç adım arkada bıraktığı genç ölü, birden ayaklanarak, kollarına asılsalar belki bu kadar korkmayacaktı. Bununla beraber, canhavli aksülâmel yaratmakta gecikmedi, şuuruna bir keskinlik geldi, tehlikeden kurtulmak için, düzenbazlığa yeltendi ve ilk lâhzada, elinden düşmek üzere bulunan şamdanı, bir yere koyarak, Abdurrahman'ı selâmladı:

— Ben, dedi, size geliyordum. Prensesle barıştık. Size sevgi ve saygılarını yolluyorlar, Türk ordusunu, kendilerinin de karşılamaya çıkacaklarını söylüyorlar.

Herifin, yatak odasından mumla çıktığını gördüğü için, Abdurrahman bu sözlerle inandı ve sevindi. Yuvanis'le prensesin, o odada baş başa kalmaları, kendinin de istediği bir şeydi. Fakat, kızın Türk ordusunu istikbale karar vermiş olması hoşuna gitmedi ve Yuvanis'i yâra da, ağyâra da kapalı bir yerde kabul etmiş görünen kızın bu durumundan istifade ederek Türklere yük olmasını hemen önlemek istedi:

— Türk ordusu, dedi, seninle prensesin düğününüzde bulunmak için, Edirne'ye gelmiyor. Budalalığı bırakın, gün doğmadan

önce, şehirden uzaklaşmaya bakın. Yarına kalırsanız birbirinizi bulamazsınız.

Ve Yuvanis, sararıp bozarırken ilâve etti:

— Haydi git, prensesi çağır. Fikrimi ona da söyleyeyim.

Katil, üç beş kere yutkundu, kekeledi:

— Uyuyor, nasıl uyandırayım?

— Böyle günlerde uyumaz. Git, benden selâm söyleyip uyan-
dır, hemen yanıma getir!

Yuvanis, sersemce bir düzen düşündü, Abdurrahman'ı odaya sokup, kendisi savuşmak istedi ve bu düşünceyle yalvardı:

— Ben cesaret edemem. Bugün yıldızı düşük de olsa, bizim prensesimizdir. Kendisine hürmet etmeye borçluyuz. Onun için, siz zahmet buyurun, bizzat uyandırın.

Abdurrahman, bu sözü makul bulmuş gibi, hiç ses çıkarmadı, yavaş yavaş, Yuvanis'in yanına gelince, bir sille aşkedererek herifi yere yıktı ve bir iki de yumruk savurduktan sonra, kulağından tutup, yüzünün sillelenen yanı mosmor kesiliveren, katili yatak odasına doğru sürükledi:

— Biz, dediğini yaptıran insanlarız. Durma yürü. Yoksa canını burnundan çıkarırım!

Yuvanis, mezarına zorla sürüklenen bir adam ıstırabını duya duya, yürüdü ve prensesin mezarına girdi. Fakat, mezardan çıkamayan, çıkamamak zorunda bulunan ölümler gibi de orada kapanıp kaldı. Geriye dönmek elinden gelmiyordu, ölünün yanında boyuna kalmanın imkânsızlığını da anladığından, ne yapacağını kestiremiyordu, deli deli dönüyor, dolaşıyor ve kafasını yumruklayıp duruyordu.

Onu bu çıkmazdan kurtaran yine Abdurrahman oldu. Dilâver Türk, üç beş saniyede başarılacak bir işin, uzayıp durduğunu ve Yuvanis'in: "Gitti gelmez, uçtu konmaz" meselini hatırlatacak bir duruma düştüğünü görünce, yatak odasının kapısına gelmişti:

— Hey asilzade! Burada sizi bekleyen biri bulunduğunu galiba unuttunuz. Aklınızı başınıza devşirin de, dışarı çıkın!

diye seslendi. Dili ve dizleri tutulan Yuvanis, bu ihtar üzerine de harekete geçmediğinden, Abdurrahman salondaki şamdanı yakaladı, "Destur!" diyerek içeri girdi ve girer girmez duraladı. Cinayet, ipek ve sırmalar arasında, upuzun yatıyordu, canı de, medhuş ve bihuş, kendi eserinin önünde, diz çöküp oturuyordu.

Abdurrahman, yüreğine hem elem, hem bulantı veren bu acıklı sahnenin, bütün esrarını bir bakışta kavradı ve kısa bir lâhza,

gözlerini kapayarak düşündü. Daha, dün denilecek kadar yakın bir zamanda, kendisi de, şu yaldızlı ve çeşit çeşit kokulu odada, yüz türlü cilvekârlıklarla şuhluklarla sükûta davet edilmişti. O cilverleri, o işveleri yapan da, şimdi soğuk ve mecruh bir sükûnetle, yatağında uzanıp yatan şu kızdı. Fakat kendisi, yurda hizmet deminde fâni bir aşka mağlup olmuş ve şu acıklı sahneyi yaratmış bulunuyordu. Aynı yolda yürümeye zorlanmış olan iki erkeğin adım atışlarındaki şu fark, onların beşerî zümreler bakımından taşıdıkları ayrılığı da, pek belîğ şekilde tebarüz ettiriyordu.

Abdurrahman, Türk karakteri ve Türk terbiyesi lehine, fakat hazin bir delil teşkil eden bu hadiseye karşı, takınılması lâzım gelen durumu da, o düşünce sırasında, kararlaştırdı, gözlerini büyülte büyülte açtı, hâlâ kımıldamayan Yüvanis'in başucuna yürüdü:

— Yani'den sonra, dedi, Teodosya'yı da öldürdün demek. Bu haltı niçin işlediğini söyler misin?

—

— Sustuğuna göre, kendini müdafaaya lüzum görmediğin, yahut tenezzül etmediğin anlaşılıyor. O hâlde, hükmümü dinle: Cinayeti işlediğin yerde öleceksin!

Ve belinden hançerini çıkararak, şuuru murdar iliğine inip kurumuş olan katile uzattı, Teodosya'yı en çılgın dakikalarında uyutan kahir ve kadir gözlerini, ölüme mahkûm ettiği pis mahlûkun fersiz gözlerine dikti:

— Öl, dedi, şimdi öl!

Ölüm onun bakışlarındaydı ve Yüvanis, ecel denilen şeyin, kendi gözlerine dolarak, yavaş yavaş kalbine aktığını seziyordu. Beyninde gittikçe çoğalan bir sıkışma, nefesinde müthiş bir daralma, yüreğinde acı bir kapanma hissediyordu. Teodosya'yı nasıl boğduysa, kendisi de öyle ıstırap içinde ve derece derece boğuluyordu. Boğazını sıkın yoktu, serbestti. Fakat Abdurrahman'ın gözlerinden süzülüp, kendi gözlerine akan bir şey, yaman bir şey işte nefesini daraltıyor, yüreğini, tahammül edilmez bir şekilde, sıkıyor ve kendisine, boğulan bir adamın, bütün ıstıraplarını tattırıyordu.

Yüvanis, darağacına asılmış insanlar gibi, biraz hava bulmak, biraz nefes almak için kıvranıp duruyordu. Aradığını ele geçiremeyince, ıstıraptan, ihtilâçtan kurtulmak kaygısına kapıldı, yese düşüp de, kendi kendini sokan akrepler gibi, davranmak zorunda kaldı, eline tutuşturulan hançeri, kör bir telâşla, kalbine soktu ve boğuk boğuk hırlayarak, Teodosya'nın ayak ucuna yığıldı. Şimdi

boğulmak sıkıntısından kurtulmuştu, harıl harıl nefes alarak, can veriyordu.

Abdurrahman, onun hırlaması bitinceye kadar, orada kaldı ve yurt için ölmekten daima kaçındığı hâlde, yurttaş öldürmekte tereddüt etmeyen, sefil katilin geberip gittiğini anladıktan sonra, çekildi, zincirleme aşklar için, yuva olarak hazırlanmışken, garip bir mezara inkılâp eden, uğursuz odanın kapısını örterek, salona çıktı, elini alını üzerinden geçirerek, mülâhazalarına çekidüzen verdi, hızlı adımlarla saraydan ayrıldı, kaleye doğru yürüdü.

Orada bütün arkadaşlarını toplayıp, yarın için yapılacak son işleri konuşmak istiyordu. Yol üzerinde, Sevindik'le karşılaştı. İri boy çocuk, neşeli bir telâş içindeydi, uçar gibi yürüyerek geliyordu. Abdurrahman bu gelişten, bir şeyler sezdi, sordu:

— Hayrola evlât, bir haber mi var?

Sevindik kelimelerin yarısını yutarak, getirdiği müjdeyi haykırdı:

— Öncüler geldi, kale önünde atlarımız kişnedi!

— Gözün aydın evlât. Yarın bütün amcalarına kavuşacaksınız!

Kendi gözleri de aydınlanmış, bakışlarına sevinç dolmuştu ve Sevindik'in gelişini taklit ederek, adımlarına uçuş hızı vermişti. Fakat neşesinin büyüğü kaledeydi, yerli muhafızlar, Türk atlarının kişnemelerini duyar duymaz, uykularını bırakarak, hora tepmeye koyulduklarından, bütün kulelerde, siperlerde düğün ahengi vardı. Abdurrahman'ın arkadaşları, kendilerinden çok daha ziyade sevinen bu adamların, zıplayıp sıçramalarını hayran hayran seyrediyorlardı ve cambaz kılığına bürünüp de, Edirne'ye girdikleri gün, şehri zaptetmeye kalkışmadıklarına enikonu hayıflanıyorlardı. Şu durum ve şu tutum, Edirne muhafızlarının, çoktan beri Türklere yüreklerinde yer verdiklerini gösterdiği için, sabık cambazların hayıflanmakta hakları da yok değildi. Onlar, belki yıllarca sürececek bir muhasaranın güçlüklerinden kurtulmak ve şehir içinde, silâh kullanmak üzere oraya gelmişlerdi. Halbuki kaleyi müdafaa edecek asker, işte küçük bir hamleyle, elde edilmiş ve Türk atlarının kişnemeleriye, o alay alay askeri raksa kaldırmış bulunuyordu.

Abdurrahman, Türk gücünün bir mucizesi olan bu garip hâleti ibret gözüyle temâşadan sonra, muhafızlardan yirmi otuz kişi seçti, şehrin tanınmış şahsiyetleriyle kilise ulularına gönderdi, ertesi gün, şehre girecek Türk ordusunu karşılamaya çıkmalarını tebliğ ettirdi ve kendisi, Kara Boğa, Kara Aygud, İnce Balaban, Yaralı

Doğan gibi seçkin arkadaşlarını yanına alarak kaleden çıktı. Türk öncü alayının başında bulunan Hacı İlbeyi'nin elini öptü, şehir vaziyetini anlattı.

Hikâye sırasında Prens Andriya'nın Meriç yoluyla ayrılıp gitmesine müsaade ettiğini de söylemişti. Hacı İlbeyi, yalnız bu noktada onun sözünü kesti:

— Siz, dedi, Sevindik'i krallar avlamaya alıştırıyordunuz. Prens de, o avlardan biriydi. Niçin serbest bıraktınız?

Abdurrahman güldü:

— Bu kralı da avlamıştık. Lâkin azat ettik.

Hacı İlbeyi gülümsedi ve bahsi şehrin işgali mevzusuna çevirerek, lâzım gelen emirleri verdi. Ertesi gün, bütün Edirneliler, şehir dışına çıkmış, gün doğmadan önce kale dibine erişmiş olan, büyük ordunun selâmına durmuştu ve Lala Şahin Paşa, sağında Kara Abdurrahman, solunda Sevindik olduğu hâlde, her kulesinde Türk bayrağı dalgalanan şehre ağır ağır giriyordu.¹

-
1. Edirne 1360 yılında Türklerin eline geçti. Sadeddin, İdris, Neşrî, Lûtfî, Ali, Solakzade, Nişancı ve Hacı Kalfa tarihlerinde bu şehrin -kale kapıları Türklere açılmak suretiyle- teslim olduğunu yazmakta müttefikler. Öbür tarihlerin çoğuna mehzaz teşkil eden Tacü'ttevarih'te Sadeddin şöyle diyor: “Edirne tekfurı Andrine, Lala Paşa'nın hareketini duyunca büyük bir ordu -onun tabirince leşker-i bikiyas- topladı, Sazlıdere'de mukabele vaki oldu, Osmanlılar galip gelip tekfur kaçtı ve Türklerin Edirne'ye doğru yürümeleri başlar başlamaz tekfur bir gece kayığa atlayıp firar ve Enez kasabasına karar eyledi. Sabah olıcaak halk eman ile kale anahtarını teslim ettiler” (c. 1, s. 73). Vakıayı kaydeden bütün tarihlerin yazıları da bu şekildedir. Hammer'se şu satırları yazar: “Sultan Murat, Lala Şahin'le Hacı İlbeyi'nin Edirne üzerine yaptıkları hareketi takviye için Babaeski'ye gitti. Edirne kumandanı cesurane Lala Şahin'in mukabelesine çıktıysa da mağlup oldu ve Meriç'in feyzanından istifade ile bir gece sandala binerek nehrin ağzında bulunan Enez'e gitti. Bu muzafferiyet Bizans İmparatorluğu'nun en mühim kalesini Osmanlılara teslim etmiştir. Kalenin kapılarını hıyanet açtığı gibi muhafızların alçaklığı onun fethini teshil eylemiştir. (Türkçe tercümesi, c. 1, s. 208). Fakat Hammer, ihanetin şeklini tasrih etmez. Rahmetli Ahmet Rıfat Efendi'nin “Lûgatı tarihiye ve coğrafiye”sinde (c. 1, s. 108) şu rivayeti görüyoruz: “Lala Şahin Paşa Edirne'nin uzun müddet mukavemet edeceğini hisseylediğinden hileyle zaptını tercih etti ve işi Hacı İlbeyi'ne bıraktı. O da ansızın ordudan kaçıp Edirne hisarı altında padişaha güvenip firar ettiğini söyledi ve kendini içeri aldrarak kalenin bir tarafını müdafaa etmeyi üzerine aldı. Arkasından, onu taklit eder gibi görünen birçok firarı geldiğinden içeride âdeti bir fırka Türk askeri toplandı. İşte bu Türkler bir sabah, kale kapılarını açtıklarından Lala Şahin Paşa ordusu içeri girdi.” Hacı İlbeyi'nin Lala Şahin'le beraber bulunduğu muhakkak ve şehirde bir ihanet şebekesi bulunduğu da Hammer'in kaydına göre sabit olduğundan Ahmet Rıfat Efendi'nin ortaya attığı rivayet zayıftır. Onun için biz, hadisenin özünü teşkil eden ihanet noktasına fazla ehemmiyet verdik ve onu tebarüz ettirmeye çalıştık. (M.T.T.)

VI

SEVİNDİK'İN SON ROLÜ

Sevindik, Edirne alındıktan sonra, Kara Abdurrahman'ın emri altında durmadan, dinlenmeden çalıştı, Trakya'da, Makedonya'da, birçok harplere iştirak etti. Mürebbisi onu, yalnız kendi yanında bulundurmuyordu, en canlı ve heyecanlı hadiselerle iştirak ettirmek için, bazen Yaralı Doğan, bazen İnce Balaban Bey'in kumandası altına da veriyordu. Bu suretle, Gümölcine'nin, Drama'nın, Serez'in, Filibe'nin, Köstendil'in, Silistre'nin alınışlarında bulundu, Balkan milletlerinin hemen hepsini yakından tanımak ve karakterlerini ölçmek imkânını buldu.

Bu genç aslan, bir yandan iyi bir asker olmak terbiyesi alırken, bir yandan da, Sırpça, Bulgarca, Macarca öğreniyordu. Kendisi, evvelce de kaydedildiği üzere, her kadın yüreğini mutlaka hoptatacak kadar, güzel bir erkekti. Harp sonlarında, esir edilen kızlar, kadınlar, onu görünce tutsaklık elemi unutupuyorlar, nemli gözlerini hayret ve hayranlıkla açıyorlar: “Ne güzel, ne güzel” diye inlemek ıstırasında kalıyorlardı.

Her harpten bu melek kadar güzel, aslan kadar kuvvetli, kaplan kadar çevik delikanlının hissesine de, birkaç dişi, birkaç erkek esir düştüğünden, bunlardan münasip gördüklerini hocalıkta kullanıyordu, komşu milletlerin dillerini, bütün incelikleriyle, öğrenmeye çalışıyordu. Abdurrahman, onu bu yolda teşvik ettiğinden, genç Sevindik üç beş yıl içinde Türk ordusunun, en çok dil bilen adamlarından biri olmuştu ve bu meziyetiyle de, ayrıca ün alarak, bütün kumandanlarla, hatta padişahla tanışmıştı.

Artık Nilüfer ve Sakarya kıyılarından, Vardar ve Tuna boylarına kadar uzayan, hareketle dolu ülkeden Sevindik'i tanımayan, sevmeyen tek bir kimse yok gibiydi. Dimetoka'nın, Edirne'nin hakiki fatihi olarak, sevgiden doğma bir mübalağayla, hep onu gösteriyorlardı ve kendini “Krallar avlayan Türk” diye anıyorlardı.

Sevindik bu umumî sevgiye ve hele Kara Abdurrahman amcasının teveccühüne hak kazanmak için, hiçbir fırsatı kaçırmıyordu,

harplerde daima en önde bulunuyordu. İstirahat günlerinde de dil temrinleri yapmakla, okuyup yazmakla meşgul oluyordu. Fakat onu, şöhretin en son haddine ulaştıran Gelibolu ve Çirmen harplerindeki yüksek cesaretleri ve fedakârlıklarıdır. O harplerden sonra, koca koca ordularla, kolayca başarılamayacak bir işin yapılması da, onun zekâsına ve cüretine havale edilmiş olduğundan, Gelibolu ve Çirmen savaşlarını, kısaca olsun, eserimize kaydetmeyi gerekli bulduk:

Türklerin Rumeli’de hızla ilerlemeleri, yalnız Balkan milletlerini değil, bütün Avrupa’yı telâşa düşürmüştü. Macarlar, Almanlar, Fransızlar, İngilizler, İspanyollar, henüz Türk yüzü görmemiş, Türk sesi duymamış oldukları hâlde, Bizanslılar, Bulgarlar, Buğdanlılar, Eflâklılar, Sırlar, Bosnalılar kadar endişe içindeydiler, hilâlin salîbi ezmek üzere bulunduğu zehabıyla, çırpınıp duruyordular. Türklerin, böyle bir dâvâ güttüğü yoktu. Ne hilâli kürede hâkim, ne salibi mahkûm etmek hatırlarından geçmiyordu. Onlar sadece, tereddiyi, tefessühü, ahlâksızlığı ve içtimaî anarşiyi gidermek, bütün milletlere, kendi âdil himayeleri altında, hür, temiz ve mesut bir hayat temin etmek istiyorlardı. Girdikleri yerlerde, hırsızlığın ve hırsızların kökünü kesmekle, hakta ve vazifede müsavatsızlığı kaldırmakla, vergileri azaltmakla, zümre farkına nihayet vermekle, din serbestliğini korumakla, yollar ve köprüler yapmakla bu ülküye ne kadar sadık olduklarını ispat etmekten de geri kalmıyorlardı. Fakat hayat zevkini fakir küteler üzerinde kurdukları tahakküm şebekesinin yaşamasında bulan prensler, krallar ve papazlar bu adalet güneşinin kendi ülkelerine de doğmasını istemiyorlardı, hilâl ve salîp rekabeti diye bir masal çıkarıp tebaalarını Türkler aleyhine kışkırtmak istiyorlardı.

Edirne’nin, biraz sonra Filibe’nin alınması ve Türklerin bir taraftan Tuna’ya, bir taraftan da Vardar’a doğru yayılması bu masalın bütün Avrupa’da dile alınmasına vesile teşkil etti, bir haçlılar ordusu vücuda getirmek tasavvurları yüz gösterdi. Kıbrıs kralı Birinci Piyer, bu düşüncüyü ilkin ortaya atanlardan biri olup Avrupalıları imrendirmek hülyasıyla, Osmanlıları ırktaş, fakat düşman olan, Karaman hükümeti sahiplerine de saldırarak birkaç liman zaptetmişti.

Papa Altında İnosan, Kıbrıs kralını hamlelerini takdir ve Tomas adlı bir papazı Balkan milletlerini ayaklandırmaya memur tayin etmiş olmakla beraber Türkler aleyhine belli başlı bir hareket temin edemedi. Fakat onun yerine geçen Beşinci Ürben bir emirname neşrederek bütün Hıristiyanlık âlemini seferber olmaya davet etti.

O sırada Bizans imparatoru, Yani Paleolog da Roma'ya giderek Katolikliğin sahih, Ortodoksluğun sahih olduğunu kabul ettikten sonra papanın huzuruna kabul edildi, üç kere yüzünü yere sürdü ve bu küçülmenin, alçalmanın mükâfatı olarak Ürben'in ayağını, elini ve ağzını öpmesine, katırının da yularını çekmesine müsaade olundu. Papa, denize düşüp de köpüklerden medet uman bu korkak ve perişan hükümdara on beş kadirge, bin beş yüz süvari, bin piyadeyle yardımda bulunacağını ve bütün Hristiyan hükümetleri de aynı suretle harekete mecbur edeceğini vaat etti. Fakat papanın vaadi henüz yerine getirilmeden Venedikliler herhangi bir menfaatin kendileri için hilâl-salîp mücadelesinden daha cazip olduğunu hissettirmekten geri kalmadılar. Roma'dan payitahtına dönmek üzere Venedik'e gelen Bizans imparatorunu, üç beş Venedikli tâcirden evvelce ödünç aldığı parayı ödetmek için, hapsedtiler!.. Zavallı Yani Paleolog şimdi, yıkılmaya mahkûm imparatorluğunu kurtarmak kaygısını unutmuş, kendi hürriyetine kavuşmak çarelerini aramaya koyulmuştu. Lâkin payitahtta yerine vekil bıraktığı büyük oğlu Andronikos'a yazdığı acıklı mektuplara cevap alamıyordu. Bizans ülkesindeki bütün kiliselerin soyularak ve devletin, yahut milletin malına, mülküne başvurularak kendisinin mahpustan kurtulması hakkında şuna buna yolladığı kâğıtlara aldırış eden bulunmuyordu. O, aylarca bu durumda kaldı. Nihayet Mora'da despot bulunan ikinci oğlu Emanoel'in şahsında bir yardımcı şefkati buldu ve bütün çiftliklerini, büyük kardeşinin yerine veliaht olmak düşüncesiyle satan despotun gönderdiği parayla borçlarını ödeyip payitahtına dönebildi.

Haçlı ordu kurmak teşebbüslerinin böyle garip sahneleri olmakla beraber Papa Ürben'in emirleri tamamıyla verimsiz kalmış değildi. Hele Kont Amédé de Savoie adlı bir İtalyan prensi, Paleologlarla karabeti bulunduğunu da ileri sürerek, Türklerle çarpışmak için gönüllü yazılmakta birinciliği kazanmış ve kuvvetli bir filo hazırlamaya girişmişti.

Beri yanda Polonya ve Macar kralları da Türkler aleyhine yürümeyi Papaya karşı taahhüt etmişlerdi. Lâkin onlar, Türkleri Rumeli'den çıkarmak için değil, kendi siyasî hülyalarını tahakkuk ettirmek için salîbin nüfuzunu alet yapmak azminde bulunuyorlardı. Çünkü Polonya kralı cenuba doğru genişlemek, Macar kralı da Bulgar, Sırp, Bizans topraklarını zaptedip yeni ve büyük bir şark imparatorluğu kurmak istiyordu. Bu sebeple bir kumandaya, bir

ülküye bağlı bir haçlı ordusunu hemen harekete geçirmek mümkün olamıyordu.

Kont Amédé işte o münferit hamleleri yapan Avrupa prenslerinden biridir. Kendisi ne Kıbrıs, ne de Macar kralının emri altında harp etmek istemediğinden hazırladığı filoyla tek başına harekete geçti ve o devirde her gemiye açık bulunan Çanakkale Boğazı'nı aşp Gelibolu önüne geldi.

Türklerin filoları değil, o tarihte karamürsel kayıklarından başka işe yarar tekneleri dahi yoktu. Amédé donanmasıysa İtalyan modeli üzerine yapılmış birinci sınıf harp gemilerinden tereküp ediyordu. En mühimmi bu gemilerin her birinde bir milletin bayrağı bulunmasıydı ve bu renk renk bayraklar o filoya bütün Avrupa'nın kudretini temsil eden alacalı bir ahenk veriyordu.

Henüz, beş on yıldan beri Türk idaresi altında yaşayan Gelibolu halkı, bir zamanlar Bizans İmparatorluğu'nu ortadan kaldıran ve İstanbul'da bir Lâtin imparatorluğu kuran haçlı ordularının deniz yoluyla yine harekete geçtiğini sanarak, o çeşit çeşit bayraklardan heyecana kapılarak hep kıyılara dökülmüşlerdi. Amédé filosunu selâmlamaya girişmişlerdi. Denizi yürüyerek geçtiklerine inandıkları Türklerin büyük, küçük birçok denizler aşarak, korkunç fırtınaları yenerek Gelibolu'ya gelmiş olan bu müthiş donanma karşısında acze düşeceklerini, birer tarafa savuşacaklarını umuyorlardı. Zaten kalede de bir avuç muhafızdan başka bir şey yoktu, kerpiçten gelişigüzel yapılan kaleninse Avrupa filosundan çıkılacak askere karşı koyması mümkün değildi.

Gelibolu halkı böyle düşündü, saçma sapan yaygaralarla kıyıları doldurdu ve kaledeki sekiz on Türk'ün teslim bayrağını çekerek, boyunlarına kefen takarak muhteşem donanmayı karşılamasını beklemeye koyuldu.

Böyle bir hareketi onlar, pek tabii görüyorlardı. Çünkü Bizans askerlerinin, Bizans kumandanlarının bu gibi vaziyetlerde, öyle davrandıklarını görmeye alışmışlardı. Fakat umdukları sahne hiç de vukua gelmedi, Gelibolu kalesinde telâş görülmedi. O bir avuç Türk, sanki bir tehlike yokmuş ve liman kuvvetli bir donanma tarafından işgal edilmemiş gibi kayıtsız davranıyorlardı, çürük kalenin basit duvarları üzerinde ağır ağır dolaşıyorlardı.

Kont Amédé de mütehayyirdi ve bin kaleyi devirmeye muktedir görünen şu müthiş donanmayı Gelibolu'daki muhafız Türklerin

mühimsemez görünmelerinden sinirleniyordu. O, harp kabiliyetini sayıya ve harp vasıtalarının biçimine göre ölçmeye alışkın bir adam olduğundan bu garip vaziyeti de kalede bulunan Türklerin çokluğuna hamletmek ıstırasında kaldı, hayretten endişeye geçti. Zira, Limni’de ve Bozcaada’da kendisine casusluk eden Venediklilerle Bizanslılar Gelibolu kalesinde ancak bir avuç Türk muhafız bulunduğunu söylemişlerdi. Eğer bu haber yanlış olup da orada üç beş bin Türk varsa günlerden beri kuruntulanan “kolay zafer”e ermek hayli güçleşecekti.

Amédé işte bu mülâhazayla endişelendi, gemisinden indirdiği bir kayığa üç beş nefer koyarak kıyıya yolladı, iki Bizans köylüsü yakalatıp yanına getirtti ve kale muhafızlarının sayıca çok az olduklarını öğrenerek yeni baştan neşelendi, kendisine yoldaşlık eden Ceneveli, Venedikli, Lüksemburglu, Bohemyalı, Fransalı, İngiltereli, Almanyalı, İspanyالی, Felemenkli senyörleri hemen davet ederek bir harp meclisi kurdu, sahile asker çıkarılarak hücumla kalkışılmasına karar verdirdi.

Şimdi bütün Avrupa, birer müfreze ve birer bayrak halinde gemilerden kıyıya dökülüyordu, bir iki bin Bizanslının çılgın alkışları arasında Gelibolu kalesinin duvarlarına sarılıyordu. Orada, o kalede yine ses yoktu, hareket yoktu. Kapılar kapalı, kuleler sakit ve şehir ıssız duruyordu. Fakat alacalı hücum fırkası, eni dar, derinliği de az hendeklerin önüne gelir gelmez, bu yürüyüş istikametine hâkim olan kale cephesinden bir ses, genç Sevindik’in şen sesi, gürledi:

— Heriflerin yalnız alınlarını gözetin. Çünkü yerde sürünmeye alışan bu alınlar şimdi yüksekte duruyor. Onları yine yere düşürmek gerek!

Biraz garip gibi görünen bu emri bir ok yağmuru takip etti, ilk safta yürüyen Avrupahılar, sert bir rüzgâra tutulmuş çürük armutlar gibi yere düşmeye başladı. O yağmurun sivri uçlu taneleri hep alınlara yapışıyor ve yapıştığı alını kara toprağa yapıştırıveriyordu.

Harbi uzaktan, kendi gemisi içinden takip eden Amédé, şaşkınlıktan ve korkudan geri çekilmek emareleri gösteren askerleri şevklendirmek için boyuna yardımcı müfrezeler gönderiyordu, bir kısım zabitleri de papaz kılığına sokarak ve ellerine büyük büyük haçlar tutuşturarak ricatı, Allah namına, durdurmaya memur ediyordu.

Sevindik, gittikçe kabaran alacalı ordunun, ok yağmurundan korunmak için yerlere kapandığını, sürüne sürüne hendeklere ya-

naştığını, gemilerden çıkarılmış kalasları köprü gibi kullanarak o basit mâniayı aşmaya hazırlandığını görünce arkadaşlarını başına topladı:

— Bire karşı, dedi, bin!.. Her atışta bir düşman öldürsek bile elimizdeki oklarla bu kalabalığı tüketmek kabil değil. Duvarlar da çürük. Onun için gözümüzü dört açalım, şu kuduz sürünün kösemelerini seçelim, onları tepelemeye çalışalım, sonra savuşup ormanlarda saklanalım, fırsat düştükçe baskın yapıp kalede kalacak gidileri yok edelim. Herifler, bu koca koca gemileri, ömürleri oldukça burada bırakacak, kaleye de on binlerce asker koyacak değillerdi. Yarın öbür gün gemiler yıkılıp gider, kaleye konacak askerler de bizimle baş başa kalır. O zaman Türk yurduna ayak atmanın ne demek olduğunu kendilerine gösteririz!

Bir avuç Türk bu emri makul gördü, çürük duvarlar, hendekleri aşan yüzlerce düşman tarafından iri iri merteklerle sarsılırken, Sevindik'in kösemen adını verdiği başbuğlardan birçoğu, gözlerine, ağızlarına, alınlarına birer ok yapıştırılarak öldürüldü, bu meyanda "Rolan dö Vassi" adlı çok meşhur ve çok cesur bir asilzade kumandan da, bizzat Sevindik'in attığı bir okla, öbür dünyaya gönderildi.

Türklerde artık atacak ok kalmamıştı, kale duvarları da yıkılmak üzere bulunuyordu. Bu vaziyette göğüs göğse çarpışmaktan başka bir yol yoktu. Halbuki, Sevindik'in biraz evvel dediği gibi, düşmanın sayısı bire bin nispetinde olup yatağanla, palayla, kılıçla yapılacak bir karşılaşmanın sonu, yersiz ve mânâsız bir ölüm olacaktı. Onun için son oklar atıldıktan sonra o bir avuç Türk kalenin müsait bir köşesine çekildi, günün batmasını beklemeye koyuldu. Kaledeki çocuklar, kadınlar ve ihtiyarlar, donanmanın görünmesiyle beraber, yola çıkarılmıştı. Yerli halksa yine o zaman kıyıları dökülerek Avrupa'yı selâmlamaya koşmuştu. Kasabada hemen kimse yoktu ve oraya girecek muzaffer ordu, çürük çarık beş on evden başka bir şey bulacak değildi.

Bununla beraber, Türkler arasında, telâş eseri yoktu. Kasabayı bırakmak kararını aldıkları hâlde, acele etmiyorlardı, etrafın kararmasını bekliyorlardı. Bu intizar devresi sırasında duvarların yıkılması, düşmanın içeri girmesi mümkündü. Onlar bu imkânı göz önünde tutmuyor değillerdi. Fakat, bahtın ters bir cilvesi olarak, geceden önce kasabaya düşmanın girmesi hâlinde, mücadeleyi göze almış bulunuyorlardı.

Duvarlar, çürüklüklerine rağmen, gün batıncaya kadar, düşman zelzelesine karşı koyduğundan, birin bine göğüs vermesine mahal kalmadı, Sevindik'le arkadaşları, kalenin bir köşesinden dışarıya ve o köşede kümelenen düşman mangası arasına süzüldü. Kaleden uzaklaşmak için seçilen o yer, kapılardan uzaktı, inilip çıkılması müşkül bir çıkıntıydı. Ondan ötürü de, dibine yerleşen düşmanlar, hiçbir tehlike sezmeyerek, uykuya dalmışlardı. Sevindik'le arkadaşları, birer gölge sessizliğiyle, yere iner inmez, bu gafil mangaya çullandılar, topunu birden ve bir çırpıda boğazladılar, sonra, karargâh yapmayı tasarladıkları ormana doğru yürüdüler, gözden kayboldular.

Bu gecenin ertesinde, Kont Amédé ordusu, birkaç büyük gedikten boş kaleye girerken, neşe yerine matem hissediyordu. Çünkü o boğazlanan manga içinde, Newchatel senyörü de vardı ve bu adamın, şu ucuz kazanılmış zaferin hakiki değerinden, çok daha yüksek kıymet taşıdığını bütün ordu biliyordu.

Başta Birinci Murat olmak üzere, Osmanlı kumandanları, Gelibolu hadisesini hiç mühimsememişler ve Sevindik'le arkadaşlarının, burunlarını kanatmadan, kapanı kırıp selâmete çıktıklarını öğrenince, küçük bir müfrezeyi onların yanına yollamakla iktifa etmişlerdi. Çünkü Sevindik'in tasarladığı plan, kendilerine de uygun görünmüştü ve yüz, yüz elli kişilik bir Türk müfrezesinin, er geç, Gelibolu'yu kurtaracağına şüphe edilmiyordu.

Sevindik, yüksek makamların ve şahısların kendine gösterdikleri itimada liyakatını ispat için, akla sığmaz işler yaptı, Gelibolu'ya giren düşmana, uykuyu haram edip bıraktı. Amédé'nin, sürüden ayrılıp, mezbahaya atılan koyunlar durumuna düşürdüğü ve kendi hâllerine terk ettiği bu bir yığın asker, yalnız denizden hava alabiliyordu, kasaba dışına adım atamıyordu. Gelibolu, onlar için, kapandan başka bir şey değildi ve Avrupa'nın en uzak yerlerinden güle oynaya sanki, bu kapana tutulmak için gelmiş bulunuyorlardı.

Vaziyetin en kötü tarafı, onların kapan içinde, emin bir hayat geçirememeleriydi. İleriye yürüyüş yapamıyorlardı ve yapamazlardı. Fakat, barındıkları kalede de, rahat yüzü göremiyorlardı. Çünkü Sevindik'le arkadaşları, hemen her gece bir yol bulup, kasabaya giriyorlardı, üç beş askerin burnunu, kulağını kesip, duvarlara asıyorlardı. Hayrete değer bir intizam ve şaşmaz bir program içinde yapılan bu taarruzlar yüzünden, Kont Amédé fedailerinin yarısından fazlası, burunsuz, kulaksız kalmıştı. Biçareler bu garip

cezanın, hangi eller tarafından kendilerine tatbik olunduğunu, bir türlü keşfedemedikleri hâlde, o cezanın niçin tertip olunduğunu, pek iyi kavıyorlardı. Bu sırrı anlamak için de, zaten büyük bir feraset sahibi olmak lâzım değildi. Türklerin öldürmeye muktedir oldukları, bu miskin insanların, yalnız burunlarını, kulaklarını kesmeleri, Türk yurdundan çok uzakta oturdukları, o yurtla ve o milletle, hiçbir alışverişte bulunmadıkları hâlde, sekiz on siyaset dolandırıcısının, sekiz on kilise tellâlinin sözüne uyarak, sefere çıkacak daha başka gafiller varsa, onlara ders vermek içindi. Er veya geç, bir gün bu Gelibolu fatihleri (!) memleketlerine dönmek zorunda kalacaklardı. Onları, bu biçimde gören hemşerileri, şüphe yok ki, kıssadan hisse ve önlerinde sıralanacak gülünç çehrelerden ibret alarak, haksız, mânâsız, aynı zamanda gereksiz harplere iştirak etmemek akıllığını göstereceklerdi.

Sevindik bu mülâhazayla, o işleri yapıyordu. Kont Amédé fedailerini de, nasıl bir maksada kurban edildiklerini anlayıp kapandıkları ağ içinde, burunsuz, kulaksız çırpınıyorlardı. Onlar, yavaş yavaş çıplak kalmak tehlikesine de düşmüşlerdi. Çünkü tutulmaz, yakalanmaz bir kâbus gibi, uyku deminde kendilerine musallat olan baskıncı Türkler mantodan dona ve gömleğe kadar, buldukları eşyayı da, yine bir nizam altında, yüklenip götürüyorlardı. Zaten ellerinde kılıç veya mızrak, kale duvarları üzerinde, nöbet beklemeleri acıklı olmaktan ziyade, gülünç bir manzaraydı ve buna Türklerden evvel, kasabadaki Bizanslılar gülüyorlardı.

Yetmiş iki millete mensup olan bu kahramanlar, şu vaziyetin müjdelediği korkunç âkıbetten kurtulmak için, ellerine geçen her vasıtayı kullanarak, Kont Amédé'ye haber uçuruyorlardı, kendilerinin kapandan kurtarılması için, yanık yalvarışlar yapıyorlardı. Fakat o, kendini Gelibolu fatihi ilân ederek, Karadeniz limanlarından birinde, saltanat sürüyor, Bulgar ve Macarlarla, siyasî müzakereler yapıyor, Bizans imparatorunu huzuruna kabul ederek, ikramlarda bulunuyordu, bu ricalara kulak asmayı yersiz sayıyordu. Herifin azameti, o kadar taşkındı ki, temas ettiği prenslerle, krallarla, diplomatlarla konuşurken, Osmanlı hükümdarı Birinci Murat'ı “çete reisi” diye anıyordu, onunla mektuplaşmayı, müzakereye girişmeyi, zül saydığını söylemekten çekinmiyordu.¹

1. En son ve en iyi Osmanlı tarihini yazmış olan Yorga'dan iktibas edilmek suretiyle “Yeni Osmanlı Tarihi” adlı eserde şu satırlar vardır: “Birinci Murat bu sırada Anadolu'da bulunuyordu. Amédé'ye o derece azamet kesbetmişti ki müşarünileyhi âdeta çete reisi

Şu duruma göre, Gelibolu'daki kahramanların, sonu belirmiş demekti. Sevindik'le arkadaşlarının, o sersem kalabalığı, hem de donsuz, gömleksiz, burunsuz ve kulaksız olarak, bir gün denize dök-meleri yahut tarihte eş görülmemiş bir tutsak alayı hâlinde, ipe geçirip şehir şehir dolaştırmaları yüzde yüz mümkün görünüyordu. Fakat, Papa'nın hararetle telkinleri Kont Amédé'nin kışkandırıcı tarafları, nihayet Macar kralı Lui Danj'ı da, harekete geçirdiğinden, Türklerin Rumeli'deki sınırları üzerinde yeni bulutlar uçmaya başladı.

Uzun ve çetin müzakerelerden sonra, birbirine zıt menfaatler şöyle böyle uyuşturulmuş, Balkan yarımadasındaki bütün prensler, Lui Danj'ın başbuğluğu altında, Türklere hücum etmeye hazır-lanmıştı. Serez despotu Ogliyeça, şimalî Makedonya prensi Ban, Eflâk prensi Lâyko, ünlü despotlardan Vokaçin, Bosna hükümdarı Tivertko, Bulgar çarı Sışman, bu ittifaka girmiş ve Macar kralı Lui Danj'ın emri altında, altmış bin silâhşör toplanmış bulunuyordu.

Edirne valisi Lala Şahin Paşa, Türk'e hizmet eder gibi görünüp de, Türk'ü kuyuya düşürmeye çalışan casusların getirdikleri mübalağalı haberlere, nasılsa kandı, düşman kuvvetinin, birkaç yüz bin kişi olduğuna inandı ve bu kadar kalabalık orduya, sekiz on bin mücahitle, karşı konulamayacağını düşünüp Anadolu'dan yardım istedi. Vaziyet çok nazik, vakit de dar olduğundan, Lala Paşa telâş ediyordu, Bursa'da oturan Birinci Murat'ı, bütün yeniçerileri ve sipahileriyle, Rumeli'ye hızla geçirtmek için, adam üstüne adam yolluyordu. Bu arada, Sevindik'e de, haber uçurdu, Gelibolu işini bir yana koyarak, hemen Bursa'ya gitmesini, padişahı görüp, müttefik haçlı ordusunun sınırı aşmak üzere bulunduğunu söylemesini ve kendisini hemen harekete geçirtmesini emretti.

Lala Şahin gibi, gözünü budaktan esirgemez, değme gürül-tüye pabuç bırakmaz bir adamın, bu kadar telâş etmesi, Sevindik'i endişeye düşürmekten geri kalmadı ve cesur genç, Gelibolu'nun tarassudu işini arkadaşlarına bırakarak, hemen suya atıldı, yüze yüze Anadolu kıyısına geçti. O, on beş yıl önce, babasının sırtında, yine böyle Boğaz'ı aşmış ve Çempe kalesini alan gaziler arasında

gibi tanıyarak kendisiyle muhabereye tenezzül etmiyordu ve bir Osmanlı devleti tanımadığını söylemekten çekinmiyordu.”

Bu münasebetle garip bir noktaya da işaret edelim: Osmanlı tarihlerinde, hatta Hammer'da ve diğer Frenk eserlerinde bu Gelibolu hadisesi yazılı değildir. Bunu bil-hassa Yorga tespit ve tasvir etmiş, rahmetli Mehmet Şakir Paşa da -galiba- ilk Türk tarihçisi olarak bu vakıayı eserine geçirmiştir. (M.T.T.)

bulunmuştu. Şimdi denizi yalnız geçiyordu, on beş yıl evvelki geçişin hatıralarını, zihninde canlandırarak, heyecanlanıyordu. O vakit, Rumeli'yi ele geçirmek için, denizi aşmışlardı. Bugün, Rumeli'yi elden çıkarmamak çarelerini, hükümdarla konuşmak üzere, aynı yol üzerinde kulaç atıyordu.

Sultan Murat, birbiri ardınca gelen yardım ricalarından sinirlenmiş gibiydi. Lalasının habbeyi kubbe yaptığına zahip oluyor ve kendisinin gereksiz olarak rahatsız edildiğini sanıyor, için için kızıyordu. Gerçi, Edirne valisine ters ve sert bir cevap vermemişti, onun ricalarını kabul etmiş gibi görünerek, yeniçerileri ve sipahileri harekete hazırlamıştı. Fakat, yürüyüşe geçmekte, ağır davranıyordu. Sevindik işte böyle bir durumda, Bursa'ya ulaştı, ayağının tozuyla huzura çıktı, Edirne'nin de Gelibolu'ya dönmesine meydan verilmemek isteniliyorsa, hemen karşı yakaya geçilmesini ihtar etti.

Onun ortaya sürdüğü örnek, utanç verici bir şeydi ve bir haçlı filosuna karşı, Gelibolu nasıl muhafaza edilememişse, Edirne, Dimetoka, Babaeski ve bütün Trakya da, Sofya'da, toplandığı haber alınan, haçlı ordusunun hücumlarından belki korunamazdı. Sultan Murat, genç ve cesur Sevindik'in, diri diri konuşmasından alınmakla beraber, bu hakikati sezmekten geri kalmadı:

— Peki dedi, yola çıkalım. Sen de bizimle bile gel!..

Lâkin Biga önüne gelince, ordusunu durdurdu, son zamanlarda Katalanlı serserilerin eline düşmüş olan bu kasabayı zaptetmek kaygısına kapıldı ve muhasaraya girişti. Bu, belki hissî bakımdan doğru bir hareketti. Çünkü, Türk bayrağı altında yaşamış bir kalenin, öyle bir serseri zümre tarafından istilâ edilmesine ve bir akın merkezi hâline konulmasına, Sultan Murat'ın tahammül etmesi müşküldü. Fakat, ortada Rumeli büyük bir tehlikeyle karşılaşırken, küçük bir kale önünde, koca bir orduyu durdurmak yanlıştı.

Sevindik, hücumla kalkmış sırtlanlar sürüsüne sırtını çevirip, tavşanlarla uğraşmaya koyulan hünkârın bu durumunu beğenmedi, keyfine göre hareket eden bir hükümdarla münakaşaya girişemeyeceğini de düşünerek, ses çıkarmadı, yalnız, Anadolu yakasına geçtiği gün edindiği yüğrük atına atladı ve bir gece süvari olarak, Boğaz'ı aşip Edirne'ye doğru yollandı.

Lala Şahin, telâş ve endişe içinde Anadolu'dan yardım bekliyordu. Müttefik haçlı ordusuysa, öncülerini Edirne yakınlarına kadar sürmüş bulunuyordu. Sevindik işte, böyle bir demde Lala Paşa'yla buluştu:

— Hünkâr, dedi, gelecek. Fakat sizler, bizler hâpı yuttuktan sonra!..

Ve Sultan Murat'ın Biga önünde durduğunu, haftalarca sürecek bir muhasaraya giriştiğini anlattıktan sonra, sesini gürleştirdi:

— Paşa, paşa, dedi, iki el bir baş içindir. Düşmanın sayısı çoksa, bizim de bileğimiz pektir. Hünkârı beklerken baskına uğramaktansa, er olup ileri atılmak elbette iyidir. Sen, hemen öne düş, bize düşmanı göster, üst tarafını Allah'a bırak.

Lala Şahin, birkaç yüz bin kişilik düşman ordusuna, sekiz on bin kişiyle karşı konulamayacağını iddiada ısrar etmekle beraber, bir takım tedbirler alınmasını da kabul eylediğinden, Hacı İlbeyi'ni, İnce Balaban'ı, Kara Abdurrahman'ı, Yaralı Doğan'ı, Kara Aygud'u, Kara Boğa'yı çağırttı. Sevindik'i de yanında alıkoyarak, vaziyeti müzakere ve münakaşa ettirdi. Onlar, o ünlü beyler, düşmanı karışlamak esasında ittifak ediyorlardı, “Durmak hatadır, yürümek gerektir” diyorlardı.

Lala Şahin, her biri bir ülke değerinde olan silâh arkadaşlarının dil birliğiyle yaptıkları telkine ve teklife karşı kayıtsız kalamadı, düşmanla çarpışmayı, esas itibarıyla kabul etti. Lâkin, ihtiyatlı davranmak lüzumunu ihmal etmek istemediğinden, ilkin etraflıca keşifler yapılmasını, düşmanın hakiki kıymeti hakkında bilgi elde edilmesini ve bu suretle tenevvür edildikten sonra, meydan yahut kale muharebelerinden birinin tercih olunmasını münasip gördü. Yanında, topu topu on bin asker vardı. Bunun dört bini atlı olup, üst tarafı piyadeydi. Garbî Trakya'da istilâ programını tatbik etmekte bulunan, Evrenos Bey'den de yardım umulamıyordu. Çünkü onun da kuvveti, nihayet o derecedeydi ve bir kısım askerini Edirne'ye yolladığı takdirde, şimalden, garptan hücumu uğraması muhtemeldi. Bu sebeple, o el altındaki dört bin atlının, Hacı İlbeyi kumandasında olarak, keşfe gönderilmesine rıza gösterdi, harp kokusu alır almaz, yerlerinde duramaz bir hâle gelen ateşli beyleri ve o meyanda Sevindik'i de, keşif koluna kattı.

Süvariler, kayabaşı türküler terennüm ederek, Edirne'den çıkarken, müttelik haçlı ordusunun da, iki günlük mesafeye geldiği haberi alınmıştı. Türk atlısı, o mesafeyi bir günde aşabilirdi ve düşmana hızla ulaşırdı. Lâkin Hacı İlbeyi teenni gösterdi, fırkasını, yavaş yavaş yürüttü, gece olunca da atlarının ayağına keçe sardırarak yürüyüşe devam ettirdi.

Bu yürüyüş, bir eylül ayının son günü içinde yapılıyordu. Hava serindi, sema bulutluydu. Atlar bu sonbahar gecesinin terletmeyen sükûnundan şevke gelmişler gibi, neşeli neşeli süzülüyorlardı. Ayaklarından ses aksetmediği için, ağızlarını da yummuşlardı, kışnemededen yürüyorlar ve sırtlarında taşıdıkları bahadırları, meçhul hadiselerin beklediği merhaleye doğru koşturuyorlardı.

Süvariler de sakitti. Çok kanlı ve o nispette de heyecanlı bir harbin, belki yüz belki on adım sonra başlayabileceğini düşünerek, kaşlarını çatmışlardı, esmerleşen ufukların böğrünü gözleriyle dele dele ve yatağanlarının kabzalarını okşaya okşaya, mukadderatın hazırladığı bilinmez âkıbete, ömürlerini açıyorlardı.

Gök gürültülerinden, fil homurdanmalarından, aslan böğürtülerinden çok daha heyecan veren bu sakin yürüyüş, gece yarısına kadar sürdü ve Çirmen köyüne yaklaşıldı. Bu konak yeri, zihin yordamıyla hissedilmişti. Hakikatte görünmüyor yahut görülemiyordu. Çünkü, manzarada bir değişiklik vardı. Orasını sade ve mütevazı bir ev kümesi görmeye alışkın gözler, şimdi minimini tepelerin sıralanmasından husule gelen garip bir dardağanlıkla karşılaşmıştı. Sanki yer sarsılmış, tümsek tümsek olmuş ve Çirmen bu tümsekler arasında ezilip kalmıştı.

Toprak vaziyetindeki bu değişikliği, ilkin Sevindik sezdi. Çünkü en öndeydi ve çok uzakları gören keskin ışıklı gözleriyle, keşif koluna kılavuzluk yapıyordu. Bir tas su yahut bir çanak ayran içmek için bir ayak evvel kavuşmak istediği Çirmen köyünün, sürü sürü tepelikler arasında kaldığını görünce, hemen atının başını çekmişti, manzarayı derin derin süzdükten sonra, yanı başında bulunanlara fısıldamıştı:

— Düşman burada. Şu görünen tümsekler, onların çadırlarıdır!

Şimdi bütün fırka duruyor, nefesler duruyor, atların soluması duruyor, yalnız yürekler çarpıyordu. Sevindik'le bütün beyler, at üstünde, Hacı İlbeyi'nin etrafında halkalanmışlardı. Geceye, bulutlara, toprağa ve esmer bir kol gibi, yorgun yorgun uzanan Meriç'e duyurmamak istercesine, seslerini kısarak müzakere ediyorlardı. Hacı İlbeyi, çadırların çok geniş bir yer işgal ettiğini göz önünde tutarak, düşmanın kendilerinden, en az on kat fazla olduğunu söylüyor ve şu hâlde ne yapılmak lâzım geldiğinin kararlaştırılmasını, arkadaşlarına bırakıyordu.

Düşmanı ilk gören Sevindik, bu atlı divanda da, ilk sözü söyledi:

— Heriflerle, dedi, burun buruna geldikten sonra, yapılacak tek bir iş vardır: Dövüşmek. Şayet onların çokluğunu hesaba katıp da, dönmeye karar verirsek, sipahilerden çoğu sözümü dinlemez, kendiliklerinden saldırır. Bu da, bizim için leke, serdengeçtiliğe çıkacaklar için zarar olur. İyisi lâfi bırakmaktır, Yaradana sığınıp saldırmaktır.

O, dört bin atlının ve yanı başındaki beylerin düşüncesine tercüman olduğunu biliyordu. Hacı İlbey'in de, aynı fikri taşıdığına şüphe etmiyordu. O sebeple, pervasız konuşuyordu, sabırsızlık gösteriyordu. Sözünü bitirince, heyecanını yenemedi, başka birisinin ağız açmasına meydan vermedi, Hacı İlbeyi'nin elini tutup öptü:

— Haydi, dedi, izin ver, saldıralım. Görüyorsun ki, herifler uyuyor. Onları küçük uykudan büyük uykuya geçirmek, kendileri için, iyilik de olacak. Çünkü, bir daha dünya gürültüsü duymayacaklar, varlık yokluk tasarı çekmeyecekler, hele sefere aşmak zahmeti, artık tatmayacaklar.

Sevindik doğru söylüyordu. Türkleri Rumeli'den çıkarmak ülküsüyle, Çirmen önüne kadar gelen bu kalabalık, Türk'ün ezelden ebede kadar uyanık yaşadığını bilmiyordu ve sayı çokluğundan ileri gelen gafil bir gururla, çadırlarında zafer rüyaları geçiriyordu. Hemen hepsi sarhoştı. O merhaleye adım atar atmaz, silâhlarını bir yana fırlatmışlardı, şarap testilerini açmışlardı, yol boyunda yakalayıp sürdükleri, dost malı koyunları kebab ederek, saatlerce içmişler, yemişler, dans etmişler ve sonunda tatlı rüyalar görmek için sızgın sızgın yatağa girmişlerdi.

Bu gaffet umumî olup, en basit neferler, en kudretli sanılan kumandan aynı durumdaydı. Çünkü, Türk'ü tanımamakta, hepsi müşterek bulunuyordu. Onun için de, çergemsi kötü bez çadırlardan sızan harhara, kralların ve prenslerin sırmalı ipek otağlarından taşmakta olan şarap kokulu horultuya karışıyordu ve altmış bin kişi, tek bir sarhoş gibi görünüyordu.

Onlar, yine o gafil gurur yüzünden, ordugâh etrafına nöbetçi de koymamışlardı. Türklerin ancak kaçmaya veya barındıkları yerlerde yakalanmaya mahkûm olduklarına imanları vardı ve pek âciz gördükleri bu düşmandan bir hücum hareketi yüz göstereceğine, asla ihtimal vermiyorlardı. Şu hâlde, Sevindik'in mülâhazası pek doğrudu ve bu sarhoş orduya, uyanıklık dersi vermek âdeta insanlık borcuydu.

Hacı İlbeyi, işte bu borcu tanıdı, elini öpen genç sipahinin omuzlarını okşadı:

— Yahşi konuşuyorsun, dedi, fakat hakkın var. Tanrının ölmesini istediği düşmanı biz sağ bırakamayız. Ancak acele işe şeytan karıştığını da unutmayalım, tedbirli davranalım, adımlarımızı hesaplı atalım.

Sevindik telâşlı telâşlı sordu:

— Gün doğmasını mı bekleyelim?

— Hayır. Bölük bölük ayrılalım, düşmanı dört yandan çevirelim, sonra birden saldıralım.

İşte tarihlerde “Sındık” muharebesi diye yazılı olan meşhur ve pek meşhur Türk baskını bu suretle kararlaştı, dört bin Türk, bir eylül gecesinin serin karanlığı içinde altmış binlik düşman ordusuna hücum etti, çadırları atlara çiğnetti, sarhoşları can havliyle yatağından fırlatıp birbirine geçirdi ve tekevvün ediveren mahşerin idaresini kılıçlarının, palalarının, yatağanlarının iradesine bağlayarak bir hamaset sahnesi yarattı.

Sarhoşlar, bu mahşerde birbirini kesiyorlar, öldürüyorlar ve Türklerin işini azamî mikyasta kolaylaştırıyorlardı. Sersemlik ve korku, tavşanı tavşana saldırtmıştı, parsların ve aslanların hissesine ancak onların boğazlaşmalarını idare etmek düşmüştü. Fakat kan kokusu, ölüm korkusu bu şuur faciasını bir aralık aydınlattı, dostun dosta ecel sunduğu meydana çıktı ve tavşanlar sürüsünü bu sefer kaçmak kaygısı sardı. Henüz ölüme kavuşamayan biçareler, şimdi Türk hamlesiyle tekevvün eden, bu korkunç mahşerden kaçmak, uzaklaşmak için, çırpınıyorlardı, şuraya buraya koşuyorlardı.

Güneş, bu görülmemiş sahneyi seyir için erken doğmamış olsaydı, facianın şahidi yalnız gece kalacak, galipler ve mağluplar, birbirinin yüzünü görmeden, perde kapanmış olacaktı. Fakat gün doğdu, sahne aydınlandı, manzara da değişti. Şimdi dost dostu, düşman düşmanı görüyordu ve bu görünüş, kılıç oyununa yeni bir mecra verilmesini temin ediyordu. Çünkü Türkler, dört yandan sardıkları düşmanı, Meriç’e doğru sürmek fırsatını elde etmişlerdi. Yarisından çoğu ölmüş olan sarhoşlar ordusundan henüz ayakta kalanlar da, o büyük suyu, kurtuluş cennetine giden gümüş bir yol sayarak ve ona doğru koşarak, Türklerin planını kendi ayaklarıyla tatbik ediyorlardı.

Yerinde yapılmış cesur bir baskının, nasıl bir netice doğuracağı o geniş sahada adım adım görünüyordu. Çadırlar baştanbaşa yıkılmıştı, cesetler yığın yığındı. Şurada bir ölü uzanıyor, ötede

bir yaralı can çekişiyor, beride bir baş, gözlerini ebedî boşluğa dikerek kaybettiği bedeni arar görünüyor ve başsız tenler de, acıklı bir sükûn içinde kendilerinden ayrılan başları bekliyordu.

Sürü sürü atlar da, sahiplerinden sirayet eden şaşkınlıkla, sağa sola koşuyorlardı, ölüleri çiğniyorlar ve dirilerden rast geldiklerini yıkıp geçiyorlardı. Orduya katılan av köpekleri, sürgün avı yapıldığına zahip olarak, harekete geçmişlerdi. Kaçışan insanları av sanarak kovalıyorlar, ısıyorlar ve bu hareketleriyle, o muazzam kargaşalığa başka bir renk veriyorlardı.

Bununla beraber, güneş müttefik ordu kumandanlarına firar yolunu gösteren bir ışık olmuştu. Lui Danj başta olmak üzere, Oglıyeçalar, Vokaçinler ve bütün prensler atlanmışlardı. Türk çemberinden bir delik bulup savuşmak için dört yana başvuyorlardı. İşte bu hayhuy arasında, bu ana baba gününde Sevindik müsellâh ve süvari bir yıldırıma dönmüştü, etrafa ölüm saçıyordu. Elindeki kılıç, damla damla kan döken bir şimşek hâlindeydi, boyuna parlıyor ve her parlayışta bir kelle düşürerek yeni baştan kızılılaşıyordu. Onun en bariz hâleti, vakarla şetareti çehresinde birleştirmiş olmasıydı. Çatık kaşlarıyla, ödler kopartacak kadar heybetli görünüyor, fakat boyuna şarkı okuyarak, şen nâralar atarak da görenleri şaşırtıyordu. Onda, bu pek yakışıklı, pek cesur ve pek kuvvetli gençte, harbeden değil, av yapan bir silâhşor hâli vardı. Yaman vuruyordu, vurduğunu mutlaka öldürüyordu. Lâkin, gözleriyle korkuturken, dudaklarıyla düşmanlarını okşuyor gibiydi. Bu, insanlarla, aslanlar arasındaki müşterek vasıfların, belli başlılarından biridir. Aslan gülerken hücum eder. Çünkü kuvvetine emindir. Gerçekten cesur ve gerçekten kuvvetli insanlar da, düşmanına yaygara kopararak değil, işte böyle şarkı okuyarak saldırır!

Hemen ilâve edelim ki, o sahnede, her Türk bir Sevindik'ti ve her Türk bileği, ölüm ışığı saçan bir şimşek taşıyordu. Fakat Sevindik, ünlenmiş bir yiğit olduğu için silâh arkadaşlarının da dikkatini kendi üzerine çekiyordu. Herkes, hatta Kara Abdurrahman gibi, İnce Balaban gibi, o günün de seçkin birer kahramanı olan beyler gibi, onu alkışlayan gözlerle takip etmekten geri kalmıyorlardı. Bir aralık kendisiyle karşılaşan Kara Boğa, perçeminden tutarak sürüklediği bir düşmanı onun ta burnu hizasına kadar kaldırarak şakalaşmıştı:

— Sen bu malın iyisini tanırsın. Şu miskin adamın bey mi, kral mı olduğunu bana söyler misin?

Kara Boğa'nın kuvvetli pençesi altında can çekişip duran adamcağız, bir Macar köylüsüydü. Sevindik, bu ayarda birinin Kara Boğa gibi, bir baba yiğit elinde çırpınıp durmasını doğru bulmadı:

— Bırak şu zavallıyı, dedi, savuşsun yahut kendiliğinden bir bataktan can verip gitsin. Tutsak arıyorsan, bir kral yakala!

Kara Boğa, sol elini açtı, avucundaki perçemi bıraktı ve bir kahkaha savurarak Sevindik'e iltifat etti:

— Kral avlamak sana yakışır oğul. Biz senin hakkını benimsemeyiz. Lâkin elini, terkini boş görüyorum. Bu kalabalıkta, bir kral olsun bulamadın mı?

Sevindik, bu lâtifeye karşı kayıtsız kalamadı, Kara Boğa'dan ayrılır ayrılmaz gözlerini dört açtı, şu veya bu nefere kılıç sallamamaya, atını dardağan ordunun merkezine sürdü, bir kral aramaya koyuldu. Fakat, onun aradığını bulması, o mahşerî hercümerç arasında kolay değil. Çünkü, kralların korkudan, telâştan taçları düşmüştü, kılıkları perişanlanmıştı ve çadırları başlarına yıkıldığı için, ölüm pazarına yarı çıplak atılmışlardı. Bununla beraber, Sevindik, pek keskin olan ferasetinin yardımıyla, Serez despotu Ogliyeça'yı tanımakta gecikmedi. O, seçkin bir at üzerindeydi, beyaz bir kefene benzeyen, ipekli gömleğine sarılarak Meriç istikametinde kendine bir yol açmaya çalışıyordu. Boynunda elmaslı bir haç vardı ve bu elmaslar, uzaktan bir dizi gözyaşına benziyordu.

O güzel at, o ipek gömlek ve o elmaslı haç, Ogliyeça'nın seçkin bir hüviyet taşıdığını gösteriyordu. Sevindik bu şahitlerin şahadetine, pek haklı olarak, inandı, atını Serez despotunun üzerine sürdü. Kaşları yine çatıktı, dudakları yine şarkı mırıldıyordu. Fakat, yaman gidiyordu, önüne ne gelirse devirip, avlamak istediği krala doğru süzülüyordu. Niyeti bu avı öldürmemekti, diri yakalamaktı. Ne yazık ki, Ogliyeça, onun bu insanî düşüncesini sezecek durumda değildi ve can korkusuyla, zaten şeşi beş, beşi şeş görmekte olan gözlerini, Sevindik'in elindeki kanlı kılıca çevirmiş bulunuyordu. Ona, bu kılıç, pek tabîî olmak üzere ölümün ta kendisi gibi göründü ve zavallının yüreği ağzına geldiğinden, hemen mahmuzlara kuvvet verip, Sevindik'ten uzaklaşmak istedi.

Şimdi avcıyla av arasında bir yarış başlamıştı. Av, zikzaklı hareketlerle, yakalanmaktan korunmaya çalışıyordu. Her adımda, ya diri ya ölü; ya dost, ya düşman bir atlıya rast gelen Sevindik de, o engellerden kurtulup, bu zikzakları önlemek için, inanılmaz hünerler gösteriyordu. Bir kral avlamak hırsı, genç Türk'ü ne kadar şevklendi-

riyorsa, ölüme yakalanmamak düşüncesi Oğliyeça'yı o kadar ve belki daha ziyade kuvvetlendirdiğinden yarış uzayıp gidiyordu. Fakat, at iradesinde mensup olduğu milletin, rekabet kabul etmek maharetine varis ve sahip olan sipahi Sevindik, bir acemi süvari olmaktan, o ölüm gününde de, kurtulamayan hasmını, nihayet sıkıştırdı, kaçamaz bir duruma düşürdü ve göze görünmez bir çember çizerek, onun içinde zavallı adamı sürümeye başladı.

Bu çemberin yalnız bir yanı açıldı, Meriç nehrine dayanıyordu. Oğliyeça da selâmeti bu açık yana yanaşmakta bularak, oraya doğru at sürüyordu. Yalnız, nehir derindeydi, toprak bu derinliğin üstünden bir yar vücuda getiriyordu. Sevindik işte, bu yüksekliğe güvenerek ve sıkıştırdığı avın yar başına durup kalacağını hesaplayarak, son hamleye hazırlanıyordu. Halbuki Oğliyeça, can korkusuyla, önünü göremedi, beceriksiz bir süvari olduğunu düşünemedi, yarın başına gelir gelmez, yana sapmaya çalışacağına, daha doğrusu teslim işareti vereceğine, kör bir telâşla atını mahmuzladı. Meriç'e doğru uçup gitti.

Herhangi bir Türk sipahisi için, böyle bir uçuşun tehlikesi olamazdı ve o sipahiler, nereden atılırlarsa atılsınlar, en coşkun sularda atlarını yüzdürebilirlerdi.¹ Fakat Oğliyeça, ölümden kaçarken, ölüme kapılmıştı. Çünkü suda at idare edecek süvarilerden olmadığı gibi, yardan uçarken aklını da kaybetmiş bulunuyordu. O sebeple Meriç'in kucağına bir ölü gibi düştü, yine ölü gibi sü-

1. Türk sipahilerinin hünerverliği bugün efsane sayılacak kadar yüksektir. İstilâ devirleri -deki akıncılar ve tımarlı sipahiler bir yana dursun, sipahiliğin nispi bir tereddidi gösterdiği günlerde bile Türk süvarisi inanılmaz işler yapmıştır. Bu hakikatin bir örneğini Cevdet Paşa Tarihi'nde görüyoruz. O değerli müverrih, Mısır valisi Mehmet Ali'nin yaptığı tenkil hareketlerinden bahsederken (c. 9, s. 302) Emin Bey adlı bir süvarinin ölümden nasıl kurtulduğunu şu şekilde hikâye ediyor:

"Bu hadisede beylerden, keşşâflardan kimse kurtulamadı. Yalnız Emin Bey, kendisini kaleden aşağı atıp Şam tarafına firar eyledi. Bu Emin Bey, sonraları paşa olmuştur. Onun Mehmet Ali'nin tuzağından kurtulması harikulâde keyfiyettir. Şöyle ki: Kölemenler üzerine her taraftan kurşun yağdırılmaya başlandığı sırada bu zat yukarı çıkmış ve kale burcu üzerine gelince atını üzenileyip aşağı uçuştur. Müverrih-i fakir (yani Cevdet Paşa) der ki Abbas Paşa'nın Mısır valiliği hengâmında Mısır'a gittiğimde Emin Bey'in kendisini atmış olduğu yeri gördüm. Buradan atla aşağı atılan bir adamın kurtulabilmesini aklım almadı. Zira gayet dik ve yüksek bir dağ üzerine bir duvardan onun atıldığı söyleniyordu. Duvarın yüksekliği on bir metreydi. Böyle bir yerden atla uçan adamın sağ kalması inanılacak işlerden değildi. Fakat ol vakitten kalma ihtiyarlar bu rivayeti dil birliğiyle tasdik ettiklerinden çaresiz ben de inandım." Halbuki eski sipahiler, Mehmet Ali devrindeki sipahilerden on kat daha yüksek kıymetleidyler. (M.T.T.)

rüklendi, aklını başına devşirmeden de, boğulup gitti. Onu taşıyan at, yükten kurtulur kurtulmaz yüzmeye başlamış, biraz sonra öbür yakaya ulaşmıştı.

Sevindik, on, on beş metre uzaktan vakıayı gördü, yar kenarına kadar gidip, Ogliyeça'nın âkıbetini araştırmayı gereksiz buldu ve atın başını yine çevirdi. Çünkü öyle bir süvarinin, böyle bir uçuş sonrasında ölüme kavuşacağına şüphe etmiyordu ve vakit varken başka kral yakalamak istiyordu.

Kral, evvelce de işaret edildiği veçhile, bu ölüm pazarında çoktu. Sevindik, bu sebeple, aradığını bulmakta güçlük çekmedi, elmas kabızlı kılıcını sopa gibi kullanarak, bindiği atı onunla hızlandırmaya çalışan, Makedonya kralı Vokaçin'le çarçabuk karşılaştı. Fakat, yuttuğu şarabın mahmurluğunu ölüm korkusuyla karıştırarak, pek acıklı bir durumda bulunan Vokaçin, bedbaht Ogliyeça'nın ve yüzlerce askerin, kenarına ulaşır ulaşmaz, yuvarlanıverdikleri o dik yarin pek yakınında bulunuyordu, Sevindik'i görünce, atını elmaslı kılıcının tersiyle icitip, o tehlikeli noktaya sürmüştü.

Bir diri kral yakalamak isteyen Sevindik, ümidinin yine boşa çıkmak üzere bulunduğunu sezdiğinden, avı ürkütmemek mülâhazasıyla, hemen hayvanın dizginlerini çekti, dost bir sesle haykırdı:

— Asilzade, telâş etme, dur. Yoksa suya gidersin, boğulursun!

Vokaçin, ilkin Bulgarca, sonra Ulahça, daha sonra Macarca söylenen bu sözleri duyacak ve duysa da, anlayacak bir vaziyette değildi. Genç Türk'ün kılıcından kurtulmak için, o yarin arkasına, Meriç'in kucağına sığınmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Onun zumuna göre su Türk kılıcından daha şefkatliydi ve bahtı yâr olursa, o şefkat kendisini selâmete ulaştırabilirdi. İşte bu sersem düşünce, Sevindik'in sesinde beliren hakiki şefkati anlamaktan onu alıkoydu ve şimalî Makedonya kralı da, Serez despotu gibi, ölüm uğrumunun dudağına kadar koştu.

Lâkin at, onun bindiği hayvan, daha şuurulu davrandı, Ogliyeça'nın atı gibi yardan uçmadı, uğrumun kenarında iki ayağı üzerine kalktı, bu vaziyette geri döndü, geri dönerken de, süvarisini yere fırlattı, şen şen silkindikten sonra, dört nala koşmaya koyuldu. Adımlarında herhangi bir felâketi arkada bırakan bir mahlûkun neşesi tıkırdıyordu.

Sevindik, bir hayvanın kendine armağan ettiği kıymetli avı kalayacağına artık kanaat getirmişti. Şöyle bir hamle, kısa ve basit bir hamle, üç beş adım uzakta, toprağı yalayıp duran Kral Vokaçin'i

elde etmeye kâfiydi. Fakat, hızla yere atılmak yüzünden, belkemiği incinen, ötesi berisi berelenen, şimalî Makedonya kralı, can korkusuyla bütün ıstıraplarını unutmıştu, sürüne sürüne, yarın gene kenarına gelerek, kendisini suya atmaya hazırlanmıştı.

Sevindik, gafil adamın kör körüne, kendi ömrünü suya vereceğini anladığından yine yalvardı, hayatına ilişilmeyeceğini söyledi, hatta ant içti. Lâkin bir fayda elde edemedi. Herif, genç Türk'le kendisi arasındaki mesafenin, hatta bir adım azalması hâlinde, suya atılacağını belli edip duruyordu, “Yanaşma, yanaşma!” diye haykırıyordu.

Mutlaka bir kral avlamak isteyen Sevindik, ölümden kurtulmak zumuyla, ölüme atılmayı kararlaştıran korkak adamı kandırmak için, ne yapılabileceğini düşünmeye dalmıştı. Herif ayakta olsa, kendisini bir kementle uçurumdan geri çekmek belki mümkün olurdu. Yerde ve yarın da tam kenarında süründüğü için, böyle bir tecrübeye imkân yoktu. Üstüne doğru yürümekse, onu elden kaçırmak demekti. Bu sebeple, kaşlarını çata çata, düşünüyordu, bir münasip çare de bulamadığı için yavaş yavaş sinirlenmeye başlıyordu.

İşte bu sırada, Türk atlıları üç beş yüz kişilik bir düşman grubunu daha Meriç'e sürmüşlerdi. Onlar birbirini iterek Sevindik'in atına da sürünüp geçerek, nehre doğru koşuyorlardı. Kendilerine aman veren yoktu, yahut zavallılar diz çöküp teslim olmayı akıllarına getiremiyorlardı ve selâmeti, mahut iki kral gibi, suya atılmakta buluyorlardı.

Korkudan ne yaptıklarını bilmeyen, ne yapacaklarını da kestirmeyen bu kabile, kuvvetli süpürge darbeleriyle uçuşan bir çerçöp kümesi gibi, takım takım nehre dökülürken, ayakları altında kalan Kral Vokaçin'i de, kendilerine hemhâl etmişlerdi, Meriç'in dalgaları arasına sürüklenmişlerdi. Onları kovalayan süvarilerse, Sevindik'i görünce ve önlerinde kaçışan kalabalığa, mukadder olan âkıbeti de sezince duralamışlar ve ünlü delikanlının etrafında hal-kalanmışlardı.

Bir kral daha kaybeden cesur genç, elden çıkan avdan ziyade, boş yere suya düşen tâcîdar hayata acıdı, yanı başında toplanan atlara, yüzünü çevirerek esefini bildirdi:

— İyi başladık, ama fena bitiriyoruz. Sersemleşen düşmanı, boyuna suya doğru sürmek artık doğru değil. Şimdi kılıç yerine ip kullanmak, geri kalanları ölümden kurtarıp tutsak etmek gerek!

Onun mülâhazaları emir demekti. Üç beş yüz düşmanı, bir çırpıda suya yuvarlayan atlılar, mantık bakımından da, pek doğru

görünen, bu emre itaat etmeyi borç tanıdılar ve hemen geri dönerek, tutsak devşirmeye koyuldular. Lâkin başka bölükler, başka mangalar yine önlerine gelen düşmanı, ilk plana göre davranıp harıl harıl suya sürüyorlardı.

Sevindik, bu hareketi durdurtmak için, atlılara öğüt vere vere, Hacı İlbeyi'yle Kara Abdurrahmanları aramaya koyulmuştu. Bu sırada, yıkık çadırlardan biri dikkatini celbetti. Çünkü pek süslü bir şeydi, zelzeleye uğramış gelin odasına benziyordu. Aynı zamanda, kırık bir ümit gibi, yerde uzanıp yatan direğinin altında, bir adam yatıyordu.

Delikanlı, bu pek süslü çadırı, kendine mezar yapmış görünen adamın, yüksek rütbeli bir düşman olacağını hesapladı, herifin hareketsiz duruşundan da, öldüğüne zahip oldu, ölünün hüviyetini açığa vuracak bir nişan bulmak isteyerek, atından indi, direği kaldırdı, cesedi biraz beri çekti ve muayeneye girişti.

Ölü, henüz sıcaktı. Boynunda çok değerli bir salîp asılıydı, koynunda da elmaslarla, yâkutlarla, zümrütlerle süslenmiş bir çerçeve içinde, Meryem'in bir resmi bulunuyordu. Bunlar onun, suya düşen krallardan da yüksek, bir tâcîdar olduğuna şehadet ediyorlardı. Fakat Sevindik'i ilgilendiren ölünün sıcaklığıydı. Çadırın ilk başında yıkılmış olması lâzım geldiğine göre, gece yarısı can vermiş olması icap eden bu adamın şimdiye kadar taş kesilmesi iktiza ederdi. Vaziyet, bunun aksini gösterdiğinden, ölü görünen şahsın, henüz yaşadığına inanmak zarurî görünüyordu. Fakat ceset, nefes almıyordu, dudakları ve gözleri yumulu olarak upuzun yatıyordu.

Üçüncü kralı ölü olarak avlamış olmayı, bir türlü nefsine yediremeyen Sevindik, cesetteki sıcaklıktan ümide düşerek, kollarını sıvadı, ölüyü yarı beline kadar soydu, kalbini, derin derin dinledi ve kim bilir, nerenin kralı olan şu hareketsiz adamın henüz yaşadığını anlayarak, büyük bir sevinç duydu. Nihayet, canlı bir kral yakalamış demekti. Gerçi onu, bir tesadüf kendisine kolaylıkla yakalatmış bulunuyordu ve bu bakımdan, şu avın bir şeref getirmeyeceği belliydi. Lâkin öbür süvarilerin hazırlayacakları tutsak alayının başına bir kral geçirmek şerefî, yine kendine nasip olmuş demekti ve bu az bir muvaffakiyet değildi.

Sevindik böyle düşündü, herifi ayıltmak için sağına soluna bakınarak, su aramaya koyuldu. Aynı zamanda bir kralı, hatta bayginken, yarı çıplak yatırmayı da doğru bulmadığından ilkin gömleğini, yeleşini giydirdi, Meryem'in resmini de koynuna yer-

leştirdi, sonra kalktı, çadırın yumuşak enkazını karıştırmaya girişti. Maksadı bir su testisi, bir şarap sürahesi filân bulmaktır.

Yatak çarşafa, çarşaf ipe, ip kazığa karıştığı için o enkaz arasında aranılan şeyleri bulup çıkarmak hayli müşküldü. Sevindik bu güçlüğü yavaş yavaş ve itinalı bir arayışla yenmeye çalışırken beride baygın adamın gözleri açıldı, vücudu tepeden tırnağa kadar sarsıldı ve sonra bakışlarına kuvvetli bir canlılık geldi. Kan dolu, ölüm dolu, inleyiş dolu bir mahşerin uzun saatlerini uykuda geçiren bu adam, kısa ve çok kısa bir lâhza içinde hakikati kavramış, Türklerin pençesi altına düştüğünü anlamış ve yine bir lâhzada cesur bir karar tasarlamıştı.

Ne kesilenleri, ne kesenleri görüyordu. Ne kaçanların vaveylâsını, ne kovalayanların nârasını duyuyordu. Gözüne çarpan, yanı başındaki Türk'ün kımıldayan heyulâsı, bir de başıboş bir atın zeki gözleriydi. Fakat o heyulâ, korkunç bir mahşerin bütün safhalarını kendisine hissettirmeye, anlayan bakışlarla dört tarafı tarassut eden hayvan da yapılacak işi hatırlatmaya kâfi gelmişti.

Baygınlıktan kurtulan adam işte bu keskin uyanıklıkla birden fırlayıp ayağa kalktı, bir çekirge çevikliğiyle Sevindik'in atını yakalayıp üstüne sıçradı ve hayvanın başını, Türk atlılarının boş bıraktıkları bir sahaya çevirerek rüzgâr hızıyla kaçmaya koyuldu. Onu ayıltmak için bir şeyler arayan delikanlı, bir ses çıkarmak şöyle dursun, gözünü bile açıp kapamaya, vakianın nasıl başlayıp nasıl bittiğini anlamaya zaman bulmadan o, hayli uzaklaşmıştı.

İşte üçüncü bir kral da, umulmaz bir biçimde elden kaçmış bulunuyordu. Sevindik bu işin yüreğine işleyen elemi, çömelip durduğu yerde hazmetmeye çalışıyordu, öfkeli öfkeli söylenip duruyordu. Eğer, Meriç'in geçit veren bir yerine doğru, hem de kovalanmadan, yürüyüp giden cesur kaçağın Macar kralı haşmetlû Lui Danj cenapları olduğunu bilseydi, şüphe yok ki, on kat fazla elem duyacak ve insanî mülâhazalar yüzünden gösterdiği gaflete daha çok yanacaktı. Bunu, bu yaman hakikati henüz bilmediği için öfkesini çabuk yendi, ortasına çömeldiği çadır enkazından ayrıldı, biraz mahcup ve biraz mütevekkil yürüdü, başıboş dolaşan Macar atlarından birini yakalayıp yayalıktan kurtulduktan sonra yine Abdurrahman'ı aramaya koyuldu ve onu ölüm pazarının son kargaşalıklarını bastırmakla, şuraya buraya adam yollayarak Türk süvarilerini bir araya toplamakla oyalanır görüp yanına sokuldu:

— Emmi, dedi, bugün bahtım yok. Birbiri ardınca üç kral yakaladım, üçünü de kaçırdım. Ben mi beceriksizim, talihim mi uyanık değil, bilmiyorum.

Abdurrahman gülümsedi, mânâlı bir bakışla onu süzerek şu cevabı verdi:

— Krallar, saraylarında daha kolay avlanır.

Ve atını onun hayvanıyla baş başa getirip kulağına bir şeyler fısıldamaya koyuldu. Sevindik, gittikçe çoğalan bir merak ve bir dikkatle amca tanıdığı, o isimle andığı kahramanı dinliyordu, ara sıra vecde gelir gibi olarak “Yahşi, yahşi” diyordu. Abdurrahman hayli uzun süren fısıltısını bitirince, neşeli bir heyecanla sordu:

— Nasıl, işine geliyor mu?

Aynı neşeli heyecan onun da gözlerinde, dudaklarında dalgalandı ve krallar avlayan genç, şen şen haykırdı:

— Dertlinin istediği dermandır, emmi. Sen o dermanı sunarsın da, dertli geri mi iter?

— Demek uyuştuk?

— Gül ile, taşıdığı koku gibi!

— Haydi öyleyse uğurlar olsun.

At üstünde sarmaş dolaş oldular, öpüşüp koklaştılar, ayrıldılar. Abdurrahman yerinde kaldı, atlılara çekidüzen vermekle oyalandı, Sevindik yine yıkık çadırlar arasına döndü, enkaz arasında dolaşmaya koyuldu.

O günün akşamına doğru mahşerî hercümerce sükûn gelmişti, harp sahası kargaşalıktan kurtulmuştu. Altmış bin düşmandan tutsak edilenler pek azdı, onda bir nispetindeydi. Üst tarafı ya kesilmiş, ya nehre dökülmüştü. Fakat ganimet çoktu. At, koyun, çadır, silâh, kumaş ve para olmak üzere on binlerce lira kıymetinde kazanç elde edilmişti. Hacı İlbeyi, gaziler hissesinden arta kalan ganimeti hünkâra göndermek üzere ayırttıktan sonra bütün kumandanlara bir ziyafet verdi, yılmaz bir azlığın sersem ve gafil çocukları daima yok edebileceğine dair, şu parlak zaferî şahit göstererek, heyecanlı bir nutuk söyledi ve Edime'ye doğru hareket emrini verdi. Bu ziyafette bütün ünlü beyler hazırды, yalnız Sevindik yoktu. Hacı İlbeyi, bu sevinç gününün hâliklerinden biri olan cesur delikanlının başına bir kaza gelmiş olmasını muhtemel görerek telâş ediyordu. Kara Abdurrahman'ı sorguya çekiyordu. O, bir müddet tecahül ettikten sonra beyin kulağına eğildi:

— Üç kral, dedi, kaçırmıştı, utandı, yanınıza gelemedi. Suçunu bağışlatmak için yine kral avlamaya gitti.

Ve bu sözlerine bir iki mahrem cümle daha ilâve ettiğinden Hacı İlbeyi telâştan kurtuldu, lâkin üzüntüsü geçmedi, dudaklarında samimi bir dua titredi:

— Tanrı onun ölümünü bana göstermesin, yapıştığı her işte kendini muvaffak etsin!

Çirmen ovasındaki şanlı macera işte bu duayla kapandı, altmış bin kişilik bir orduyu ortadan kaldıran kahraman süvariler geri döndü. Edirne önünde parlak merasimle karşılandı. Lala Şahin Paşa, ulaklar delâletiyle Hacı İlbeyi fırkasının kazandığı büyük zaferi daha önce haber almış olduğundan şenlikler tertip edilmişti, şehri baştan başa donatmıştı ve yanındaki orduyla, bütün Edirnelilerle, gazileri istikbale çıkmıştı.

O, son dakikaya kadar endişe içindeydi, ümitsiz görünüyordu. Çünkü müttelikler ordusunun birkaç yüz bin kişiden tereküp ettiğine inanmıştı. Padişah'tan yardım görmediği için vaziyeti çok nazik buluyordu, hatta Hacı İlbeyi'nin yapacağı keşfin neticesini alır almaz, ricate ve çete harbi yapmaya hazırlanıyordu. Bu vaziyette o zafer müjdesini alınca mahcup oldu, kendine mukadder olan bir şerefi Hacı İlbeyi'ne kaptırdığından dolayı da, müthiş bir kıskançlık duydu. Bununla beraber duygularını saklamaktan geri kalmadı, gözüne diken gibi görünmeye başlayan muzaffer kumandana bir gül muamelesi yaptı, kocup okşadı, herkesin önünde zaferini alkışladı, öbür kumandanlarla birlikte konağına götürüp yemek yedirdi, gece yarısına kadar kendisiyle tatlı tatlı konuştu.

Türk kıskanmaz, imrenir ve bu imrenişte tek takdir hissiyle taklit arzusundan başka bir şey mündemici değildir. Takdir herhangi bir işte muvaffak olan yurttaşın "hakkını" ödemek demektir. Taklit arzusuysa bir yeni muvaffakiyetle yurdun şerefini çoğaltmak kaygısından ibarettir. Türk karakterindeki bu mübarek hususiyet, Çirmen galiplerinin hepsinde vardı. O sebeple Lala Şahin Paşa'nın kendilerini kıskanacağını kimse ummuyordu. Fakat, Osmanlı tarihinde, Şehzade Alâeddin ve Süleyman Paşa'dan sonra, ilk olarak paşa unvanını almış olan Edirne valisi, on, on beş yıldan beri Bizanslılarla fazla temas etmek yüzünden mi, sütünde bir bozukluk bulunduğundan mı, her nedense, kıskançlığa kapılmıştı, Hacı İlbeyi hakkında sefil düşünceler taşıyordu.

O, pek mümkündür ki, ziyafet sırasında vicdanıyla uzun bir mücadele geçirmiş olsun. Lâkin sonunda kalbini kemiren yılana mağlup oldu ve davetlilerine izin verirken: "Sen kal kardeş. Şevketlû hünkâra yazılacak bitiği birlikte hazırlayalım, armağanları da, yine

beraber tertip edelim, gün doğmadan yola çıkaralım” diyerek Hacı İlbeyi’ni yanında alkoydu. Çirmen kahramanı, hiçbir kötü ihtimale zihninde yer vermediği için bu emre inkıyat gösterdi. Lala Şahin’in konağında kaldı, Bursa’ya gönderilecek mektupla hediyelerin hazırlanması işine yardım etti.

Lala Şahin, kardeş diye hitap ettiği kahraman mücahide, henüz harpten dönmesine rağmen, yüklediği zahmetlerden dolayı sık sık özür diliyordu ve ona bol bol bal şerbeti ikram ediyordu. İşler bitip ayrılırlarken de, birçok tatlı diller döktü, kendisini kapıya kadar teşyi etti. Lâkin odasına döner dönmez, Sultan Murat’a gönderilecek mektubun içine “Hacı İlbeyi’nin inmeye tutulup ansızın ölüverdiğini” bildiren bir pusula koymaktan da geri kalmadı.

Kehanete benzeyen bu hareketinde o, yalancı çıkmayacağına emindi. Çünkü Çirmen galibine öldürücü zehirler sunmuştu. Nitekim üç beş saat sonra, ümidinde ve hükmünde haklı olduğu meydana çıktı, Hacı İlbeyi’nin, o yaman gaza yorgunluğunu çıkarmadan, müthiş sancılar içinde kıvrana kıvrana öldüğü haberi geldi. Herkes ve bütün ordu, hayretli bir ıstırap içinde büyük ölünün evi önünde toplanıp, bu umulmaz felâketin matemini yaşarken o, ellerini ovuşta ovuştura odasında dolaşüyor, “İyi oldu, iyi oldu” diye homurdanıyordu.

İşte Çirmen zaferini kazanan Hacı İlbeyi için yapılan mükâfat budur ve Lala Şahin’in işlediği cinayet, Osmanlılar tarihinde yüzlerce yıl devam edecek olan resmî cinayetlerin ilkidir.¹

* * *

1. Yorga tarihinden iktibas suretiyle Yeni Osmanlı Tarihi’nde (c. 1, s. 329) bu hadiseler şu şekilde anlatılıyor: Serez despotu Oğliyeça, Kral Ban, Eflâk prensi Layko, Macar kralı Lui Danj, despot Vokaçin, Bosna prensi Tiveretko, Bulgar çarı Şişman 60,000 kişilik bir orduyla Edirne’ye doğru yürümeye başlamışlardı. Lala Şahin, telâş ederek padişaktan yardım istedi. Sultan Murat Bursa’dan hareket etmekle beraber Biga önünde oyalandı. Düşman ise Edirne’ye iki günlük bir mesafeye gelmişti. Lala Şahin Hacı İlbeyi’ni 4000 süvari ile keşfe gönderdi, o da Çirmen’de düşmana rast gelip bir baskın yapmıştı. Bu sebeple Türkler bir sürü sarhoş içine daldılar, kılıç oynatmağa başladılar. Düşman, şarabın tesiri ve uyku sersemliğiyle şaşırıp, birbirini kırmağa girişti. Öteye beriye koşanlardan çoğu nehre döküldü, sağ kalanlar da Hacı İlbeyi’ne mal ve esir oldu (26 Eylül 1361). Oğliyeça ile Vokaçin kaçarken Meriç nehrinde boğuldu, Macar kralı hayvanının sürati sayesinde kurtulup selâmetini göğsündeki İsa’nın anası namına (Maryazel) kilisesini yaptırdı. Fakat bu zafer, Lala Şahin’in bir cinayetiyle lekелendi. Bu adam düşmanın çokluğunu mübalâğalı surette padişaha bildirdiğinden utanmış ve Hacı İlbeyi hakkında garaz peyda etmişti. Onu zehirleyerek öldürdü. Padişah, vakayı haber almışsa da lalasını sevdiğinden bir şey yapmadı ve işi örtbas etti.”

Hoca tarihinde (c. 1, s. 77-80), Hammer’da (c. 1, s. 212-214), İrdis’te (s. 147), Solakzade’de (s. 31-32) vakia aynı şekilde yazılıdır. Yalnız Hammer, Türklerin kuvvetini çoğaltır, düşmanınkini azaltır ve muharebeye 1363 yılında gösterir. (M.T.T.)

Tırnova, Vidin, Sofya, orta çağ kapanmak üzereyken Bulgaristan'ın en mühim şehirlerini teşkil ediyordu. Bizans'ta olduğu gibi Bulgar ilinde de bir merkeze bağlılık yoktu. Bu millet bir Çar Simeon, bir Yuhaniça çıkaramıyordu, her bakımdan berbat bir durumda yaşıyordu. Vaktiyle Slav tagallübü altında dilini, Ortodoks kilisesinin tahakkümüyle dinini, Eflâklılar ve Bizanslılarla teselsül edip giden kuvvetli bir tesalüp yüzünden de millî karakterini kaybetmiş olan Bulgarlar İkinci Asan'la onun oğlu Birinci Koloman devrinde, siyasî, askerî, ahlâkî ve iktisadî tereddinin en parlak numunesi sayılıyorlardı. İvael, Üçüncü Asan, Yorgi Terter, Simileç adlı çarların yaldızları bakırdan, belki birer taçları vardı. Lâkin sözleri burunlarından ileri gidemiyor, boruları hiçbir yerde ötemiyor ve bir Bulgar devleti kurulamıyordu. Tırnova'da bir çar, Vidin'de başka bir Sezar, Sofya'da bir prens, Filibe'de bir derebeyi Bulgarlığın mümessili olmak iddiasıyla kuru yaygara koparıyor ve memleket bu dardağanlık içinde şimalden, garptan, cenuptan istilâ edilmek tehlikesiyle karşılaşıyordu.

Bir aralık Sırp imparatoru Büyük Douchan, Bulgarlara da enerji aşlamak, onların uyuşukluğunu ve dardağanlığını gidermek istedi, bütün Bulgaristan'ı Sırp bayrağı altına koydu. Fakat, o değerli ve şerefli hükümdarın ölümüyle beraber, Bulgarlık yine kargaşalığa kapıldı. Vidin'de taht kuran çarlar, Sırp yardımından uzaklaşmayı ülkü edinmişler ve yurtlarını yeni baştan felâkete sürüklemişlerdi. Bu çarlar, Sırp sarayından aldıkları prensesleri bile iftirak zevki uğrunda fedadan çekinmeyecek kadar haris ve hırslarında bedbaht adamlardı.

Osmanlılar, Bulgarların işte bu tereddi ve bu fetret devrinde Rumeli yakasına geçmişler, Bizanslıların elini Trakya'dan kestikten sonra Meriç istikametinde ilerleyerek, Bizanslılardan Bulgarlara intikal etmiş olan Filibe'yi işgal etmek suretiyle bu dardağan militle yüz yüze gelmişlerdi. Bu temas sırasında bir takım med cezirler vukua geldi. Türk müfrezeleri bazen çok ilerilere gitti, bazen geri çekildi. Fakat Bulgarlar, yeni komşularının her ilerleyişinden ve gerileyişinden büyük zararlar gördü. Hatta, rivayete göre, son çarlardan Aleksandr'ın oğulları Mişel Asan'la Yani Asan da bu hengâmeler arasında Türk kılıcına kurban gitti.

Türk savleti, zaten iler tutar yeri kalmayan Bulgar ilini temeline kadar sarsmış bulunuyordu. Bu sebeple Çar Aleksandr'ın veliahdı olup bir Yahudi kızından doğma bulunan Üçüncü Şişman çok ümit-

siz bir durumdaydı, temeli çökük tahtını tamamıyla yıkılmaktan korumak için papalardan, Almanlardan, Macarlardan, Sırlardan, Ulahlardan, İspanyollardan, İngilizlerden, Fransızlardan ve bir kelimeyle söyleyelim, Hristiyanlık âleminde medet umuyordu. O, Balkanları aşan Türk öncü fırkalarının bir küçük cevalân sonunda on binlerce esir alıp götürdüklerini görmüş ve bu esirlerin yirmi beşer akçeye satıldığını işitmişti. Bu örnek ona, sekiz on Türk akınının bütün Bulgarları esir pazarlarına sürüyeceğini öğrettiğinden er veya geç yirmi akçeye satılmak felâketinden korunmak kaygısıyla kilisenin ve din gayretkeşliğinin himayesine sığınmıştı.

Bütün Avrupa ve Türk tehlikesine karşı heyecana düştüğünden, hikâye ettiğimiz Gelibolu ve Çirmen hadiseleri vukua geldi. Kont Amédé bir yalancı pehlivan rolü oynadıktan sonra birkaç bin Avrupalıyı Gelibolu’da Türklerin insafına terk edip savuştu. Papalardan (Capitaneus - kahraman) unvanını almış olan Macar kralı Lui Danj, Çirmen baskınından, mucize sayılacak bir surette, kurtulup kaçtı ve Türkleri salîbin heybetiyle mağlup etmek ümidi suya düştü.

Bulgar çarı Şişman da Çirmen mahşerinde hazır bulunmak felâketine uğrayanlardandı. Oraya birçok hülyalarla gelmiş ve bu hülyaları Türk atlarının nallarına çiğneterek güç belâ payitahtına dönebilmişti. Şimdi dul, fakat güzel bir hemşiresini Osmanlı padişahına takdim etmek suretiyle sarsak tahtını muhafaza etmek planını kuruyordu, el altından Birinci Murat’a haberler göndererek ve armağanlar sunarak bu planını yürütmeye çalışıyordu.

O, Vidin’de oturuyordu. Bu şehir, Çirmen baskınıyla sona eren ittifaktan evvel Macarların eline düşmüştü. Lui Danj’ın uğradığı felâket bu şehri yine eski sahibine getirdi. Fakat ne Vidin, ne Tırnova, tereddi ve anarşi uçurumunda tekerlenip duran Bulgarlığın merkezi değildi. Yukarıda da işaret ettiğimiz veçhile her büyük şehir bir küçük krallığın payitahtı hâlinde olup Sofya da bunlardan biriydi.

Orada, Osmanlı vesikalarındaki kayıtlara göre, Yafoka adlı bir prens krallık rolü oynuyordu. Bu, Yasa’nın veya Yorgi’nin tahrif olunmuş şekli olsa gerektir. Ne Hammer, ne Lâmartin, ne de Yorga, Sofya hâkiminin ismini kaydetmezler. Tacüttevarih’ten Yeni Osmanlı Tarihi’ne kadar da bütün Türkçe eserlerde bu ismin doğrusu mukayyet değildir. Yalnız Feridun Bey Münşeâtı’nda Yafoka adını görüyoruz. Fakat muhakkak olan cihet, Sofya’nın Bulgar çarı Şişman’la ilgisini kesmiş, Edirne ve Dimetoka’da olduğu gibi müstakil bir idare içinde yaşamakta bulunmuş olmasıdır.

Nitekim Çirmen harbinden tabanları yağlamak suretiyle yakasını kurtaran Çar Şişman, Sofya'da durmayarak, duramayarak Vidin'e kapağı atmıştı. Kız kardeşi Samar'ı Osmanlı sarayına gelin göndermek planını orada hazırlamaya koyulmuştu. Lâkin Sofya, Türk istilâ yolları üzerinde mühim bir merkez teşkil ediyordu. Edirne'yi karargâh yapan, Filibe'yi avuçları içinde tutan Türklerin Sofya'yı, hele Çirmen zaferinden sonra, ihmal etmelerine imkân yoktu. Bu sebeple şehrin hâkimi büyük bir telâş içindeydi, kaleyi tahkim etmekle ve ambarlarını doldurmakla meşgul oluyordu.

Sofya, Edirne'den daha iyi müdafaa edilebilecek bir durumdaydı. Kalesi sağlamdı, hendekleri derindi, iâşe vasıtaları boldu ve her türlü ihtiyat tedbirleri de mükemmel olarak alınmıştı. Ancak Çirmen hadisesi, aşağıdan yukarıya bir göç hareketi vukua getirdiğinden şehre birçok mülteciler yığılmış bulunuyordu.

İçlerinde Türk kılıcından kellelerini kurtarabilmiş bir hayli Çirmen firarisi de bulunan bu sığıntılar, şehrin hem düzenini, hem iâşe durumunu bozuyorlardı. Kendilerini yerleştirmek mümkün olsa bile işle oyalamak ve doyurmak güçtü.

Yafoka işte bu vaziyetten müteessirdi, bir muhasara vukuunda şehir için büyük bir yük teşkil edecek olan bu mültecilerden, asilzadelik şerefini kırmadan, kurtulmak çareleri arıyordu. Kendisinin başvekili ve nazırları demek olan üç beş gospodinle bu mevzu üzerine sekiz on kere müzakereye giriştiği hâlde müşkülü giderecek, muhtemel sıkıntıları önleyecek bir tedbir bulunamamıştı. Halbuki ötede Türklerin faaliyeti sıklaşıyor, genişliyordu ve bir takım atlıların, karanlık gecelerde, Sofya önlerine kadar gelip dolaştıkları sık sık rivayet olunuyordu.

Yafoka bu durumda uykusunu bıraktı, sabahlara kadar kafa patlatarak düşündü ve nihayet elinden Sofya halkını faydalandırarak bir iş gelmeyen, bir harp vukuunda iâşe ambarları için gereksiz bir müstehlik olmaktan başka bir kıymet ifade edemeyen mültecileri şehirden sürüp çıkarmak kararını aldı.

Pek önemli gördüğü ve hayatî bir değer verdiği bu işte başkalarını kullanmak da istemediği için zahmete katlandı, şehirde kollar gezdirterek bütün mültecileri toplattı, kendi kudretine uygun bir debdebeyle toplantı yerine geldi ve yurt düşkününü zavallıların birer birer sorguya çekmeye başladı. Her erkeğe soruyordu:

— Sanatın nedir, elinden ne gibi işler gelir, aç kalırsan karnını nasıl doyurursun?

Dülger, çilingir, marangoz, boyacı, nakkaş, demirci olduklarını ve bu sanatlara benzer bir iş sahibi bulunduklarını söyleyenleri bir yana, ırgatlık kabilinden işler başaracaklarını veya çiftçi, ekmekçi, değirmenci olduklarını haber verenlerle Tanrı misafiri durumunda kalanları bir yana ayırıyordu. Çocuklarla kadınlar zaten başka bir köşeye kümelenirilmişlerdi.

Sabahtan öğleye kadar süren bu sorgu bittikten sonra birer sanat ve sınaat bileziği taşıdıkları anlaşılan kimseler grubunun başına bir gospodin dikti, bu adamların Sofya hemşerisi muamelesi göreceğini ve bundan böyle kendi yurtlarındalarmış gibi davranıp çalışmalarını, dükkân ve tezgâh kurarak hayatlarını kazanmaya uğraşmalarını tebliğ ettirdi. İkinci kümeyi ise bir bölük askerle ihata ettirdi ve kendilerine şöyle bir nutuk verdi:

— Sofya, Türklerin kervansarayları gibi garipeler için kurulmuş bir yer değildir. Biz ancak kendi yağımızla kavruluyoruz, karnımızı güç doyuruyoruz. Size verecek ekmeğimiz yoktur. Onun için şehri bugün terk edeceksiniz.

Onlar, o zavallılar bir ağızdan feryada başlayınca ilâve etti:

— Haşmetlû çar hazretlerinin hazinesi zengindir, toprağı da geniştir. Onun yanına gidin, sığının!

Askerler, onları şehir dışına doğru sürerken çocukların zengin evlere dağıtılması, ersiz kadınların da kiliselere yerleştirilmesi emrini verdi ve kadınlara bir geçit yaptırarak içlerinden yüzce güzel, boyca posça alımlı olanlardan bir düzine kadarını da saraya yolladı. Şimdi bir yükten kurtulmuş, Sofya'yı da Türk istilâsından kurtarmış gibi memnundu, neşeli bir gururla atına binecek ve sarayına dönecekti. İşte bu sırada yakışıklı ve pek yakışıklı bir genç, koyun derisinden yapılmış kalpağını koltuğunun altına alarak Allah'ın özene özene yarattığı zehabını uyandıran zarif endamını uzun etekli gocuğuna sararak ilerledi, Yafoka cenaplarını selâmladı:

— Ben de, dedi, buraya sığınanlardanım. Fakat sorguya çekilmedim.

Bıyıkları henüz mü terliyordu, yoksa makasla ve ustalıkla küçültülüp gölge hâline mi konulmuştu, belli değildi. Fakat saçları, herhangi bir güzel kıza taç olacak kadar parlaktı. Gözler, en mağrur kadın gözlerini kamaştıracak derecede lâtif görünüyordu. Yanaklarında hem bir erkek olgunluğu, hem bir kız inceliği gülmüyordu. Fakat endam, tamamıyla erkekti, çelikten dökülmüşe benziyordu.

Yafoka, Meryem'in resimlerini heyecana düşürecek ve her kadın yüreğini mutlaka allak bullak edecek olan bu harikulâde güzel gencin karşısında hayran hayran yutkunmaktan kendini alamadı, kamaşıveren gözlerini sile sile kekeledi:

— Sen de, sen de muhacir misin?

— Evet haşmetpenah!

— Nereden kaçtın?

— Filibe'den!

— İşin ne, sanatın ne?

Güzel delikanlı gülümsedi:

— Benim elimden, dedi, her iş gelir. Kurdu ininde yakalar, tavşanı iple avlar, kartalı okla vurur, tor atları kendi hâline kor, boğalarla güreş yaparım. En inatçı şahinler, doğanlar avucumun içinde serçeye döner. Ormanda doğdum, ormanda büyüdüm. Bütün ömrüm avla geçti. Gözüm pek, yüreğim pek, bileğim pektir!

Yafoka, kendini bu kadar öven delikanlının Türk korkusuyla yurdunu bırakmış bir muhacir olduğunu düşünerek sormak ıstırasında kaldı:

— Bu kadar cesur, bu kadar yiğit, bu kadar hünerli bir gençsin de niye evini, barkını bıraktın, buralara kaçtın?

— Türklerden korktum!

— Niçin

— Çünkü Türkler insan avlamakta da usta. Benim yayım onların kemanları yanında çöp kalır.

— Demek ki Türklerin yanında aşık atamazsın.

— Doğrusunu söylemek lâzımsa öyle. Biz orman avcısıyız, tilki yakalarız, tavşan tutarız. Türkler, millet avlıyor, ülke avlıyor. Onlarla nasıl boy ölçüşürüz?

Hakikat bu güzel ağızda çok güzel bir eda ve bir mânâ alıyordu. Yafoka da bunu sezdi, Türklerin, onlardan korkup kaçmış olmasına rağmen, hakkını inkâr etmeyen bu gencin şu doğru özlülüğü ve doğru sözlülüğü hoşuna gitti, çehresindeki göz kamaştırıcı sabahatle, endamındaki yürek hoplatıcı tenasübeyse âdeta âşık oldu, onu sarayına alarak nedim yapmak arzusuna kapıldı.

— Adın ne, dedi, onu da söyle bakayım?

— Seril!

— Uğurlu isim. Zaten adını taşıdığın azizin sanemi kadar güzelsin. O sanemi Tırnova'ya getiren bahadırlar kadar da yiğit

yapılısın. Seni yanıma almak, hizmetimde bulundurmak isterim. Haydi düş ardına.¹

Okuyucularımız elbet anlamışlardır ki kendini iyi bir avcı, iyi bir binici, iyi bir güreşçi olarak Sofya prensi Yafoka'ya takdim eden, adının da Seril olduğunu söyleyen bu güzel delikanlı, bizim Sevindik'ti. O, Çirmen firarilerinin ve o firarilere ayak uydurarak yurtlarını bırakan bir alay sersem köylünün arasına katılarak bu büyük Bulgar şehrine gelmişti. Bir zamanlar Dimetoka'da oynadığı rolü burada da tekrar etmek ve bir yeni kral avlamak istediğine şüphe yoktu. Kara Abdurrahman'la at üstünde son defa görüşürken bu kararı almış ve hemen kılığını değiştirerek yola çıkmıştı. Neşesi yerinde ve azmi de çok zindeydi. Gerçi Dimetoka'da olduğu gibi, yanında kuvvetli bir rehber bulunmuyordu. Edirne'de olduğu gibi de yirmi seçkin arkadaşla Sofya'ya gelmiş değildi. Fakat yine pervasızdı, binlerce yabancı ve düşman arasında tek başına büyük işler başarabileceğinden emin görünüyordu.

O, beş on günden beri Sofya'da bulunuyordu, muhacirler arasında yatıp kalkmakla beraber şehir halkıyla sıkı bir temasa girişmişti. Güzelliğiyle, cesur bakışlarıyla, pehlivanvari yürüyüşüyle herkesin dikkatini çektiğinden yanlarına sokulduğu her şehirliliyi dileğine göre bülbül gibi söyletmekte güçlük çekmiyordu. Bu sayede Prens Yafoka'nın meşrebi, âdetleri, temayülleri hakkında mükemmel bilgi elde etmişti. Onunla yüzleşince kullandığı dil, takındığı tavır da işte bu bilgiden ileri geliyordu. Çünkü prensin ava meraklı olduğunu ve hele şahin yahut doğan uçurarak gökten kuş düşürmeye pek özendiğini öğrenmişti.

1. Bulgar tarihinin bir de Eflâk-Bulgar İmparatorluğu safhası vardır. Bu imparatorluğu Eflâk boyarlarından Asan ve Petro isminde iki kardeş, Bizans imparatorlarından İzan Anj zamanında kurmuşlardı. İzak, bir müddet Bulgarları ve Ulahları tepelediyse de büyük bir haçlı ordusunun başında Anadolu'ya geçmekte olan Alman imparatoru Frederik Barbaros'la Asan ve Petro kardeşler uyuştuklarından ve ona çarlıklarını tasdik ettirdiklerinden Bizans imparatorunun vaziyeti fenalaştı ve Eflâk-Bulgar İmparatorluğu'nun kurulması da kolaylaştı.

İşte bu iki kardeş, Selânik'teki ölü Aya Dimitri'nin Tırnova'ya gelip yerleştiğini halka ilân ederek dinî ve gafil bir heyecan uyandırdıkları gibi bir aralık yağma ettikleri Edirne'de de Aya Yani Seril'in sanemini bulduklarını iddia etmişler ve bu sanemi kendilerine payitaht yaptıkları Tırnova'ya getirerek halka göstermişlerdir. Dinî eşyadan, dinî hikâye ve rivayetlerden istifade ederek halkı aldatmak politikası daha sonraları da takip olunmuş ve Tırnova, beş on yıl içinde "mukaddes emanetler sergisi" hâline konulmuştu. Yafoka'nın söylediği sözlerde işte bu hadiselerle telmih vardır. (M.T.T.)

Kendisi de bütün o devrin Türkleri gibi usta bir avcıydı. Uçar ve kaçır cinsten herhangi bir avı yakalamakta mahirdi. Ondan ötürü Yafoka'ya bir avcı olarak kendini tanıtmıştı. Bu hareketinde ne kadar isabet ettiği işte görüldü ve o, Sofya sarayına kolaylıkla girmek yolunu zahmetsizce buldu.

Fakat, güçlük bu başlangıçtan sonra başlayacaktı ve başlıyordu. Çünkü Yafoka kendisini gözbebeği gibi göz önünden ayırmıyordu. Sofrada beraber, gezintilerde beraber, resmî meclislerde beraber, avda beraber bulunduruyordu. Ona doğancı başılık payesini vermiş, av işlerinin tanzimini, idaresini onun eline terk etmişti. Lâkin doğancı başılığa nedimlik, musahiplik, sır kâtipliği gibi vazifeler de kattığından Sevindik'in saraydan değil, prensin yanından ayrılmasına imkân kalmamıştı. Gün doğar doğmaz, prensin ya sesi ya emri onun kulağına aksediyor ve bu suretle başlayan birlik gece yarılarına kadar fasılasız devam edip gidiyordu.

Prensin bu derece itimadını kazanmak, onun tasarladığı büyük planı kolaylaştıracak bir şeydi. Fakat bu pek sıkı temas, ileride yapılacak hamleler için gerekli olan bilgileri elde etmeye mâni oluyordu. Çünkü prensten ayrılmıyordu ve bu durumda şehrin müdafaa vasıtaları, askerin vaziyeti, zabitlerin ruhî hâleti hakkında incelemeler yapmak mümkün olamıyordu.

Sevindik, büyük işler başarmak isteyen her insan gibi, yerinde sabırlı olmayı, her şeye tahammül etmeyi bilen bir Türk'tü. O haysiyetle can sıkıntısına uğramadan, üzüntüye tutulmadan, prensin yapışkanlığını çekiyordu. Lâkin saraya alındıktan beş on gün sonra kadınların da tasallûtuna uğradığından iradesindeki metanet biraz sarsılır gibi oldu. Zira bir kral avlamak ve Türk yurduna bir şehir daha katmak azmiyle oraya gelirken birçok ihtimaller hesapladığını, icabında ölmeyi bile göze aldığı hâlde, kadın pençesine düşmek, o pençe içinde ezilip büzülmek keyfiyeti hatırına gelmemişti. Halbuki ilk adımda denilecek kadar kısa bir zamanda bu hâl vukua geldi, saray kadınları hep toptan kendisine gönül verdiklerinden, idaresi müşkül, tahammülü imkânsız bir vaziyet yüz gösterdi. Yaşlı prenses başta olmak üzere saraydaki dişi kabile, istisnasız, ona tutkundu, vurgundu ve bu dişilerin hepsi kendisinden kâm almak iştiağıyla derece derece çılgınlaşıyordu. Mültecilerden işe yaramazların kovuldukları gün saraya alınan güzel muhacirler de bu âşıklar kabile-sine katılmışlardı, birer sığıntı olduklarını düşünmeden onun izinde

dolaşıyorlar, sesini, hayran hayran, içiyorlar, gölgesine müştak ve perişan, secde ediyorlardı.

Belki üç düzine kadın yüreğinde birden yüz gösteren bu yangın, yine o yüreklerde mahpus kalsa, Sevindik için endişeye mahal olmazdı. Fakat, yangın yüreklerdeki ateş, alevli bakışlara inkılâp ederek, sofrada, sofada, avluda ve her yerde güzel delikanlıyı kovalıyor, bazen kucak şeklini alarak, açıla açıla, önüne dikiliyor, bazen de çimdik biçiminde ötesine berisine bulaşıyordu.

Hamlede en ileri giden prensesti. Kırk yaşını çoktan aşmış bulunan, bu kart kadın, ömrünün solgun hazanı içinde son, lâkin pek coşkun aşkını yaşamaya başladığından, kabına sığamaz olmuştu. Çılgın bir ısrarla, Sevindik'i kazanmak hülyasını takip ediyordu. Onun yıllardan beri gazele (hazan yaprağına) dönen yanaklarında, şimdi, rengin aşk hummasında, al al güller açılmıştı. Gamlı bir soluklukla buruşan dudaklarında canlı ve kıpkızıl iştahlar parlıyordu. Gözleri en alevli buselerden daha ateşliydi. İradesi de, bu değişikliklerden hisse aldığı için, cesur ve pervasızdı, kocasının yanında Sevindik'e "Gülüm, biricik gülüm" demekten çekinmeyecek kadar, küstah davranıyordu.

Garip olan taraf, prensin de, bu lâubaliliğe kayıtsız kalışı, hatta karısı tarafından dille, gözle ve ara sıra da, elle yapılan sarkıntılık-ları teşvik eder gibi görünüşüydü. Fakat, onun bu hâli, prensesin lâubaliliklerinden ziyade, kızlarının, yeğenlerinin, Sevindik'e karşı takındıkları, sokulgan ve yılışık vaziyet önünde tebarüz ediyordu. Herifceğiz, onların bu durumundan âdeta haz alıyor, neşeleniyor, belki de kıvanç duyuyordu.

Genç Türk, bir müddet, bu umumî taşkınlığa göz yumdu, kendine "vurdumduymaz" denilmesini, haklı gösterecek bir tavır aldı. Prens, gözleriyle kendisini öpe öpe, "Gülüm!" dedikçe, o, "Emir buyurunuz, prenses hazretleri. Kölenizin yapacağı bir hizmet mi var?" demekten, o buselere gözünü kapamaktan geri kalmadı. Küçük prenseslerin yılışıklıklarınysa, hiç anlamaz göründü ve onlar yanına sokuldukça kaçtı. Fakat, irili ufaklı, birçok kadının da iştirakiyle yapılan bir av eğlencesinde tuzağa düşmekten, kendini koruyamadı.

Yafoka sarayında, namus telâkkisinin, nasıl bir mahiyet taşıdığını göstermek, aynı zamanda, Sevindik'in ne müşkül şartlar içinde, plan yürütmeye ve yurda hizmet etmeye çalıştığını tebarüz ettirmek için, o vakıayı hikâye edelim:

Prens Yafoka, Sevindik'i doğancı başı yaptıktan sonra, birçok av eğlencesi hazırlatmış ve onun gerçekten, yaman bir avcı olduğunu anlamıştı. Genç Türk, yeni adıyla Seril, değnek, ceylân düşürüyor, okla turna avlıyor ve bu ayarda daha birçok hünerler gösteriyordu. Prens, her av dönüşünde, karısına ve kızlarına, onun marifetlerini, ballandıra ballandıra, anlattığından bu dişi zümreyi merak almıştı, güzelliğine meftun oldukları delikanlıyı, bir de av ardında at koştururken, geyikleri değnekle yıkarken, görmek hevesine kapılmışlardı. Artık her gün, prensi sıkıştırıyorlardı. Vitoş dağında, büyük bir av eğlencesi yapılmasını, ısrarla istiyorlardı.

Vitoş dağının, en güzel tarifini ve tasvirini, Sofya'nın Türklere geçmesinden üç yüz yıl sonra, rahmetli Evliya Çelebi yapmıştır. Heyecanlandığı ve sanat kaygısına kapıldığı zaman, kalemini fırça gibi kullanmaya, kelimedenden tablo yapmaya başlayan ünlü seyyah, o meşhur yaylayı şöyle anlatıyor:

“Bu yüksek yaylaya yetmiş arkadaşla çıktık. Çadırlarımızı kurduk. Zevkusafaya meşgul, seyrütemaşaya mukayyed olduk. Dağın tepesine, her yıl, yüz binlerce koyun getirirler, yaylatırlar. Bize koyun sahipleri, yüzden ziyade kuzu verdiler, kebab faslı eyledik. Her gün göllerde, alabalık tutup, taze tereyağıyla pişirip tatlı tatlı yedik. Bu göllerde tanesi altı, yedi okka gelir balıklar var ki, dille tarif edilemez. Boyca küçük ağaççıklardan, öyle iri vişneler ve her yanda öyle güzel çilekler yetişir ki ve minelacaibdir!.. Aşağı derelerinde kestane, ahlat, muşmula ve üvez, şaşılacak kadar boldur. Her gün ve her dem, billûrdan nişan veren buz parelerini, vişne hoşafına katıp nuş ederdik.

“Bu yüksek dağda, üç bin koyun ağılı vardır, derler. Bu ağıllardaki, Sırp, Bulgar çobanlar, baştarde, (amiral gemisi) karavanası gibi, dirâz-kad (uzun boylu) adamlardır. Bunların obalarına süt, kaymak, yoğurt, köleme, damzırma, dararma, teleme peyniri, ağız, ayran, yayık, beş, katmerce, boğaca, azma ve yazma misillü şeyleri ve yürüklere mahsus sair yemeklerle, kuzu çevirmeleri tenavül idüp, mücessem tenperver olduk.”

“Bu Vitoş yaylasında nice alâmetler ve ibretnüma eserler var ki, âdemin aklını giderir. Hatta, bir kapalı gâr (mağara) var. Bütün melikler, anı, Ferhâdî (meşhur masalda Şirin adlı kız için, dağları delen Ferhat demektir) külünklerle delmeye çalışmışlarsa da, kâr etmemiş. Tufandan sonra, Sofya'da oturan bir hükümdarın hazinesidir diye, Lâtin kavmi zu'm ederler!”

İşte prensesler bu dağda, bir av yapılmasını, yalvara yalvara, Yafoka'dan istiyorlardı. At kışnemesinden yürekleri hoplayan, kuzu melemesinden, renkleri atan bu ödsüz tayfanın kurt, ayı ve geyik avına rağbet göstermelerindeki sırrı, prens cenapları anlamamış değildi. Yıllardan beri, kendisi ava gidip geldiği hâlde, nereye gittiğini soran olmaz ve av sohbetine kulak veren bulunmazken, şimdi, bütün kadınların av merakına düşmeleri, şüphe yok ki, Sevindik'e kendilerini avlatmak istediklerindendi. Zaten, bu hakikati onlar açığa vurmaktan da, çekinmiyorlardı, doğancı başının hünerlerini, hüner meydanında görmek hevesinden, dem vuruyorlardı. Fakat Yafoka, bu hevesin de, aşka müstenit emelleri maskeleyen, uydurma bir şey olduğunu, karısıyla kızlarının av vesilesiyle, hırslarını tatmine yol aramaya çalıştıklarını seziyordu.

Bu sezişe rağmen, onların dilediklerini kabul etmekten çekinmedi. Çünkü o, yukarıda da işaret ettik, doğancı başına karşı, kızlarının taşıdığı ihtirası, hoş görüyordu. Gerçi karısının da, âşıklar alayına serdar oluşundan, memnun değildi. Lâkin Seril'in eşsiz güzelliğine değme kadının tahammül edemeyeceğini, insaflı bir insan gibi düşünerek, takdir ettiğinden karısını dahi, o yılışık vaziyetinde mazur görüyordu. Bununla beraber, doğancı başıyla, yalnız kızlarının sevişmesini iltizam ediyordu, karısının, kara çalı rolü oynamasına da, elden geldiği kadar engel olmak istiyordu.

Bu garip arzuyu ona aşıl原因an, yurt severlikten ileri geldiğini sandığı, parlak bir düşünceydi. O, her kızının, bu pek güzel, pek kuvvetli ve pek marifetli delikanlıdan, üçer beşer çocuk peyda etmelerini, için için, dilemekteydi. Bütün kızlarını ona nikâhlayamayacağını ve başka kocalara gidecek prenseslerin de, doğancı başına varacak hemşirelerini kıskanacaklarını hesapladığından, böyle bir erkekten, bir düzine kadar torun sahibi olmayı ise, hakiki bir saadet tanıdığından delikanlı hakkında beslenen ateşli temayülleri, sessiz sessiz teşvik ediyordu.

Prensle kızlarının ovada veya bir koruda av yapılmasını istemeyip de, Vitoş dağına gidilmekte ayak diremeleri, orada birçok göller, dereler, mağaralar bulunmasından, ileri geliyordu. Bu aşifelerin hepsi, av işi ortaya çıktıktan sonra, birer plan tasarlamışlardı, birbirine külâh giydirmek ve birbirini künden den atmak suretiyle, o plan dairesinde, meramlarını elde etmeyi düşünüyorlardı. Aynı erkeğe tutkun olmak, anayı evlâda, kardeşi kardeşe rakip yapmıştı. Fakat bu rekabeti açığa vurmaktan, güya, utandıkları için, saman altından su

yürütmeye yelteniyorlardı. Halbuki saman, suyun sesini örtemiyordu ve bütün kadınlar, birbirlerinin meramını kontrol ediyordu.

Yalnız Sevindik gafildi. Büyük bir ülküye idrâkine bağlamış olan bu cesur delikanlı, o yarım düzine asilzade kızın ayrı ayrı tuzaklar tasarladıklarını tahmin edemiyordu. Gerçi onların, ellerine fırsat geçerse, kendini harap etmekten çekinmeyeceklerini biliyordu. O yanık bakışlar, o dirsek vuruşlar, o köşe köşe bekleyişler, bu güzel kadın yüreklerinde, kendisi için örülmüş olan ağır yamanlığını, belli ediyordu. Fakat, o ağların, şu av sırasında gerilip serileceğini ummuyordu, hatırına getirmiyordu.

Bu sebeple, Vitoş dağına kayıtsız çıktı, sağını solunu tarassuda lüzum görmedi. Âşık kadınlardan da, yürüyüş sırasında, onu kuşkulanıracak bir taşkınlık vukua gelmedi. Herkes, kademe kademe yükselmenin ve gittikçe berraklaşıp temizlenen bir hava içinde yürümenin verdiği neşeyle, gülüşüyor, şakalaşıyor. Sevindik'le ilgilenen, yalnız Prens Yafoka'ydı. O, mahir avcıyı yanından ayırmıyordu, ikide bir, ya bir tavşan, ya bir kuş göstererek, doğancı başını hünerverliğe sevk ediyordu.

Onun alâka gösterdiği avlardan, hiçbirine kurtuluş nasip olmuyordu ve attığı okun, harbenin boşa gittiği görülmüyordu. Prensesle kızları, bu yaman avcılığa hayran olmuşlardı, her yakalanan avı, hançerelerinin bütün kuvvetiyle, alkışlayıp duruyorlardı. Lâkin bu alkışlarda, ruhî bir imrenişin inleyişi de mündemiçti. Çünkü Sevindik'in elinden, uçup giden her okun veya harbenin, kendi yüreklerine değmemesini ve ona yakalanan avların yerinde kendilerinin bulunmamasını âdeta bahtsızlık sayıyorlardı, tutulan kuşlara, tavşanlara, için için imreniyorlardı.

Bu hissî hâlete rağmen, onlar ağırbaşlılıklarını henüz muhafaza ediyorlardı, Sevindik'i içine düşürmek için, hazırladıkları ağları zihinlerinde, hırslarını ve iştahlarını da içlerinde saklıyorlardı. Bu cebri sükûnet, göller mıntukasına varılincaya kadar, devam etti ve orada bütün yürekler şahlanarak hücumlar başladı.

İlk saldırış, olgun bir kadın olmak bakımından, ana prenesten beklenebilirdi. Lâkin yaşça en küçük olan kız, bütün rakiplerinden cesur ve atılgan çıktı, yeşil satırlı bir kucak şiiri andıran çimenler üzerinde sofralar kurulurken, babasına sokuldu:

— Yemek, dedi, hazırlanadursun. Bana izin verirseniz, doğancı başını alayım, şöyle bir dolaşıp, bahtıma bir av arayayım!

Prens Yafoka, kucağına Seril kadar güzel, onun kadar gürbüz bir torun bırakılmış gibi neşelendi, hemen: “Peki!” dedi. Kız da, anasıyla kardeşlerinin hayretle karışık hiddetle, homurdanmaya başlamalarını duymamazlığa gelerek, Sevindik’in kolundan yaladı, sık ağaçların koynuna doğru süzülüp gitti.

Öbür kızlar kıskanç bir telâşla ayaklanmışlardı, “Biz de gidelim, biz de bahtımızı deneyelim” diye bağırmaya koyulmuşlardı. Prens Yafoka, mütehammil ve mütevekkil bir duruma büründü, onları hareketten alıkoydu:

— Sırayla, yavrularım, dedi, sırayla. Dağda av çoktur, doğancı başının da, yorulmasına imkân yoktur. Kardeşiniz döndükten sonra, siz de bahtınızı sınamaya gidersiniz.

Ve gözlerini zekileştirerek, sesini mânâlaştıracak ilâve etti:

— İkişer ikişer veya toptan ava çıkarsanız, bahtlarınız karışır. Onun için, doğancı başıyla, teker teker gidin!

Bu nasihat, aşk avından çıkmakta, kendilerinden çevik davranan kız kardeşlerini kıskanmak sebebiyle elemelenen, küçük prensesler için de, anaları için de, bir teselli oldu ve homurdanmalar durdu. Fakat, yüreklerdeki sabırsızlık dinmedi. Gözler, doğancı başının götürüldüğü istikametten ayrılmıyordu ve hepsi, kendine mukadder olan sırayı iple çekiyordu.

Aşk yolunda, yürük davranan küçük prensesse, aslan yürüyüşüne ayak uyduran, yahut bir aslanı kendi salınışına göre, adım atmak zorunda bırakan, bir keklik durumundaydı. Sevindik’i, kırta kırta ve heyecanlar içinde, çırpına çırpına, zihninde hazırladığı yere doğru götürüyordu.

Yol gittikçe güzelleşiyor, aynı zamanda sihirli bir biçim alıyordu. Şurada bir fidan, yıllanmış bir ağacın gölgesine sığınarak, genç bir bakışla yanı başındaki yorgun irtifai ölçüyor, beride bir dal, komşusunun beline sarılarak, ebedî bir kimsesizliğin hüsrânını avutmaya çalışıyor, daha ötede, küme küme ağaçlar, sarhoş bir kargaşalık içinde, kucaklaşıp duruyordu. Renk, koku ve imtidad, bu sahnenin şiir tarafını tamamlıyordu. Ses, birbirini susturmaya çalışır gibi boyuna cıvıldaayan, çeşit çeşit kuşların ağzından dökülüyordu. Ara sıra cıvıltılar bir nağme yağmuruna dönüyor ve yüreklere dökülen bu yağmur, pek tatlı ürpermeler vücuda getiriyordu.

O renk, o koku, o nağme ve o imtidad âlemi içinde herhangi bir insan ruhunun vecde düşmemesine, sevişmek ihtiyacı duymamasına imkân yoktu. Sonsuz bir uyanıklık, tannan bir canlılık, o âlemin

kucağına düşenlere, uyumak şuurunu kaybetmeden uykuya dalıp, aşk rüyaları görmek iştiağını aşıliyordu. Çünkü ağaçlar, böyle bir rüyalı sükûn içinde sevişiyorlar, kuşlar yine rüya göre göre, sevda neşideleri okuyorlardı.

Sevindik adım adım, bu şiirin tadını alıyor, muhiti saran sihrin, idrâkine yavaş yavaş doladığı bayıltan zincirin halka halka, genişlediğini seziyordu. Fakat, boyuna şarap içip de sarhoş bir ısrarla, yine uyanık kalan adamlar gibi sendelemiyordu, önünü ardını görerek yürüyordu. Kız da, ucu bucağı görünmeyen bu aşk yatağındaki büyümlü azamete şuurunu kaptırmıştı. Dalga dalga kabarmış, güzel kokulu ve nağmelerle dolu bir şiir deryası içinde yürür gibi garip bir süzölüş, yuvarlanış tevehhüm ediyordu. Lâkin o da, uyanıktı. Çünkü hedefini unutmuyordu, unutamıyordu ve bütün benliğini çeken o hedef, muhitin şuuruna yaptığı tesiri önlemekten geri kalmıyordu.

Konuşmuyorlardı. Sevindik, yalnız aşk telkin eden bu âlem içinde, ağzını açmaktan korkuyordu. Kız, konuşursa, hedefinden uzak düşeceğini sanarak, dilsizliğe katlanıyordu. Bununla beraber, birbirlerini yan gözle, tarassuttan geri kalmıyorlardı. Delikanlı, munis ve pek munis bir keklik gibi, yanı başında salınan şu kızın, ilk fırsatta bir dişi kaplan ihtirasıyla çılgın hamleler yapacağını apaçık görüyordu. Prenses de, şafaklardan halk olunmuş bir ehram gibi, nurlu ve renkli bir irtifa taşıyan şu “mükemmel erkek” numunesinden açık ve gizli kudretleri hesaplayarak, sık sık titriyordu.

Ara sıra şuradan bir geyik fırlayarak, öteden bir sülün uçarak, onları hayalden hakikate çeviriyordu. Fakat avlanmak için yola çıktıklarını, bu canlı ihtarlara rağmen, düşünmek istemiyorlardı, iltizamî bir kayıtsızlıkla yine yürüyorlardı.

Nihayet önlerine bir gölçeğiz çıktı. Toprağın göğsüne işlenmiş gümüş bir aynaya benzeyen, bu küçük gölde, ağaçların gölgeleri yıkıyor ve gölgeler arasında, sürü sürü balıklar dolaşıyordu. Âşık prenses, kucak kucağına gelmiş, bol yapraklı dallardan örölme, yeşil bir sema altında pırıldayıp duran bu gümüş aynayı görür görmez, sessizliğini bıraktı, ellerini çırp çırp, gölün yanına koştu:

— Oh, dedi, ne güzel su. İçinde balıklar da var. Tavşan yerine balık tutalım. Bu, daha eğlenceli bir av olur.

Sevindik gülümsedi, fakat bir şey söylemedi, ince dallardan bir olta hazırlamaya girişti. Bu, kolay bir şey değildi. Eğilip bükülmeye müsait, ince ve yumuşak dallar bulmak, ucuna da ip

vazifesi görecek sazlar bağlamak lâzımdı. Onun için, gölcükten biraz uzaklaşmıştı. İşe yarar dal ve saz araştırıyordu.

Prenses, onun adımlarını gözleriyle sayıyor, bir yandan da, üzerindeki sırmalı cepkeni, işlemeli bluzu çıkarıyordu. Bu durumda, kendisinin, terlediği için, yükünü hafifletmek istediği zannolunabilirdi. Halbuki, maksadı başkaydı, tasarlamış olduğu planı hızla tatbik etmek azmindeydi. Nitekim, Sevindik'in elli altmış adım uzaklaştığını görür görmez, hemen suya atıldı ve yaygarayı kopardı:

— Seril, yetiş, boğuluyorum!

Delikanlı, hayretle başını çevirdi, kızın göle düşmüş olduğunu görünce duraladı. Bu düşüşte, kendini düşürmek isteyen bir tuzağın örgülerini sezmişti. Fakat, bir hile eseri olsa bile, kadın ağzında, reddedilmesi müşkül bir davet ahengi alan şu yalvarışa karşı, kayıtsız kalmayı doğru bulmadı, kızın oyun yapayım derken, boğulabileceğini de hesapladı, hemen koştu, gölün kenarına çömeldi, elini uzattı:

— Korkmayın, dedi, yapışın, selâmete çıkarsınız!

Bir yandan da gülüyordu, çünkü gölceğizin derinliği nihayet bir metredeydi. Prenses ayağa kalksa, göğsüne kadar ıslanabilirdi. Lâkin yüzükoyun, suya kapandığı ve o durumda çabalayıp durduğu için, boğuluyor gibi görünüyordu. Sevindik, düştüğü yerde kalmayıp da, gölün ortasına doğru sürüklenmiş görünen ve uzatılan eli tutmak kudretini gösteremeyen kıza bu hakikati anlattı:

— Ya gelin, dedi, elimi tutun. Ya ayağa kalkıp yürüyün. Çünkü su, belinizi aşmaz.

Prenses, ne o yardım vaadeden ele göz attı, ne bu sözlere kulak astı. Çırpınmakta ve “Boğuluyorum, imdat! Boğuluyorum, imdat!” diye yaygara koparmakta devam etti. Zeki âşifte hesaplı çırpınıyordu, suyun içinde uzandığı hâlde, ustaca kıvranışlar sırasında, güzelce nefes almak yolunu buluyordu. Hatta bu maharetle de kalmıyordu, su içinde, sanki kendiliğinden vukua geliyormuş gibi davranarak, biraz daha soyunuyordu.

Sevindik, bir lâhza inat etmek düşüncesine kapıldı, bulunduğu yerden kenara doğru gelip de, eline yapışmadıkça, kıza başka şekilde yardım etmemek istedi. Fakat, onun üstündeki bürümcük gömleği de, suya kaptırdığını ve çırpınmadan yorulup, dallardan dökülen gölgelerin kucağına upuzun yatıverdiğini görünce şaşaladı, bir felâkete sebep olmaktan korktu ve göle atılmak zaruretinde kaldı.

Üç, beş saniye sonra kız, Sevindik'in kolları arasında sudan çıkıyordu. Onun çelik adalelerine yaslanmak, genç nefesini yüzünde duymak, geceleri bir demde eriten güneşler gibi, müessir olmuş olacak ki, pek az evvelki baygınlıktan da kurtulmuştu, güle güle halâşkârına bakıyordu ve yürekten gelen bir sesle yalvarıyordu:

— Beni böyle götür, dünyanın öbür ucuna kadar götür, mezara kadar götür!

Sevindik, şaşırmıştı. Taşıdığı yükü yere bırakmaktan ürküyor ve kolları arasında muhafaza etmekten de, ıstırap duyuyordu. Gözlerini, ihtiyarsız, kapayarak, bu ıslak yükten sızan bayıltkan havaya karşı korunmaya çalışıyordu. Fakat o yaşta ve böyle bir durumda, iradeyi dumura uğratmak, kızgın fırına atılıp da, yanmamak gibi, imkânsız bir şeydi. Sevindik'se, semender değildi, alev alev ateşler içinde yanmamak mucizesini gösteremezdi.

Gerçi, Kara Abdurrahman'la arkadaşlarının, kadın tasallutunu tehlikesizce savuşturmakta da mahir olduklarını biliyordu. Lâkin o yiğit adamların hiçbiri, sudan böyle canlı bir ateş çıkarıp, kucağında taşımış değildi, müsait şartlar ve müsait muhitler içinde, aşk tuzağına tutulup çeşit çeşit hilelerle kendilerini kurtarmak yolunu bulmuşlardı. Halbuki kendisi, ateşle burun buruna, dudak dudağa, göğüs göğse gelmişti. Ne ileri, ne geri adım atamazdı, yanmaya rıza göstermekten başka da bir şey yapamazdı. Sözün kısası: Hüküm tabiatındı.

* * *

Onlar, sofrada dağıldıktan sonra, prensle prenseslerin ve uşakların yanına dönmüşlerdi. Ellerinde ne av vardı, ne bir şey. Hatta, göller bölgesine doğru yollandıkları kılıkta da değillerdi. Yonka, suya atılmak suretiyle. Sevindik'i baştan çıkaran kız, tepeden tırnağa kadar ıslaktı ve pek dardağandı. Doğancı başında da sağanağa tutulmuş bir adam hâli vardı. Kafiye halkı, müşterek bir kanaat taşımakla beraber, ayrı ayrı hükümler verdiler, onların ıslaklıklarını muhtelif şekillerde tefsir eder gördüler ve bu hükümlere uygun sualler yaydılar. Sevindik, biraz kızgın ve biraz mahcup, susuyordu, sualleri işitmemiş gibi davranıyordu. Fakat Yonka, sudan kurtulduğuna memnun bir balık gibi sıçırıyor, perendeler atıyor, şevkle, neşeyle aynı teraneyi kalabalığın yüzüne püskürüyordu:

— Kaza geçirdim, kaza!

Ve kıvrak kakhahalar arasında ilâve ediyordu:

— Böyle kazalara can feda!..

Bu şen itiraf, hele bir saadet vesikası gibi gözlere çarpıp duran, o garip dardağanlık, ana prensesi de, küçükleri de tahrik edip duruyordu, fakat Sevindik'in somurtkanlığından cüretleri kırıldı-ğından ve özünü kavrayıp şeklini tahmin edemedikleri avlanma işine, ıslanma karışmasından da, biraz şaşırdıklarından tasarladıkları hamleyi yapamıyorlardı. Bu, onlar için acıklı bir durumdu. Çünkü, bir yandan reddedilmek düşüncesiyle, endişe içinde bulunuyorlardı. Sıra kapmakta üstün gelmek kaygısı da araya girdiği için, zavallıların hâli büsbütün acıklaşıyordu.

Fakat, Prens Yafoka pişkindi ve küçük kızının açtığı yolun, yolcusuz kalmasını istemiyordu. O sebeple, biraz bekledi, kızların nöbet aramakta tereddüt ettiklerini görünce, şöyle bir toplandı, yurdu- nun hayrı için, mühim emirler veren bir hükümdar tavrı takındı:

— Beri gel Seril, dedi, yapılacak işler var!

Arkasından Yonka'nın bir numaralı ablasına döndü:

— Nikolina, dedi, sen de gel!

Ve kızla delikanlıyı kol kola taktı, ormanı gösterdi:

— Haydi, durmayın, yürüyün. Bahtınıza bir av yakalayın.

Fakat Yonka gibi ıslanmayın!

Nicolina için, bu teşvik bir kamçı tesiri yaptı, bütün hisleri şahlandı, endişesi sönüp, yerine ümit ve neşe geldi, etekleri zil çalmaya başladı. Lâkin Sevindik hayret ve istikrah içindeydi. İkinci defa sendelemekten, düşmekten ve kirlenmekten iğreniyordu ve bu beliyeden kurtulmak için, yerden, gökten yardım arıyordu. Bununla beraber, yürüyordu. Çünkü prensin emrini kırmak, mukaddes ülkü bakımından, kabil değildi. Kızların, avdan başka şeyler aradıklarını, o geniş havsalalı babaya hissettirmeye de, hele o gölcük hadisesinden sonra, imkân yoktu. Hoş, böyle bir hareketin mânâsızlığı da, belliydi. Zira kızların baht avlanmalarını isteyen işte o babaydı.

Sevindik bu çapraşık durumda, tahammülden ve tevekkülden başka çare bulamadı, Nikola'nın ardına takıldı, göller bölgesinin, aksi istikamette yürüyen yeni belânın ardında adım atmaya koyuldu. Lâkin ihtiyatlı davranmak kaygısını gütmekten geri kalmadı, kendince bir takım mülâhazalar sıraladı.

Her şeyden ve her şeyden önce, iki numaralı aşk avcısının suya atılmasına meydan vermemeyi düşünüyordu. Çünkü Yonka'nın kendini mağlup etmesini, sudan çıkış vaziyetindeki hususiyete ham-

lediyordu ve böyle bir vaziyetin, bir daha yüz göstermesine imkân bırakmamak istiyordu. Sonra somurtkan ve hoyrat davranmayı da tasarlıyordu. Bu suretle, kızın hülyalarını baltalamış, cesaretini kırmış olabileceğini umuyordu.

Halbuki Nikolina taarruz planını daha önceden çizmişti tatbik sahasına geçmek için, ağaçların biraz sıklaşmasını ve kafileden münasip miktar uzaklaşılmasını bekliyordu. O sıklık ve uzaklık, kendi hesabına uygun bir had alınca, hemen Sevindik'in koluna yapıştı:

— Seril, dedi, sen erkeksin, değil mi?

Aksini iddia etmek, her tehlikeye rağmen, gülünç olacağından delikanlı mırıldandı:

— Evet!

— Erkekler yalan söylemezler değil mi?

— Evet!

— Öyleyse, Yonka'yla aranızda geçen şeyleri, bana, birer birer anlat. Yalan söylersen veya bir kısmını saklarsan yüzüne tükürürüm!

Bu, hem çocukça, hem de küstahça bir teklifti. Fakat Sevindik, büyük bir günaha daha girmek korkusuyla, için için muazzep olduğundan, bu teklife karşı kayıtsız kalamadı. Aynı zamanda, o macerayı hikâyeyle Nikolina'nın ihtirasına, gem vurabileceğini ve kızın, küçük hemşiresine aşk ortağı olmaktan çekineceğini umdu, göl hikâyesini, bütün safhalarıyla anlattı.

Nikolina, dikkatle ve yüzünü renkten renge sokan bir heyecanla onu dinliyordu. Hikâye bitince gülümsedi:

— Demek ki, dedi, ilkin cepkenini attı.

Ve kendi üstlüğüne de, hızla çıkarıp, bir köşeye fırlattıktan sonra, deli deli sordu:

— Böyle mi?

Şaşkınlaşan Sevindik, "Evet" demek ıstırasında kalınca, o, bluzunu da yere bıraktı:

— Bunu da böyle mi yaptı?

Delikanlının hayreti geçmiş, gözü dört açılmış olduğundan, kızın kollarını yakaladı:

— Yağma yok, dedi, ben bir kere düşerim, iki kere değil!..

Kurak yerde ıslanma rolü oynamaya yeltenen Nikolina, o dakikada ormanlar perisi, yeşillikler ilâhı kadar güzel bulup, ayakları dibine serilmek istediği delikanlının, gözlerinde yaman bir irade

pırıldadığını gördü, iliğine kadar titredi. Fakat bir lâhza içinde, şuurunu topladı, yüreğinden ümidi alınmak istenilen bir âşık fevranıyla, hemen silkindi, Sevindik'in belindeki hançeri, çekip aldı, geri geri çekilerek haykırdı:

— Ya beni de Yonka gibi seversin, yoksa kendimi şurada öldürürüm!

Delikanlı yine hayrete kapılmış ve durduğu yerde donakalmıştı. Bir kızın bir fiske aşk için, canına kıymaya kalkışmasını garip buluyor, böyle bir kanlı tasavvur önünde, ne yapmak lâzım geleceğini kestiremiyordu. Bir aralık gülmek, hem de kahkahayla gülmek istedi. Çünkü, bir erkek, hele bir Türk elinde, mücessem ecel kesilen hançer, bu pek körpe kızın parmakları arasında, gümüş ve sivri bir şakacı dile yahut uzunca ve müstehzi bir tebessüme benziyordu. Bununla beraber, vaziyet nazikti, kızın, kırgınlık ve kızgınlık buhranları yüzünden, ters bir iş işlemesi mümkündü.

Delikanlı bu sebeple, yumuşak davranmak zorunda kaldı, somurtkanlığını bıraktı, şaşkınlıktan sıyrıldı, tatlı diller dökerek, Nikolina'yı avutmaya kalkıştı. Lâkin o, ne söze kulak asıyordu, ne yalvarış dinliyordu. Ancak ve ancak meramına boyun eğilmesinde ısrar ediyordu.

Sevindik, onun hem hazin, hem gülünç olan bu hâlinde, zorla sadaka koparmak isteyen, çılgın bir dilenci durumu sezdi, onun ölümüne sebep olmak suretiyle, kendi ülküsünü suya düşürmekten çekindi ve birden değişen bakışlarının bulanıklığı arasında, hançerli kızı, gölcükte balıklaşan Yonka'dan güzel bularak, inattan vazgeçti.

Sıra şimdi, galibin mağluptan itimat verecek yeminler almasına gelmişti ve henüz hançeri elinden bırakmayan düzenci kız, ikinci bir sükûta rıza gösteren delikanlıya, antlar içirip duruyordu. Bu iş bitip de, Sevindik'in oyunbozanlık etmeyeceği tahakkuk ettikten sonra, küçük prenses silâhı bir yana attı, kollarını açtı:

— Gel Seril, dedi, gel. Benim Yonka'dan çok daha güzel olduğumu, sana ispat etmek isterim.

Fakat Sevindik'in bahtı, o gün kendisini boyuna üzmemek istediğinden, maceralar bu sahneye de kapanmadı, kucağında dönülürken, diri diri yakalanmış, bir karaca yavrusuyla mola yerine gelen Nikolina henüz ayakta dururken, küçük prenseslerden biri fırlayarak, delikanlının koluna girdi:

— Haydi, dedi, sıra benim. Ablalarım gibi, bana da kılavuzluk et, ormanı gezdir!

Sevindik kızgın kızgın, Yafoka'nın yüzüne baktı, kendine tahmil olunan bu hizmetlerden, artık affolunmasını ister gibi göründü. Lâkin prens cenapları, kendi ülküsüne uygun düşen bu işlerin, hızla ve birbiri ardınca yürüyüp gitmesini istediğinden sitem, hakaret ve nefret gibi, muhtelif mânâlar ifade eden o bakışlara karşı, kayıtsız kaldı, hatta havsala genişliğini alabildiğine artırarak, Sevindik'e çıkıştı:

— Duracak sıra değil, doğancı. Demiri tavında dövmek, avı çağında tutmak gerek!..

Delikanlı, belki ayak direyecekti, üçüncü bir aşk yolculuğuna girmemek için inat edecekti. Fakat, Sofya gibi, hendekleri aşılmaz, duvarları sarsılmaz, kapıları kırılmaz, büyük bir kaleyi binlerce Türk'ü şehit vermeden ve uzun zahmetler çekmeden, ele geçirmek gibi, gerçekten kutsî bir maksat uğrunda, her külfete, her sıklete ve eziyete göğüs germek icap ettiğini, bir kere daha göz önüne getirdiğinden tavrını değiştirdi, koluna asılı yükün maddî değil, manevî olan ağırlığına tahammül etmek kararını aldı, yürüdü.

Bununla beraber, kendini pahalı satmak ve bu yolculuktan tehlikesiz kurtulmaya çalışmak istiyordu. Üç saat içinde, iki büyük tecrübe geçirmiş olduğundan, şimdi daha açık göz davranacağını umuyordu. Artık göllere yaşanamayacak, hançerini de kaptırmayacaktı ve bu ihtiyatlı tutumlar yüzünden, Prenses Vera'nın -üçüncü kız bu ismi taşıyordu- hayli bocalayacağına ihtimal veriyordu.

Öbür sefer olduğu gibi, bu defa da, toy Sevindik'in kuruntuları boşa çıktı. Çünkü Vera, bambaşka bir yol tuttu, mola yerinden biraz uzaklaşır uzaklaşmaz durdu:

— Seril, dedi, şu ağaca yaslan. Hiç kıpırdama. Ben de karşına geçeyim, seni doya doya seyredeyim.

Ve delikanlıyı bir çınarın yanına kadar sürükledi, sırtını ağaca vererek dimdik durdurdu, kendisi diz çöktü, ellerini birbirine kavuşturdu, heyecanlı bir sükût içinde ve dakikalar imtidadınca onu süzdü, süzdü ve sonra ellerini yakaladı:

— Sen, sen, dedi, insan değil, meleksin. Hayır, melekten de yüksek bir mahlûksun. Başka güzellerin yüzünü bir aya benzetiriz. Halbuki ay, senin yüzüne benzemediği, benzeyemediği için, kederinden soluyor. Sende aklın almadığı, kavrayamadığı bir sır

var. Bastığın yeri, titretecek kadar kuvvetlisin, fakat taze bir gül yaprağından, ayağına diken batacağını zannettirecek derecede nazıksın. Yürüyüşünde uçuş ahengi seziliyor. Lâkin gölgelere değsen, incinecekmiş gibi görünüyorsun. Bir yandan, ele avuca sığmayan şimşekleri andırıyorsun, bir yandan goncaları hatıra getiriyorsun. Erişilmez bir güneşsin, aynı zamanda çimenlere yayılmış ay ışığına benziyorsun. Ben seni anlamadım, anlayamadım. Yalnız sana hayran oldum, aklımı yüreğime sarıp, sana verdim. Beni hayretten kurtar, sırrını ruhuma dök, idrâkimi koynunda ayılt!¹

Sevindik gülmemek için, dudaklarını sıkıyor, aynı zamanda kulaklarını, yanık bir zenzeme ahengiyle dökülüp gelen, bu kıvrak sözlere açık tutuyordu. Vera'nın deli olmadığını biliyordu, lâkin bir deli gibi konuştuğunu görüyordu. Ne göle atılan Yonka, ne hançere sarılarak, aşk yolunun pürüzlerini gidermek imkânını bulan Nikolina, böyle bir dil kullanmamışlar, kendini mihraba çevirip, önünde böyle ilâhîler okumamışlardı. Eğer Vera, öbür kızlar gibi davranacaksa, şu duruma göre, hedefine güç varabilecekti. Çünkü, bestesiz bir şarkıyı andıran şu sözler, nihayet bir tebessüm veya kakhaha yaratabilirdi.

Delikanlı böyle düşünmekle beraber, ellerini çekmiyordu, şair kızın, sanki ilham almak ister gibi, o elleri boyuna yalamasına, ses çıkarmıyordu. Fakat, kızın bir iki kere daha: “Sen, sen bir melek-sin” dedikten sonra, yüzünü dizine dayayıp da, inlemeye başlaması üzerine, ciddi davranmak istedi:

— Anladık prenses, dedi, ben insandan başka bir şeymişim. Siz beni kâh şimşek, kâh bulut görüyormuşsunuz. Bu sözlerin sonu ne olacak?

Vera gözlerini kaldırdı, uzun uzun baktı, derin ve çok derin bir ah çekti:

— Sonunu mu soruyorsun aslanım, dedi, bunu ben söylemeden, sen anlamalı değil misin? Sen lütfen eğilen bir dağ gibi, biraz alçalacaksın, ben kartallaşan bir serçe gibi, yükseleceğim, göğsüne ulaşacağım, senin özünü bulacağım, mesut olacağım!

Sevindik, bu biçim oynaslıktan bir şey anlayamadı, sordu:

1. Bu satırları okuyanların bir yandan: “Güllü dîba giydin amma korkarım âzâr eder - Nazeninim! Saye-i hâr-i gül-i dîba seni!” diyen Nedim'i, bir yandan da: “Batmasın pâyine aman şu çiçek” mısrasını söyleyen Hâmid'i hatırlayacaklarına eminim!

— Dediklerin olmazsa ne yaparsın?

— Ağlarım!

Gözleri, bu cevabı verirken, dolu dolu da olmuştu. Demek ki, yürekten konuşuyordu ve doğru söylüyordu. Onun bu samimiliği delikanlı üzerinde garip bir tesir yaptı, içine bir acıma getirdi. Şimdi o da, bir şeyler söylemek, candan konuşan kızı üzmemek istiyordu. Fakat aşk diline henüz alışkın değildi, kelimeler hep, silâhşörlere yakışan bir şekilde, sert sert diline geliyordu. Onun için, ağzını kapalı tuttu, hislerini gözüyle ifade ve eliyle teşrih etmek yolunu tercih etti, munis bakışlarla Vera'yı, bol bol okşadıktan sonra, nemlenen gözlerini sildi ve bu temastan alevlenerek kekeledi:

— Çiçeklere çiy (şebnem) yakışıyor, ama gül yanaklar üstünde, gözyaşı aykırı düşüyor. Ağlamayı koy da konuş: Derdin ne?..

Bu sual, musluğu çevirmek ve taşıp akmak için fürce arayan bir pınara yol vermek gibi bir şey oldu, prenses Vera coşup taştı, ağzından yanık güfteler ve perişan besteler döktü, gözünden dizi dizi inciler akıttı, ömründe böyle bir aşk sahnesi görmemiş olan Sevindik'i lâl edip bıraktı ve sonunda yorgun başını, onun heyecan dolu göğsüne koyarak uyudu, delikanlıyı da uyuttu.

Bu garip uykudan uyandıkları zaman, gün batmak üzereydi ve Vera, bir kartal rüyası gören serçeler gibi, sersem bir saadette mahmur bulunuyordu, Sevindik de, yeni bir sükûnun şaşkınlığını yaşıyordu. Konuşmayı beceremiyorlardı, kızıl bir sükût içinde, önlerine baka baka, mola yerine dönüyorlardı.

Sevindik, Vitoş dağında bulunduğu müddetçe, bu tasallutlardan uzak kalamadı, gönülden gönüle dolaşan bir aşk oldu, hatta ana prensese de yenildi. O pejmürde kadın, yıldızların ışıklarını söndürdükleri, yerin göğün birbirini görmek imkânını kaybederek, koyu bir karanlık içinde eriyip gittikleri siyah bir gecede, nefes alıp veren, sarıp ısırın yumuşak bir kâbus biçimine bürünmüş, çadırından Sevindik'in sayvanına süzülerek, ona mustarip birkaç saat yaşatmıştı. Hizmetçi kızlar da, muhtelif düzenler çevirerek, doğancı başının güzelliğinden birer kırıntı elde etmişlerdi, sofrası artığıyla yaşamaya alışık oldukları için, sessiz sessiz, saadetlerini hazma ve fırsat düştükçe, bir kırıntı daha çalmaya çalışıyorlardı.

Ne prens, ne prensesler artık avdan bahis açmıyorlardı, “er uyanan yol alır” düsturuna ayak uydurarak, gün doğmadan uyanmaya ve doğancı başını, birbirlerinden önce, yakalayıp götürmeye savaşıyorlardı. Ana prenses, bu didinmelerden uzak durarak, hamlelerini

hep geceye saklıyordu. Fakat Sevindik, nefesine karşı hicap, aynı zamanda vicdanî azap içindeydi, kadınlar elinde oyuncak olmaktan kurtulmak için, çırpınıp duruyordu.

İşte bu sırada, şehirden haber üstüne haber gelmeye başladı, Türklerin muhtelif cephelerde, ileri hareketine geçtikleri, bir çok şehirler düşürdükleri duyulduğu bildirilerek, prensin hemen Sofya'ya dönmesi istendi. Kadınlar, belki ölüm gününe kadar yayladan inmek istemiyorlardı. Fakat, Türklerin hücumuna uğramak korkusu, onların azmini de kırdı ve kafilâ dağdan inip şehre girdi.

Haberler gerçekten mühimdi. Garbî Trakya ve Şarkî Make-donya bitevi, Türklerin eline geçmiş gibiydi. İlk Osmanlı sadrazamı sayılan, Çandarlı oğlu Hayreddin, Diragez ve Buğdan adlı prensleri esir ve bütün o bölgeleri zaptettikten sonra, Selânik'i tehdit etmeye başlamıştı. Bulgar ili, bu durumda, yalnız cenuptan değil, garptan da çevrilmiş oluyordu.

Bu sebeple, Yafoka telâş etmeye, Sofya'nın bir kat daha tahkimi için, didinmeye koyuldu. Hele Timurtaş'ın oğlu Yahşi Bey'in, Sultan Murat tarafından idare olunan bir orduya öncülük ederek, Balkanlar mıntıkasında alınmaz bir kale, düşmez bir şehir olarak tanınan, Niş müstahkem mevhisini düşürmesi, doğancı başını, bütün kızlarına koca yapmak suretiyle, bir iki düzine gürbüz torun yetiştirmek emeline saplanıp kalmış olan Prens Yafoka'yı, korkudan çıldıracak hâlâ getirdi. O, hemen her gün, ilâhî mahiyette damat telâkki ettiği Sevindik'i karşısına alıyor, şu şekilde dert yanıyordu:

— Nesos (Niş) de düşer veya düşürülür bir kale miydi? Bir yıl kadar Gotlar, önüne durulmaz bir ateş seli gibi, bu diyara doğru akın ettikleri, her şehri ve her kaleyi yıkıp geçtikleri hâlde, Nesos'un önünde duralamışlar, şaşalamışlar ve tam elli bin kurban verip dönmüşlerdi. Gerçi Atillâ, Nesos'u yıktı ve yaktı. Fakat o, muhakkak ki, şehirdekilerin gafletinden istifade etmişti. Bilmem ki, bugün ne oldu, nasıl oldu ve Türkler Nesos'u nasıl bir sihirle ele geçirdiler?

Sevindik, gözbebeklerinde hep Yahşi Beyler, Evrenoslar, Kara Abdurrahmanlar pırıldadığı hâlde bu yanıp yıkılmayı, sessiz sessiz dinledi. Yalnız bir defa dayanamadı, sordu:

— Hunlar, Hunlar diyorsunuz, kimdir bu Hunlar?

Yafoka içini çekti, gamlı gamlı cevap verdi:

— Onlar da Türk'tü Seril. Zaten Gotların ve başka milletlerin yenildikleri yerde, Türklerin galip olmaları da, hep bu akrabalık

yüzündendir. Atillâlar nasıl mağlup olmayı öğrenmedilerse, şimdiki Türkler de öyle.

Sevindik yine dayanamadı:

— Öyleyse, dedi, Nesos'un düşmesine neden şaşıyorsunuz?.. Atillâ'nın yaptığını bir Yahşi Bey, bir Kara Abdurrahman elbette yapar!

Prens Yafoka, derin derin, genç doğancıyı süzdü ve dalgın dalgın mırıldandı:

— Haksın oğul, haklı. Fakat gönül bu acılara dayanamıyor!

Bununla beraber, Yafoka fütura düşmüş değildi. Kale muhafızları ona, bir değil, on Türk ordusu gelse, şehrin düşmeyeceğini temin ettiklerinden, cenuptan, şarktan boyuna gelen, Türk zaferine ait haberlere rağmen, metaneti yerindeydi, kalın duvarlara ve geniş hendeklere bakarak, herhangi bir hücumu erce karşılamaya hazırlanıyordu.

Sevindik'i üzen, uykusuz bırakan, yavaş yavaş zayıflatan da, bu vaziyetti. Saraydan ayrılıp da, muhafızlar arasına sokulamıyordu, propaganda yapamıyordu. Türklere yarayacak bilgiler elde edemiyordu. Prens'in harbe hazırlanması, istihkâmları kuvvetlendirmesi, ambarları doldurmasıysa, büsbütün canını sıkıyordu. Bu arada bir gün, Yafoka'yla kaleyi gezmeye çıkmışlardı. Prens, yekpare kaya manzarası gösteren, o boy boy duvarları, o sıra sıra kuleleri, o iri demir kapıları, "ilâhî", damadına, birer birer seyrettirdikten sonra, yüksek bir yerde durdu, gözlerini ovaya dikti, uzun bir düşünce geçirdi ve birdenbire, heyecanlanarak, yüzünü Sevindik'e çevirdi:

— Şu ovaya bak, dedi, iyi bak, bir zamanlar burada, bu büyük sahrada, dünyanın en kuvvetli iki adamı ve en kudretli iki ordusu karşılaştı: Bizans'ı payitaht yapan, Büyük Konstantin'in oğlu, İmparator Konstans'la, İllirya imparatoru Vetranbiyon ve onların orduları!.. Her iki tâcidar, şu yeşil ovayı kızıl yapmaktan, dereler gibi kan dökmekten çekiniyorlardı. Emelleri taht ve taç değil miydi? Bunu uzlaşarak, paylaşarak da, elde edebilirlerdi. Onun için kılıçtan evvel, yüreklerin ve vicdanların karşılaşmasını doğru buldular. Müzakereye girişmek yolunu tuttular, murahaslar seçerek, daire biçiminde toplanan iki ordu arasındaki boşluğa, bir meclis kurdular. Fakat Konstans'ın, babadan kalma bir şöhreti vardı. Vetranbiyon nihayet bir türediydi. O sebeple, iki ordu arasında, manevî bir konuşma, sessiz bir hasbıhal başladı ve murahaslar, henüz sulh şartlarını kararlaştırmadan Vetranbiyon ordusundan bir feryat koptu. Bütün

asker: “Biz de Konstans’ı isteriz, onun bayrağı altında ölürüz” diye haykırdılar. Bu umulmaz isyan, Büyük Roma İmparatorluğu’nun yarısını ele geçirmek ümidi içinde böbürlenlen Vetranbiyon’u akılsız bıraktı ve sersemleşen adam, başından tacını çıkararak: “Ben de sizinle beraberim” diye koştu. Konstans’ın ayaklarına kapandı!

Prens Yafoka bu tarih hikâyesini anlattıktan sonra, yine gözlerini ovaya çevirdi, dalgınlıştı ve yine birden heyecanlanarak, Sevindik’in ellerine yapıştı:

— Seril, Seril, dedi, Hunlar Sofya’yı da yakıp yıkmışlardı. Bugünün Türkleri de, korkarım aynı şeyi yapacaklar.

Gözlerinde sevinç ve kıvanç ışıkları parlayan Sevindik, o ışıkları Yafoka’ya göstermemek için, başını önüne eğdi:

— O zamanki Sofya, bugünkü Sofya kadar sağlam olmasa gerek!

Bu söz, Yafoka’nın elemi dindirdi ve herif yeni baştan ümide kapılarak gürlledi:

— Hakkın var oğul, hakkın var. Bin yıl evvelki Sofya’da değiliz. Zaten Atillâ, Sofya’yı yıkmadı, Tiryadıça’yı yahut Serdika’yı yıktı, Sofya o harabelerden çıkmakla beraber sağlamdır. Atillâ da yeni baştan dünyaya gelse, Sofya’nın eski Serdika olmadığını öğrenecektir.

Fakat bu erce davranışlar, İnce Balaban Bey’in bir gün, küçük bir orduyla, Sofya önünde görünürmesiyle, uçup gitti. Yafoka cenapları, anadan doğma dilsiz döndü. Artık tarihten dem vurmuyor, Atillâlarla istihza etmiyor, gürbüz torun yetiştirmek emeline uygun işler görmüyor, çoluk çocuğuyla görüşmüyordu. Bütün gününü kalede, kuleler içinde, mazgallar ardında geçiyordu. Onun hayatında değişmeyen şey, doğancı başına karşı taşıdığı sevgiydi. Ruhî ıstıraplar, dimağî sarsıntılar geçirip durduğu hâlde, aslan yapılı delikanlıdan bir dakika ayrılmıyordu, uyurken bile sadık doğancısının dizini, kendine yastık yapıyordu.

Türk ordusu belki bir iki alay askerden ibaretti. Fakat bu azlıkta göz korkutan, beyinlerde yerleşmiş hesap melekelerini zelzeleye veren büyümlü bir hâlet vardı. İki bin kişi yirmi bin kişi gibi görünüyordu. Onların gelişigüzel yayılmaları, çadırlarını seyrek seyrek kurmaları da bu görünüşe belki ayrı bir sebep oluyordu. Mübarekler, harbetmek ve bir şehir düşürmek için değil, sanki Sofya ovasında kır eğlencesi yapmak için gelmişler gibi davranıyorlardı, büyük kalenin her yanına küme küme, oba oba yayılıyorlardı. Yanlarında

ne mancınık vardı, ne harrake.¹ Hatta hendekleri aşmakta, duvarlara yanaşmakta kullanılacak köprü ve müteharrik kuleler yapmak için kalasları, tahtaları da yoktu. Yalınkılıç atlanmışlar, Sofya önüne gelip çadır kurmuşlardı.

Bununla beraber kuş uçurmaz, kervan göçürmez bir durum temin etmişlerdi. Şehre kimseleri sokmuyorlar ve şehirden kimselerin çıkmasına imkân vermiyorlardı. O azlıkla bu koca şehri adım adım sarmış değillerdi. Fakat taş duvarları, demir kapıları kucaklamışlar, Sofya'yı çelik bir kuşak içine almışlar gibi tam bir tarassut ve tam bir hâkimiyet şebekesi kurmuşlardı. Sayı azlığını uyanıklıktaki keskinlik telâfi ediyordu ve ellerinin yetişemediği yerleri gözlerinin kuvvetiyle hâkimiyet altına alıyorlardı. Onlarda, tek bir gürleyişle bütün çölü secdeye kapandıran aslanları andırır bir kudret seziliyordu, ruhlarının aleviyle, iradelerinin boralar, fırtınalar halk eden rüzgârıyla taş duvarları eritmek, yıkmak istedikleri anlaşılıyordu.

Başta Prens Yafoka olmak üzere Sofya halkı o ruh alevini, o irade rüzgârını uzaktan seyrediyorlar, bir yandan soğuk soğuk terleyip bir yandan da sıcak sıcak titriyorlardı. Fakat Türklerin kalkmadıklarını, kaleye doğru tek bir ok dahi atmadıklarını gördüklerinden o terleme ve titreme arasında yine mevkilerini muhafaza ediyorlardı.

İnce Balaban Bey, belki on, belki yirmi gün Sofya etrafında kayıtsız kaldı, şehirle ilgili değilmiş gibi davrandı, yalnız avlandı, askerine at oyunları ve cirit hünerleri yaptırdı. Sonra kaleye bir elçi yolladı, şöyle bir tebliğde bulundu:

— Ben Bursa fatihi Balaban'ın oğluyum. Babam o büyük şehri on yıl muhasara etti, oraya siyah saçla gittiği hâlde ak saçla

1. Osmanlı Türkleri istilâ devrinin ilk yıllarında muhasara fennini pek de kavramış d - gillerdi. Ne mancınık, ne de başka bir muhasara aleti kullanıyorlardı. O fenni, hem de dünyanın en yüksek mütehasısı sıfatıyla, ancak Fatih devrinde tatbiki başlamışlardır. Metinde geçen harrakeye gelince: Bu Frenklerin Feu grégeois dedikleri ve eski Türklerin Ateşi Rumî diye tercüme ettikleri yakıcı maddenin, onu atmakta kullanılan makinenin ve o ateşi taşıyan kayıkların Arapça adıdır. Ateşi Rumî'yi Frenk müverrihlerinden biri şöyle tarif ediyor: "Suda yanardı, her şeyi yakıp bitirirdi. Ok, mancınık kullanıldığı vakit çokça atılırdı ve şimşek gibi parlayarak, müthiş gürültüler çıkarak, havada gider, vardıği yerde dehşetli bir infilâkla taburları, binaları, gemileri yakıp mahvederdi. Rivayete göre Ateşi Rumî'nin kendisi değil, vukua getirdiği yangınlar da sönmek hâsiyetini taşırmış!.."

Daha fazla tafsîlât almak isteyenler Muhitülmaarif'in Ateşi Rumî bahsine, Ahmet Mithat'ın Mufasssal adlı eserine bakabilirler. (M.T.T.)

dönmeye rıza gösterdi. Lâkin yılmadı, yorulmadı, kaleyi ele geçirmeden çadır kaldırmadı. Ben de babam gibi davranacağım, Sofya'yı zaptetmeden dönmeyeceğim. Yiyeceğiniz bol olabilir. Askeriniz çok olabilir. Ancak hazırların çabuk tükeneceğini unutmayınız. Bu yıl değilse gelecek yıl, daha olmazsa öbür yıl ambarlarınız boşalacak, askerleriniz azalacak, sabrınız nihayet bulacaktır. O vakit, duvarlarınızı at üstünde aşmak benim için kolaylaşır. Size de bana hesap vermek vazifesi yüklenir. Onun için aklınızı şimdiden başınıza devşiriniz, beni aylarca veya yıllarca kar altında, yağmur altında bekletip kendinizi tehlikeye sokmayınız, kaleyi teslim ederek canınızı kurtarınız.

Kraldan ziyade kral olan kale muhafızıyla henüz Türk yumruğu yememiş bulunan bir takım zabıtlar, tek bir mancınığı, hücum kulesi yapacak üç beş tahtası bile bulunmayan bir ordunun beş altı metre genişliğindeki hendekleri, on beş yirmi metre yükseklikteki duvarları aşamayacağını hesaplayarak heyecan gösterdiler, tehevvüre kapıldılar, hep bir ağızdan: “Sofya'nın bir taşını bile vermeyiz” diye bağırdılar, hatta elçi Türk'ü parçalamaya kalkıştılar. O, bütün bu yaygaraları sükûnla dinledi ve üzerine saldırılmak istenilince elini palasına attı:

— Tavşanlar, dedi, geri!... Benim ayağımı ısırarak dişleri sizin ağızınıza verecek kadar Allah küçük değıldir!

Berikiler, yarıya kadar çekilmiş olan Türk palasından korkmakla beraber palavra savurmaktan, ısıramadıkları ayağı tükürük atmaktan geri kalmıyorlardı. Bu vaziyette Sevindik araya girdi, kale muhafızıyla zabıtlara sükûn tavsiye etti ve sonra Prens Yafoka'ya yüzünü çevirdi:

— Elçiye, dedi, zeval olmaz. Bu adam, kendi kumandanından aldığı emri yerine getiriyor. Bizim silâhşörlerimiz kızacaklarsa buna değil, kale dışındaki İnce Balaban Bey'e kızmalıdırlar, ellerinden geliyorsa silâhlarını ona çekmelidirler. Onun için irade buyurunuz, boş gürültüyü kestiriniz, Türklere verilecek cevabı da lütfen siz takdir buyurunuz.

Yafoka bir iki yutkundu, sağına soluna bakındı ve yükü, doğancı başının omzuna atmaktan başka çare bulamayarak kekeleydi:

— Muhterem misafiri sen al, büyük kapı yanındaki odaya götür. Türk kumandanının sözlerini bir daha dinle, lâzım gelen cevabı ver. Bu cevap, şüphe yok ki, menfidir. Fakat nazik olmak lâzım gelir.

Yaralı Doğan Bey'den başka birisi olmayan elçiyle Sevin-
dik'in, baş başa vererek, yaptıkları muhavere hayli uzun sürdü ve
Sevindik, veda için onu tekrar Prens Yafoka'nın yanına getirdiği
vakit şu sözleri söyledi:

— Türklerle uyuşulamayacağını anladım. Çünkü onlar şeh-
rin mutlaka teslim olunmasında ısrar ediyorlar. Ben de, iradeniz
mucibince, bunun mümkün olmadığını anlattım. O hâlde müsaade
buyurunuz da, elçi vedasını sunsun, ordusuna dönsün, harbi kabul
ettiğimizi kumandanına söylesin!

Prens Yafoka, öptürmek ister gibi elini uzattı, Yaralı Doğan
görmemezliğe gelerek başıyla kısa bir selâm verip ayrıldı, doğancı
başı tarafından, hendeklere atılı müteharrik köprü'nün başına kadar
teşyi olundu. Nazik bir düşman gibi askerler arasından geçen iki
Türk el ele tutuşup vedalaşırken Sevindik mırıldandı:

— Beyin, amcaların, bütün arkadaşların ellerini öperim. Ben ko-
nuştüğümüz gibi davranacağım, siz de acele etmeyin, sabırlı olun!

Biraz sonra Türkler, şehre ok atmaya başlamışlardı. Fakat
bu taarruzdan kaledelikler müteessir olmuyorlardı, ok yağmurunu,
kuleler içinde zararsızca, geçiriyorlardı. Telâş, endişe, buhran an-
cak saray kadınlarını sarmıştı. Çünkü Türklerin harbe girişmeleri,
Prens Yafoka'yla Sevindik'i kaleden ayrılmamaya mecbur ettiğinden
âşıklar alayı müşterek bir matem in ıstırabını yaşamaya girişmişlerdi.
Zavallıların gözünde yalnız Sevindik'in hayali, yüreklerinde, onun
aşkı dolaşıyordu. Türklerin kaleye kolaylıkla giremeyeceklerine
onlar da inandırıldığından aşk ihtirası hayat endişesine galebe et-
miş bulunuyordu ve Sevindik'ten uzak kalmak bu bedbaht dişileri
acınacak bir duruma düşürüyordu.

Genç Türk, yeni tasarladığı ve Yaralı Doğan Bey'e de kabul
ettirdiği planı muvaffakiyetle yürütmek için kadınları hasret ve
iştiaak içinde bulundurmaya da, gerekli gördüğünden saraya adım
atmıyordu, herkesten ve bizzat kale muhafızından fazla uyanıklık
göstererek prensi hayretler içinde bırakıyordu.

Bir müddet böyle geçtikten sonra, Yafoka'yla muhafıza, hiçbir
Sofyalının zihninden geçmesine imkân olmayan, bir teklifte bulun-
du: Geceleri Türk ordusuna girip dil yakalamak!..¹ Zeki delikanlı,
heyecanlı bir ifadeyle bu teklifi yaptığı vakit prensin de, muhafızın
da gözleri hayretten, dehşetten fal taşı gibi açılmış, içlerine garip

1. Dil, düşman hakkında malûmat alınmak için yakalanan esirlere denir. (M.T.T.)

bir titreme yayılmıştı. Türk ordusuna girmek, o ordudan adam çalıp getirmek bu zavallılara farelerin kediye çingırarak takmak istemeleri kadar tehlikeli bir teşebbüs görünüyordu. Fikri beğeniyorlardı. Fakat fare hüviyeti taşıdıkları için o fikrin arz ettiği tehlikeleri düşünüp titreşiyorlardı.²

Sevindik, ortaya attığı düşüncenin yaman bir korku uyandırdığını görünce gülümsedi:

— Eğer, dedi, müsaade ederseniz, bunu ben kendim yaparım, sık sık Türkler arasına girip, buraya diller getirmeye çalışırım.

Yafoka, candan sevdiği ve yiğitliğine yine candan inandığı doğancı başının bu pek mühim işte de, muvaffakiyetler göstereceğine inanmakla beraber, onu göz göre göre, ateşe atmak istemiyordu. Bu sebeple yüzünü ekşitti:

— Dil alıp da, dedi, ne kazanacağız?.. Türklerin her şeyi açık. Gözümüzü ovaya çevirince, çadırlarını, atlarını, kendilerini, birer birer sayabiliyoruz. Durup dururken, kendini neye ölümün kucığına atacaksın?.. Vazgeç bu düşünceden!..

Sevindik, bu emre karşı, çok kuvvetli sözlerle fikrini müdafaadan geri kalmadı:

— Prens hazretleri, dedi, küçük işlerden, bazen büyük neticeler çıkar. Türk ordusundan, beş on gece üst üste, zahmete katlanıp, üç beş dil yakalarsak, hem bir çok şeyler öğreniriz, hem onlara şaşkınlık veririz. Hatta bu şaşkınlıkla, Türkleri Sofya'dan uzaklaştırmaya bile, belki, muvaffak oluruz.

Doğancı başının prens üzerindeki nüfuzunu kıskanan, hele onun saray kadınları tarafından, kapış kapış edilmek istendiğini sezerek, sinirlenen kale muhafızı, Yafoka'dan önce davrandı:

— Fikriniz, dedi, parlak. Düşündüğünüz işi bizzat yapmak istemenizse, daha parlak!.. Vakit geçirmeden, ilk tecrübeyi yapmanız muvafık olur. Bu suretle Türkler, bizim duvarlar ardında saklanıp kalmayacağımızı, icap ederse, taarruza geçeceğimizi öğrenirler, dediğiniz gibi, şaşırırlar!

2. Hikâye meşhurdur: Bir kedinin tasallûtundan bizar olan birçok fare bir kongre ya - mışlar, o beliyeden kurtulmak çarelerini araştırmışlar. İçlerinden biri kedinin boynuna bir çingırak takılmasını teklif etmiş bu ve çingırağın sesi, kedinin yaklaştığını bildireceğinden farelerin bu sesi duyar duymaz kaçabileceklerini söylemiş. Kongre, bu fikri kabul edeceği sırada ihtiyar farelerden biri söz alıp: "İyi ama çingırağı kedinin boynuna hangi babayığit asacak?" diye sormuş ve gülünç bir karar alınmasına mâni olmuş!.. (M.T.T.)

Prens'in, ilâhî damadını tehlikeden korumak kaygısıyla, bu mevzuyla muhalif kalması artık mümkün değildi, ondan ötürü, yüreğinden kan gide gide, muvafakat gösterdi ve Sevindik de, hemen o gece, işe başlamak üzere hazırlığa girişti. İş, son derece gizli tutuluyordu, yüksek rütbeli zabıtlardan bile saklanıyordu. Bu tutumun sebebi, Prens Yafoka'nın da, Sevindik'in de, kadınlardan çekinmeleri idi. Çünkü onlar, böyle bir teşebbüsü, haber aldıkları takdirde, Yankoların, Nikolinaların, Veraların, gönül bayrağını yaprak yaprak açarak, gözyaşlarını, dizi dizi saçarak, kaleye hücum edeceklerine şüphe etmiyorlardı. Kale muhafızıysa, yapılacak mertçe hareketin, müspet netice vermesi hâlinde, Sevindik'in askerler arasında da, şöhet ve kıymet alacağını düşünerek, kıskançlığa kapılıyordu, teşebbüsün gizli kalmasını iltizam ediyordu.

Zeki delikanlının duvarlar aşmakta nasıl bir meleke sahibi olduğunu, Dimetoka ve Gelibolu maceralarını, hikâye sırasında yazmıştık. O melekeden, Prens Yafoka'yla, kale muhafızının yardımlarını da gördüğü için, istifade etmesi, bu sefer daha kolay oldu, burcun birinden, gece yarısı, süzülüp aşağı indi, evvelce o noktaya, atılmış uzun bir kalası kullanarak hendeği aştı, karanlık içinde kaybolup gitti.

Yafoka'yla muhafız, hareket noktasında asılı duran ipe, gözlerini asarak bekliyorlar ve heyecandan, tir tir titriyorlardı. Seril adıyla tanıdıkları delikanlıyı bekleyen meçhul âkıbet, birini dostça, birini düşmanca, merak içinde bıraktığından, yerlerine dönemiyorlardı, cesur gencin, yürüdüğü istikamette, belli belirsiz birer benek gibi, karanlığı noktalayan Türk çadırlarına gözlerini dikip duruyorlardı.

Halbuki biraz ileride ve kaleden görülemeyecek kadar uzak bir yerde, Yaralı Doğan'la, İnce Balaban, Sevindik'i bekliyorlardı. Onun gölgesini görür görmez, o iki yiğit adam hemen yürüdüler, kendisini aralarına alıp, bir çadıra göturdüler, uzun uzun görüştüler, maslahata taallük eden sözleri bitirdikten sonra, şakalaşıp gülüştüler ve yine beraber döndüler. Fakat, başka bir çadırın önünde vedalaşıp, ayrıldılar. Orada, o çadırdaki, İnce Balaban'ın yakaladığı Bulgarlardan üçü beşi yatıyordu. Tutsakların kaçmayı değil, kımıldamayı bile, hatırlarından geçiremeyeceklerine emin olan kumandanlar, çadır önüne, nöbetçi koymamışlardı. Bu sebeple, Sevindik'in çadıra yapacağı ziyaret, İnce Balaban'la, Yaralı Doğan arasında, gizli kalabilecekti. Zaten onlar, o

gece bütün o bölgeyi boşaltmışlar ve yalnız bu çadırdaki tutsakları yerlerine bırakmışlardı.

Sevindik, yüzünü gözünü sararak, gülmemek için de, dudaklarını ısırarak içeri girdi, ilk rastladığı tutsağın ağzına bir tıkaç soktu, ellerini kelepçeledi, sonra bir başkasına aynı muameleyi yaptı ve her ikisini sürüyerek, çadırdan çıkardı, ayağa kaldırıp, enselerine de birer sille yapıştırıp önüne kattı, hendekleri aşırıttı, kale dibine getirdi ve ipi sallamak, üç kere de ısıklık çalmak suretiyle, henüz orada tüneyip duran Prens Yafoka'yla, muhafıza, dönüşü bildirdi, yoldaşlarını yukarı çekti, kendisi de, ipe sarılıp burca yükseldi ve şen şen haber verdi:

— İşte size iki Türk. Çadırlarında mışıl mışıl uyuyorlardı, enseleyip huzurunuzda getirdim!

Fakat prens, sevincinden sıçrayarak onu kucaklarken, kale muhafızı, hınç dolu bir sesle, onun neşesini kırmaktan çekinmedi:

— Sevinmekte acele buyurmayın, prens hazretleri, doğancı başı Türk ordusuna değil, galiba bir Bulgar köyüne gitmiş, bize iki miskin yurttaş getirmiş!..

Burcun, prens için, döşeli dayalı bir hâle konan, küçük odasında, hakikatin açığa çıkması, birkaç dakikalık iş oldu, muhafızın pek de aldanmadığı anlaşıldı. Lâkin getirilen iki adamın köyden derlenmeyip, Türk ordusundan aşırıldığı da, tahakkuk ettiğinden, doğancı başının alkışlanması yine zarurî görüldü ve esirlikten kurtarılan Bulgarlar, sorguya çekildi.

Herifler, çok şey bilmiyorlar ve kurtuluş neşesiyle de, bildiklerini bülbül gibi, söylüyorlardı. Onların söylediklerine bakılırsa, Bulgar Çarı Şişman'ın kız kardeşi Samar, son günlerde Dimetoka sarayına gelin gitmişti, Osmanlı hükümdarı Murat, biraz sade yapılan kendi düğününün tatsız geçişini telâfi etmek maksadıyla, oğlu Beyazıt için, pek tantanalı bir düğün hazırlıyordu. Sofya'yı muhasara eden, İnce Balaban Bey de, düğüne davetliydi, şu birkaç gün içinde, fırsat bulup kaleyi düşürmezse, ordusuna çadır bozduracak, askerini ardına takıp, memleketine doğru yollanacaktı!..

Çar Şişman'ın, tahtını korumak kaygısıyla, Türk sarayına bir kız sunmaya karar verdiğini, Yafoka da biliyordu, yalnız, düğünün yapıldığını henüz duymamıştı. Bu işin, pişirilip kotarıldığını haber alınca, gamlı gamlı içini çekti, başını göğsüne eğerek, dalgın dalgın düşünmeye koyuldu. Şişman, başkalarından arta kalan kız kardeşini takdim ederek tahtını, tacını ve elindeki toprak parçalarını muha-

faza edebildikten sonra, kendisi neden Türklerle harp ediyordu?.. Evinde yarım düzineye yakın kız vardı ve bunların her biri dul Prenses Samar'dan güzeldi. Acaba bir yol, bir çare bulup, Sultan Murat'la, aynı şekilde uyuşamaz mıydı?..

İçinde bir kıskanmak, Çar Şişman'a karşı hınçlaşmak duyuyordu. Tek bir kadın feda ederek, tahtını ve mülkünü kurtaran Şişman'dan zekâca, siyasetçe, geri kalmaktan utanıyordu ve biraz geç de olsa, onun gibi davranarak, ömrünün son günlerini, rahat geçirmeyi tasarlıyordu. Fakat Sultan Murat'a, topunu birden sunmak istediği kızların, kendi teşvikiyle, kendi delâletiyle, doğancı başına bağlandıklarını hatırlayınca, içine bir üşüme geldi, o büyük siyaset oyununu başaramayacağını anlayarak, hulyadan vazgeçti, muhafızı sordu:

— Bu haberlere ne dersin?

— Sahih ise mühim.

— Sahih ise ne demek?.. Bu miskinler yalan mı söylüyorlar?

— Yalan söylüyorlar diyemem, ama, sözlerinin bir kısmını tuhaf buluyorum.

— Ne gibi?

— Çar hazretlerinin, Osmanlı hükümdarıyla enişte ve kayınbirader durumuna girdiğini söylediler. Buna inanmamak için, sebep yok. Çünkü çar hazretlerinin, böyle bir tasavvurda bulunduklarını, biz de duymuştuk. Fakat, büyük bir düğün münasebetiyle, Türk ordusunun Sofya önünden çekileceğini haber veriyorlar ki, bu, inanılmaz bir şeydir.

— Neden?

— Müsaadenizle anlatayım. Bu adamlar miskin birer tutsaktır. Türk ordusu kumandanının düşüncelerini, nereden öğrenebilirler?

Tutsakların biri hemen atıldı:

— Ben, dedi, İnce Balaban Bey'in atlarını tımar ediyordum. Bey, hizmetimden memnundu, sık sık benimle konuşurdu.

Kale muhafızı, tutsağın sözünü kesti:

— Hangi dille konuşurdu?

— Bulgarca!

Ve muhafızın susması üzerine devam etti:

— Bir değil, belki on defa bana bu düşüncesini açtı, “Ulan Petro, bizim padişahın yapacağı büyük düğüne gidersem, seni de beraber götüreceğim. Türk düğünü nasıl olurmuş, gör de şaş!” diyip durdu. Beni sevindirmek için, böyle iltifat ederek, “Sofya'yi

alamadan gitmek ayıp ama, düğünde bulunmamak olmaz. İster istemez, kaleyi bırakacağız” diyordu.

Köylü Bulgar yalan söylemiyordu, Yaralı Doğan’ın kaleye gelip dönüşünden sonra, İnce Balaban Bey, Sevindik’in planına göre hareket ederek, birkaç tutsağı ahır uşaklığında kullanmaya başlamış ve onların her biriyle, bu mevzu üzerinde tatlı tatlı konuşmuştu. Sevindik’e gösterilen çadıra da, işte o ahır uşakları yerleştirilmişti. Şu hâlde herifler doğru söylüyorlardı, Türk kumandanından ne duymuşlarsa, onu haber veriyorlardı.

İkinci tutsak da, kelime kelime arkadaşlarını tasdik ettiğinden, kale muhafızı inattan vazgeçti, prensin vereceği emirleri beklemeye koyuldu. O, büyük bir müjde almış olmakla beraber, neşesizdi, bir fikir ileri süremiyordu. Ondan ötürü, sözü doğancı başına bırakmak zorunda kaldı:

— Sen söyle Seril, dedi, şimdi ne yapalım?

— Yapılacak şey basittir: Şu zavallılara sıcak bir şey verelim, karınlarını doyuralım, nöbetçileri teftişten sonra, biz de yatalım.

Bu mülâhazaya göre hareket olundu, kurtarılan tutsaklar münasip bir yere yerleştirildi, muhafız yerinde bırakıldı, prensle Sevindik odalarına çekildi. Fakat, Sofya’nın mukadderatına, ayrı ayrı şekillerde hâkim olan bu üç adamdan, hiçbirinin gözüne uyku girmediydi. Prens, verilen müjdenin doğru çıkması ve Türklerin geri çekilmesi hâlinde, takip edeceği siyaseti düşünüyordu. Muhafız, bir kadın feda ederek, tahtını kurtaran Çar Şişman’ı, Prens Yafoka’dan, çok daha akıllı ve kuvvetli görerek, onun hizmetine girmek yollarını araştırıyordu, Sevindik de, iyi yürümeye başlayan planını sona erdirmek için, yapacağı işleri tasarlıyordu.

Bununla beraber, düşüncenin yüksek bir zevk olduğunu tadan, hülyada hakikat rengi ve hakikat çeşnisi bulan yalnız Sevindik’ti. İnce Balaban Bey’le, uzun uzun görüştükten sonra, azmi on kat çoğalmış, zafer ümidi alabildiğine artmış bulunuyordu. Onun için, uzandığı yerde, hülya kurmuyordu, müspet hakikatlerle yüzleştiğini sezerek, kıvanç duyuyordu, neşeden neşeye geçiyordu. O, fecrin beyaz tebessümlerini de, gözü açık olarak karşıladı ve muhafızdan önce, kale duvarları üstüne çıkarak, yurttaşlarını yüreğiyle, ruhuyla uzun uzun selâmladı.

Çoktan uyanıp, çadırlar arasında dolaşmaya başlayan atlar, onun iştahını sezmişler gibi, şen şen kişniyorlardı, sağa sola gidip gelen askerler de, aynı sezişe sahiplermiş gibi, sık sık başlarını çevirerek,

onun bulunduğu istikamete bakıyorlardı. Hele bayrakların, o ilk sabah anındaki, nazlı nazlı sallanışları, “Gel, çabuk gel!” diyen kutsî bir işaret gibi, genç Türk’ün içine, bir uçma iştahı aşılıyordu.

Sevindik bir hayli müddet, bu manzaraya benliğini verdi, gözlerinin nurunu yurttaşlarının gölgelerine, bol bol uçurdu, sonra Prens Yafoka’nın yanına gitti:

— Türklerin, dedi, burada barınamayacaklarına şüphe yok. Lâkin, biz de ölü gibi durmayalım, biraz canlılık gösterelim.

— Ne yapmamızı istiyorsun?

— Kiliselerde çan çaldıralım, kale burçlarında ve duvarlar üstünde ateşler yakalım, boru öttürelim, boyuna gürültü yapalım.

— Faydası?

— Türkler, bizim sevinç içinde bulunduğumuzu görüp, imdat haberi aldığımızı sanırlar, daha çabuk savuşurlar!

Prens Yafoka, bu fikri de beğendi, papazları harekete geçirerek çanları gürültetti, halka dualar okutmak suretiyle, ayrı bir velvele yarattı, askerlere nümayişler yaptırdı, kalenin her tarafına şenlik bayrakları astırdı, hülâsa mânâsız bir gürültü, bir heyecan yaşattı. Kimse ve bizzat o, bu hareketin, bu çılgınca bağırıp çağırışın, ne ifade ettiğini anlamıyordu. Lâkin Sevindik, halkı oyalamanın ve prensi avutmanın gerekli olduğuna kanaat getirdiğinden, bu budala sevinç havasını, koca şehrin idrâkine musallat etmişti. Herkes, şuursuz bir uysallıkla, prensin emrine uyup, nâra savururken o, yarın için, yapılacak işlerin programını hazırlıyordu.

Türkler, yine plan dairesinde, bu nümayişlere cevap vermişlerdi. Sofya’yı ok yağmuru altında bırakmışlardı. Hatta bir aralık, hücumda kalkacak gibi davranarak, kale etrafında dönüp dolaşmışlardı. Fakat, sekiz on gün devam eden o ok bombardımanı, keşif hareketini andıran o dolaşmalar, bir sabah ansızın dindi, Türk ordusunda başka türlü bir faaliyet başladı. Şimdi çadırlar, hızla sökülüyor, katırlara yükletiliyor ve bütün süvariler sıralanarak, yürüyüş nizamına giriyordu.

Sevindik, bu sahnenin ilk kısmı belirir belirmez, Prens Yafoka’ya sokuldu:

— Müjde, dedi, Türkler çekiliyor!

O, heyecandan kopacak gibi görünen yüreğini bastıra bastıra, kekeleydi:

— Sahi mi Seril, sahi mi?

— Muhakkak. Çünkü ağırlıkların, katırlara yükletildiğini, çadırların söküldüğünü görüyorum.

— Hay ağzını melekler öpsün!

Türkler, bu müjdeyi duyarak, kale duvarları üstüne yığılan binlerce Sofyalıyı, çok bekletmediler, hendekleri bir kere dolaştıktan sonra, büyük kapı istikametinde durdular, hep bir ağızdan: “Yine görüşürüz, şimdilik hoşça kalın!” diye bağırdılar, bir elden üst üste üçer ok atarak, gafil seyircilerden, sevinç delisi olup, ayakta sahneyi temaşaya dalan muhafız askerlerden, bir iki yüz tanesini öldürdüler ve hayvanların başını cenup istikametine çevirerek rüzgâr gibi uçtular, kaybolup gittiler.

Harp ederken değil, alay seyrederken, can verip giden, o bir iki yüz gafilin cesediyle ilgilenen yoktu. Ölülerin babaları, anaları yahut çolukları, çocukları da, matemlerini unutarak, Türk kılıcından kurtulmanın neşesini yaşayan halka, karışmışlardı, gayda çalarak ve şarap içerek, dans ediyorlardı, çılgın bir sevinç içinde, şehrin altını üstüne getiriyorlardı. Prens Yafoka da, bu umumî cinnetten, pay almaktan geri kalmadı, Türk atlarının ayaklarından çıkan toz bulutları silindikten ve tehlikenin uzaklaştığı tahakkuk ettikten sonra Sevindik’in koluna yapıştı:

— Haydi, dedi, saraya gidelim, yorgunluğumuzu giderelim!

Genç Türk, büyük planın yürümesi şerefine, birçok sıkıntılar hissettiren bu daveti kabul etmek ıstırarında kaldı, prensin yanı başında yürüyerek, saraya gitti ve kendini âşıklar alayının hücumuna terk etti. Artık Nikolinalar, Veralar, Yonkalar alev kesilmişlerdi, uzun bir zamandan beri ellerinden kaçmış görünen aşk kaynağını, kaynata kaynata duman hâline koyacak kadar, faaliyet gösteriyorlardı. Lâkin Sevindik, bu gece mücessem tahammül hâlindeydi, kimsenin kalbini kırmıyordu, neşesini bozmuyordu. Şu kadar var ki, baş başa kaldığı her prensese, bir şeyler fısıldayarak, ondan müspet cevap almaya savaşıyordu. Her sevgilisine bir mavi boncuk verip de, hepsinin bir arada sordukları: “Kimi seversin?” sualine: “Mavi boncuk kimdeyse onu!” cevabını veren âşık hikâyesinde olduğu gibi, Sevindik de, bütün kızlara, hususî bir sır fısıldıyormuş gibi davranıyordu ve bu fısıltının başkalarına hissettirilmemesine söz alıyordu. Bu yüzden o gecenin ahengi daha coşkun oldu, bütün kızlar Sevindik’ten minnettar duygularla ayrıldı.

Okuyucularımızı merakta bırakmamak için, acele edelim, hemen söyleyelim: Sevindik, kendinden aşk dilenen ve dileklerini

biraz da zorla kabul ettiren kızların her birine, Türklerin ikinci bir gelişlerinde, vaziyetin nazikleşeceğini ve belki bu aşk gecelerinin sona ereceğini söyleyerek, onlara Sofya'dan uzaklaşmak fikrini telkin ediyordu. Onun sadık bir âşık ağzı kullanarak, kızlara söylediğine göre, Vidin'de veya başka bir yerde yaşamak, Çar Şişman'la, Osmanlı hükümdarının dostlaşmaları bakımından, çok hayırlı olacaktı. Eğer kızlar babalarını kandırıp, birkaç sene için, Sofya'dan uzaklaşırlarsa, kendisi de arkalarından, mutlaka, gelecek ve şimdi nizamsız yürüten aşk hayatına, çekidüzen verecekti.

Bütün kızlar bu fikri beğendiklerinden, Sevindik, hamlesini Prens Yafoka'ya çevirdi ve sabah sabah, onun yanına giderek, şöyle bir sualde bulundu:

— Türklerin yüzlerini görmekten kurtulduk. Bayram da yaptık. Fakat, onların er veya geç, yine gelmeleri muhtemel değil midir?

Yafoka, büyük sevincin humarını henüz şuurundan gidirmiş değildi. Doğancı başının damdan düşer gibi tatsız bir sual sorması üzerine, gözleri açtı:

— Ne demek istiyorsun, Seril, dedi, anlamadım. Dün giden düşmanın, dönüp geleceğini, bugün mü düşünelim?

— Prensler için, her şeyi vaktinde düşünmek lâzımdır.

— Peki, düşündük diyelim. Ne olacak sanki?

— Bir takım tedbirler almak gerek!

— Ne gibi?

— Türkler bir ay, beş ay, yahut beş yıl sonra gelebilirler. Fakat, biz onların yarın karşımıza dikileceklerini kabul ederek hemen faaliyete geçmeliyiz, uzun sürecek ve onları fütura düşürecek bir harbe hazırlanmalıyız. Bunun için de, evvelâ sizin serbest kalmanız icap eder.

— Ben serbest değil miyim?

— Değilsiniz. Yanınızda aileniz var. Harp sırasında korkak bir kadının göstereceği telâş, koca bir orduyu bozgunluğa uğratabilir.

— O hâlde?

— O hâlde prensesleri dayalarını, lalalarını ve hazinenizden bir kısmını, başka tarafa nakletmeliyiz, biz kendimiz baş başa kalmalıyız.

Yafoka, karısından kurtulmak, doğancı başıyla hovardalığa fırsat bulmak imkânını müjdeleyen bu mülâhazadan memnun olmakla beraber, elemli elemli başını salladı:

— Hiç, dedi, onlar bizden ayrılırlar mı?

— Siz emrederseniz, hemen itaat edeceklerdir. Buna emin olabilirsiniz.

İşte, bu muhavere sonunda verilen karar üzerine, bütün prensesler, misafir suretiyle, Çar Şişman'ın yanına gönderildi, başta kale kumandanı olmak şartıyla, belli başlı zabitlerden bir düzine kadarı da, bu kabileyi götürmeye memur edildi. Sevindik bir taşla, iki kuş vuruyordu, yılışık kadınlardan kurtulmakla beraber, kale muhafızlarını, başsız bırakmaya muvaffak oluyordu. Zabitler, tehlikeden uzaklaşmak kaygısıyla, onun planını kolaylaştırmışlar, Sofya'dan ayrılmayı, nimet ve bir alay kıvrak kadınla, yola çıkmayıysa, saadet tanımışlardı. Yalnız Yafoka, bir takım kıymetli zabitten ayrılmaya ilkin muvafakat etmemek istemişti. Lâkin Sevindik'in birkaç yüz zabite bedel olduğunu düşünerek ve icabında kale kumandanlığını ona vermeyi tasarlayarak o zabitlerin kadınlara yoldaşlık etmelerine izin verdi, kafilenin şehirden çıkmasını müteakip, doğancı başını yakalayarak kulağına fısıldadı:

— Saraydaki hizmetçi kızları, şimdi birer prenses yapalım, doya doya eğlenelim!

* * *

Prens Yafoka'yla doğancı başı tam gönül birliği yapmışlardı, neşeli bir ömür sürüyorlardı. Onların içtikleri su, ayrı gitmiyor gibiydi, o kadar birbirleriyle uyuşmuşlardı. Gecelerini birlikte geçiriyorlar, gündüz yan yana bulunuyorlar, yemeği beraber yiyorlar ve aşk oyunlarını da, bir arada yapıyorlardı. Yafoka'ya, Türklerin Sofya önünde görünmelerinden sonra, bir aşk iştahı gelmişti. Karısının, kızlarının ayrılmış olmalarından istifade ederek, bu iştahı, daha ziyade hizmetçilerle tatmine çalışıyordu, Sevindik'i de, bu basit ziyafetlere iştirak ettiriyordu.

Üç gün, beş gün böyle geçti ve Türklerin Filibe'ye ulaştıkları, bir kısmının da gerilere çekildiği, kumandanlarının da, düğününde bulunmak üzere, Bursa'ya gittiği haber alındı. Demek ki, tehlike uzaklaşmıştı, Sofya'nın yakın bir günde yeni baştan muhasara edilmeyeceği tahakkuk etmişti. Yafoka bu müjdenin de, hakkını ödemek istedi, sık sık ava çıkmaya başladı. Bugün şu ormanda, yarın şu koruda, daha öbür gün Vitoş'ta, doğancı başıyla beraber geyik kovalıyor, tavşan yakalıyor, keklik topluyordu.

Bir gün, pek muhtasar bir mevkiple, yine ava çıkmışlardı, yanlarında, ancak iki uşak bulunuyordu. Sofya'dan hayli uzak bir koruda sülün derleyeceklerdi. Fakat Sevindik, acele yola çıkıldığı için, en usta bir doğanını şehirde unutmuştu. Yarı yolda uşaklardan birini, kafesiyle beraber, o doğanı getirmek üzere, geri yolladı. Biraz sonra da, civar köylerden bir kuzu alıp, koruya getirmesi için öbür uşağı gönderdi ve kendisi Yafoka'ya rehberlik ederek kuru yolunu tuttu.

O gün neşesi yerindeydi, inanılmayacak kadar ustaca davranarak, çeşit çeşit avlar yakalıyordu, kuru içinde bir pars çevikliğiyle dolaşarak, Yafoka'yı hayretten hayrete atıyordu. Av bulmak ve yakalamak, ona, atları gemlerinden çeke çeke yürümek de, prense düşmüştü. Zavallı Yafoka, enikonu uşak durumundaydı, doğancısının izinde, at uşağı gibi yürüyüp duruyordu. Fakat, Sevindik'in yarattığı ve tazeleye tazeleye yarattığı heyecan, ona nasıl bir vaziyete girdiğini uzun müddet hissettirmedi. Ancak, saatler geçtikten, sık ağaçlar arasında fasılasız yürüme sebebiyle ayakları sızlamaya başladıktan, karnı da acıktıktan sonra, bu durumun farkında oldu:

— Seril, dedi, ben yoruldum, hayli de acıktım. Halbuki, sen boyuna dolaşıyorsun, benim bitkinleştiğimi görmüyorsun. Geride bıraktığımız uşaklardan da, çok uzaklaştık. Onların buralara kadar gelmelerine, bizi bulmalarına imkân yok. Artık dönelim, herifleri bulalım, karnımızı doyuralım.

Sevindik, özür diledi, av şevkiyle dalgınlaştığını söyledi, sonra şu mülâhazada bulundu:

— Uşakları bulmak için dönmek iyi, ama siz büsbütün rahatsız olursunuz. Bu işi, müsaade ederseniz, ben yapayım, kısa yollardan koşarak, kuru kenarına kadar ineyim, herifleri alıp buraya getireyim. Yemeğimiz, onların terkilerindedir. Getirilecek kuzuyu da, akşama hazırlarız.

Yafoka'nın yürümeye mecali kalmadığından, at üstünde geri dönmek de, ağaçların sıklığı yüzünden, imkânsız olduğundan, bu mülâhazaya boyun eğmesi zaruridi.

Yalnız Sevindik'e yalvardı, çabuk gidip, çabuk dönmesini delikanlıdan rica etti ve onun ayrılmasıyla beraber, bir ağaç dibine uzandı, aç midesini bastıra bastıra, yorgunluğunu gidermeye koyuldu.

Doğancı başının dönmesi pek gecikmediyse de, telâşlı oldu. Alı al, moru mor bir durumdaydı, sık sık soluyor ve gariplik bir heyecan

içinde bulunuyordu. Elinde biraz ekmek, peynir vesaire de vardı. Yafoka onun bu acip hâlini görünce şaşır-
dı:

— Ne var Seril, dedi, korkmuşa benziyorsun. Yoksa kurt murt hücumuna mı uğradın?

O, yığılır gibi oturdu, inler gibi cevap verdi:

— Keşke kurtlarla, aslanlarla karşılaşsaydım. O zaman, nasıl olsa yakamızı kurtarırdık.

Ve Yafoka'nın şuurunu felce uğratmak için hemen felâketi müjdeledi:

— Türklerle yüzleştik, Türklerle, korunun beri tarafındaki köye Türk atlıları gelmiş. Ben uşakları bulamayınca, o köyden biraz azık tedarik etmek istedik, ilk eve başvurup, şu getirdiğim şeyleri aldım. Lâkin, köy çayırında, Türk atlıların dolaştığını da gördüm, tabanlarımı kaldırıp, kaçtım. Onlar da, şimdi izime takılmış olacaklardır. Çünkü, benim doğancınız olduğumu, köylüler biliyor, Türklere de söyleyeceklerdir.

Prens, bu sözlerin yarısını duydu, yarısını duymadı ve Sevindik'in sözünü bitirmesini beklemeden, feryada başladı. Hem ağlaya ağlaya çırpınıyor, hem Sevindik'in eline, ayağına sarılarak: "Aman beni kurtar, aman beni kurtar!" diye yalvarıyordu. Türk'ün, yalnız adı, bu korkak asilzadenin idrâkinden cüda düşmesine kâfi geliyordu. Eğer biraz metin olsa ve biraz düşünebilse, bu haberin sakat taraflarını görmeye ve Sevindik'i mantık dairesinde yalanlamaya, muvaffak olurdu. Fakat, Türk kelimesi, bir alev gibi, onun beynini yakıyordu, iradesini kül ediyordu. Aynı zamanda, Sevindik'e sarsılmaz bir itimatı vardı, ondan hiçbir suret ve sebeple, şüphelenmezdi.

İşte o korkuyla, bu itimat Yafoka'yı sersemletti, çılgın bir telâşa düşürdü, ağlatıp sızlattı. Sevindik de, fırsatı kaçırmadı, planını yürüttü:

— Sizi, dedi, kurtarmak için, ben kendimi fedaya hazırım. Lâkin, benim ölmem, bir fayda vermez. İyisi çevik davranıp, kurtuluş yolu bulmaktır. Eğer müsaade ederseniz, sizi şu atların çuluyula, bellemesiyle, bir iyi sarayım, kuytu bir yere koyup üzerinizi yaprakla örteyim. Ben atlanıp, Sofya'ya gideyim, bütün askerleri alıp, buraya getireyim. Sekiz on Türk atlısı, bizim üç beş bin askerimizi görünce elbet savuşur ve size de kurtuluş yolu açılır!

Türk palasının soğuk keskinliğini ensesinde hissederek, tamamiyle alıklaşan Yafoka, bu fikri de kabul etti, kendini sardır-
dı,

bağlattı, bir köşeye koydurdu ve Sevindik'in felâketine katlandı. Ölmekten çıldıracak derecede korkuyordu, bu karanlık korku içinde, tek bir halâs ışığı olarak, Sevindik'in becerikliliğini görüyordu.

Bir iki saat, işte o ışığın yarattığı ümitle, yapraklar altında sessiz sessiz ağladı ve yine Sevindik'in sesiyle, gafletten uyandı. Yanında aslan yapılı iki Türk bulunduğu hâlde, başucuna dikilen Sevindik ona, şu acı hakikati haber veriyordu:

— Türkler beni yakaladılar, zorla yanınıza getirdiler. Artık siz de, ben de onların tutsağıyız!..

Hikâyenin sonunu, bu vakıayı ilk olarak tespit ve tevsik etmiş olan Meşhur münşeat sahibi, Feridun Bey'den dinleyelim. Bu değerli devlet adamı, eserine, Sofya'nın fethi hadisesini aydınlatan, iki vesika koymuştur. Birisi İnce Balaban imzasıyla, Birinci Murat'a gönderilen mektuplar ve sureti şudur:

“Devletlü hüdavendigârı kâmkârın eyyamı hümayunlarında, Sofya teshirine tedbir üzere idik ki, bu canibden Uzunca Sevindik dedikleri doğancı, mezbur kasabada bey olan Yafoka Ban'la imtizac idüp, musahibi ve doğancı başı olduktan sonra, işbu safer ayının ortalarında, bir gün saydü şikâre çıkup, seyrane meşgul iken, meğr mezbur Ban mezkûr doğancı başıyla, Tatar pazarı canibine av kurarak, hayli mesafe aşup, hademü haşemden dûr düşerler. Bu esnada, akşam, karib olmakla, menzil arayup İslâm sınırında bir karyeye rast gelüp ve doğancı başı fırsatı fevtetmeyüp ben yem ve yiyecek getireyim der. Ban dahi atından inüp doğancı gelince tevakkuf ider. Çün Sevindik köye gelip, Deli Balaban (bu İnce Balaban'dan başkadır) ile Ahmet Gazi'yi anda bulup ahvali bildirir ve sonra, yiyeceği Ban'a iletüp Türkler bizim bunda idüğümüzü bildiler deyu söyler. Ban dahi yalvarup beni, nice halâs edersin, dedikte etmiş ki: “Seni bazı esvaba sarup ve orman içinde nihan eyleyüp ve ben iki beygirle yürüyüp, Sofya'dan leşker getirüp seni halâs edeyim”... Ban bu tedbire kail olduğu gibi, doğancı başı onu sarup, ormanda koyduktan sonra, tekrar köye gelüp Deli Balaban ile Ahmet Gazi'yi üzerine iletüp “Türkler beni dahi tuttular” deyüp ve Ban'ı tutup, Filibe'ye getirdiklerinde mezbur doğancıya muhkem riayet olunup ve Ban'ı der zincir süddei seadete revane idüp ve bu bendeleri askerler doğancıyı kılavuz idüp, Sofya'ya ılgar ile vardıkta bilcümle ol bilâd ve ol nevahi zabtû teshir kılındı ve bu haberi meserret eser ile, mezbur doğancı ile Gazi Ahmet, kulları gönderildi.”

Sultan Murat da, İnce Balaban Bey’e verdiği cevapta, şöyle diyor:

“Sofya sancağı beyi Balaban!.. Hâlen arzın gelüp Sofya beyini doğancı Sevindik’in tuttuğunu ve ol diyarın zaptolunduğunu yazmışsın. Sofya sancağı beş kere yüz bin akçe ile sana verilmiştir. Sevindik’in de, arzın veçhile zeamet verilüp, Gazi Ahmet’e yiğitbaşılık tevcihi için sana beyti yazılup gönderildi, iki de hilat irsal olundu. Sıhhat ile giyüp sebili gazada makdurunu masruf kılasın!”

Başta Tacüttevaarîh olmak üzere bütün Türk ve Frenk tarihleri de hadiseyi bu suretle kaydederler, yalnız Yafoka’nın tutulduktan sonra, Sofya önüne götürülerek teşhir olunduğunu ve halkın onu yakalanmış görünce, şehrin kapılarını açtığını söylerler.

Bu küçük farkın ehemmiyeti yoktur. Çünkü cümlelerin maksudu bir olup, yalnız rivayetler muhtelifdir. Sevindik’in krallar avlayan bir Türk olduğuyse, Dimetoka’da, Edirne’de ve Sofya’da cereyan eden hadiselerin şahadetiyle, sabittir. Biz onun şahsında, istilâ devri Türklerinin kılıç kadar zekâya da istinat ettiklerini ve orduların yapabileceği işleri, bazen bir Türk’ün başardığını tebarüz ettirmek istedik. Maksadımıza ermiş ve okuyucularımızı memnun edebilmişsek, ne mutlu bize!..

26/10/1938

Kadıköy, Cevizlik

